

การกำกับสถาบันการเงินและวัฏจักรเศรษฐกิจ

นางสาว วิรงรอง วิโรจน์รัตน์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PRUDENTIAL REGULATION AND BUSINESS CYCLES

Miss Wirongrong Wirotrat

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics Program in Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

วิจารณ์ วิโรจน์รัตน์ : การกำกับสถาบันการเงินและวัฏจักรเศรษฐกิจ. (PRUDENTIAL REGULATION AND BUSINESS CYCLES) อ. ที่ปรึกษา : อ. ดร.พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม, 217 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งเปรียบเทียบประสิทธิภาพหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ 2 หลักเกณฑ์ คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญวิธี Dynamic และ Risk-based และการดำรงเงินกองทุนตามสมมติฐานของวิธี Basel I และ Basel II โดยวิเคราะห์ผลใน 2 ส่วน คือ ผลของหลักเกณฑ์การกำกับที่ใช้เพื่อปรับให้การขยายตัวของสินเชื่อมีเสถียรภาพ และวิเคราะห์ผลที่เกิดต่อฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่สะท้อนประสิทธิภาพการดำเนินงานและความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์

ผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ ภายใต้สมมติฐานการปล่อยสินเชื่อมีเสถียรภาพ พบว่า การกันสำรองฯตามวิธี Dynamic ให้ค่าเงินกันสำรองฯมีทิศทางที่ช่วยปรับพฤติกรรมสินเชื่อให้มีความผันผวนลดลงโดยปริมาณเงินกันสำรองจะเพิ่มขึ้นหากสินเชื่อมีการขยายตัวและเงินกันสำรองฯจะปรับตัวลดลงหากสินเชื่ออยู่ในช่วงหดตัว

ผลการศึกษาที่ได้จากหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน Basel II พบว่า หากธนาคารพาณิชย์คำนวณเงินกองทุนตามวิธี Standardized approach โดยกำหนดให้สินเชื่อที่นำมาคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงคือปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม พฤติกรรมของเงินกองทุนจะมีการเปลี่ยนแปลงที่อิงตามการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นหากเทียบกับพฤติกรรมเงินกองทุนตาม Basel I เนื่องจากวิธี Basel II มีการคำนวณน้ำหนักความเสี่ยงที่อ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจอันเป็นเหตุให้อันดับความน่าเชื่อถือของบริษัทที่ถูกจัดอันดับเปลี่ยนไปในขณะเดียวกันจำนวนของบริษัทที่ถูกจัดอันดับก็มีผลต่อปริมาณเงินกองทุนเช่นกัน หากปริมาณของบริษัทที่ถูกจัดอันดับมีจำนวนไม่สูงมากความผันผวนของปริมาณเงินกองทุนก็จะลดความรุนแรงลง

โดยสรุปเมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของหลักเกณฑ์ 2 หลักเกณฑ์ข้างต้น ซึ่งต่างก็มีพฤติกรรมที่สามารถช่วยปรับให้การขยายตัวของสินเชื่อมีเสถียรภาพได้ พบว่า การนำวิธีการกันสำรองฯตาม วิธี Dynamic สามารถที่จะก่อให้เกิดภาระทางต้นทุนในแง่ที่จะนำส่วนที่ต้องกันไว้สำหรับความสูญเสียที่จะเกิดจากความเสี่ยงด้านเครดิตในจำนวนที่น้อยกว่าการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II

ผลการศึกษาในส่วนที่วิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์จาก อัตราส่วน RAROC พบว่า ผลที่ได้จากกรอบสมมติฐานที่กำหนดให้ใช้การกันสำรองฯตามวิธี Dynamic และ การดำรงเงินกองทุน Basel II ให้ค่าของอัตราส่วนที่สูงที่สุด ในขณะที่ค่าที่มีความผันผวนน้อยที่สุดคือค่าที่เกิดจากการใช้การกันสำรองฯตามวิธี Risk-based และการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II แต่ค่าดังกล่าวอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต..... อังกร วิโรจน์รัตน์
ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4685588529 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: LOAN LOSS PROVISION / CAPITAL REQUIREMENT / RAROC/CAMELS

WIRONGRONG WIROTRAT : PRUDENTIAL REGULATION AND BUSINESS CYCLES.

THESIS ADVISOR : PONGSAK LUANGARAM, Ph.D., 217 pp.

This thesis aims to analyze the efficiency of prudential regulations, loan loss provision and capital requirements, in two aspects. The first aspect involves the adjustment of loan growth by using the prudential regulations. The second concerns about bank's performance when the regulator sets these regulations on managing the loan growth volatility that can build up financial imbalance.

In order to analyze the impact of two regulations, the first part calculated the amount of loan loss provision under dynamic loan loss provisioning approach so as to compare the total of loan loss provision in two approaches, dynamic and risk-based approach. In the meantime, the study evaluated the impact of capital requirements under Basel II where risk-weighting is categorized into many levels. Although the new capital requirement regime has a lot of detail in calculation, the amount of capital requirement tends to move in the same way as business cycle. In both approaches, capital requirements increase but the increasing rate is not equal to the increasing rate of loan because of risk-weighting and amount of company that will be rated. When capital requirement subjects to Basel II (Standardized approach) and loan loss provision subject to dynamic approach, the main purpose of these calculations is to compare the amount of buffer for credit losses between loan loss provision and capital requirement. The result shows that, the amount of loan loss provision (Dynamic approach) is less than capital requirements (Basel II approach). For this reason, the regulator should weight on loan loss provision in order to use prudential regulations for dealing loan growth fluctuation.

In the second part, the study analyzed bank's performance by using financial ratios, particularly RAROC ratio, when the regulator set prudential regulations in different rules. The best RAROC ratio value is obtained from loan loss provision under dynamic loan loss provision approach and capital requirement under Basel II regime. At the same time, the smooth RAROC ratio value is obtained from loan loss provision under Risk-based approach and capital requirement under Basel II regime but this value is relatively low comparing with the other assumptions.

Field of Study.....Economics..... Student's signature.....*Wirongrong Wiratrat*
 Academic year.....2006..... Advisor's signature.....*P. Luangaram* :

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เนื่องด้วยผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์และความเมตตาที่มอบให้ตลอดช่วงเวลาที่ผู้เขียนได้ศึกษาในระดับเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจที่จะเสร็จสมบูรณ์ได้ หากมิได้รับความกรุณาจากท่าน อาจารย์ ดร. ชโยดม สรรพศรี คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและความช่วยเหลือที่มอบให้ในทุกด้านเสมอมา ดร.เชาว์ เก่งชน รองกรรมการผู้จัดการศูนย์วิจัยกสิกรไทยที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์พร้อมด้วยคำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างมากและรองศาสตราจารย์ ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส ประธานกรรมการที่มอบคำปรึกษาอันมีประโยชน์อย่างมาก ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาที่ได้รับจากคณาจารย์ทุกท่าน พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอขอบคุณธนาคารกสิกรไทยที่ได้มอบทุนสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถบังเกิดขึ้นได้หากขาดความรัก ความเมตตา ความห่วงใยและการดูแลเลี้ยงดูที่ดีมาตลอดชีวิตจากแม่ตัว(นางสุชีรา หอธรรมรัตน์)คุณพ่อ(นายวิบูลย์ หอธรรมรัตน์)และพ่อสิทธิ์(นายประสิทธิ์ วิโรจน์รัตน์ผู้ซึ่งให้กำเนิดชีวิตที่โชคดีแก่ลูกแม้ว่าพ่อจะอยู่บนสวรรค์แต่พ่อก็มีส่วนเป็นกำลังใจสำคัญที่ลูกรับรู้ได้มาตลอดชีวิต)และผู้ที่เป็นส่วนสำคัญในชีวิตคือน้องเอก(นายเอกรัตน์ วิโรจน์รัตน์)ที่คอยมอบความรักและกำลังใจมาโดยตลอดรวมถึงน้ำกึ่งผู้เปรียบเสมือนแม่คนที่สองของผู้เขียนและกำลังใจที่ผู้เขียนได้รับจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว

ผู้เขียนขอขอบคุณกำลังใจ ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่มีให้เสมอมาจากเพื่อนๆ และรุ่นพี่ ของหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกคนรวมถึงพี่ๆเจ้าหน้าที่หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตที่คอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในทุกด้านตลอดจนพี่ๆจากห้องศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมงานในช่วงเวลาที่เป็นผู้ช่วยวิจัย

หากคุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จักพึงมี ข้าพเจ้าขอมอบความดีทั้งหมดแก่ แม่ตัวผู้เป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต และทุกคนในครอบครัวรวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน หากมีข้อผิดพลาดประการใดอันเกิดแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตในการศึกษา.....	6
1.4 ข้อยกเว้นของการวิจัย	6
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา	8
บทที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและวรรณกรรมปริทัศน์	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	9
2.2 วรรณกรรมปริทัศน์.....	43
บทที่ 3 แนวทางการกำกับสถาบันการเงินในประเทศไทย.....	61
3.1 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจการเงินของไทยและแนวทางการกำกับดูแล.....	62
3.2 หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) และ การดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ในหลักการปฏิบัติต่างๆ.....	66
3.3 หลักเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกำกับสถาบันการเงินในปัจจุบัน	79
3.4 แนวทางการกำกับธนาคารพาณิชย์ในอนาคต	88
บทที่ 4 วิธีการศึกษา	97
4.1 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ในระดับมหภาค (Macroeconomic Approach)	98

4.2 การศึกษาถึงผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ในระดับจุลภาค(Microeconomic Approach) : ผลกระทบของ Prudential regulation ต่อ อัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio) ของ ธนาคารพาณิชย์	133
บทที่ 5 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	152
5.1 วิเคราะห์ผลจากการทำ Simulation ตามแบบจำลอง Dynamic loan loss provision .	153
5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน(Capital Requirements)	164
5.3 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน(Performance) โดยอัตราส่วนทาง การเงิน(Financial ratios) : RAROC และ ROE	176
5.4 การวิเคราะห์อัตราส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษา.....	182
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	189
6.1 สรุปผลการศึกษา	189
6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	192
6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต	193
รายการอ้างอิง.....	199
ภาคผนวก.....	203
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	217

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2-1 อัตราที่ใช้ในการตั้งค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของสถาบันการเงินประเทศ ต่างๆที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน(ร้อยละ).....	30
ตารางที่ 2-3 การกำหนดระยะเวลาในการค้างชำระเพื่อจัดชั้นเงินปล่อยสินเชื่อในแต่ละประเทศ	31
ตารางที่ 2-4 สัดส่วนการดำรงเงินกองทุนในช่วงเวลาต่างๆ	38
ตารางที่ 2-5 กำหนดเวลาในการบังคับใช้หลักเกณฑ์และการทดลองคำนวณเงินกองทุน.....	41
ตารางที่ 2-6 สรุปรายละเอียดในประเด็นสำคัญที่เป็นข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง Basel I และ Basel II.....	42
ตารางที่ 2-7 ปัจจัยความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของสินเชื่อ.....	50
ตารางที่ 3-1 ประเภทและจำนวนของสถาบันการเงินก่อนและหลังการบังคับใช้แผนพัฒนาระบบ สถาบันการเงิน.....	83
ตารางที่ 3-2 ประเภทชั้นของสินทรัพย์.....	89
ตารางที่ 3-3 ตารางสรุปประเภทของหลักประกัน และมูลค่าของหลักประกันที่สามารถนำมาหัก ออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ.....	94
ตารางที่ 3-4 สรุปรายละเอียดหลักเกณฑ์การกันสำรองวิธี Risk-based approach และ IAS39	95
ตารางที่ 3-5 สรุปหลักการที่สำคัญระหว่าง Risk-based approach และ IAS39.....	96
ตารางที่ 4-1 ตัวอย่างการทำ Simulation	113
ตารางที่ 4-2 แสดงข้อมูลสำหรับการคำนวณหาค่า HP-trend เพื่อหาค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่ เหมาะสมในแต่ละช่วงของวัฏจักรสินเชื่อ	121
ตารางที่ 4-3 แสดงค่าที่จะนำมาคำนวณปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม.....	123
ตารางที่ 4-4 แสดงสัดส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อ(Actual loans)ต่อสินทรัพย์เสี่ยง	124
ตารางที่ 4-5 แสดงช่วงของวัฏจักรสินเชื่อ(Stance of credit cycle)เมื่อเทียบกับGDP ในช่วงปี 2532 ถึง 2548.....	126
ตารางที่ 4-7 การเปรียบเทียบน้ำหนักความเสี่ยงระหว่าง Basel I กับ Basel II สำหรับสินเชื่อ การค้าและอุตสาหกรรม.....	130
ตารางที่ 4-8 แสดงตัวอย่างการคำนวณเงินกองทุน	131
ตารางที่ 4-9 แนวทางเลือกเพื่อใช้ในการศึกษา	141

ตารางที่ 5-1แสดงข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณค่า Statistical provision.....	156
ตารางที่ 5-2เงินกันสำรองในส่วนที่เป็น Statistical provision ในช่วงค่า α เท่ากับค่า 0.05 ถึง 0.15 (ล้านบาท)	159
ตารางที่ 5-3จำนวนเงินกันสำรองทั้งหมดตามวิธี Dynamic loan loss provision (Static provisions + Statistical provisions) (พันล้านบาท).....	160
ตารางที่ 5-4 แสดงปริมาณสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง(Actual loans) และสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) ผลต่างเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมต่อสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง	165
ตารางที่ 5-5ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณเงินกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II	166
ตารางที่ 5-6 จำนวนเงินกองทุนภายใต้วิธี Standardized approach ที่กำหนดให้มีบริษัทที่ถูกจัดอันดับร้อยละ 5 ของทั้งหมดและวิธี Standardized approach ที่กำหนดให้มีบริษัทที่ถูกจัดอันดับทั้งหมด	167
ตารางที่ 5-7 แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีที่อยู่ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ) ในช่วงเมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาขึ้น	171
ตารางที่ 5-8แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีที่อยู่ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ) เมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงปกติ	172
ตารางที่ 5-9แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีที่อยู่ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ) เมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาลง	173
ตารางที่ 5-10 สรุปปริมาณการดำรงเงินกองทุนทั้ง 3 ช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ	174
ตารางที่ 5-11แสดงอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนที่ปรับความเสี่ยงแล้ว(RAROC) (ร้อยละ)	181
ตารางที่ 6-1สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะของผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยสินเชื่อ.....	194
ตารางที่ 6-2ตารางสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่กระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน	198

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1-1 สัดส่วนสินเชื่อนานาชาติพาณิชย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริง.....	2
ภาพที่ 2-1 ปริมาณการปล่อยสินเชื่อกับประเภทสถาบันการเงินในช่วงปี 1990-2005	10
ภาพที่ 2-2 สัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวมและสัดส่วนค่าเผื่อนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ต่อสินทรัพย์รวมของสถาบันการเงินทั้งหมดในช่วงปี 1990-2005	11
ภาพที่ 2-3 สัดส่วนระหว่างค่าเผื่อนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อของ ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบและอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2540-2548.....	12
ภาพที่ 2-4 Business Cycle Comovements ของประเทศไทย ในช่วงปีพ.ศ. 2513-2545.....	12
ภาพที่ 2-5 ปริมาณสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) และอัตราการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน การเงินทั้งระบบ	13
ภาพที่ 3-1 สัดส่วนปริมาณการปล่อยสินเชื่อแบ่งตามประเภทสถาบันการเงินในช่วงปี 1990-2005	74
ภาพที่ 3-2 จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้นและสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสถาบันการเงินทั้ง ระบบในช่วงปี 1989-2005	74
ภาพที่ 4-1 จำนวนดอกเบี้ยค้างรับและสัดส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคาร พาณิชย์ไทยทั้งระบบ ช่วงปี 1988-2005	104
ภาพที่ 4-2 วัฏจักรสินเชื่อของประเทศไทยใน ช่วงปี 1951-2001	105
ภาพที่ 4-3 ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ในช่วงปี 1988-2005.....	106
ภาพที่ 4-4 แสดงช่วงของวัฏจักรสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans)(Stance of credit cycles)	127
ภาพที่ 4-5 สรุปขั้นตอนการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านเครดิตโดยวิธี Standardized approach	132
ภาพที่ 5-1 สัดส่วนเงินกันสำรองฯ(Allowance for doubtful)ต่อสินทรัพย์รวม(Total assets) เปรียบเทียบกับ Output Gap ในช่วงปี 1993-2005	154
ภาพที่ 5-2 แสดงปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อจริงเปรียบเทียบกับปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มี เสถียรภาพในช่วงปี 2531 ถึง 2548.....	157

ภาพที่ 5-3 ผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของอัตราส่วน Dynamic loan loss provisions ต่อ Smooth loans ณ ระดับค่า α ในช่วง -1.25 ถึง 1.25	158
ภาพที่ 5-4 แสดงจำนวนของการปล่อยสินเชื่อและจำนวนเงินกันสำรองตามวิธี Risk-based provisioning (Static provision) เงินกันสำรอง Dynamic approach และ เงินกันสำรองที่เหมาะสม (Smooth Loan loss provision)	161
ภาพที่ 5-5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อ (loans) เงินกันสำรอง Risk-based provisioning approach และ เงินกันสำรอง Dynamic loan loss provision approach	162
ภาพที่ 5-6 อัตราการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนของหลักเกณฑ์ Basel I และ Basel II วิธี Standardized approach ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้	168
ภาพที่ 5-7 อัตราการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนที่ได้จากการคำนวณภายใต้สมมติฐานที่กำหนด เปรียบเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินสินเชื่อจริง (Actual loan)	170
ภาพที่ 5-8 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว (RAROC)	176
ภาพที่ 5-9 เปรียบเทียบอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราส่วน RAROC	177
ภาพที่ 5-10 เปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงิน ROE และ RAROC กับสัดส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Loans-to-GDP)	178
ภาพที่ 5-11 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี (MLR) และอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2540-2548	180
ภาพที่ 5-12 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel I และ Basel II	183
ภาพที่ 5-13 เปรียบเทียบอัตราส่วนเงินกันสำรองของวิธี Risk-based provisioning และ Dynamic ต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ และอัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนดังกล่าว	184
ภาพที่ 5-14 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการกันสำรองตามวิธี Risk-based และ วิธี Dynamic	186

ภาพที่ 5-15 เปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริงและปริมาณ การปล่อยสินเชื่อในปริมาณที่มีเสถียรภาพ(Smooth Loans).....	187
ภาพที่ 5-16 สัดส่วนหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญตามวิธี Risk-based และ วิธี Dynamic ต่อรายได้ ดอกเบี้ยและเงินปันผล.....	188

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การที่ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินเป็นหลัก อาทิ ประเทศไทย มีความเกือหนุนจนยากที่จะแยกออกจากกันได้นั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหากระบบการเงินของประเทศขาดเสถียรภาพนั้นย่อมหมายถึงสัญญาณอันตรายที่จะส่งผลร้ายต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในที่สุด จากความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจไทยในปี พ.ศ. 2540 อันเกิดจากวิกฤตทางเศรษฐกิจโดยมีสาเหตุหลายประการ¹ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fix Exchange rate regime) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Manage float exchange rate regime) แต่สาเหตุอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญ เนื่องจากมีผลให้การฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นไปได้ลำบากมากขึ้น คือ การล่มสลายของระบบการเงินอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปิดตัวของสถาบันการเงินหลายแห่ง ภายหลังจากที่มีการประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนได้ไม่นาน

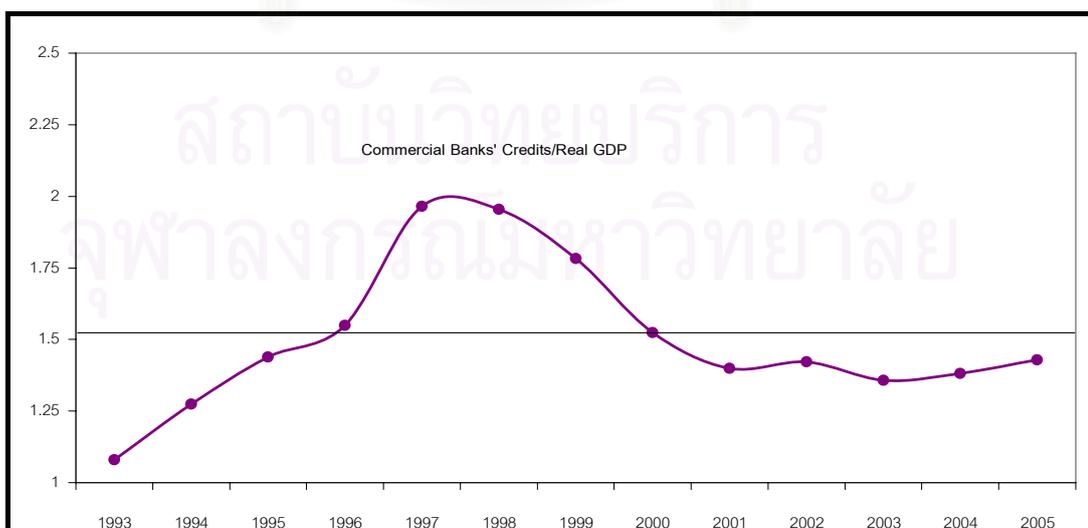
ผลจากการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจทั้งภาคการผลิต (Real sector) และภาคการเงิน (Financial sector) ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม **ภาคการผลิต** ส่งผลต่อฐานะทางการเงินของกิจการเนื่องจากการพึ่งพาแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจส่วนใหญ่เป็นการระดมทุนแบบวิธีก่อหนี้ (Debt financing) กับสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศเป็นหลัก ซึ่งการกู้ยืมเงินจากภายนอกประเทศนี้ (External Borrowing) เป็นผลให้หนี้สินบดลุเพิ่มมากขึ้นรวมถึงค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยก็ได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นด้วยซึ่งสืบเนื่องจากการที่ค่าเงินบาทอ่อนค่าลง (Depreciation) โดยภาคธุรกิจที่มีความเปราะบางต่อผลการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้เป็นลำดับต้นๆ คือ ภาคอสังหาริมทรัพย์ **ภาคการเงิน** (Financial sector) ได้รับโดยตรงเกิดจากการที่สถาบันการเงินได้มีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศในปริมาณที่สูงมาก (Excessive External Borrowing) (ธรรมรักษ์ หมื่นจักร์และคณะ, 2547) ทำให้เกิดความไม่สมดุลทางการเงินเกิดขึ้น (Financial Imbalance) หรือเรียกว่า “External Imbalance”

¹ ภาคผนวก

กอบกู้กับนโยบายการเงินในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ คือ มีระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ร่วมกับกาที่ไทยได้เปิดเสรีเงินทุน (Capital Account liberalization) ซึ่งปัจจัยทางด้านนโยบายดังกล่าวช่วยเอื้อให้เกิดการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศอย่างเกินตัว (External Imbalance) ผลกระทบทางอ้อมเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจกับภาคการเงินที่ภาคธุรกิจส่วนใหญ่ของไทยมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศเป็นหลัก(ทิตนันทิ มัลลิกะมาสและคณะ, 2546) ดังนั้นเมื่อค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงจึงส่งผลให้มีหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นทั้งในส่วนของเงินต้นและค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ในส่วนค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยนี้ได้ส่งผลให้ผลกำไรของกิจการลดลงและส่งผลต่อไปยังกำไรสะสม(Retained earnings)

ดังนั้นหากกิจการไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่สถาบันการเงินได้ก็จะส่งผลกระทบต่อพอร์ตสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ปรากฏปริมาณของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(Non performing loans:NPLs) เพิ่มสูงขึ้น จากความเกี่ยวโยงกันระหว่างภาคการผลิตและภาคการเงินพบว่าภาคการผลิตที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเงิน คือ ภาคอสังหาริมทรัพย์(Property sector) ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญและสามารถบ่งชี้ถึงสถานะเศรษฐกิจได้ เนื่องจากราคาของอสังหาริมทรัพย์จะผันผวนไปในทิศทางเดียวกันกับสินเชื่อภาคเอกชน(ทิตนันทิและคณะ,2546) ในขณะที่เดียวกันการขยายตัวของสินเชื่อ(Credit growth)ที่เกินความเหมาะสมนี้สามารถเป็นดัชนีชี้วัดความเสี่ยงทางเครดิต(Credit risk) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย อาทิ กรณีของประเทศสเปน การขยายตัวของสินเชื่อที่มากเกินไปเกินความเหมาะสมสามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านเครดิตตามมาใน 3-4 ปีข้างหน้า (Salas and Saurina,2002)

ภาพที่ 1-1 สัดส่วนสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริง

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

จากภาพที่ 1-1 อธิบายได้ว่า ระบบการเงินได้มีการพึ่งพาธนาคารพาณิชย์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในสัดส่วนที่สูงมาก ดังจะปรากฏจากอัตราส่วนระหว่างสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (Real GDP) ที่ในเดือนธันวาคมปี 2540 (1997) สูงขึ้นถึงเกือบ 2 เท่าตัวแต่ภายหลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2540 นั้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์เริ่มมีนโยบายการปล่อยสินเชื่อที่เข้มงวดมากขึ้น เนื่องจากประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) อันส่งผลให้เกิดปัญหาในเชิงโครงสร้างที่อ่อนแอมากขึ้นจึงทำให้ปริมาณการปล่อยสินเชื่อลดต่ำลง

สืบเนื่องจากความเชื่อมโยงที่ใกล้ชิดระหว่างระหว่างภาคอสังหาริมทรัพย์และธนาคารพาณิชย์จากการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการ ส่งผลให้ฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์และการปล่อยสินเชื่อมีความอ่อนไหวต่อภาวะตลาดอสังหาริมทรัพย์และความเคลื่อนไหวของราคาสินทรัพย์ (ดอน นาครทรรพและคณะ, 2547) ดังนั้นเมื่อฟองสบู่ของราคาอสังหาริมทรัพย์แตกจึงไม่เพียงแต่ที่จะกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์แต่ยังสามารถส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่มาสู่ภาคการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ในที่สุด จึงทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพทางด้านราคา (Price stability) และเสถียรภาพของระบบการเงิน (Financial Stability) ซึ่งในกรณีประเทศไทยคือ ธนาคารแห่งประเทศไทย² (Bank of Thailand) จึงไม่ควรที่จะละเลยความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในภาคการเงินประกอบการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายการเงินเนื่องจากสถาบันการเงินที่ขาดเสถียรภาพสามารถบั่นทอนเสถียรภาพราคาและความยั่งยืนในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นนโยบายการเงินที่แม้จะมุ่งรักษาระดับเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำเป็นหลักก็ควรที่จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดจากการสะสมตัวของความไม่สมดุลทางการเงินภายใต้ภาวะอัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำนี้ด้วย (ธรรมรักษ์ หมื่นจักร์และคณะ, 2547)

² ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand) มีหน้าที่ในการดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อโดยมุ่งที่จะรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจผ่านการสร้างเสถียรภาพของระบบราคา (ธรรมรักษ์, 2547) ในขณะที่เดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยยังทำหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินด้วยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพแก่สถาบันการเงินโดยแนวทางในการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยจะมุ่งไปที่แนวทางและวิธีการบริหารและการดำเนินงานของสถาบันการเงิน เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นแนวทางและวิธีการที่จะป้องกันและลดโอกาสของความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สถาบันการเงินมีความมั่นคงทั้งระบบ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้วิธีการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินตามแนวทางในการกำกับตรวจสอบความเสี่ยง (risk-based supervision) ซึ่งเป็นแนวทางที่มองไปข้างหน้ามากกว่าที่จะมองเฉพาะปัจจุบันไปหาอดีตและจะช่วยให้สามารถมองเห็นถึงความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันหรือจำกัดความเสียหายได้ก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้นจริง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2546 "คู่มือตรวจสอบความเสี่ยงสถาบันการเงิน")

เพื่อเป็นการป้องกันวิกฤตทางการเงินเมื่อธนาคารพาณิชย์มีการปล่อยสินเชื่อที่เกินกว่าระดับที่เหมาะสมจนก่อให้เกิดความไม่สมดุลของระบบการเงินเนื่องจากนโยบายการปล่อยสินเชื่อจะมีความสอดคล้องกับวัฏจักรเศรษฐกิจ ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงควรวหาแนวทางในการกำกับดูแลนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งในระดับมหภาค คือ การดำเนินนโยบายการเงิน และในระดับจุลภาค คือ หลักเกณฑ์การกำกับ (Prudential regulation) ที่เป็นหลักเกณฑ์การควบคุมเพื่อมิให้สถาบันการเงินมีพฤติกรรมเสี่ยงมากเกินไป ในขณะที่เดียวกันยังรวมถึงการกำกับดูแล (Supervision) ควบคู่กันไป

แต่จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มีทั้งสนับสนุนและไม่สนับสนุนให้ใช้นโยบายการเงินในการที่จะนำมาดูแลความไม่สมดุลของการปล่อยสินเชื่อ เมื่อการใช้นโยบายการเงินเป็นเครื่องมือยังคงเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ จึงได้มีงานวิจัยบางชิ้นได้เสนอให้มีการนำเอาหลักเกณฑ์การกำกับ (Prudential Regulation) ที่บังคับใช้กับสถาบันการเงินโดยตรงมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับการขยายตัวของสินเชื่อที่มากเกินไปเกินความสมดุลซึ่งวิธีนี้มีจุดแข็งในด้านที่สามารถส่งผ่านนโยบายได้โดยตรงทำให้ใช้เวลาในการส่งผ่านนโยบายที่น้อยกว่า จากจุดเด่นที่กล่าวมาข้างต้น การกำกับจากทางการ (Regulation) จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามงานการศึกษาที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินอันเป็นกลไกเพื่อเข้ามาจัดการในระดับมหภาคมีงานการศึกษาไม่มากนักเมื่อเทียบกับงานศึกษาที่เน้นการใช้นโยบายการเงินเป็นเครื่องมือ แต่หลักเกณฑ์ที่นำมาบังคับใช้กับสถาบันการเงินมีอยู่หลายวิธีโดยแต่ละวิธีก็มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกันแต่ทุกวิธีต่างก็มีวัตถุประสงค์หลัก³ เดียวกัน คือ เพื่อนำมาจัดการกับความเสี่ยงทางด้านเครดิต (Credit risk)⁴

หลักเกณฑ์การกำกับ (Prudential regulation) ที่ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายและถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากสามารถส่งผลกระทบได้โดยตรงและใช้เวลาในการส่งผลที่รวดเร็ว อาทิ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan Loss Provision) การดำรงเงินกองทุน (Capital

³ในปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับความเสียด้านอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินได้ คือ ความเสี่ยงด้านตลาด (Market risk) และ ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน (Operational risk)

⁴Bessis (1998) ความเสี่ยงทางด้านเครดิต (Credit risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ของผู้ซึ่งเป็นหนึ่งประเภทความเสี่ยงจากความเสียหายหลายประเภทที่อาจเกิดขึ้นกับธนาคารได้ โดยความเสี่ยงพื้นฐานที่อาจเกิดขึ้นกับธนาคารมีดังนี้คือ 1. ความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit risk) 2. ความเสี่ยงจากสภาพคล่อง (Liquidity risk) 3. ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย (Interest rate risk) 4. ความเสี่ยงด้านตลาด (Market risk) 5. ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน (Foreign Exchange risk) 6. Solvency risk

requirement) Portfolio restriction และ Margin requirement แต่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งที่จะพิจารณาในประเด็น การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan Loss Provision) แบบ Dynamic loan loss provision ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่อ้างอิงจากประเทศสเปน เนื่องจากสามารถแก้ปัญหาวัฏจักรสินเชื่อ(Credit cycle)ที่มีลักษณะผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจ (Procyclicality) โดยจะทำการเปรียบเทียบกับวิธี Risk-based provisioning methodology ที่เป็นวิธีการกันสำรองที่ใช้ในปัจจุบันของไทยเป็นหลัก⁵ ในขณะเดียวกันยังได้มุ่งที่จะทำการศึกษากฎเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการลดความผันผวนของการปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากทั้ง 2 วิธีมีวัตถุประสงค์ในการจัดการกับความเสียหายหรือผลขาดทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ต่างกัน คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญจะเน้นการคำนึงถึงความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต(Expected losses) ต่อพอร์ตสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ แต่ กฎเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนจะเน้นถึงความเสียหายที่ไม่ได้คาดว่าจะเกิดขึ้น(Unexpected losses)

จากความท้าทายในการที่จะหาแนวทางเพื่อมาป้องกันและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารที่มีความผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจ ดังนั้นหากสามารถที่จะเปรียบเทียบจุดเด่นจุดด้อยของหลักเกณฑ์การกำกับ(Prudential regulation) ระหว่างการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan Loss Provision) และการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ว่าวิธีใดที่จะมีประสิทธิภาพในการลดความผันผวนของวัฏจักรสินเชื่อ(Credit cycle) ที่มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันกับวัฏจักรเศรษฐกิจ (Procyclicality) โดยส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์น้อยกว่าก็จะเป็นประโยชน์ในการที่ช่วยสกัดกั้นการเกิดวิกฤตทางการเงินอันมีสาเหตุจากความไม่สมดุลของภาคการเงิน (Financial Imbalance) ได้อย่างทัน่วงที

ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งที่จะเสนอทางเลือกในการใช้ Prudential regulation โดยเน้นการศึกษาหลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ และการดำรงเงินกองทุน โดยวิเคราะห์ผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์จากการที่ต้องมีต้นทุนที่แตกต่างกันจากการ

⁵ ในขณะที่ได้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้นำหลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญตามหลักเกณฑ์มาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 (IAS39) มาบังคับใช้แทนเกณฑ์ตาม Risk-based provisioning methodology ให้เร็วขึ้นจากที่กำหนดไว้ว่าจะนำมาใช้ ในปี 2551 แต่ได้เลื่อนให้นำมาใช้ในเดือน พฤศจิกายน 2549 โดยได้นำมาใช้กับลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ก่อนเป็นขั้นต้น คือ ลูกหนี้ที่อยู่ในชั้นที่ 3-5 โดยทยอยให้มีผลบังคับใช้ในงวดบัญชี ธันวาคม 2549 มิถุนายน 2550 และ ธันวาคม 2550 สำหรับลูกหนี้ในชั้นที่ 3(ต่ำกว่ามาตรฐาน) 4(ชั้นสงสัย) และ 5 (ชั้นสงสัยจะสูญ) ตามลำดับ

ใช้หลักเกณฑ์การกำกับในแต่ละวิธีหากนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาจัดการกับการขยายตัวของสินเชื่อ(Credit growth)ที่มีลักษณะผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจ(Procyclicality)

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ตามแบบวิธี Dynamic loan loss provision และการกันสำรองที่ได้บังคับใช้กับประเทศไทยในปัจจุบัน คือ Risk-based provisioning methodology ร่วมกับกลไกการทำงานของ การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital requirement) ที่ส่งผลต่อการปล่อยสินเชื่อทั้งระบบและผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะในส่วนของการปล่อยสินเชื่อ⁶หรืออาจใช้คำว่า เงินให้กู้ยืม ซึ่งหมายรวมถึง ตัวเงินที่ลด เงินให้กู้ที่มีกำหนดระยะเวลาและเงินเบิกเกินบัญชีของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ในช่วงที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องนำมาใช้ในการคำนวณการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ รวมทั้งยอดค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Allowance for doubtful accounts) ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2548

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

ข้อจำกัดในงานการศึกษาชิ้นนี้ คือ ข้อจำกัดทางด้านข้อมูล อาทิ ข้อมูลการจัดชั้นสินทรัพย์ การกันสำรอง และสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ที่มีความไม่สอดคล้องกันในช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจที่ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์และวิธีการให้มีความละเอียดมากขึ้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับ

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1) เงินให้สินเชื่อ หมายถึง เงินให้กู้ยืมเงิน(Loans) ชื่อ ชื่อลด รับช่วงชื่อลดตัวเงินเป็นเจ้าของหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าของหนี้เนื่องจาก

⁶ ความหมายของเงินให้สินเชื่อตาม พรบ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 คือ “ให้สินเชื่อ” หมายความว่า ให้กู้ยืมเงิน ชื่อ ชื่อลด รับช่วงชื่อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้ เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตาม ภาวะผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิต

ได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิต อันหมายรวมถึง เงินเบิกเกินบัญชี (Overdrafts) และ ตั๋วเงินซื้อลด (Bill discounts)

2) การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision หรือ Allowance for Doubtful) คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง จะต้องสำรองไว้เพื่อป้องกันผลเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Expected losses) อันเกิดจากความเสี่ยงด้านเครดิตจากการให้สินเชื่อหรือลงทุน โดยเงินสำรองตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด คือ เงินสำรองที่กันไว้เป็นค่าเผื่อหนี้สูญหรือหนี้สงสัยจะสูญ ค่าเผื่อการลดราคา ค่าเผื่อการด้อยค่า ค่าเผื่อการปรับมูลค่า สำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ ซึ่งจะมีจำนวนมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับจำนวนความเสียหายที่คาดคะเนได้จากหนี้เสียที่เกิดขึ้น จากสินเชื่อที่สถาบันการเงินได้ให้ไปแล้ว

3) ความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital adequacy requirement) คือ เงินกองทุนขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงไว้ตามกฎหมายเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องรองรับความเสียหายที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ (Unexpected losses) อันเกิดจากการดำเนินงานของสถาบันการเงิน ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำในการลงทุน คือ ร้อยละ 8.5 ของสินทรัพย์เสี่ยงทั้งหมด โดยเงินกองทุน (Capital) ประกอบด้วยส่วนของเจ้าของ ได้แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และกำไรสะสม รวมถึงเงินสำรองตามกฎหมาย

4) เงินกองทุนชั้นที่ 1 (Tier 1 Capital) หมายถึง ส่วนของทุนที่เป็นหุ้นจดทะเบียน และเรียกชำระค่าหุ้นแล้ว โดยรวมกำไรและขาดทุนสะสมจากการดำเนินงานในแต่ละงวดบัญชีไว้ด้วย เงินกองทุนชั้นที่ 1 นี้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้จากผลการประกอบการของสถาบันการเงิน หรือเพิ่มขึ้นเนื่องจากนำหุ้นใหม่ออกขาย

5) เงินกองทุนชั้นที่ 2 (Tier 2 Capital) หมายถึง ทุนส่วนที่เพิ่มขึ้นชั่วคราว และอาจแปลงสภาพเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้ในบางกรณี เช่น หุ้นกู้แปลงสภาพหรือหุ้นกู้ด้อยสิทธิระยะยาว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงสำรองที่เกิดจากการตีราคาสินทรัพย์ถาวรด้วย

6) อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital Adequacy Ratio - CAR) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความเพียงพอของเงินกองทุนของสถาบันการเงิน เพื่อแสดงถึงความมั่นคง และสามารถรองรับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ปัจจุบันรัฐบาลกำหนดอัตราส่วนดังกล่าวตามมาตรฐาน BIS ซึ่งเป็นมาตรฐานที่สากลยอมรับ โดยทั่วไปอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่สูงแสดงถึงการที่สถาบันการเงินนั้นมีความมั่นคง และสามารถรองรับผลขาดทุนที่จะเกิดจากการประกอบกิจการ และสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้าได้อีกมาก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึง ผลกระทบของเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับสถาบันการเงิน คือ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Allowance for doubtful accounts) และการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital requirement) ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงินและสภาพเศรษฐกิจประเทศไทย ที่จะเกิดขึ้นต่อปริมาณการปล่อยสินเชื่อโดยรวมและฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา โครงสร้างวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและวรรณกรรมปริทัศน์ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจการเงินของไทย และภาพรวมแนวทางการกำกับดูแลสถาบันการเงิน โดยแยกเป็นหลักเกณฑ์ การกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ และการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง พร้อมกันนี้ยังรวมถึงหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินในแนวทางอื่นที่สำคัญในปัจจุบัน

บทที่ 4 วิธีการดำเนินการศึกษา โดยแยกเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในวัฏจักรสินเชื่อโดยการให้หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan losses provision)และการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง(Capital requirement) และการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงินโดยทำการวิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน(Financial ratios) ซึ่งได้อิงจากกรอบการวิเคราะห์การวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk-adjusted Return on Capital: RAROC) และ CAMELS (Macroprudential indicators: IMF)

บทที่ 5 การวิเคราะห์ผลการศึกษาประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความจากผลการวิจัย

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย สรุปผลการศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและวรรณกรรมปริทัศน์

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการนำเสนอในส่วนของแนวทางหลักเกณฑ์การปฏิบัติและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน 2 ประเภท คือ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provisions) และการดำรงเงินกองทุน (Capital requirements) พร้อมกันนี้ยังได้นำเสนอในส่วนของงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับสถาบันการเงิน

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

เนื่องจากบทบาทของการกำกับ(Regulation) มีความสำคัญต่อระบบการเงินในแง่ที่เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับนโยบายการเงิน(Monetary policy) โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อมุ่งให้เกิดเสถียรภาพต่อระบบการเงิน(Financial stability)และระบบเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งการกำกับดูแลนี้ได้พัฒนาภายใต้แนวคิดเพื่อที่จะควบคุมพฤติกรรมของสถาบันการเงินไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงมากเกินไป

บทบาทที่สำคัญของการกำกับ(Regulation) สามารถแบ่งประเภทของหลักเกณฑ์การกำกับ ได้เป็น 3 ประเภทหลัก(Keith Pilbeam,1998) ดังนี้

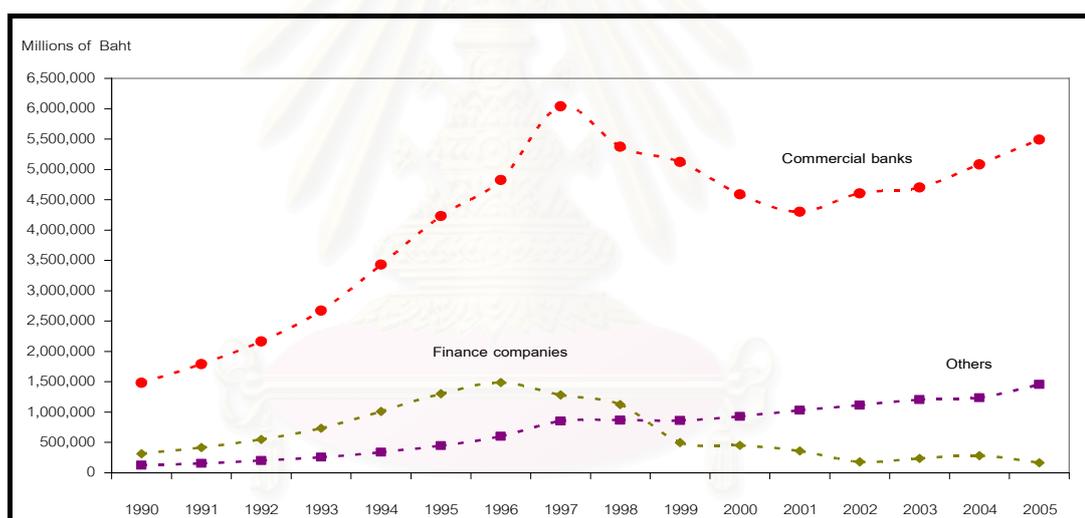
1. Structural regulation : เป็นการกำกับที่ครอบคลุมประเภทของกิจกรรม (Activities) ผลิตภัณฑ์(Product) และ ขอบเขตพื้นที่การดำเนินงานที่แตกต่างกันซึ่งเป็นการกำกับในส่วนที่เป็นโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันการเงิน

2. Prudential regulation : เป็นการกำกับที่ครอบคลุมการบริหารงานภายใน (Internal management)ของสถาบันการเงิน อาทิ การกำหนดอัตราส่วน(Ratios) ที่ให้ความเชื่อมั่นได้ว่าสถาบันการเงินมีทุน(Capital) ที่เพียงพอต่อการรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมถึงการมีสภาพคล่อง(Liquidity)ที่เพียงพอซึ่งทั้งการดำรงเงินกองทุนและการรักษาสภาพคล่องนั้นล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายภายในของสถาบันการเงินโดยตรง

3. Investor protection : เป็นการกำกับที่ครอบคลุมด้านการปกป้องผู้ลงทุนซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการที่สถาบันการเงินได้นำเงินทุน(Fund) ไปบริหารอย่างไม่ถูกต้อง รวมถึงการมีพฤติกรรมดำเนินงานที่ทุจริต

ประเด็นสำคัญของการสร้างเสถียรภาพแก่ระบบการเงิน โดยเฉพาะประเทศที่ตลาดเงินมีความสำคัญกว่าตลาดทุน อย่างเช่น ประเทศไทย เมื่อสถาบันการเงินมีบทบาทที่สำคัญเช่นนี้ การนำหลักเกณฑ์กำกับสถาบันการเงินมาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างเสถียรภาพจึงทวีบทบาทมากกว่าประเทศที่มีการระดมทุนผ่านทางตลาดทุน อาทิ สหรัฐอเมริกา ภาพที่ 2-1 แสดงให้เห็นว่าปริมาณการปล่อยสินเชื่อในช่วงปี 1990-2005 ส่วนใหญ่มาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก เมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่นและที่ลดบทบาทลงอย่างชัดเจนคือบริษัทเงินทุน ในขณะที่เดียวกันหากนำปริมาณการปล่อยสินเชื่อภาคธุรกิจมาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ก็สามารบเป็นตัวแสดงขนาดของสถาบันการเงินเมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจโดยรวม (เมทีนีและดอน, 2545) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงระดับของความสำคัญของสถาบันการเงินในการเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของประเทศนั้นๆ

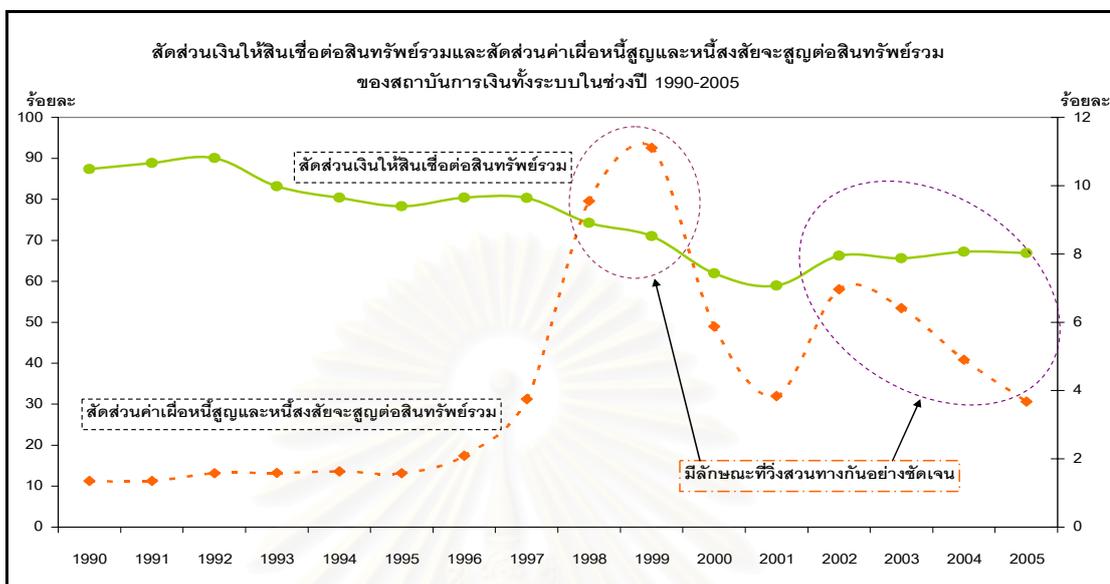
ภาพที่ 2-1 ปริมาณการปล่อยสินเชื่อตามประเภทสถาบันการเงินในช่วงปี 1990-2005

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อได้พิจารณาพฤติกรรมของการกันสำรองฯ โดยเทียบกับผลกระทบต่อวัฏจักรสินเชื่อ พบว่ามีพฤติกรรมที่อาจจะทำให้วัฏจักรสินเชื่อผันผวนขึ้นในแง่ที่มีปริมาณการกันสำรองฯ ที่น้อยลงในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและกันสำรองฯ มากขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขาลง โดยมีสาเหตุมาจากปริมาณหนี้ที่ถูกจัดชั้นให้เป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) มีปริมาณที่สูงมากขึ้น กอปรกับการชะลอการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ด้วยเหตุที่ผลตอบแทนที่ได้รับจากการปล่อยสินเชื่อไม่คุ้มกับต้นทุนที่สูงขึ้นหากหนี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ไม่ตรงตามกำหนดหรืออาจจะไม่สามารถชำระเงินกู้ได้

ภาพที่ 2-2 สัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวมและสัดส่วนค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อสินทรัพย์รวมของสถาบันการเงินทั้งระบบในช่วงปี 1990-2005

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนระหว่างค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ จากภาพที่ 2-3 พบว่ามีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากว่ามีปริมาณสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มสูงขึ้นมากและมีการตัดหนี้สูญออกจากบัญชีรวมทั้งในช่วงหลังช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1998 ทั้งอุปสงค์และอุปทานของสินเชื่อภาคเอกชนมีการหดตัวอย่างรุนแรงส่งผลให้ปริมาณสินเชื่อรวมลดลงอย่างรวดเร็วและพบว่า การหดตัวของอุปทานของสินเชื่อจะเกิดขึ้นก่อนหน้าการหดตัวของอุปสงค์แต่ทั้งนี้ในส่วนอุปสงค์และอุปทานของสินเชื่อภาคเอกชนต่างก็มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันและมีปริมาณไม่แตกต่างกันมากนัก (เมทินีและดอน, 2545) จึงทำให้สัดส่วนระหว่างค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ปรับตัวสูงขึ้น

ในช่วงเดียวกันนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการประกาศหลักเกณฑ์ในการกันสำรองที่มีความละเอียดมากขึ้นและได้กำหนดให้มีการทยอยกันสำรองฯเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 1998 เป็นต้นมาจึงทำให้ในช่วงปี 1997-1999 สัดส่วนของค่าเผื่อต่อเงินปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้นและปรับลดลงในปี 2000 เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้มีการตั้งสำรองครบตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแล้ว

ภาพที่ 2-3 สัดส่วนระหว่างค่าเผื่อนี้สูงและหนี้สูงจะสูงต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบและอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2540-2548

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

หากวิเคราะห์โดยวิธี Business Cycle Comovements ของประเทศไทยในช่วงปี 2513-2545 พบว่าสินเชื่อที่แท้จริงมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับวัฏจักรเศรษฐกิจโดยตามหลังการเปลี่ยนแปลงของ GDP 1 ปี และมีความผันผวนมากกว่าของวัฏจักรเศรษฐกิจกว่า 2 เท่าตัว⁷ โดยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2-4 Business Cycle Comovements ของประเทศไทย ในช่วงปีพ.ศ. 2513-2545

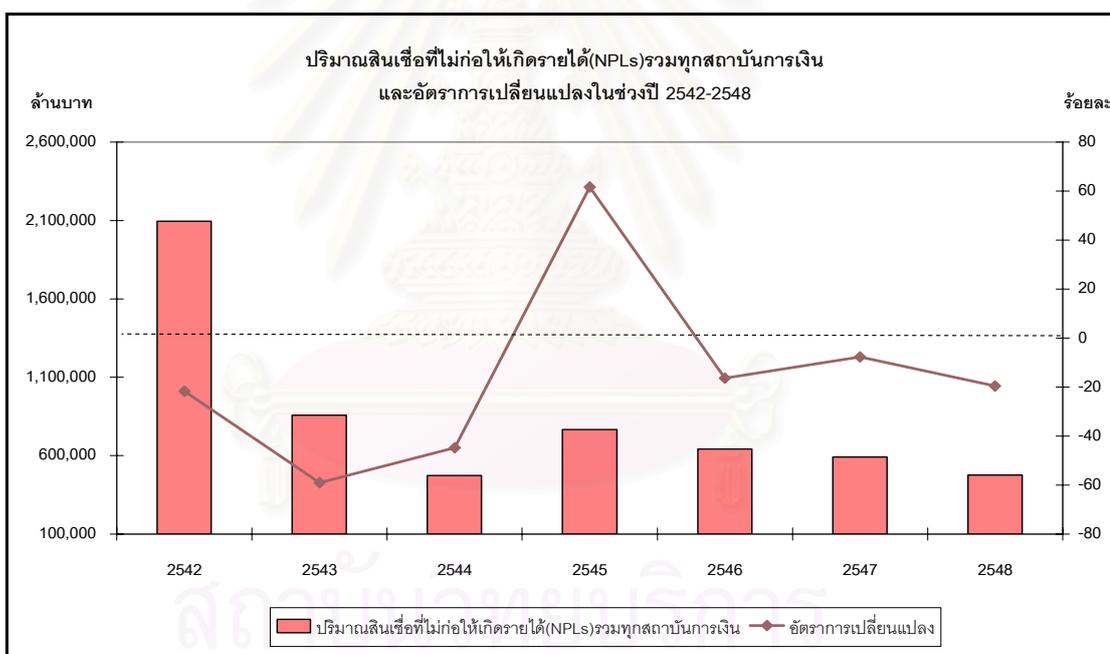

ที่มา: ทิตนันทน์ มัลลิกะมาส และคณะ (2547) "ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจ"

⁷ทิตนันทน์ มัลลิกะมาสและ คณะอ้างจาก ชัศวิน ทิตนันทน์ และชัยพัฒน์ (2546)

ในขณะที่เดียวกันการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญมีฐานการคำนวณจากปริมาณการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นหากการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์มีปริมาณสินเชื่อที่ด้อยคุณภาพสูงก็ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงการกันสำรองที่สูงตามไปด้วยได้ ดังจะสังเกตได้จากการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญปล่อยสินเชื่อส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นการกันสำรองที่มาจากหนี้ที่ถูกจัดชั้นให้อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานลงมาซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดให้อยู่ในชั้นที่เป็นเงินให้สินเชื่อด้อยคุณภาพ(NPLs) เนื่องจากการกันสำรองในส่วนนี้จะมีอัตราในการตั้งกันสำรองที่สูง คือ ร้อยละ 20 ในส่วนของหนี้ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน และ ร้อยละ 50 และ 100 ในส่วนที่เป็นหนี้จัดชั้นสงสัย และชั้นสงสัยจะสูญตามลำดับ ดังนั้นปริมาณของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จึงมีผลโดยตรงต่อปริมาณการกันสำรองของสถาบันการเงิน

ภาพที่ 2-5 ปริมาณสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) และอัตราการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการเงินทั้งระบบ^๘

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

จากภาพที่ 2-5 ประเทศไทยมีปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่สูงมากในปี 2542 คือช่วงปีภายหลังที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ กอปรกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายการกันสำรองที่เข้มงวดมากขึ้นจากธนาคารแห่งประเทศไทยแต่ปริมาณการกันสำรองได้ปรับตัวลดต่ำลงมาเรื่อยๆ

^๘ ข้อมูล NPL ทั้งระบบของธนาคารพาณิชย์ไทย สาขานานาชาติต่างประเทศ และบริษัทเงินทุน (ไม่รวมกิจการวิเทศธนกิจ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์) โดยไม่ได้รวมเงินให้สินเชื่อด้อยคุณภาพที่กองทุนฟื้นฟูฯ จะชดเชยให้หากเกิดความเสียหายขึ้น

จนกระทั่งปัจจุบัน ถึงแม้จะมีบางช่วงที่มีอัตราการผลิตที่เพิ่มขึ้นแต่อยู่ในอัตราที่ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ได้มีการดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ที่มีปัญหา โดยการขายสินทรัพย์ที่มีปัญหาให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เข้าไปจัดการดูแลจึงทำให้ยอดของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ปรับตัวลดลงมาตัง โดยในช่วงปี 2547 สัดส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(NPLs)ต่อเงินปล่อยสินเชื่อ ซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 10.9 ในสิ้นปี 2547 ได้ปรับตัวลดลงมาเท่ากับ ร้อยละ 8.3 ณ สิ้นปี 2548 เนื่องจากการปรับโครงสร้างหนี้ร่วมกับการบริหารความเสี่ยงเป็นสาเหตุหลัก⁹

ในขณะที่เดียวกันการศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ความเพียงพอของการดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ (Capital adequacy requirement) เนื่องจากเป็น Prudential regulation อีกวิธีหนึ่งที่มีบทบาทความสำคัญในการทำหน้าที่เป็นส่วนที่สำรองรับ(Buffer) ความเสียหายในส่วนที่นอกเหนือจากความเสียหายที่ธนาคารพาณิชย์คาดการณ์ไว้(Expected losses)ซึ่งเป็นความสูญเสียที่มีการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญเป็นส่วนรองรับความเสียหายที่ธนาคารทุกแห่งจะต้องตั้งสำรองไว้อยู่แล้ว โดยเงินกองทุนนี้จะเป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกันสำรองมากกว่าที่จะเป็นส่วนที่ทดแทนซึ่งกันและกัน นั้นหมายถึงว่าธนาคารพาณิชย์ที่มั่นคงควรจะต้องมีเครื่องมือทั้ง 2 ชนิดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง(Stakeholders)รวมถึงเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งแก่ตัวธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง

อย่างไรก็ตามการที่จะต้องมีการตั้งสำรองรวมถึงการดำรงเงินกองทุนล้วนแต่ก่อให้เกิดต้นทุนแก่ธนาคารพาณิชย์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากผลที่อาจจะเกิดขึ้นดังกล่าว การศึกษานี้จึงได้นำประเด็นผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีสาเหตุจากการใช้เครื่องมือทั้ง 2 เครื่องมือมาร่วมทำการศึกษาในครั้งนี้ด้วย

2.1.1 การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision)

ความเสี่ยงด้านเครดิต(credit risk)¹⁰ ถือว่าเป็นความเสี่ยงที่มีบทบาทสำคัญเนื่องจากสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงินได้ โดยความเสี่ยงด้านเครดิตนี้คือความเสี่ยงที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันที่ระบุไว้ใน

⁹ Supervision Report 2005(Bank of Thailand)

¹⁰ ความเสี่ยงด้านเครดิต(Credit Risk) คือ ความเสี่ยงจากการที่คู่สัญญาหรือ ผู้กู้ยืมไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญาซึ่งอาจเป็นเพราะคู่สัญญาประสบปัญหาทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้เมื่อครบกำหนดได้หรือจงใจไม่ปฏิบัติตามสัญญาอันส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อธนาคารซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่

สัญญา ด้วยเหตุนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงสามารถส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของธนาคาร จากความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสียด้านเครดิตนี้ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมถึงผู้ที่ทำหน้าที่ออกกฎเกณฑ์สำหรับสถาบันการเงิน(Regulators) ได้ตระหนักถึงแนวทางปฏิบัติที่ต้องนำมาใช้จัดการเกี่ยวกับ ความเสี่ยงทางด้านเครดิตนี้

หนึ่งในแนวทางปฏิบัติก็คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision) โดยบทบาทที่สำคัญของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ คือ แสดงความโปร่งใสในงบดุลของธนาคารพาณิชย์(Borio et al,2001) ในแง่ที่การแสดงตัวเลขทางการเงินมีการปรับมูลค่าเพื่อสะท้อนถึงมูลค่าตามความเป็นจริงซึ่งมีความสอดคล้องกับแม่บทการบัญชี (Accounting Framework) ที่ต้องการให้รายการทางการเงินที่มีความสอดคล้องกันระหว่างรายได้และค่าใช้จ่าย(Matching cost and revenue concept) กอปรกับสภาพความเป็นจริงทางธุรกิจที่ในช่วงต่างๆของวัฏจักรเศรษฐกิจสามารถบ่งบอกถึงระดับความเสี่ยงทางด้านเครดิตได้เช่นกัน ดังจะสังเกตได้จากในช่วงภาวะเศรษฐกิจหดตัว(Recession) ความเสี่ยงทางด้านเครดิตจะปรากฏให้เห็นชัดเจนเนื่องจากลูกหนี้บางรายไม่สามารถชำระหนี้ได้จึงทำให้มูลค่าของเงินให้สินเชื่อที่ปรากฏในงบดุลอาจมีจำนวนที่สูงกว่าความเป็นจริง ธนาคารจึงควรต้องมีการตั้งประมาณการจำนวนหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้โดยการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision/Allowance for doubtful account) ซึ่งบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญนี้เป็นลักษณะบัญชีปรับมูลค่าโดยนำไปหักลดบัญชีลูกหนี้(ในกรณีธนาคารพาณิชย์ คือ บัญชีเงินให้สินเชื่อ)เพื่อให้ลูกหนี้แสดงด้วยมูลค่าที่ใกล้เคียงกับมูลค่าตามความเป็นจริงที่สุด(เมธากุล เกียรติกระจายและ ศิลปพร ศรีจันเพชร,2544) ซึ่งแนวทางปฏิบัติทางด้านบัญชีสำหรับการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญนี้จะมีลักษณะที่เป็นการประมาณการโดยใช้ข้อมูลสถิติในอดีต(Backward-looking)

ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติ คือ การตั้งสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญตามความเสี่ยงของลูกหนี้(Risk-based provisioning methodology) โดยสถาบันการเงินต้องตั้งสำรองขั้นต่ำตามชั้นของสินเชื่อเป็นสัดส่วนกับส่วนต่างระหว่างยอดคงค้างสินเชื่อได้ไม่เกินร้อยละ 90 ของราคาประเมินของหลักประกัน¹¹ การตั้งสำรองฯ

¹¹ ในกรณีที่หลักประกันที่เป็นสิทธิในเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์นั้น สามารถนำมาหักได้ ร้อยละ 100 ในส่วนของหลักประกันประเภทหนังสือค้ำประกันที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศกรณีที่เป็น Standby Letter of Credit(SBLC) ให้นำมาหักได้ร้อยละ 100 ของวงเงินที่ระบุใน SBLC และกรณีที่เป็น Letter of Guarantee(LG) ให้นำมาหักได้ร้อยละ 95 ของวงเงินที่ระบุใน LG และ หลักประกันที่ใกล้เคียงเงินสด เช่น หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดสามารถนำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 95 ของราคาตลาด ส่วนหลักประกันที่นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ให้นำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 90 ของมูลค่าที่ได้จากการประเมินราคาหรือการตีราคา

ตามชั้นของสินเชื่อที่อยู่ในชั้นต่ำกว่ามาตรฐานนี้ จะเป็นส่วนที่เรียกว่า Specific provision คือ จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน จัดชั้นสงสัย จัดชั้นสงสัยจะสูญ และจัดชั้นสูญ ซึ่งจัดเป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing loans: NPLs)

เมื่อปลายปี 2549 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำมาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 (IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement) มาบังคับใช้กับ สถาบันการเงิน ในเรื่องของการลงบัญชีและการปรับโครงสร้างหนี้ การลงบัญชีเงินลงทุนใน ประเภทต่างๆ การลงบัญชีตราสารอนุพันธ์ (Hedge accounting) และการกันสำรองของสถาบันการเงิน ซึ่งในส่วนของ การกันสำรองนี้คาดว่าจะมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์มากที่สุด โดยได้กำหนดการนำมาบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2551 แต่เพื่อให้ธนาคารได้มีการปรับตัวจากการใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวที่มีผลให้ต้องตั้งสำรองฯ เพิ่มขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เลื่อนเวลาการบังคับใช้ให้เร็วขึ้น โดยให้เริ่มปฏิบัติในงวดบัญชีสิ้นปี 2549 เป็นงวดบัญชีแรก

เนื่องจากมาตรฐาน IAS 39 กำหนดให้สถาบันการเงินตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญ เท่ากับส่วนต่างระหว่างยอดคงค้างสินเชื่อกับ “มูลค่าปัจจุบัน(Present value)” ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากเงินปล่อยสินเชื่อนั้นๆร่วมกับมูลค่าหลักประกัน ซึ่งโดยปกติ สถาบันการเงินที่มีการตั้งสำรองตามความเสี่ยงที่แท้จริงของลูกค้าจะมีการจัดชั้นสินเชื่อภายในที่ย่อยและละเอียดกว่าเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยและมีการคำนวณเงินสำรองที่อิงกับความน่าจะเป็นในการผิดนัดชำระหนี้และมูลค่าทางเศรษฐกิจ(Economic value) ของหลักประกันในลูกหนี้แต่ละราย นั้นหมายถึงธนาคารได้มีการกันสำรองที่สะท้อน Expected loss ของลูกหนี้สินเชื่อแต่ละราย ซึ่งธนาคารที่มีแนวปฏิบัติเช่นนี้จะไม่มีปัญหาในการปรับตัว หากธนาคารแห่งประเทศไทยตัดสินใจ บังคับใช้เกณฑ์การกันสำรองตาม แบบ IAS 39 (รุ่ง โปษยานนท์ มัลลิกะมาส และคณะ,2548)

ผลของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงิน ผ่าน 2 ช่องทาง คือ ผ่านทางงบกำไรขาดทุน โดยเป็นรายการค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน¹² และผ่านทางงบดุล โดยบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ จะปรากฏเป็นบัญชีปรับมูลค่าหักลดบัญชีเงินให้สินเชื่อซึ่งส่งผลให้สินทรัพย์ของธนาคารลดลง

¹² บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ(Doubtful accounts) นี้จะไม่ถือเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีอากร(Tax-deduction) ก็กิจการต้องบวกกลับเข้าไปในกำไรทางบัญชี แต่ในกรณีของกิจการธนาคารพาณิชย์สามารถนำรายการบัญชีหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญมาหักเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ แต่หากส่วนของหนี้สูญที่ได้รับชำระหนี้คืนในภายหลังจะต้องนำส่วนที่ได้รับคืนนี้มาบวกกลับเป็นรายได้เพื่อคำนวณภาษีต่อไป

2.1.1.1 การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ แบบ Risk-based Provisioning

กรณีประเทศไทย

หลักเกณฑ์การปฏิบัติการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญสำหรับประเทศไทยได้กำหนดให้สถาบันการเงินต้องกันสำรองตามหลักเกณฑ์ข้อกำหนดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ที่ได้แก้ไขปรับปรุงในปี พ.ศ. 2522 และ 2528 เนื้อความเกี่ยวกับการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ คือ ให้ธนาคารพาณิชย์ต้องกันเงินสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญในส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อ ดังนี้

สินเชื่อที่เป็นประเภทสงสัย(Doubtful) หรือสงสัยจะสูญ(Doubtful of loss) ต้องกันเงินสำรอง ร้อยละ 100 ของสินเชื่อประเภทนั้นๆ แต่ในส่วนสินเชื่อที่จัดประเภทที่สูงกว่าประเภทต่ำกว่ามาตรฐาน(Substandard loans) กำหนดให้ไม่ต้องกันสำรอง ในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้เข้มงวดมากขึ้น เหตุผลอีกส่วนหนึ่งเกิดจากภาวะอสังหาริมทรัพย์ล้นตลาดส่งผลให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่ให้แก่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีคุณภาพเสื่อมลง แม้ว่าลูกหนี้เหล่านี้จะยังมีหลักประกันซึ่งมีมูลค่าตามราคาตลาดเกินกว่ายอดหนี้คงค้าง แต่การที่ลูกหนี้บางรายไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและเงินต้น จึงส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและผลกำไรของธนาคารพาณิชย์รวมถึงความเชื่อมั่นในความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินของประเทศ ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ออกประกาศในวันที่ 3 มีนาคม 2540¹³ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้สินทรัพย์ที่มีปัญหาในการเรียกชำระคืนหรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามปกติเป็นสินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐานซึ่งได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองทุกงวดบัญชีในรอบระยะเวลา 6 เดือน (half-year accounting period) ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ของยอดคงค้างของเงินสินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐานตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด(Substandard loans) และได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ข้างต้นโดยการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จัดชั้นลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นเป็นระยะเวลาารวมกันเกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ถึงกำหนดชำระตามสัญญาเป็นสินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งต้องกันเงินสำรองร้อยละ 15 ทันทีภายในสิ้นปีบัญชี 2540¹⁴ รวมทั้งกรณีนี้ที่ลูกหนี้ถูกจัดชั้นแล้ว

¹³ “หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.งพ.(ว.) 579/2540 เรื่อง การกันสำรองสำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้” 3 มีนาคม 2540

¹⁴ “หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.พ.(ว.) 433/2540 เรื่อง สินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้” 30 ธันวาคม 2540

ต่อมาได้มีการตกลงปรับปรุงโครงสร้างการกู้ยืมและการชำระหนี้ใหม่ (Restructure) ธนาคารพาณิชย์สามารถยกเลิกการจัดชั้นลูกหนี้รายดังกล่าวได้ต่อเมื่อลูกหนี้นั้นสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการชำระต้นเงินและดอกเบี้ยที่ปรับปรุงใหม่เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือนติดต่อกันซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ งดการบัญชีครั้งหลังของปี 2540

▪ สาระสำคัญบางส่วน ของ“หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.พ.(ว.) 433/2540 เรื่อง สินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้” 30 ธันวาคม 2540

▶ เมื่อสิ้นงวดการบัญชีรอบระยะเวลา 6 เดือน ให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้เป็นจำนวนเท่ากับอัตรา ดังนี้

I. ร้อยละ 100 ของสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือที่เรียกคืนไม่ได้ อันได้แก่ สิทธิเรียกร้องที่คาดว่าจะเรียกคืนไม่ได้ที่ไม่มีทรัพย์สินเป็นประกันหรือมีทรัพย์สินเป็นประกันเฉพาะส่วนที่ไม่คุ้มหนี้หรือไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายหรือเป็นสินทรัพย์อื่นเฉพาะส่วนที่เป็นผลต่างของราคาจริงกับราคาตามบัญชีที่สูงกว่าราคาจริง ทั้งนี้ราคาจริงของสินทรัพย์นั้นให้ถือตามราคาขายในตลาด หรือตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่ง

II. ร้อยละ 15 ของสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ ตามที่ระบุว่าเป็น สินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่มีปัญหาในการเรียกให้ชำระคืนหรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามปกติ

ทั้งนี้ เงินสำรองตามวรรคหนึ่งต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 0.25 ของเงินให้สินเชื่อคงค้างทั้งสิ้น ณ วันสิ้นงวดการบัญชีรอบระยะเวลา 6 เดือนนั้น

▶ ธนาคารพาณิชย์ใดที่มีสินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่มีปัญหาในการเรียกให้ชำระคืนหรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามปกติ ตามที่ระบุว่าเป็นสินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่มีปัญหาในการเรียกให้ชำระคืนหรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามปกติในงวดการบัญชีครั้งแรกปี 2540 ซึ่งได้มีการจัดชั้นไว้แล้ว ต้องดำเนินตามเงื่อนไขต่อไปนี้

I. ภายในสิ้นงวดการบัญชีครั้งหลังปี 2540 ให้กันเงินสำรองไว้ไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่ต้องกันเงินสำรองดังกล่าว

II. ภายในสิ้นงวดการบัญชีครั้งแรกปี 2541 ให้กันเงินสำรองไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนที่ต้องกันสำรองดังกล่าว

ในขณะที่เดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่มีความละเอียดตามสภาวะเศรษฐกิจมากขึ้นโดยได้กำหนดให้มีหลักเกณฑ์การระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ การจัดชั้นลูกหนี้ รวมถึงการกันสำรองสำหรับลูกหนี้ที่จัดชั้น ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น¹⁵

■ สาระสำคัญ “หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ง.(ว.) 1236/2541 เรื่อง การปรับปรุงหลักเกณฑ์การระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ การจัดชั้นลูกหนี้ การกันเงินสำรองสำหรับลูกหนี้ที่จัดชั้น และมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง” 31 มีนาคม 2541

(1) ลูกหนี้ที่มีปัญหาในการชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้น

ลูกหนี้ที่มีปัญหาในการชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้น หมายถึงถึง ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นเกินกว่า 3 เดือน นับจากวันครบกำหนด

วันที่บังคับใช้ : งดการบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2541

(2) การระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้

ให้สถาบันการเงินระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ตามเกณฑ์สิทธิ(Accrual basis) สำหรับลูกหนี้ค้างชำระเกินกว่า 3 เดือน นับจากวันครบกำหนด ต้องบันทึกยกเลิกรายการดอกเบี้ยค้างรับที่ได้บันทึกบัญชีเป็นรายได้แล้วนั้นออกจากบัญชีด้วยการบันทึกรายได้ดอกเบี้ยรับหลังจากนั้นให้ถือปฏิบัติตามเกณฑ์เงินสด(Cash basis)

วันที่บังคับใช้ : 1 มกราคม 2542 สำหรับการระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้

1 มกราคม 2543 สำหรับการบันทึกยกเลิกรายการดอกเบี้ยค้างรับที่ได้บันทึกเป็นรายได้ไว้แล้ว

สำหรับดอกเบี้ยค้างรับของลูกหนี้ข้างต้นในจำนวนที่บันทึกเป็นรายได้ไว้แล้วก่อนวันที่ 1 ม.ค. 2543 และยังมีได้บันทึกยกเลิกรายการดอกเบี้ยค้างรับดังกล่าวให้สถาบันการเงินนับรวมดอกเบี้ยค้างรับดังกล่าวเข้ากับเงินต้นเพื่อการจัดชั้นและการกันเงินสำรองฯตามคุณภาพของลูกหนี้เมื่อเข้าเกณฑ์การจัดชั้นที่กำหนด

¹⁵ “หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ง.(ว.) 1236/2541 เรื่อง การปรับปรุงหลักเกณฑ์การระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ การจัดชั้นลูกหนี้ การกันเงินสำรองสำหรับลูกหนี้ที่จัดชั้น และมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง” 31 มีนาคม 2541

(3) เกณฑ์การจัดชั้นลูกหนี้

ในการจัดชั้นลูกหนี้ให้พิจารณาจากคุณภาพของลูกหนี้เป็นหลัก

I. ลูกหนี้ปกติ(Pass) : ลูกหนี้ที่ไม่ผิดนัดชำระและไม่มีสัญญาณใดๆว่าจะผิดนัดชำระหนี้ ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นไม่เกิน 1 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

II. ลูกหนี้ที่กล่าวถึงเป็นพิเศษ(Special mention) : ลูกหนี้ที่ไม่มีสัญญาณว่าจะเกิดความเสียหายแต่มีฐานะหรือผลการดำเนินงานอ่อนลง ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นไม่เกิน 3 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

III. ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน(Substandard) : ลูกหนี้ที่มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหากปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนไม่ได้รับการแก้ไข ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนด

IV. ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย (Doubtful) : ลูกหนี้ที่มีคุณภาพด้อยกว่าลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน หรือคาดว่าจะไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระคืนได้ครบถ้วน ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นไม่เกิน 12 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

V. ลูกหนี้จัดชั้นสูญ (Doubtful of loss) : ลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิง หรือ ลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นเกินกว่า 12 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

วันที่ใช้บังคับ : งดการบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2541

(4) การกันสำรองสำรองลูกหนี้ที่จัดชั้น

ในการกันสำรองฯ สำหรับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น สถาบันการเงินต้องแสดงเป็นรายการหักจากรายการสินทรัพย์(Contra-asset Account) ในงบดุลและเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนตามอัตรา

- ▶ ลูกหนี้ปกติ ให้กันสำรองฯ ร้อยละ 1
- ▶ ลูกหนี้ที่กล่าวถึงเป็นพิเศษ ให้กันสำรองฯ ร้อยละ 2
- ▶ ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ให้กันสำรองฯ ร้อยละ 20
- ▶ ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ ให้กันสำรองฯ ร้อยละ 50
- ▶ ลูกหนี้จัดชั้นสูญ ให้กันสำรองฯ ร้อยละ 100

วันที่ใช้บังคับ : ภายในงวดบัญชีสิ้นสุด 31 ธ.ค. 2541 ให้กันเงินสำรองฯ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของเงินที่ต้องกันสำรองฯ

ภายในงวดบัญชีสิ้นสุด 30 มิ.ย. 2542 ให้กันเงินสำรองฯ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของเงินที่ต้องกันสำรองฯ

ภายในงวดบัญชีสิ้นสุด 31 ธ.ค. 2542 ให้กันเงินสำรองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของเงินที่ต้องกันสำรองฯ

ภายในงวดบัญชีสิ้นสุด 30 มิ.ย. 2543 ให้กันเงินสำรองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเงินที่ต้องกันสำรองฯ

ภายในงวดบัญชีสิ้นสุด 31 ธ.ค. 2543 ให้กันเงินสำรองให้ครบถ้วน

(5) การปรับปรุงโครงสร้างหนี้

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้จะต้องมีรายละเอียดและการวิเคราะห์อย่างเพียงพอ การทำความเข้าใจกับลูกหนี้เพื่อปรับปรุงโครงสร้างหนี้จะต้องสอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยอาจมีการขยายระยะเวลาชำระหนี้ หรือลดดอกเบี้ยหรือต้นเงินและอาจมีหลักประกันเพิ่มเติมด้วยก็ได้ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดหลักเกณฑ์โดยเฉพาะ สำหรับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้จะต้องมีการกันสำรองฯ ในอัตราร้อยละ 100 สำหรับความเสียหายทั้งหมดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือตัดบัญชีส่วนสูญเสียในส่วนของยอดหนี้ที่เหลือจะถือได้ว่าเป็นลูกหนี้ปกติ ก็ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการชำระหนี้ตามสัญญาใหม่หลังจากตกลงปรับปรุงโครงสร้างหนี้เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว

วันที่ใช้บังคับ : งวดการบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธ.ค. 2541

(6) การสอบทานเงินให้สินเชื่อ

สถาบันการเงินจะต้องสอบทานคุณภาพเงินให้สินเชื่อทั้งสิ้น ได้แก่ เงินให้กู้ยืม เงินเบิกเกินบัญชี ลูกหนี้ และการให้เครดิตรูปแบบอื่น รวมทั้งภาระผูกพันทั้งในและนอกงบดุล ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้หลายประเภทและหนี้แต่ละประเภทอยู่ในเกณฑ์จัดชั้นที่ต่างกัน หนี้ทุกประเภทของลูกหนี้ต้องนำมาจัดชั้นเดียวกันในระดับคุณภาพที่ต่ำที่สุดของลูกหนี้รายนั้น โดยสถาบันการเงินจะต้องสอบทานเงินให้สินเชื่ออย่างน้อยร้อยละ 70 ของเงินให้สินเชื่อทั้งสิ้นรวมภาระผูกพันทุกไตรมาส ในจำนวนนี้ต้องรวมลูกหนี้รายใหญ่ 100 รายแรก และเงินให้สินเชื่อและภาระผูกพันแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรรมการบริหาร ผู้บริหาร และสถาบันการเงิน

วันที่ใช้บังคับ : งวดการบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธ.ค. 2541

(7) การประเมินมูลค่าหลักประกัน

- ▶ การจัดชั้น : ไม่ต้องพิจารณามูลค่าของหลักประกันเป็นเกณฑ์ในการจัดชั้นลูกหนี้
 - ▶ การกันสำรอง : สามารถนำมูลค่าหลักประกันซึ่งได้มีการประเมินราคาตลาดอย่างเหมาะสมแล้วมาหักออกจากเงินให้สินเชื่อที่ต้องกันสำรอง เฉพาะลูกหนี้ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย และลูกหนี้จัดชั้นสูญเสีย
 - ▶ มูลค่าหลักประกัน : หลักประกันที่เป็นเงินสดหรือเงินฝากที่สถาบันการเงินนั้น นำมาหักได้ ร้อยละ 100 หลักประกันใดที่ใกล้เคียงเงินสดนำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 95 ของราคาตลาด หลักประกันที่ได้มีการประเมินราคาทุก 6 เดือนนำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 90 ของราคาตลาด และหลักประกันอื่นนำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของราคาตลาด
 - ▶ วิธีการประเมินมูลค่าหลักประกัน : สามารถประเมินโดยสถาบันการเงินหรือผู้ประเมินราคาอิสระภายใต้หลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด
- วันที่ใช้บังคับ : งดบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธ.ค. 2541

หลักเกณฑ์การปฏิบัติ การกันสำรอง ตามที่ได้ประกาศข้างต้นนั้น นับว่าธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้รายละเอียดในการกำหนดคุณภาพสินเชื่อในการคำนวณการกันสำรองที่ละเอียดมากขึ้น โดยได้แบ่งชั้นประเภทของสินเชื่อ ตามระยะเวลาค้างชำระซึ่งใช้เป็นตัวชี้คุณภาพสินเชื่อ

ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง สินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2547 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2547 และได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไปเล่ม 121 ตอนพิเศษ 93 ง ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2547 ซึ่งนำมาใช้แทนฉบับวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีสาระสำคัญเพิ่มเติม ดังนี้

1. ปรับปรุงหลักเกณฑ์การกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ยังไม่ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้หรือฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมาย โดยให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองเพิ่มสำหรับยอดคงค้างหลังหักเงินสำรองที่ธนาคารพาณิชย์ได้กันไว้แล้ว ซึ่งอัตราส่วนการกันเงินสำรองขึ้นอยู่กับระยะเวลาการค้างชำระหนี้

2. ยกเลิกหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ที่มีการประเมินราคาหรือตีราคาไว้เกินกว่า 12 เดือน ที่เดิมกำหนดให้สามารถนำมาหักจากยอดคงค้างก่อนการกันเงินสำรองได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของมูลค่าที่ได้จากการประเมินราคาหรือการตีราคา

3. ยกเลิกหลักเกณฑ์การห้ามธนาคารพาณิชย์โอนเงินสำรองฟังก์ชันส่วนที่เกินจากงวดการบัญชีหลังของปี 2544 เป็นรายได้

4. ปรับปรุงในกรณีที่มีข้อผิดพลาดในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยให้ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจสั่งการให้ธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงการจัดชั้น และการกันเงินสำรองสำหรับลูกหนี้ในแต่ละรายได้

โดยสาเหตุในการออกประกาศในครั้งนี้ แม้ว่าปัจจุบันธนาคารพาณิชย์จะได้มีการกันสำรองในระดับที่เพียงพอ สอดคล้องกับแนวทางของมาตรฐานการบัญชีไทย ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาว่า การดำเนินการดังกล่าวมีผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งแล้ว แต่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในฐานะการเงินและศักยภาพของธนาคารพาณิชย์ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์เร่งดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้สำเร็จโดยเร็ว

โดยหลักเกณฑ์ใหม่นี้ได้เพิ่มเติมในส่วนของการสินทรัพย์ที่จัดชั้นสงสัยจะสูญที่ธนาคารพาณิชย์ยังไม่ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้หรือฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมาย ดังนี้

สินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญ(ตามหลักเกณฑ์ที่ประเทศแห่งประเทศไทยกำหนด) ที่ธนาคารพาณิชย์ยังไม่ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้หรือฟ้องร้องดำเนินคดีให้ธนาคารพาณิชย์กันสำรอง ดังนี้

1. ลูกหนี้ที่มีระยะเวลาการค้างชำระเกินกว่า 12 เดือนแต่ไม่เกิน 24 เดือนให้ธนาคารพาณิชย์นำมูลค่าของหลักประกันซึ่งได้ประเมินราคาตามหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าหลักประกันของสถาบันการเงินตามที่ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ ให้กันสำรองในอัตราร้อยละ 100

2. ลูกหนี้ที่มีระยะเวลาการค้างชำระเกินกว่า 24 เดือน แต่ไม่เกิน 36 เดือน ให้ธนาคารพาณิชย์พิจารณากันเงินสำรองเพิ่มจากที่กำหนด ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 ของยอดคงค้างหลังหักเงินสำรองที่ธนาคารได้กันไว้แล้ว สำหรับลูกหนี้นั้นๆ

3. ลูกหนี้ที่มีระยะเวลาการค้างชำระเกินกว่า 36 เดือน แต่ไม่เกิน 48 เดือน ให้ธนาคารพาณิชย์พิจารณากันเงินสำรองเพิ่มจากที่กำหนด ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของยอดคงค้าง หลังหักเงินสำรองที่ธนาคารได้กันไว้แล้ว สำหรับลูกหนี้รายนั้นๆ

4. ลูกหนี้ที่มีระยะเวลาการค้างชำระเกินกว่า 48 เดือน ให้ธนาคารพาณิชย์พิจารณากันเงินสำรองเพิ่มจากที่กำหนด เต็มจำนวนของยอดคงค้างหลังหักเงินสำรองที่ธนาคารได้กันไว้แล้ว สำหรับลูกหนี้รายนั้นๆ

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการกันเงินสำรองครบเต็มจำนวนตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด และมีส่วนที่เกินกว่าจำนวนเงินสำรองพึงกันแล้ว สามารถนำส่วนเกินดังกล่าวมาหักออกจากจำนวนเงินที่ต้องพิจารณากันเงินสำรองเพิ่มเติมตาม ข้อ 2, 3 และ 4 ได้ และในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์เสี่ยงจะสูญตามที่กำหนดข้างต้นแล้ว หากธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามหลักเกณฑ์การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายในภายหลัง ธนาคารพาณิชย์นั้นไม่ต้องกันเงินสำรองเพิ่มตามข้อ 2, 3 และ 4 อีก และให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการเกี่ยวกับการโอนเงินสำรองพึงกัน โดยในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ตามหลักเกณฑ์การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายในภายหลัง ธนาคารพาณิชย์นั้นไม่ต้องกันสำรองเพิ่มตามที่ได้กำหนดไว้ ในข้อ 2,3 และ 4 ดังที่กล่าวมาข้างต้นอีก และให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการเกี่ยวกับการกันสำรองพึงกัน ดังนี้

- กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามหลักเกณฑ์การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทยภายหลังจากที่ได้ดำเนินการกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์เสี่ยงจะสูญ ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วธนาคารพาณิชย์จะต้องถือปฏิบัติในเรื่องการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามที่ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด นั่นคือ ตัดส่วนสูญเสียออกจากบัญชีหรือให้มีการกันสำรองตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและสามารถโอนเงินสำรองส่วนเกินกว่าจำนวนเงินสำรองพึงกันกลับเป็นรายได้ได้

- กรณีที่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายภายหลังจากที่ได้ดำเนินการกันเงินสำรอง

สำหรับสินทรัพย์สงสัยจะสูญตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ให้ธนาคารพาณิชย์คงเงินสำรองที่กั้นไว้แล้วตามข้อ 1 สำหรับลูกหนี้รายนั้นๆ ไว้ในบัญชีต่อไป ส่วนเงินสำรองที่กั้นไว้เพิ่มขึ้นตามข้อ 2, 3 และ 4 ห้ามโอนกลับเป็นรายได้ แต่สามารถโอนไปใช้เป็นเงินสำรองสำหรับลูกหนี้รายอื่นได้

นอกจากนี้ ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ทำการปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้ธนาคารพาณิชย์จัดชั้นลูกหนี้ดังกล่าวเป็นชั้นปกติได้ทันทีโดยไม่ต้องรอติดตามผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ แต่หากในกรณีที่เห็นว่ามิใช่ข้อผิดพลาดในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจสั่งการให้มีการแก้ไขหรือให้ธนาคารพาณิชย์หาผู้เชี่ยวชาญอิสระมาประเมินหรือทบทวนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หรือสั่งการให้เปลี่ยนแปลงการจัดชั้นและการกั้นเงินสำรองสำหรับลูกหนี้ในแต่ละรายได้

ในการกั้นเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์จัดชั้นทุกประเภท เว้นแต่สินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญบางประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้นำมูลค่าของหลักประกันซึ่งได้ประเมินราคาตามหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าหลักประกันของสถาบันการเงินตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด มาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกั้นเงินสำรอง โดยธนาคารพาณิชย์สามารถเลือกที่จะนำหลักประกันมาหักออกจากบัญชีใดของลูกหนี้ก่อนก็ได้ ทั้งนี้ มูลค่าของหลักประกันที่นำมาหักได้จะต้องไม่สูงเกินกว่าวงเงินที่ระบุในสัญญาจำนำ สัญญาจำนองหรือสัญญาประกันแล้วแต่กรณี ดังนี้

- (1) หลักประกันเป็นสิทธิในเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์นั้นนำมาหักได้ร้อยละ 100
- (2) หลักประกันประเภทหนังสือค้ำประกันที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศกรณีที่เป็น Standby Letter of Credit (SBLC) ให้นำมาหักได้ร้อยละ 100 ของวงเงินที่ระบุใน SBLC และกรณีที่เป็น Letter of Guarantee (LG) ให้นำมาหักได้ร้อยละ 95 ของวงเงินที่ระบุใน LG
- (3) หลักประกันที่ใกล้เคียงเงินสด เช่น หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดนำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 95 ของราคาตลาด
- (4) หลักประกันอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้นำมาหักได้ไม่เกินร้อยละ 90 ของมูลค่าที่ได้จากการประเมินราคาหรือการตีราคา

(5) ลูกหนี้จัดชั้นรายได้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน หรือที่รัฐบาลจะจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อชำระหนี้ให้ หรือที่มีหลักฐานว่าจะได้รับชำระเงินจากหน่วยราชการโดยแน่นอน ให้นำวงเงินที่ได้รับการค้ำประกันหรือที่จะได้รับชำระนั้นมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนคำนวณเงินสำรอง

สำหรับสินทรัพย์จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษหรือสินทรัพย์จัดชั้นควรระวังเป็นพิเศษ และสินทรัพย์จัดชั้นปกติ ธนาคารพาณิชย์จะนำมูลค่าของหลักประกันมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรองหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์เลือกที่จะนำมูลค่าหลักประกันมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรอง มูลค่าของหลักประกันที่จะนำมาหักได้ให้เป็นไปตามข้อ (1) ถึง (5)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติกับสถาบันการเงินในประเทศไทย อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ได้มีหลักการในการปฏิบัติที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางการเงินในแต่ละประเทศ กอปรกับการจัดประเภทของสินทรัพย์ในที่นี้คือ เงินให้กู้ยืม(Loans) นั้น ยังขาดความสอดคล้องกันในระดับนานาชาติ อันมีสาเหตุจาก คำจำกัดความของสินเชื่อที่มีปัญหา (Problem loans)¹⁶ รวมถึงนิยามของการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment)¹⁷ ที่มีการให้ความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ(Fernández et al,2000) อาทิ บางประเทศกำหนดให้ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเกินกว่า 90 วันจัดเป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(Non-performing Loans:NPLs) ในขณะที่บางประเทศใช้เกณฑ์กำหนดเวลาที่ต่างออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของสินเชื่อ(Credit product)¹⁸ แต่ในแง่การปฏิบัติทางด้านบัญชีโดยทั่วไปแล้วจะมีแนวทางการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน¹⁹

¹⁶ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือที่เรียกคืนไม่ได้(หนี้สูญ)และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือที่เรียกคืนไม่ได้ของธพ. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธพ. โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34(ปรับปรุง2545) เรื่อง การบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้

¹⁷ ประเทศไทยใช้มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ โดยกำหนดว่ากิจการต้องรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าในงบการเงินหากสินทรัพย์ของกิจการเกิดการด้อยค่า(ราคาตามบัญชีสูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน)

¹⁸ กรณีของประเทศไทยกำหนดให้ลูกหนี้ที่ถูกจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน จัดชั้นสงสัย จัดชั้นสงสัยจะสูญและชั้นสูญรวมถึงลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญที่กันสำรองครบร้อยละ 100 และได้ตัดออกจากบัญชีไปแล้ว ถือเป็น NPL

¹⁹ เนื่องจากผู้ใช้งบเพื่อตัดสินใจในการลงทุนในภูมิภาคต่างๆ ต้องการรายงานทางการเงินที่เชื่อถือได้ เข้าใจได้ และเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นจึงได้เกิดความพยายามในการปรับวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่มีความแตกต่างและหลากหลายของวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละประเทศให้ให้มีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกัน(Harmonization) ซึ่งอาจทำได้โดยการกำหนดและใช้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีร่วมกัน เป็นต้น

แนวทางการปฏิบัติทางการบัญชีส่วนใหญ่จะแยกการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญออกเป็น 2 ส่วน คือ การกันสำรองฯเฉพาะราย(Specific provisions)คือ ส่วนที่ป้องกันความเสียหายของสินเชื่อที่พิจารณาเป็นรายบุคคล โดยมีลักษณะเป็นแบบ Backward-looking และ การกันสำรองฯโดยทั่วไป(General Provision) คือ ส่วนที่ใช้ป้องกันความเสียหายโดยพิจารณาทั้งพอร์ตสินเชื่อหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นค่าเฉลี่ยของความสูญเสียดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นทั้งพอร์ตสินเชื่อ จากแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ในบางประเทศใช้แบบจำลองทางสถิติ(Statistical models) ของความสูญเสียดังกล่าวโดยเฉลี่ย(Average losses) ในการพิจารณาหาการกันสำรองฯโดยทั่วไป(General provision) ที่เหมาะสมที่สุดซึ่งโดยหลักการแล้ว แบบจำลองจะคำนึงถึงผลกระทบอันเกิดจากวัฏจักรธุรกิจ(Business Cycle) ในอนาคตด้วยซึ่งแสดงให้เห็นว่า การกันสำรองฯโดยทั่วไป(General provision) มีลักษณะเป็น Forward-looking(Borio et al,2001)

อย่างไรก็ตามประเด็นที่สำคัญในแนวทางปฏิบัติของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ คือ มุมมองที่แตกต่างกันระหว่าง Financial supervisors และ Accounting authorities ที่ต้องการเน้นบทบาทของการกันสำรองฯ(Provisions) ที่แตกต่างกัน โดย Financial supervisors ต้องการให้การกันสำรองฯในส่วนนี้เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยรองรับ(Buffer) ผลของความเสียหายที่เกิดจากการด้อยคุณภาพของสินเชื่อที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จากมุมมองนี้ผู้กำกับดูแลสถาบันการเงินเห็นว่า การกันสำรองฯ ในสินทรัพย์ที่ด้อยค่านี้ไม่ได้สะท้อนความเสี่ยงทางด้านเครดิตที่เกิดขึ้นในรายสินทรัพย์นั้นๆที่ปรากฏในพอร์ตสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ได้อย่างครอบคลุม จึงได้มีการเสนอแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติทางด้านบัญชีที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายทางด้านเครดิตนี้ควรที่จะได้รับการปรับปรุง เนื่องจากในภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้เกิดขึ้นจากสินทรัพย์ในระดับสินทรัพย์แต่ละรายมีมากขึ้น

ดังนั้นเมื่อความเสี่ยงเกิดขึ้นก็จะส่งผลให้เกิดการด้อยค่าในรายสินทรัพย์ในเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งแนวทางปฏิบัติทางด้านบัญชีต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนี้อาจมีการรับรู้ทางด้านบัญชีที่ล่าช้าเกินไป (ในแง่ของการกันสำรองฯ) ร่วมกับหลักการบันทึกบัญชีที่อิงเกณฑ์คงค้าง(Accrual Basis) ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายเมื่อเหตุการณ์ทางบัญชีเกิดขึ้นโดยขาดการคำนึงถึงช่วงเวลาของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจริง(Clerc et al,2001) ในขณะที่ Accounting authorities ต้องการที่จะเน้นบทบาทของการกันสำรองฯเป็นเพียงบัญชีรับมูลค่าโดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้รายการเงินให้สินเชื่อ(Loans) ที่ปรากฏในงบดุลแสดงมูลค่าสุทธิที่ใกล้เคียงกับมูลค่าตามความเป็นจริง²⁰ มากที่สุด

²⁰ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 11 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ

จากมุมมองที่มีต่อการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มุมมองที่มีต่อแนวทางเลือกปฏิบัติมีความแตกต่างกันด้วย โดยแนวทางปฏิบัติทางด้านบัญชีโดยทั่วไปนั้นจะเป็นการเน้นที่จะแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งเป็นการแสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นหลัก จากความแตกต่างของเกณฑ์การปฏิบัติส่งผลให้มีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้นในการที่จะใช้เกณฑ์การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) ที่สอดคล้องกันในระดับนานาชาติ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดความสอดคล้องกันของการจัดประเภทสินทรัพย์(Terms of Asset classification) และกฎเกณฑ์การกันสำรอง(Provision rules) ที่ใช้ในแต่ละประเทศ

ในขณะที่เดียวกันจากมุมมองที่ต่างกันนี้ยังได้สะท้อนออกมาในรูปของมาตรฐานการบัญชีทั้งในระดับชาติและนานาชาติที่มีหลายแนวทางให้ปฏิบัติเกี่ยวกับการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ โดยปัจจุบันมีแนวคิดที่โดดเด่น 3 แนวคิด คือ IAS 39, การบัญชีมูลค่ายุติธรรม(Fair Value accounting) และ Statistical/Dynamics provision(Borio and Lowe,2001) ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งประเด็นไปในหลักเกณฑ์การกันสำรองโดยใช้วิธี Dynamic loan loss provision

สเปนได้มีการพัฒนาแนวคิด Dynamic loan loss provision โดย Banco de España ธนาคารกลางของประเทศสเปน โดยได้กำหนดหลักการและรายละเอียดของกรอบกฎเกณฑ์สำหรับการจัดประเภทของสินทรัพย์และการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ เพื่อที่จะจำกัดบทบาทดุลยพินิจของผู้จัดการธนาคารและจากระบบกฎเกณฑ์ปฏิบัติดั้งเดิมของสเปนที่ได้แบ่ง การกันสำรองไว้เป็น 2 ส่วนเท่านั้น คือ General provisions และ Specific provisions ภายหลังจากได้มีการพัฒนาเกณฑ์การปฏิบัติในการกันสำรองนี้ โดยได้เพิ่ม Statistical provisions²¹ ขึ้นมาในภายหลัง และได้มีการเปิดตัวให้เป็นที่รู้จักวิธีการนี้แก่นานาประเทศในปี ค.ศ. 2000

เนื่องจากการคำนวณการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญได้แบ่งประเภทของเงินปล่อยสินเชื่ออย่างคร่าวๆ²² จากเกณฑ์การแบ่งเช่นนี้ส่งผลให้ latent risk ของพอร์ตสินเชื่อมีการรับรู้อย่างไม่เหมาะสมในงบกำไรขาดทุน(Income statement) จากจุดอ่อนที่เกิดขึ้นนี้ส่งผล

²¹ อาจปรากฏ ชื่อที่ใช้เรียก Statistical provisions แตกต่างกันไป เช่น anti-cyclical provisions , stabilization provision หรือ actuarial provision (Poveda,2000)

²² แบ่งเป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ สินเชื่อค้างชำระที่เกินระยะเวลา 3 เดือนและอีกประเภทก็คือสินเชื่อที่ไม่เข้าเงื่อนไขที่ 1

ให้เกิดการลดลงของจำนวนการกันสำรองฯ ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว กอปรกับการรับรู้ latent risk ที่ไม่เหมาะสมยังปรากฏให้เห็นในลักษณะที่เกิดความบิดเบือนในการวัดมูลค่าของกำไรที่จะสูงกว่าความเป็นจริง ดังนั้นหากการรับรู้ต้นทุนที่จะเกิดขึ้นไม่ถูกต้อง อาจทำให้ผู้จัดการธนาคารมีความพยายามที่จะเพิ่มส่วนแบ่งตลาด(Market share) โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการปล่อยกู้ต่ำกว่าความเป็นจริงและพฤติกรรมเช่นนี้ก็จะเป็แรงจูงใจให้ผู้จัดการที่มีความระมัดระวัง (Conservative) ในการปล่อยกู้มีแนวโน้มที่จะลดความเข้มงวดในการปล่อยกู้ของตนลงซึ่งเป็นลักษณะของ Herding behaviour โดยเหตุการณ์เช่นนี้จะส่งผลร้ายต่อระบบธนาคารได้ในที่สุด

เนื่องจากแนวทางการกันสำรองฯ ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสากลที่ดีที่สุด (International best practice system)²³ ทั้งในส่วนที่เป็นการแยกประเภทของลูกหนี้หรือเงินให้สินเชื่อ (Loan classification) และการคิดคำนวณเงินกันสำรองฯ อาทิ ในกลุ่มประเทศ G-10 ที่แต่ละประเทศล้วนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการกันสำรองที่มีความละเอียดโดยการใช้แบบจำลองภายใน (Internal model) เพื่อประเมินมูลค่าของสินเชื่อจึงทำให้สามารถสะท้อนถึงความเสี่ยงของลูกหนี้แต่ละรายได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้นซึ่งธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งต่างก็มีแบบจำลองภายในที่เหมาะสมเฉพาะเป็นของตนเองรวมถึงการใช้การตัดสินใจและพิจารณา (Judgment) ของผู้บริหาร แต่ทั้งนี้การมีระบบการประเมินความเสี่ยงทางด้านเครดิตที่ละเอียดมากเท่าใดนั้นย่อมหมายถึงต้นทุนที่เพิ่มขึ้นด้วยจึงทำให้ประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนายังคงไม่มีการนำแนวทางการปฏิบัติที่ใช้แบบจำลองภายในไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากนัก อาจเนื่องจากระบบที่มีต้นทุนในการคิดค้นและพัฒนาสูงในขณะเดียวกันก็ยังมีขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญที่จะมาพัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้วจึงทำให้ประเทศเหล่านี้เลือกที่จะใช้แนวทางการปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อนมากนักและเป็นแบบมาตรฐานที่ใช้ได้ทั่วไปที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงเช่นเดียวกับการใช้แบบจำลองภายใน นอกจากนี้พนักงานด้านสินเชื่อ (Credit staff) รวมถึง Bank Supervisors ที่อาจมีพื้นฐานในการวางกรอบที่จะใช้ดุลยพินิจเพื่อจัดประเภทสินเชื่อที่ยังไม่เพียงพอจึงทำให้ Bank supervisors เลือกที่จะใช้แนวทางที่เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อที่จะสามารถใช้ได้กับสินเชื่อหลายประเภท (Rule-based criteria)

อย่างไรก็ตาม ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายต่างก็อิงแนวทางการแยกประเภทสินเชื่อที่คล้ายคลึงกับที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว นั่นคือ จัดชั้นปกติ (Standard assets) จัดชั้นก่ล่าวถึงเป็นพิเศษ (Specially mentioned loans) จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน (Substandard Loans)

²³ Luis Cortavarria, Claudia Dziobek, Akihiro Kanaya and Inwon Song: 2000 " Loan review, Provisioning and Macroeconomic Linkage" IMF working paper

จัดชั้นสงสัย (Doubtful Loans) และจัดชั้นสูญเสีย (Loss Loans) ในขณะที่เดียวกันการกำหนดอัตราส่วนที่ใช้เป็นอัตราในการกันสำรองโดยทางการได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สามารถใช้อัตราส่วนที่ต่างออกไปจากที่กำหนดได้แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปในทางที่เข้มงวดมากกว่าที่ทางการกำหนดโดยขึ้นอยู่กับนโยบายในแต่ละรายธนาคาร²⁴

ตารางที่ 2-1 อัตราที่ใช้ในการตั้งค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของสถาบันการเงินประเทศต่างๆที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน(ร้อยละ)

ประเทศ	ปกติ	กล่าวถึงเป็นพิเศษ	ต่ำกว่ามาตรฐาน	หนี้สงสัย	หนี้สูญ
อาร์เจนตินา	1	5	25	50	100
BCEAO	n.a.	n.a.	50	100	n.a.
ชิลี	0	1	20	60	90
โคลัมเบีย	0	1	20	50	100
สาธารณรัฐเชค	2	5	20	50	100
อินเดีย	0.25	n.a.	10	20-100	100
อินโดนีเซีย	1	5	15	50	100
เกาหลี	0.5	2	20	50	100
คูเวต	2	Management Decision	20	50	100
มาเลเซีย	1.5	n.a.	20	50	100
เม็กซิโก	0.5	10	45	65-85	100
เปรู	1	3	30	60	100
ฟิลิปปินส์	2	5	25	50	100
โปแลนด์	0	5	20	50	100
รัสเซีย	1	n.a.	20	50	100
สาธารณรัฐสโลวาเกีย	0	5	20	50	100

ที่มา: IMF(1999) p.45 ; Moody's Banking System Outlook, BIS 1998

²⁴ "... In Sophisticated banks,the internal classification does not necessarily match the regulatory classification because the regulatory criteria usually are somewhat basic for efficient risk management in diversification bank. In the context of suggesting good practices, this paper tries to concentrate on the regulatory loan classification system...." (Inwon Song,2002)

ตารางที่ 2-2 การกำหนดระยะเวลาในการค้างชำระเพื่อจัดชั้นเงินปล่อยสินเชื่อในแต่ละประเทศ

ประเทศ	ชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ	ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	ชั้นสงสัย	ชั้นสูญ
อาร์เจนตินา	ไม่เกิน 3 เดือน	3-6 เดือน	6-12 เดือน	เกิน 12 เดือน
บังคลาเทศ	ไม่เกิน 12 เดือน	12-36 เดือน	37-60 เดือน	6 เดือน
BCEAO	n.a.	ไม่เกิน 6 เดือน	6 เดือน	n.a.
ชิลี	ไม่เกิน 2 เดือน	2 เดือน	4 เดือน	5 เดือน
สาธารณรัฐชเวด	ไม่เกิน 3 เดือน	3 เดือน	6 เดือน	12 เดือน
อินเดีย	n.a.	ไม่เกิน 18 เดือน	เกิน 18 เดือน	n.a.
คูเวต	ไม่เกิน 3 เดือน	3-6 เดือน	6-12 เดือน	เกิน 12 เดือน
มาเลเซีย	n.a.	3-6 เดือน	6-12 เดือน	เกิน 12 เดือน
ฟิลิปปินส์	ไม่เกิน 3 เดือน	เกิน 3 เดือน	เกิน 6 เดือน	เกิน 6 เดือน

ที่มา: IMF และ Moody's Investor Services

2.1.1.2 การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ แบบ Dynamic loan loss provision

กรณี ประเทศสเปน

เพื่อเป็นการแก้ปัญหา Procyclicality กอปรกับได้มีการคำนึงถึงวินัยและนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ร่วมกับการเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์และเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม จึงได้มีการพัฒนาวิธีการคำนวณการกันสำรองฯ เพื่อช่วยเสริมวิธีแบบดั้งเดิม โดยประเทศสเปนนับเป็นประเทศแรกที่ได้คิดค้นและนำวิธีที่มีคุณสมบัติดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ไปปฏิบัติเมื่อกลางปี 2000 คือ วิธี Dynamic loan loss provision ทั้งนี้ได้เพิ่มส่วนที่เป็นการกันสำรองฯ เพิ่มขึ้นอีก 1 ส่วน คือ Statistical provision ซึ่งจะมีส่วนช่วยเสริมในส่วนของ Specific provision คือ ในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว specific provision จะมีจำนวนไม่สูงมากนัก เนื่องจากความเสี่ยงทางด้านเครดิตจะถูกประเมินอยู่ในระดับต่ำ แต่ในส่วนของ Statistical provision จะมีจำนวนสูงขึ้น และให้ผลในทางตรงกันข้าม ในช่วงเศรษฐกิจหดตัว โดยจุดประสงค์หลักของ Statistical provision เพื่อมาช่วยเสริมกลไกการทำงานของ Traditional loan loss provision มากกว่าที่จะมาทดแทนวิธีดั้งเดิม

ภาพรวมวิธีการคำนวณค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ

1. Traditional loan loss provision

- General provision (GF) -----> $GF \text{ (Balance)} = g * L$

L = ยอดรวมของเงินปล่อยกู้

g = ค่าพารามิเตอร์ ที่กำหนดขึ้นโดย Regulator ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ

Annual provision ---> $GP = g * \Delta L$

- Specific provision (SF) -----> $SF \text{ (Balance)} = e * M$

M = จำนวนของเงินปล่อยสินเชื่อที่มีปัญหา (Problem loans)

e = ค่าพารามิเตอร์ ที่กำหนดขึ้นโดย Regulator ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ

Annual provision ---> $SP = e * \Delta M$

Annual total provision in the old system = General provision + Specific provision

$$AP = GP + SP$$

Or

$$AP = g * \Delta L + e * \Delta M$$

2. Dynamic loan loss provision

ในส่วนของ General provision และ Specific provision การคำนวณยังคงเหมือนวิธี

Traditional loan loss provision

- Statistic provision (StP)

Latent risk measure $Lr = s * L$

L = ยอดรวมของเงินปล่อยกู้

s = ค่า coefficient โดยเฉลี่ย (ในกรณีที่ใช้ standard approach คือ ค่าพารามิเตอร์ของแต่ละประเภทของสินเชื่อ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนของประเภทความเสี่ยงแต่ละประเภทที่ปรากฏในพอร์ตสินเชื่อ)

$$\text{Annual provision(AP)} \quad \text{--->} \quad \text{StP} = \text{Lr} - \text{SP}$$

➤ If $\text{SP} > \text{Lr}$ (Low problem loans) \implies $\text{StP} > 0$ [Statistic Fund(Accumulated Statistic provision) จะเพิ่มขึ้น]

➤ If $\text{SP} < \text{Lr}$ (High problem loans) \implies $\text{StP} < 0$ [Statistic Fund(Accumulated Statistic provision) จะลดลง]

$$\text{Balance of the Statistical Fund} = \text{StP}_t + \text{StF}_{t-1} \quad 0 < \text{StF} < 3 * \text{Lr}^{25}$$

Annual total provision in the dynamic loan loss provision

$$\text{AP} = \text{GP} + \text{SP} + \text{StP}$$

Or

$$\text{AP} = g * \Delta L + \text{SP} + (\text{Lr} - \text{SP})$$

$$\text{AP} = g * \Delta L + s * L$$

จากมุมมองทางทฤษฎี การกำหนด Statistical provision ถือเป็นเครื่องมือของ Regulators ได้เช่นกัน โดยหากมีการกำหนดให้มีการกันสำรองฯ ให้เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเศรษฐกิจกำลังขยายตัวจะเป็นความสอดคล้องในแง่การจับคู่รายได้และค่าใช้จ่าย (Matching cost and revenue concept) ในมุมมองทางการบันทึกบัญชีอีกด้วย และยังสามารถลดความผันผวนของผลกำไรและส่งเสริมให้ผู้จัดการธนาคารมีความตระหนักถึงความเสี่ยงทางด้านเครดิตให้มากขึ้นด้วย

²⁵ การกำหนดเพดานสูงสุดที่ 3 เท่าเนื่องจากหากใช้ร่วมกับ General provision และ Specific provision ที่คำนวณได้ จะสามารถรองรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงหดตัวแบบไม่รุนแรงมากนักได้เป็นระยะเวลา 3-4 ปีซึ่งนับว่าเพียงพอและไม่ก่อให้เกิดต้นทุนในการกันสำรองที่มากเกินไป (Poveda, 2000)

หากพิจารณาในแง่ที่ไม่มี การเข้ามาแทรกแซงจากทางการความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อและเกณฑ์การกันสำรองฯ ที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารธนาคาร อาจส่งผลให้เกิดการขยายตัวที่มากเกินไปกว่าระดับที่เหมาะสมจนสามารถก่อตัวความไม่สมดุลในภาคการเงิน (Financial Imbalance) ได้ โดยท้ายที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง

หลักเกณฑ์ที่นำมาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ (Prudential regulation) นอกเหนือจาก การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญแล้ว ยังมีหลักเกณฑ์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญ คือ การดำรงเงินกองทุน (Capital requirement) ในการเป็นเครื่องช่วยรองรับความเสียหายที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น (Unexpected losses) จากความเสี่ยงด้านเครดิตและได้มีการคำนึงถึงความเสี่ยงทางด้านตลาดและความเสี่ยงทางด้านการปฏิบัติงาน²⁶ ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ที่คำนึงถึงความเสี่ยงทางด้านเครดิตแต่เพียงด้านเดียว

2.1.2 ความเพียงพอในการดำรงเงินกองทุน (Capital Adequacy Requirement)

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในหลายๆประเทศพบว่า วิกฤติของระบบการเงินที่สืบเนื่องจากความล้มเหลวของระบบสถาบันการเงินสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมทั้งระบบได้²⁷ โดยหนึ่งในแนวทางปฏิบัติที่ทางการนำมาใช้ป้องกันปัญหาวิกฤติทางการเงินอันเป็นผลจากการดำเนินงานและการมีพฤติกรรมเสี่ยงของสถาบันการเงินที่เกินระดับที่สมดุล ก็คือ หลักเกณฑ์การกำหนดการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสถาบันการเงินหรือความเพียงพอของการดำรงเงินกองทุน (Capital adequacy requirement) โดยจุดประสงค์หลักของการดำรงเงินกองทุนก็เพื่อที่จะเป็นเครื่องรองรับ (Buffer) ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า และเพื่อความแข็งแกร่งและมั่นคงของธนาคาร

²⁶ สำหรับแนวทางการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ Basel II

²⁷ ทั้งนี้เนื่องจาก หากสถาบันการเงินมีแรงจูงใจที่จะดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงเพราะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำโดยความเสี่ยงดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่ Systemic risk อันเป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อระบบธนาคารทั้งระบบ (Besis, 1998) และภาคเศรษฐกิจโดยรวม กอปรกับความเสี่ยงนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลทางการเงินซึ่งจะส่งผลให้ระบบการเงินขาดเสถียรภาพและก่อตัวเป็นวิกฤติทางการเงินได้ในที่สุด

การดำรงเงินกองทุนนี้มาทำหน้าที่ช่วยเสริมการทำงานของกำนันสำรองฯที่มีหน้าที่แบกรับผลขาดทุนอันเกิดจากความเสียหายทางด้านเครดิตที่ลูกค้าจะผิดนัดชำระเงินกู้เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างความแข็งแกร่งของธนาคารที่สมบูรณ์และมีช่องโหว่น้อยที่สุด

จากหน้าที่ที่สำคัญของเงินกองทุนนี้ ดังนั้นการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทางการนำมาช่วยเสริมให้ฐานะของธนาคารพาณิชย์มีความแข็งแกร่งและมั่นคงมากขึ้น อันปรากฏให้เห็นจากในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ หนึ่งในแนวทางการแก้ปัญหาสถาบันการเงิน การดำรงเงินกองทุนได้เข้ามามีบทบาทชัดเจนในแง่ที่ทางการนำมาใช้ฟื้นฟูสถาบันการเงินในส่วนการจัดทำแผนฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินขึ้นใน พ.ศ. 2541 โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงเงินกองทุน ดังนี้

1. โครงการช่วยเหลือด้านเงินกองทุน

โครงการนี้จะมีผลบังคับใช้เฉพาะสถาบันการเงินอันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนที่จดทะเบียนในประเทศไทยเท่านั้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศ

■ เงินกองทุนชั้นที่ 1 (Tier I)

- รัฐบาลจะเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 1 ของสถาบันการเงินในรูปแบบของการถือหุ้นบุริมสิทธิ์โดยชำระเป็นพันธบัตรที่เปลี่ยนมือได้ อายุ 10 ปี อัตราดอกเบี้ยอิงตามอัตราตลาด โดยมีเงื่อนไข ที่สำคัญ คือ การเพิ่มเงินกองทุนจะมีจำนวนมากพอที่จะรองรับเงินกำสำรองจากการจัดชั้นลูกหนี้ นับตั้งแต่บัดนี้จนถึงปี พ.ศ. 2543 โดยที่ผู้ถือหุ้นเดิมจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง และแผนการประนอมหนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย

- รัฐบาลจะเข้าซื้อหุ้นบุริมสิทธิ์ของสถาบันการเงินนั้น ซึ่งสามารถนับเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้จนกว่าสถาบันการเงินนั้นจะมีอัตราเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อ สินทรัพย์เสี่ยงรวมทุนภาคเอกชนรายใหม่ในจำนวนเท่ากันจนกว่าสถาบันการเงินจะมีเงินกองทุนเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

- ผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจากสินทรัพย์ที่มีอยู่เดิมจะเป็นภาระของผู้ถือหุ้นเดิมเป็นอันดับแรก

■ เงินกองทุนชั้นที่ 2 (Tier II)

- เงินกองทุนชั้นที่ 2 จะอยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนหุ้นกู้ของสถาบันการเงินกับ พันธบัตรรัฐบาลที่เปลี่ยนมือไม่ได้

- การเพิ่มทุนจะขึ้นอยู่กับขนาดของเงินไซตต่อไปนี้ คือ ส่วนสูญเสียที่เกิดจากการประนอมหนี้ ส่วนเกินจากเงินสำรองที่กันไว้แล้ว อนึ่งจำนวนของเงินกองทุนชั้นที่ 2 ที่ทาง รัฐบาลจะให้ตามโครงการจะลดจำนวนลงเรื่อยไป เพื่อกระตุ้นให้สถาบันการเงินเร่งทำการประนอม หนี้และให้กู้ใหม่

■ รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือเพียงไม่เกินร้อยละ 2 ของสินทรัพย์เสี่ยงของ สถาบันการเงินนั้นซึ่งในวงเงินนี้ร้อยละ 1 จะคิดตามสัดส่วนวงเงินให้กู้ยืมใหม่

■ รัฐบาลสงวนสิทธิ์ที่แปลงหุ้นกู้เป็นหุ้นที่คิดเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้หากอัตรา ความเพียงพอของเงินกองทุนของสถาบันการเงินนั้นลดลงจนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

2. การเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงิน

■ อัตราความเพียงพอโดยรวมของเงินกองทุนสำหรับธนาคารพาณิชย์จะคงอยู่ ที่ร้อยละ 8.5 และร้อยละ 8 สำหรับบริษัทเงินทุน ทั้งนี้โดยสัดส่วนของเงินกองทุนชั้นที่ 2 จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 50 ของเงินทุนทั้งสิ้น ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานสากล BIS

■ เงินกันสำรองสำหรับหนี้ปกติในอัตราร้อยละ 1 จนสามารถนับเป็นเงินกองทุน ชั้นที่ 2 ได้

■ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้สถาบันการเงินเร่งประนอมหนี้ สถาบันการเงินที่ใช้ เกณฑ์การจัดชั้นและกันสำรองจนถึงปี พ.ศ. 2543 สามารถทยอยตัดจำหน่ายส่วนสูญเสียจากการ ประนอมหนี้ได้ในช่วงเวลา 5 ปี

กรณีประเทศไทยกฎเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ (Minimum capital requirements) ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติโดยอิงมาจาก หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนของธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements :BIS) โดยในปี 2531 ได้ออกหลักเกณฑ์ The 1988 Capital Accord หรือ Basel I เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำสำหรับธนาคารพาณิชย์ในกลุ่ม ประเทศสมาชิกของ BCBS ที่มีปริมาณธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศในระดับที่มีนัยสำคัญ

(Internationally active banks) โดยให้มีผลบังคับใช้ภายในสิ้นปี 2535 หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของ Basel I เป็นหลักเกณฑ์อย่างง่าย จึงทำให้มีจุดอ่อนตรงที่การแบ่งเกณฑ์ความเสี่ยงนั้นไม่ได้สะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงโดยเป็นการสะท้อนความเสี่ยงที่ไม่ดีพอ ซึ่งส่งผลให้บางประเทศมีการถือสินทรัพย์เสี่ยงในจำนวนที่เกินความเหมาะสมถึงแม้จะมีการดำรงเงินกองทุนแล้วก็ตาม (ทิตันท์ มัลลิกะมาสและคณะ, 2547)

จากการที่ Basel I ยังคงมีจุดอ่อนในด้านการสะท้อนความเสี่ยง ดังนั้นจึงได้มีการพยายามในการพัฒนาแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้การดำรงเงินกองทุนสะท้อนถึงความเสี่ยงตามความเป็นจริงมากขึ้น โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักเกณฑ์การปฏิบัติในส่วนของเงื่อนไขอัตราส่วนน้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์เสี่ยงและการคำนวณการดำรงเงินกองทุนสำหรับความเสี่ยงด้านต่างๆมากขึ้น นอกเหนือจากความเสี่ยงทางด้านเครดิตด้านเดียวรวมถึงการปรับหลักเกณฑ์ด้านต่างๆอย่างต่อเนื่องจนพัฒนามาเป็น Basel II ในที่สุด

ในเดือนมิถุนายน 2542 BCBS ได้เสนอกรอบการกำกับดูแลเงินกองทุนใหม่เพื่อทดแทน Basel I โดย BCBS(Basel Committee on Banking Supervision) ได้ออกร่างหลักเกณฑ์ฉบับสมบูรณ์ในเดือนมิถุนายน 2547 ภายใต้ชื่อว่า The New Basel Capital Accord หรือ Basel II โดยให้มีกำหนดบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิก BCBS ภายในสิ้นปี 2549 Basel II นี้ได้ให้ความสำคัญของการดำรงเงินกองทุนในส่วนของความเสียหายด้านตลาดและความเสี่ยงการปฏิบัติงานด้วย(รุ่งและคณะ,2548) จากการออกกฎเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนใหม่ (“International Convergence of Capital Measurement and Capital Standard-Revised Framework” หรือ New Capital Accord Framework :Basel II) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2547 โดยเป็นการปรับปรุงหลักเกณฑ์เดิมที่ได้นำออกใช้ใน ปี 2531(The Capital Accord :Basel I)

ประเด็นสำคัญที่ดำเนินการปรับปรุง²⁸ คือ หลักเกณฑ์ที่ปรากฏใน Basel II นี้ จะครอบคลุมความเสี่ยงและสามารถสะท้อนความเสี่ยงได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เน้นให้ผู้กำกับดูแลมีบทบาทมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งได้นำกลไกตลาดเข้ามาช่วยเสริมในแง่การที่ต้องเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ได้อย่างเพียงพอ นอกเหนือจากการดำรงเงินขั้นต่ำแต่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับภาวะตลาดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

²⁸ อ้างอิงจากหนังสือเวียน ธพท.สนส.(01)ว.168/2548 เรื่องการ นำส่งร่างหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนของสถาบันการเงินตาม Basel II วันที่ 31 มกราคม 2548

จากความตื่นตัวของธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ(BIS) นี้ ส่งผลให้นานาประเทศที่ได้มีการอ้างอิงหลักเกณฑ์ในการดำรงกองทุนที่อ้างอิงจาก Basel I ได้เกิดความตื่นตัวด้วยเช่นกัน ไทยนับเป็นอีกประเทศที่นำเกณฑ์ของ Basel I มาอ้างอิงเพื่อออกกฎในการดำรงเงินกองทุนด้วย ดังนั้นจึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า เกณฑ์ Basel II จะต้องเข้ามาแทนที่เกณฑ์ตามแบบ Basel I ที่เริ่มนำมาบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2536 ที่การกำหนดสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศที่ร้อยละ 8²⁹ ซึ่งบังคับใช้มาตั้งแต่ปี 2526 โดยธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ไทยไว้ที่ร้อยละ 7 ก่อนที่จะมีการปรับขึ้นเป็นขั้นบันไดจนถึงร้อยละ 8.5 ในเดือนกันยายนปี 2539 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้ต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันโดยในส่วนของ การดำรงเงินกองทุนเพื่อรองรับความเสี่ยงด้านตลาด ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้บังคับใช้จนกระทั่งเดือนมิถุนายน 2548 และเฉพาะกับสถาบันการเงินที่มีปริมาณธุรกรรมในบัญชีเพื่อการค้าที่มีนัยสำคัญเท่านั้น

ตารางที่ 2-3 สัดส่วนการดำรงเงินกองทุนในช่วงเวลาต่างๆ

วันที่ เริ่มมีผล บังคับใช้	ธนาคารพาณิชย์ไทย		สาขาธนาคารพาณิชย์ ต่างประเทศ
	สัดส่วนเงินกองทุนขั้นที่ 1	สัดส่วนเงินกองทุนทั้งสิ้น	สัดส่วนเงินกองทุนทั้งสิ้น
1 ม.ค.2536	ร้อยละ 5.00	ร้อยละ 7.00	ร้อยละ 6.25
1 เม.ย.2537	ร้อยละ 5.00	ร้อยละ 7.50	ร้อยละ 6.50
1 ม.ค. 2538	ร้อยละ 5.50	ร้อยละ 8.00	ร้อยละ 6.75
1 ต.ค. 2539	ร้อยละ 6.00	ร้อยละ 8.50	ร้อยละ 7.50
14 ส.ค 2541	ร้อยละ 4.25	ร้อยละ 8.50	ร้อยละ 7.50

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

²⁹ ก่อนหน้านี้ได้มีการบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงในอัตราอย่างต่ำร้อยละ 8 ซึ่งในปี 2522 ได้กำหนดไว้ในอัตราร้อยละ 9 และลดลงเป็นร้อยละ 8.5 เมื่อวันที่ 1กุมภาพันธ์ 2523 และได้ปรับเป็น ร้อยละ 8.5 ในวันที่ 1 พ.ค.2526-1 ม.ค. 2536

สาระสำคัญของ Basel II³⁰

หลักเกณฑ์การกำหนดเงินกองทุน ตาม Basel II ประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้

- (1) หลักการที่ 1 การดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ (Pillar I :Minimum Capital requirement)
- (2) หลักการที่ 2 การกำกับดูแลโดยทางการ (Pillar II : Supervisory Review Process)
- (3) หลักการที่ 3 การใช้กลไกตลาดในการกำกับดูแล (Pillar III : Market discipline)

ภายใต้เกณฑ์ปฏิบัติตาม Basel II นั้นการวัดความเสี่ยงพหุของเงินกองทุนจะกำหนดให้สถาบันการเงินต้องดำรงเงินกองทุนเพื่อรองรับความเสี่ยง ให้ครอบคลุม 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านเครดิต ด้านตลาดและด้านปฏิบัติการ โดยการคำนวณเงินกองทุนดังกล่าวจะประกอบด้วยเงินกองทุนชั้นที่ 1, 2 และ 3(สำหรับประเทศไทยกำหนดให้มีเงินกองทุนเพียง 2 ชั้นคือ ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 เท่านั้น)

(1) เงินกองทุนชั้นที่ 1 (Tier I) ได้แก่

- ทุนชำระแล้ว ส่วนเกินมูลค่าหุ้น ใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้น ทุนสำรองตามกฎหมาย เงินสำรองที่จัดสรรกำไรสุทธิ และกำไรสุทธิคงเหลือจากการจัดสรร
- ส่วนได้เสียของบริษัทย่อยที่สถาบันการเงินเป็นผู้ถือหุ้นส่วนน้อย(Minority Interest)
- Innovative capital instruments อาทิ ส่วนหนึ่งของ ตราสารหุ้นบุริมสิทธิควบหุ้นกู้ ด้อยสิทธิ(SLIPS/CAPS)³¹

(2) เงินกองทุนชั้นที่ 2 (Tier II) ได้แก่

- มูลค่าเพิ่มจากการตีราคาที่ดินและราคาอาคารที่เป็นสินทรัพย์ของสถาบันการเงิน
- สำรองสำหรับหนี้สงสัยจะสูญ

³⁰ อ้างอิงจากหนังสือเวียน ธปท.สนส.(01)ว.168/2548 เรื่องการ นำส่งร่างหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนของสถาบันการเงินตาม Basel II วันที่ 31 มกราคม 2548

³¹ ตราสารหุ้นบุริมสิทธิควบหุ้นกู้ด้อยสิทธิ(Stapled Limited Interest Preferred Shares :SLIPS or Capital Augmented Preferred Securities) เป็นตราสารประเภทกึ่งหนี้กึ่งทุน กล่าวคือ มีลักษณะของหุ้นบุริมสิทธิที่เป็นตราสารทุน และหุ้นกู้ด้อยสิทธิที่เป็นตราสารหนี้ ทั้งนี้ โดยลักษณะพื้นฐานของหลักทรัพย์ประเภทนี้จะต้องประกอบด้วยหลักทรัพย์ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกตราสารหุ้นบุริมสิทธิควบหุ้นกู้ด้อยสิทธิและส่วนที่ 2 เป็นตราสารหนี้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งซึ่งมีอายุ 7 ปี

- ตราสารหนี้ระยะยาวที่มีลักษณะคล้ายทุน

(3) เงินกองทุนชั้นที่ 3 (Tier III) ได้แก่

- ตราสารหนี้ด้อยสิทธิระยะสั้น

โดยเงื่อนไขในการดำรงเงินทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงในแต่ละประเภท แตกต่างกันดังนี้

1.เงินกองทุนชั้นที่ 1 และ 2 มีไว้เพื่อรองรับสินทรัพย์สำหรับความเสี่ยงด้านการเครดิต ทั้งนี้เงินกองทุนที่นำมาดำรงต้องไม่เกินเงินกองทุนชั้นที่ 1

2.เงินกองทุนชั้นที่ 1 และ 3 ให้นำมาดำรงไว้เพื่อรองรับความเสี่ยงด้านตลาดและปฏิบัติการ โดยเงินกองทุนชั้นที่ 3 ต้องไม่เกิน 2.5 เท่าของเงินกองทุนชั้นที่ 1

3.Subordinated debt ต้องไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินกองทุนชั้นที่ 1

4.เมื่อใดก็ตาม General provisions/general loan-loss reserves สะท้อนถึงการที่หลักทรัพย์มีค่าลดลงหรือมีการขาดทุนที่ไม่สามารถบ่งชี้สาเหตุได้อยู่ในบัญชีขาดดุล General provision/general loan-loss reserves จะต้องไม่เกินร้อยละ 1.25 ของสินทรัพย์เสี่ยง

5.Asset revaluation reserve ซึ่งเป็น Latent gain ที่มาจากการตีราคาหลักทรัพย์ที่ถือไว้ในระยะยาวด้วยต้นทุนในอดีตจะต้องคำนวณด้วยอัตราลด ร้อยละ 55

6.Innovative capital instruments ต้องไม่เกินร้อยละ 15 ของเงินกองทุนชั้นที่ 1

7.จะต้องมีการหักค่าความนิยม(Goodwill) ออกจากเงินกองทุนชั้นที่ 1 และหักเงินลงทุนในธนาคารหรือสถาบันการเงินในเครือออกจากเงินกองทุนด้วย

8.เงินลงทุนในธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นนั้นจะให้หักออกจากเงินกองทุนหรือไม่ให้ขึ้นอยู่กับผู้กำกับดูแลสถาบันการเงิน

ดังนั้นแม้เงินกองทุนชั้นที่ 2 และ 3 สามารถนำมาใช้เพื่อดำรงเงินกองทุนได้ก็ตามแต่ก็มีข้อจำกัดที่ต้องยึดกองทุนชั้นที่ 1 เป็นหลักดังนั้นหากธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถขยายเงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้ การดำเนินธุรกิจก็จะไม่สามารถขยายตัวได้ตามความต้องการ

ตารางที่ 2-4 กำหนดเวลาในการบังคับใช้หลักเกณฑ์และการทดลองคำนวณเงินกองทุน

วิธีคำนวณเงินกองทุนที่สถาบันการเงินเลือกใช้	Standardized Approach ด้านเครดิต Standardized Approach ด้านปฏิบัติการ	Foundation IRB	Advanced IRB หรือ Advanced Measurement approach
มิถุนายน 2549	สถาบันการเงินยื่นแผนการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่อ ธปท. ซึ่งควรระบุถึงประเด็นสำคัญ เช่น วิธีที่สถาบันการเงินเลือกใช้ในการคำนวณเงินกองทุน การเตรียมการและความพร้อมด้านข้อมูลและระบบงาน การประเมินผลกระทบต่อเงินกองทุนในเบื้องต้น อุปสรรคในการดำเนินงาน(ถ้ามี) และอื่นๆ		
สิ้นปี 2550	ทุกสถาบันการเงิน ทดลองคำนวณเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ขนานกับหลักเกณฑ์เดิม (Parallel run) และรายงานต่อ ธปท. เป็นรายเดือน		
สิ้นปี 2551	√	√(95%)	Parallel run
สิ้นปี 2552	√	√(90%)	√(90%)
สิ้นปี 2553	√	√(80%)	√(80%)

ที่มา : ร่างหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนตาม Basel II ฉบับที่ 1 เรื่อง หลักเกณฑ์ การดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ สำหรับความเสี่ยงด้านเครดิตโดยวิธี Standardized Approach, ธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 31 มกราคม 2548

หมายเหตุ : √ สถาบันการเงินต้องดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II

√ สถาบันการเงินต้องดำรงกองทุนจริงตามค่าที่สูงกว่าระหว่าง 1) เงินกองทุนที่คำนวณได้ตามหลักเกณฑ์ Basel II และ 2) ร้อยละ (ตามตัวเลขในวงเล็บ) ของเงินกองทุนที่คำนวณได้ตามหลักเกณฑ์เดิม

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2-5 สรุปรายละเอียดในประเด็นสำคัญที่เป็นข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง Basel I และ Basel II

	Basel I (Capital Accord)	Basel II
Pillar I	<p>-สถาบันการเงินใช้วิธีการเดียวกัน</p> <p>-ใช้เกณฑ์ในการถ่วงเฉลี่ยน้ำหนักความเสี่ยงอยู่เพียงคร่าวๆจึงไม่สามารถสะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงได้ดีพอ</p> <p>-ครอบคลุมความเสี่ยงด้านเครดิต ด้านตลาด และด้านปฏิบัติการ(2539) แต่ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการไม่ได้แยกออกมาอย่างชัดเจนจากความเสี่ยงด้านเครดิต</p>	<p>-สถาบันสามารถเลือกวิธีวัดความเสี่ยงได้เองตามความเหมาะสม Standardized Approach และ Internal rating based Approach(IRB) ซึ่งแบ่งเป็น Foundation IRB และ Advanced IRB</p> <p>-เพิ่มความละเอียดในการพิจารณาระดับความเสี่ยงเพื่อการคำนวณความเสี่ยงของเงินกองทุน</p> <p>-ให้ความสำคัญกับความเสี่ยงด้านต่างๆ นอกเหนือจากความเสี่ยงด้านเครดิตมากขึ้น ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการตลาด (Market risk) และความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ(Operational risk)</p>
Pillar II	<p>-เน้นการประเมินความเสี่ยงตามเกณฑ์</p> <p>-ทางการกำหนดเพียงเงินกองทุนขั้นต่ำ</p>	<p>-เน้นการให้อำนาจในการกำกับดูแลความเสี่ยงแก่ผู้กำกับตรวจสอบของทางการ</p> <p>-ให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงของสถาบันการเงินด้วยตนเอง</p>
Pillar III	<p>-ไม่ได้ให้ความสำคัญ</p>	<p>-สนับสนุนให้เปิดเผยข้อมูลในตลาดเพื่อส่งเสริมเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน</p>

ที่มา: ทิตนันท มัลลิกะมาส และคณะ(2547) “ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจการเงิน

2.2 วรรณกรรมปริทัศน์

จากบทบาทของหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ที่ให้ความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือร่วมกับการใช้นโยบายการเงิน (Monetary policy) เพื่อใช้แก้ปัญหาหรือป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เองหรือเกิดจากพฤติกรรมของผู้ที่มาขอสินเชื่อ หลักเกณฑ์การกำกับนี้สามารถส่งผลกระทบต่อตรงต่อการขยายตัวของสินเชื่อ (Credit growth) ได้มากกว่าการใช้นโยบายการเงิน (Monetary policy) ที่ต้องใช้ใช้ระยะเวลาการส่งผ่านนโยบายที่นานกว่า และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมมากกว่ารวมถึงมีต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับการใช้หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของสถาบันการเงินได้ทันทีและก่อให้เกิดผลกระทบต่อเฉพาะส่วนที่ต้องการให้ได้รับผลกระทบเท่านั้น

ทั้งนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของสินเชื่อที่เกินความสมดุลนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่ธนาคารพาณิชย์มีนโยบายในการปล่อยสินเชื่อที่หละหลวมจนเป็นผลให้มีการปล่อยสินเชื่อผิดพลาด (Banks' lending mistakes) ซึ่งโดยปกติพฤติกรรมเช่นนี้ มักเกิดขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัว ทำให้ผู้ที่พิจารณาการปล่อยสินเชื่อมีมุมมองในแง่บวกมากจนทำให้การประเมินความสามารถของผู้กู้เพื่อพิจารณาการปล่อยสินเชื่อสูงกว่าที่ควรจะเป็น (Overestimate) (Jiménez et al, 2005) จากพฤติกรรมเช่นนี้ สามารถก่อให้เกิดการบิดเบือนต่อระบบการเงินขึ้นได้ซึ่งพบได้จากความไม่สมดุลทางการเงิน (Financial Imbalance) ที่ปรากฏขึ้นในภายหลัง

การที่หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน คือ การกันสำรองค่าเผื่อนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญและการดำรงเงินกองทุน มีบทบาทที่จะสามารถช่วยให้การขยายตัวของวัฏจักรสินเชื่อ (Credit cycle) ไม่ให้ผันผวนมากจนอาจนำไปสู่ความไม่สมดุลทางการเงินนั้น แต่ทั้งนี้หากพิจารณาถึงพฤติกรรมของการกันสำรองค่าเผื่อนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญและการดำรงเงินกองทุน พบว่าในแต่ละวิธีที่ใช้ในการคำนวณจำนวนของเงินที่ต่อกันสำรองฯ และเงินกองทุนนั้นให้ผลต่อวัฏจักรสินเชื่อที่แตกต่างกัน อาทิ พฤติกรรมของการกันสำรองฯ และการดำรงเงินกองทุนที่ส่งผลให้วัฏจักรสินเชื่อขยายตัวขึ้นมากในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและหดตัวลงในช่วงเศรษฐกิจขาลง พฤติกรรมเช่นนี้ส่งผลให้วัฏจักรสินเชื่อมีการขยายตัวที่ผันผวน (Volatility) เพิ่มขึ้น

2.2.1 ความผิดพลาดของนโยบายการปล่อยสินเชื่อต่อความไม่สมดุลของภาคการเงิน

พฤติกรรมเสี่ยงของผู้ที่มีอำนาจอนุมัติการปล่อยสินเชื่อ ที่สามารถก่อความผิดพลาดในการปล่อยสินเชื่อที่พบเห็นส่วนใหญ่(Fernández Martínez and Saurina,2000) คือ “Disaster myopia” ,”Herding behaviour” และ “Principal-agent problems”

“Disaster myopia” ได้รับการกล่าวถึงจาก Guttentag and Herring(1984) โดยกล่าวว่า พฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ ซึ่งภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนก็อาจทำให้มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ อาทิ Regulation framework มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหากผู้ที่มีอำนาจในการอนุมัติสินเชื่อไม่สามารถคิดลด(Discount) ผลตอบแทนอันอาจได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ในแง่ลบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ก็มีแนวโน้มที่จะมีการปล่อยสินเชื่อในลักษณะที่ขยายตัวมากขึ้น และเมื่อมี shock เกิดขึ้นจริงก็จะทำให้มีการลดการปล่อยสินเชื่อในปริมาณมากเช่นกันซึ่งแสดงถึงความผันผวนของปริมาณการปล่อยสินเชื่อ

นอกจากนี้ Rajan(1994) ยังได้อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้จัดการธนาคารที่มีการปล่อยกู้ให้แก่กิจการที่มีมูลค่าปัจจุบันของโครงการติดลบ(Negative NPV projects) ที่มักจะเกิดขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว โดยเรียก พฤติกรรมเช่นนี้ว่า “Herding behaviour” ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อนโยบายการปล่อยสินเชื่อมีความอ่อนปรนเหมือนกันทั้งระบบการเงิน กอปรกับความกังวลในการที่จะสูญเสียส่วนแบ่งตลาดเนื่องจากภาวะการแข่งขันของธนาคารที่ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว

“Principal-agency problem” เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้จัดการธนาคารและผู้ถือหุ้นของธนาคารโดย Fernández and Saurina(2005) ได้อ้างจาก Williamson(1963) กล่าวว่าผู้จัดการธนาคารมีแรงจูงใจในการสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่ธนาคาร(Firm value maximization) เนื่องจากสามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยจะทำให้ผลตอบแทนที่ได้จากหุ้นสูงขึ้นด้วย จากผลงานดังกล่าวผู้จัดการก็จะได้รับรางวัลเป็นผลตอบแทน อาทิ การได้รับ โบนัส (Bebczuk,2003) เป็นต้น กอปรกับอาจมีแรงกดดันทางด้านภาวะการแข่งขันที่สูงมากทำให้ผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้มีช่วงที่แคบลงด้วย(margin ลดลง) ดังนั้นหนทางที่จะสามารถเพิ่มผลกำไรได้ก็คือ การเร่งปล่อยสินเชื่อที่มากเกินไปจนความเหมาะสม

นอกจากนี้ Jiménez and Saurina(2005) ยังได้กล่าวถึง “Institutional memory hypothesis” เพิ่มเติมซึ่งได้อ้างอิงมาจาก Berger and Udell(2003) โดยเป็นการอธิบายผ่านช่วง

ของวัฏจักรเศรษฐกิจและผู้ที่มีอำนาจในการอนุมัติสินเชื่อ คือ เมื่อผ่านช่วงถดถอยของภาวะเศรษฐกิจสักระยะเวลาหนึ่งทักษะในการปล่อยสินเชื่อจะด้อยลง โดยได้ให้ข้อสังเกต 2 ประเด็น คือ สัดส่วนของผู้มีประสบการณ์ที่ได้รับบทเรียนในด้านลบจากการปล่อยสินเชื่อในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำนั้นมีสัดส่วนที่ลดลงเนื่องจากธนาคารมีการจ้างพนักงานใหม่เข้ามา และพนักงานเก่าก็ได้เกษียณหรือลาออกไป กอปรกับการที่ผู้ที่มีประสบการณ์จากการปล่อยสินเชื่อที่ผิดพลาดในช่วงที่ผ่านมาได้ล้มบทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตไป เนื่องจากเหตุการณ์นั้นผ่านมานานมาก

จากพฤติกรรมเสี่ยงที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นนี้ คือ ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล (Imperfect information) ระหว่างตลาดสินเชื่อ (Credit market) ผู้มีอำนาจอนุมัติปล่อยกู้ (ผู้จัดการธนาคาร) และ ผู้ที่ถือหุ้นในธนาคารนั้นๆ ดังนั้นหากเราสามารถแก้ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ทำให้การรับทราบข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในระดับที่แตกต่างกันไป ก็จะมีส่วนช่วยให้พฤติกรรมเสี่ยงทั้งในส่วนของผู้กู้และผู้ให้กู้ลดน้อยลงได้ อาทิ ในกรณีของการปล่อยสินเชื่อของธนาคารหากเรามีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเก็บข้อมูลของลูกค้าที่จะมาขอกู้ที่มีความน่าเชื่อถือและข้อมูลที่เก็บก็มีทันสมัย ก็ย่อมเป็นตัวช่วยให้อนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์สะท้อนตามปัจจัยพื้นฐานทางการเงินของลูกค้าแต่ละรายได้ถูกต้องและใกล้เคียงกับสภาพฐานะที่แท้จริงมากที่สุด ด้วยเหตุนี้การสร้างความปลอดภัยแก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์สินเชื่อจึงนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทางการไม่ควรที่จะมองข้ามหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีประเทศไทย (กระแสทรรศน์: ศูนย์วิจัยกสิกร, 2547) ที่ได้มีการรวบรวมธุรกิจของบริษัทเครดิตบูโร 2 แห่ง ในปี 2547 เนื่องด้วยสาเหตุหลัก คือ ต้องการลดความซ้ำซ้อนในทางปฏิบัติกรณีที่สถาบันการเงินเป็นสมาชิกบริษัทข้อมูลเครดิตทั้ง 2 แห่งทั้งนี้เพื่อประโยชน์และความสะดวกของสมาชิกในการค้นข้อมูลเครดิตของลูกค้าที่อาจมีวงเงินสินเชื่อกับสมาชิกหลายรายทั้งนี้หากมีการรวบรวมข้อมูลประวัติการชำระสินเชื่อของลูกค้าไว้ในแหล่งข้อมูลเดียวกันจะทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์และมีการบริหารความเสี่ยงที่รัดกุมยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นความพยายามอีกก้าวหนึ่งที่ต้องการสร้างความเชื่อถือแก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บและรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของผู้ขอสินเชื่อ โดยหากวิเคราะห์ถึงการจัดการความเสี่ยง (Risk management) ที่สถาบันการเงินแต่ละแห่งควรที่จะตระหนักความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของข้อมูลนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอันดับต้นๆ ในกระบวนการบริหารความเสี่ยงเลยทีเดียว

2.2.2 ปัจจัยที่ช่วยเอื้อต่อการขยายตัวของสินเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของสินเชื่อและPrudential regulation

ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่สภาพแวดล้อมทางการเงินได้มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา แม้จะมีเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยเอื้อประโยชน์ทางการดำเนินธุรกรรมทางการเงินต่างๆมากขึ้นแต่สิ่งที่ไม่ได้คือความสลับซับซ้อนในระบบบ่อยมากขึ้นเช่นกัน จากความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นนี้จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความเสี่ยงภายในระบบก็เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นนี้ได้มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของสินเชื่อในแง่ที่การขยายตัวของสินเชื่อก่อให้เกิดประเภทของความเสี่ยงที่ต่างกันดัง ตารางที่ 2-6 ปัจจัยความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของสินเชื่อ เมื่อการขยายตัวของสินเชื่อ(Credit growth) มักมีการขยายตัวที่ผันผวนขาดเสถียรภาพตามวัฏจักรเศรษฐกิจในแต่ละช่วงซึ่งเป็นการก่อตัวของความไม่สมดุลของระบบการเงินในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา

เมื่อปัญหาจากความไม่เสถียรภาพทางการเงินนี้สามารถช่วยเอื้อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจโดยรวมได้ แนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อจะสกัดกั้นความไม่สมดุลหรือแม้กระทั่งการลดผลเสียหายหรือระดับความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงิน(Regulator)ควรที่จะต้องตระหนักเป็นสำคัญ ประเด็นสำคัญประเด็นแรกที่จะต้องให้ความสำคัญ คือ การทราบถึงปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อการขยายตัวของสินเชื่อที่มีความผันผวนนี้ว่ามีสาเหตุใดที่จะสามารถส่งผลได้ โดยสามารถพิจารณาได้จาก 2 ด้านคือทั้ง ด้านอุปสงค์และอุปทานของสินเชื่อ(Mohanty,Schnabel and Garcia-Luna,2006) แม้การพิจารณาทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานนี้จะสามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นแต่ก็มีได้หมายความว่าสามารถระบุได้ว่าสาเหตุจากทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ด้านใดจะส่งผลได้มากกว่า

ด้านอุปสงค์ (Demand for bank loans)

ด้านอุปสงค์นี้พิจารณาได้จากความต้องการสินเชื่อของผู้ที่ขอกู้ทั้งในส่วนที่เป็นภาคธุรกิจ (Firms)และภาคครัวเรือน(Households) ซึ่งพบว่าความต้องการสินเชื่อความสัมพันธ์กับวัฏจักรธุรกิจในระดับสูงหรืออาจกล่าวได้ว่ามีความผันผวนไปตามวัฏจักรธุรกิจ(Procyclicality) ดังจะปรากฏให้เห็นได้จากการขยายตัวของสินเชื่อที่สูงมากในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว(Upswing) และหดตัวลงอย่างมีนัยยะในช่วงเศรษฐกิจหดตัว(Downswing) และสามารถสะท้อนสู่ปัจจัยที่แท้จริง(Real factor) ที่มีผลต่อการลงทุน(Investment)และการอุปโภคและบริโภค(Consumption) ในระบบเศรษฐกิจ

ในขณะที่เดียวกัน Net worth ของกิจการยังมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อต้นทุนการระดมทุนจากภายนอก(External financing premium) ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงได้อันจะส่งผลกระทบต่อระดับอุปสงค์ของสินเชื่อที่จะแตกต่างกัน และจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตที่แตกต่างตามวัฏจักรเศรษฐกิจได้เช่นกัน

ด้านอุปทาน (Supply of bank loans)

การขยายตัวของสินเชื่อที่มีความผันผวน(Fluctuation) นี้ หากพิจารณาทางด้านอุปทาน(Supply) จะเป็นการพิจารณาจากความสามารถ(Capacity)และความต้องการ(Willingness)ที่จะปล่อยสินเชื่อ ในขณะที่เดียวกันหากสภาพแวดล้อมทางการเงิน(Financial environment) ที่ความก้าวหน้าทางด้านตลาดทุน(Capital market) ยังไม่ได้พัฒนามากนัก รวมทั้งต้นทุนจากการระดมผ่านทางตลาดทุนยังอยู่ในระดับสูงด้วยแล้ว การพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินจึงยังคงมีบทบาทสำคัญ และหากพิจารณาร่วมกับการที่มีเงินทุนไหลเข้าประเทศสูงขึ้นควบคู่กับการนโยบายการเงินที่ผ่อนคลาย(Easier monetary policy) ก็สามารถเป็นปัจจัยที่ช่วยเอื้ออุปทานของสินเชื่อให้เพิ่มสูงขึ้นได้เช่นกันและเมื่อมีสิ่งที่ไม่คาดคิด(shock) เกิดขึ้นภายในระดับที่จะส่งผลกระทบต่อราคาสินทรัพย์(Asset prices) และงบดุลของกิจการก็สามารถที่จะกระตุ้นบทบาททางอุปทานต่อความสามารถในการปล่อยสินเชื่อได้เช่นกัน

ในขณะที่เดียวกันการเปิดเสรีทางการเงิน(Financial liberalisation) ร่วมกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่ไม่เข้มงวดอาจเป็นส่วนที่ช่วยเสริมให้วัฏจักรสินเชื่อในช่วงขยายตัวและหดตัวมีความผันผวนที่มากขึ้นได้ อาทิ หากมีเงินทุนไหลเข้าเป็นจำนวนมากสามารถที่จะนำไปสู่การขยายตัวของสินเชื่อที่สูงขึ้นได้และจะเป็นตัวเร่งให้ราคาของสินทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้นรุนแรงเกินระดับปกติ(Overheating of asset prices) และหากการขยายตัวของสินทรัพย์นี้ได้ไต่ระดับไปจนถึงจุดที่เกิดฟองสบู่ในราคาสินทรัพย์และตามมาด้วยการแตกของฟองสบู่ในไม่ช้าก็จะส่งผลให้เกิดสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(NPLs) แก่ธนาคารพาณิชย์ได้มากที่สุดและเหตุการณ์ที่จะเป็นผลพวงตามมา คือ การหดตัวของสินเชื่อ(Credit crunch) อันเนื่องมาจากธนาคารพาณิชย์ได้มีการตระหนักหรือระดับการกล้าที่จะเผชิญความเสี่ยงลดลง(Risk-averse) รวมทั้งการที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องมีการตัดจำหน่ายหนี้สูญออกจากงบดุลเพื่อที่จะรักษาระดับของอัตราส่วนสภาพคล่องของสินทรัพย์ต่อหนี้สินให้อยู่ในระดับสูง

เมื่อแบ่งสาเหตุที่เป็นปัจจัยเอื้อให้การขยายตัวของสินเชื่อมีพฤติกรรมผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจจากทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานซึ่งการที่จะระบุว่าปัจจัยทางด้านใดส่งผล

ต่อความผันผวนของการขยายตัวมากกว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ในขณะที่เดียวกันจากงาน การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการขยายตัวของสินเชื่อนี้ก็ได้มีการหาปัจจัยที่มีส่วนช่วยเอื้อให้มีการ ขยายตัวของสินเชื่อในแง่ที่แตกต่างออกไป(Hilbers,Otker-Robe,Pazarbasioglu and Johnsen,2005) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็น

▶ การขยายตัวของสินเชื่อมักจะนำการขยายตัวของผลผลิต(Output) โดยอาจ กล่าวได้ว่าภาคการเงิน(Financial sector)ที่มีขยายตัวมากขึ้นสามารถที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนภาวะ เศรษฐกิจให้เจริญเติบโต(Economic growth)ได้

▶ การขยายตัวของสินเชื่อจะขยายตัวในอัตราที่เร็วกว่าการขยายตัวของผลผลิต ในช่วงแรกของการเริ่มฟื้นตัวของวัฏจักรเศรษฐกิจ(The beginning of a cyclical upturn) ทั้งนี้ เนื่องจากการลงทุนของภาคธุรกิจ(Firms' investment)และอยู่ในช่วงที่ต้องการเงินทุน(working capital)

▶ การขยายตัวที่เกินระดับที่เหมาะสมของสินเชื่อเป็นผลจากการตอบสนองที่ไม่ เหมาะสม(Inappropriated responses) ของตลาดการเงิน(Financial market) ซึ่งมีส่วนทำให้ ความเสี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยอธิบายได้จากงานการศึกษาของ Bernanke และ Gertler(1995)³² ที่กล่าวถึง แบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน(Financial accerelator model) เป็นการอธิบายถึงการขยายตัวของสินเชื่อที่เป็นผลจากการมองโลกในแง่ดีมากกว่าความเป็นจริง (Over-optimism) ต่อรายได้(Earning)ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมีส่วนทำให้มูลค่าของสินทรัพย์ ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นโดยจะส่งผลไปสู่การไหลเข้าของเงินทุน(Capital inflows) ที่เพิ่มขึ้นพร้อมกันนี้ มูลค่าของหลักประกัน(Collateral) ก็มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นเช่นกันจากปัจจัยเอื้อดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้ส่งผลให้มีการกู้ยืมและใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นทั้งในส่วนของภาคธุรกิจและครัวเรือนและจะมีผล ในทางกลับกันหากประสิทธิภาพต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้(Expectation) ซึ่งจะส่งผลให้ทั้งราคา สินทรัพย์และหลักประกันกันปรับตัวลดลง กลายมาสู่ภาวะการเป็นหนี้เพิ่มสูงขึ้นทำให้การจ่ายชำระหนี้ไม่ราบรื่นดังเช่นช่วงเศรษฐกิจขยายตัวจึงทำให้การขอสินเชื่อเป็นไปได้ยากมากขึ้น

นอกจากนี้จากการศึกษาที่ผ่านมาFernández Martinez and Saurina(2000) พบว่าการขยายตัวของสินเชื่อที่มากเกินความเหมาะสมในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นสามารถเอื้อให้เกิด หนี้ที่มีปัญหา(Problem loan) จนกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(NPLs) ขึ้นในอนาคตอันใกล้ และเป็นตัวส่งสัญญาณถึงความเสี่ยงทางด้านเครดิต(Credit risk) เมื่อมีการขยายตัวของสินเชื่อที่

³² Hilbers et al,2005 อ้างจาก Bernanke and Gertler(1995), Bernanke,Gertler andGilchrist(1999),Borio,Furfine and Lowe(2001).Kindleberger(1996),Kiyotaki and Moore(1997) and Minsky(1992)

ไม่สมดุล ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากนโยบายการปล่อยสินเชื่อที่ผ่อนคลายหรือแรงกดดันทางด้านทุน (Capital) ที่ส่งผลต่อการปล่อยสินเชื่อของธนาคารให้มีพฤติกรรมที่ผันผวนไปตามวัฏจักร ก่อปรกับการขยายตัวของสินเชื่อนี้ไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดได้ว่าเป็นผลมาจากทางด้านอุปสงค์หรือด้านอุปทาน(แต่โดยทั่วไปแล้วมักเป็นผลมาจากทั้ง 2 ด้านประกอบกัน) อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์และนำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพในระดับมหภาคได้จากสาเหตุของการขยายตัวของสินเชื่อที่เป็นไปได้ทั้งทางด้านอุปสงค์และทางด้านอุปทานนี้ Clerc,L. Drumetz,F. and Jaudoin,O.(2001) ชี้ให้เห็นว่า หากตลาดสินเชื่อมีประสิทธิภาพ (Efficient credit markets) ธนาคารก็ควรที่จะสามารถประเมินและทำนายความเสี่ยงได้ตลอดช่วงวัฏจักรธุรกิจที่จะส่งผลให้อุปสงค์ต่อสินเชื่อที่ขยายตัวในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นเพื่อที่ธนาคารจะได้ทำการปรับเพิ่มส่วนต่าง(Margin) ระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและการเพิ่มทุนรวมถึงมีการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่เพียงพอเพื่อที่จะครอบคลุมถึงความสูญเสียที่ได้คาดการณ์และที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกันสำรองนี้ก็ควรที่จะถูกสะสมไว้เพื่อเป็นเครื่องรองรับ(Buffer)ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขาลงด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์และวัฏจักรเศรษฐกิจไม่มีความผันผวนมากนัก ในขณะที่เดียวกันการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ที่ถือว่าเป็นการสะสมทุนน้อยหนึ่งนั้นก็จะเป็นตัวช่วยเสริมที่จะเป็นเครื่องรองรับความเสียหายที่ไม่คาดว่าจะเป็นขึ้นคู่กับการใช้การกันสำรองฯ ได้อีกทางหนึ่ง

จากหลักเกณฑ์การปฏิบัติทั้ง 2 วิธีที่กล่าวมาข้างต้นนั้นนับว่าเป็น Prudential regulation ที่ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินใช้เป็นเครื่องมือไม่ให้สถาบันการเงินมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อมากเกินไป โดยการกันสำรองนี้มีแนวทางให้เลือกปฏิบัติหลายแนวทางเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการบัญชีของแต่ละประเทศ อาทิ วิธี มูลค่ายุติธรรม (Fair value accounting) วิธีตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ IAS 39(Borio and Lowe,2001) และ วิธีที่ได้รับการกล่าวถึงมากในช่วงไม่นานมานี้ คือ วิธี Dynamic loan loss provision ที่ได้รับการพัฒนาโดย ประเทศ สเปน เพื่อจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาวัฏจักรสินเชื่อที่ผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจ (Procyclicality)

ตารางที่ 2-6 ปัจจัยความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของสินเชื่อ

ลักษณะการขยายตัวของสินเชื่อ(Aspects of Credit Growth)	ประเภทของความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง(Type of Risk Associated)
• ความเร็วในการขยายตัวของสินเชื่อ(Speed of credit growth)	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ(Credit risk) อันเกิดจากการประเมินสินเชื่อที่ไม่เหมาะสม อันรวมถึงข้อจำกัดของความสามารถในการควบคุมและประเมินความเสี่ยง • ความเสี่ยงระดับมหภาค(Macro risks)
• แหล่งของผู้จัดหาสินเชื่อ(Main providers of credit) (ธนาคารภายในประเทศหรือธนาคารต่างประเทศ)	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ(Credit risk) อันเกิดจากนโยบายที่สนับสนุนการปล่อยสินเชื่อที่มากเกินไป • ความเสี่ยงระดับมหภาค(Macro risks)
• ประเภทของผู้กู้ยืม(ภาคครัวเรือนหรือภาคเอกชน)	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ(Credit risk) อันเกิดจากความอ่อนไหวในการชำระหนี้ต่อภาวะเศรษฐกิจ(ในกรณีที่ผู้กู้ยืมคือภาคเอกชน) หรือมูลค่าของหลักประกัน(ในกรณีที่ผู้กู้ยืมคือภาคครัวเรือน) • ความเสี่ยงระดับมหภาค(Macro risks) • ความเสี่ยงด้านตลาด(Market risks) อาทิ ระดับความอ่อนไหว(Sensitivity) ต่อภาวะเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงของราคา
• การกระจุกตัวของประเภทสินเชื่อ(Sectoral loan concentration) หรือส่วนประกอบของสินเชื่อ(Composition of credit) อาทิ การปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย หรือสินเชื่อเพื่อการลงทุน	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ(Credit risk) อาทิ มูลค่าของหลักประกัน • ความเสี่ยงระดับมหภาค(Macro risks) • ความเสี่ยงด้านตลาด(Market risks) อาทิ ระดับความอ่อนไหว(Sensitivity) ต่อราคาสังหาริมทรัพย์(Real estate prices)
• ประเภทสกุลเงินของสินเชื่อ	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน(Foreign exchange risk)
• อายุการครบกำหนดของสินเชื่อ(Maturity of loans)	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงจากระยะการครบกำหนดของสินเชื่อ(Maturity risks) อันเกิดจากการกู้ยืมระยะสั้น(Short-term borrowing) เพื่อมาปล่อยกู้ระยะยาว(Long-term loan) ของธนาคาร • ความเสี่ยงจากสภาพคล่อง(Liquidity risk)
• แหล่งของสินเชื่อ(Sources of credit)	<ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน(Foreign exchange risk) อันเกิดจากแหล่งเงินกู้ที่ธนาคารกู้มาปล่อยสินเชื่อ • ความเสี่ยงจากระยะการครบกำหนดของสินเชื่อ(Maturity risks) อันเกิดจากการกู้ยืมระยะสั้น(Short-term borrowing) เพื่อมาปล่อยกู้ระยะยาว(Long-term loan) ของธนาคาร • ความเสี่ยงระดับมหภาค(Macro risks)

ที่มา : Hilbers et al,2005

2.2.3 ประสิทธิภาพในการจัดการกับความผันผวนของวัฏจักรสินเชื่อโดย Prudential regulation

2.2.3.1 กรณีใช้หลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ

การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญเป็นส่วนที่นำมาใช้ในการบรรเทาผลของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ อันมีสาเหตุมาจากความเสี่ยงทางด้านเครดิตจากหน้าที่ที่สำคัญนี้ จึงทำให้มีการพัฒนาวิธีการในการปฏิบัติสำหรับการกันสำรองฯ หลากหลายวิธี ซึ่งในแต่ละวิธีต่างก็มี ข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน (Borio and Lowe, 2001) อาทิ วิธี มูลค่ายุติธรรม (Fair value accounting) โดยสาเหตุที่ทำให้มีการพัฒนาวิธีนี้ขึ้นมาเนื่องจากความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของเครื่องมือทางการเงิน พร้อมกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของการค้าหลักทรัพย์ในช่วงทศวรรษที่ 1990s จึงทำให้มีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการบันทึกบัญชีตามแบบวิธี การบัญชีต้นทุน (Cost accounting) ที่ใช้กันอยู่เดิม เนื่องจากการบันทึกบัญชีเช่นนี้ ขาดการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยรวมถึงคุณภาพของสินเชื่อ (Contract group on asset prices, 2002) ในลักษณะที่มองไปข้างหน้า (Forward-looking) ซึ่งในการกันสำรองฯ (Provision) สำหรับสินเชื่อที่ด้อยค่า (Impaired Loans) ตามวิธีนี้ จะไม่แสดงถึงจำนวนการกันสำรองฯ แต่จะแสดงในจำนวนของเงินให้กู้ (Loans) ด้วยมูลค่ายุติธรรมโดยตรง ซึ่งจำนวนที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงราคาจะปรากฏในงบกำไรขาดทุนของธนาคารเสมือนกับว่า การกันสำรองฯ (Provision) จะต้องเท่ากับส่วนต่างของยอดคงค้างสินเชื่อ (Outstanding value) กับมูลค่ายุติธรรมของเงินให้สินเชื่อ จากแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการกันสำรองฯ ที่มีลักษณะแบบ Forward-looking เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมเป็นมูลค่าที่ต้องคาดการณ์จากตลาด

อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังคงมีจุดอ่อน เนื่องจากการประเมินมูลค่ายุติธรรมได้อ้างอิงจากราคาตลาด (Market Prices) จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการประมาณการโดยใช้วิธีการคำนวณราคา (Pricing Methodologies) หากสินทรัพย์นั้นๆ ไม่มีราคาตลาดที่ใช้อ้างอิง แต่การบัญชีตามมูลค่ายุติธรรมนี้อาจช่วยเพิ่มความผันผวนของรายการผลกำไรของธนาคารได้ เนื่องจากในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นจะมีการประเมินความเสี่ยงที่ต่ำกว่าเกินกว่าความเป็นจริงส่งผลไปสู่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่ายุติธรรมของเงินให้สินเชื่อและส่งผลในทางตรงกันข้ามหากภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาลง

นอกจากนี้หากหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ สามารถที่จะนำหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Collateral) เป็นส่วนหนึ่งในการคำนวณโดยเป็นส่วนที่หักออกจากเงินปล่อยสินเชื่อ (Loans)

ในการคำนวณเงินกันสำรองด้วย อาทิ ประเทศไทยตามแบบวิธีการกันสำรองตามชั้นของลูกหนี้ที่สามารถนำมูลค่าของหลักทรัพย์ค้ำประกันมาหักออกจากเงินปล่อยกู้ก่อนที่จะคำนวณเงินกันสำรองในแต่ละรายสินเชื่อแต่ปัญหาในกรณีนี้คือ การหามูลค่า(Fair value/Market value) ที่เหมาะสมของหลักทรัพย์ค้ำประกันที่ขาดสภาพคล่อง(illiquid) ทั้งนี้หลักทรัพย์ค้ำประกันที่ขาดสภาพคล่องย่อมที่จะหามูลค่าที่เหมาะสมในการนำมาคำนวณเงินกันสำรองที่เหมาะสมได้ยาก (Inwon Song,2002)

ในส่วนของวิธีตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่39(IAS39) กำหนดให้การตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญเท่ากับส่วนต่างระหว่างยอดคงค้างของสินเชื่อกับมูลค่าปัจจุบัน(Present value) ของหลักประกันหรือมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตโดยใช้ Effective interest rate³³ เป็นอัตราในการคิดลด โดยภายใต้เงื่อนไขของวิธี IAS 39 นี้ กำหนดให้สินเชื่อที่มีวัตถุประสงค์ไว้เพื่อค้า(Trading purpose)และเผื่อขาย(Loan available for sale)ในอนาคตต้องมีการวัดเป็นมูลค่าตามท้องตลาดเพื่อเป็นการคำนึงถึงการด้อยค่าของสินทรัพย์

นอกจากนี้ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นถึงวิธีการกันสำรองแบบ Dynamic loan loss provision ได้ถูกพัฒนาโดยประเทศสเปนนั้น ผลจากการใช้วิธีการกันสำรองนี้ Clerc et al.(2001) กล่าวว่า Dynamic provision ช่วยให้ระบบการเงินมีเสถียรภาพในหลายๆด้าน อาทิ ช่วยลดความผันผวนของการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร และสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ธนาคารในช่วงเศรษฐกิจซบเซา แต่เมื่อพิจารณาถึงการกันสำรองตามวิธีดั้งเดิมก่อนที่จะได้พัฒนาเป็น Dynamic loan loss provision นี้ นั่นคือ วิธี Traditional provisioning methodology ที่ประกอบด้วยวิธีการกันสำรอง 2 ส่วน คือ General provision และ Specific provision นั้นพบว่ายังคงมีจุดอ่อนอยู่เนื่องจากการอิงข้อมูลในอดีต(Backward looking) มากกว่าที่จะคำนึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากหลักเกณฑ์ทางด้านบัญชีและภาษี นอกจากนี้การกันสำรองตามวิธีนี้ยังสามารถเป็นตัวช่วยเร่งให้ราคาสินทรัพย์ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวปรับตัวสูงขึ้นและอาจทำให้ฟองสบู่ของราคาอสังหาริมทรัพย์แตกได้ในช่วงเศรษฐกิจหดตัว(Carmichael and Esho,2001)

³³ Effective interest rate คือ อัตราคิดลดกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตจากยอดสินเชื่อคงค้าง

2.2.3.2 กรณีการใช้หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

หากพิจารณาหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ตามเกณฑ์ Basel II ภายใต้วิธี Standardised approach สามารถส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของสินเชื่อ โดยวิเคราะห์ผ่านกลไกการทำงานของ การปล่อยสินเชื่อ (ทิตันท์ มัลลิกะมาสและคณะ, 2547) พบว่าในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(ขาสูง) ค่าการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยง(Risk weights)ที่นำมาใช้ในการคำนวณจะมีค่าลดลง(สูงขึ้น)ตามภาวะเศรษฐกิจจึงส่งผลให้หากเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัว (หดตัว)ปริมาณการดำรงเงินกองทุนก็จะต่ำ(สูง) จากลักษณะการเคลื่อนไหวของการดำรงเงินกองทุนที่มีลักษณะผันผวนตามวัฏจักรเศรษฐกิจเช่นนี้(Procyclicality) จึงอาจส่งผลไปสู่การก่อตัวของความไม่สมดุลของระบบการเงินขึ้นได้

ในขณะเดียวกันยังอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายการเงิน คือ หากเศรษฐกิจอยู่ในช่วงซบเซาซึ่งภายใต้เกณฑ์ Basel II นี้ทำให้ธนาคารพาณิชย์จะต้องทำการดำรงเงินกองทุนเพิ่มขึ้นหรืออาจลดเงินให้กู้ลงในกรณีที่ผู้ขอกู้มีความเสี่ยงสูงจึงอาจทำให้การดำเนินนโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นที่นำไปใช้ในช่วงเศรษฐกิจซบเซาเพื่อกระตุ้นการลงทุนของภาคธุรกิจมีประสิทธิผลลดลง ทั้งนี้เพราะธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถหรือไม่ต้องการที่จะเพิ่มการให้กู้ยืม ซึ่งอาจมีโอกาที่จะเกิดปัญหา สินเชื่อหดตัว(Credit crunch) บ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่ระบบเศรษฐกิจมีการพึ่งพาการระดมทุนผ่านสถาบันการเงิน หรือหากพิจารณาในแง่ของระดับของการดำรงเงินกองทุนพบว่า การลดลงของดอกเบี้ยนโยบายในขณะที่การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำหรืออยู่ใกล้เกณฑ์ขั้นต่ำ หากสถาบันการเงินไม่สามารถเพิ่มเงินกองทุนก็จำเป็นที่จะต้องลดการให้กู้ยืมลง ดังนั้นการส่งผ่านนโยบายการเงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงเศรษฐกิจขาสูงผ่านทางช่องทางนี้(Bank capital channel)ไปยังการเปลี่ยนแปลงรายได้ประชาชาติและระดับราคาก็จะมีประสิทธิผลลดลง

2.2.4 กรณีศึกษาการใช้หลักเกณฑ์ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญในนานาประเทศ

จากการที่หลักเกณฑ์ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญอยู่ภายใต้แนวการปฏิบัติทางด้านบัญชี หรือ มาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปของแต่ละประเทศ แต่ภายใต้หลักการการบันทึกบัญชีที่เหมือนกันทั่วโลก คือ การใช้สมมติฐานทางการบัญชีที่ใช้หลักเกณฑ์

คงค้าง(Accrual Basis)³⁴ ในการบันทึกบัญชีเพื่อนำมาจัดทำงบการเงิน(Financial statement) จึงทำให้กลไกการทำงานของระบบบัญชีมีความคล้ายกัน(Hasan and Wall,2003) ซึ่งอาจสรุปได้ว่ามีความแตกต่างกันในแนวทางการบังคับให้ปฏิบัติตามแต่มาตรฐานบัญชีของแต่ละประเทศ แต่เนื่องจากการดำเนินธุรกิจที่มีการเชื่อมโยงกันทั่วโลกจึงทำให้มีความพยายามที่จะอิงแนวทางปฏิบัติทางด้านบัญชีที่คล้ายกัน เพื่อให้การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการดำเนินงานในกิจการต่างๆทั่วโลกให้อยู่ภายใต้การรับรู้รายการทางบัญชีที่คล้ายกัน ดังนั้นจึงทำให้บางประเทศมีการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของตน โดยอ้างอิงจากมาตรฐานการบัญชีที่ได้ยอมรับกันทั่วโลก อาทิ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International accounting Standards :IAS) ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ(International accounting Standard Board :IASB) หรือ มาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกา(SFAS) ที่กำหนดโดย Financial Accounting Standards Board (FASB)

การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้นับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ มุมมองระหว่างนักบัญชีและผู้กำกับดูแลมีมุมมองที่ต่างกันออกไป ก่อปรกับกรอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ (Regulatory framework) มีความมุ่งหมายที่จะให้การปฏิบัติในการกันสำรองนี้ครอบคลุม “latent risk ” (Estimated expected losses) ที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมในช่วงภาวะเศรษฐกิจดี และให้ส่งผลกระทบต่อหนี้สูญในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาลงซึ่งจะส่งผลให้สามารถลดความผันผวนที่จะเกิดขึ้นกับผลกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ตลอดช่วงวัฏจักรได้ด้วย โดยมุมมองที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดอีกประเด็นหนึ่ง คือ ด้านบัญชีได้มีการพิจารณาการกันสำรองฯ แบบที่มีการอิงจากข้อมูลในอดีต (Backward looking)(Borio,Furfine and Lowe,2001)ในขณะที่ผู้กำกับดูแล (Supervisors) เห็นว่าควรที่จะมีการพิจารณาแบบมองไปข้างหน้า(Forward looking) เพื่อที่จะได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นและให้การกันสำรองนี้สามารถเป็นตัวช่วยรองรับผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขาลงได้อีกช่องทางหนึ่ง

จากมาตรฐานการบัญชีที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศนี้ จึงควรที่จะทำความเข้าใจเกณฑ์การกันสำรองฯ ของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะนำมาเปรียบเทียบเป็น

³⁴ เกณฑ์คงค้าง(Accrual basis) เป็นสมมติฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน ซึ่งหมายความว่า รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีจะรับรู้เมื่อเกิดขึ้น มิใช่เมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสดซึ่งจะสะท้อนให้เห็นฐานะการเงินและผลการดำเนินงานอย่างแท้จริงตามเกณฑ์คงค้างนี้ทำให้กิจการต้องรับรู้รายได้ควบคู่ไปกับการรับรู้ค่าใช้จ่ายหรือที่เรียกว่าการจับคู่รายได้และค่าใช้จ่าย (Matching concept)ซึ่งกำหนดให้กิจการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชีเดียวกัน จากเกณฑ์คงค้างนี้ทำให้กิจการต้องบันทึกรายได้ค้างรับ รายได้รับล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย และค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า

กรณีศึกษาผลที่เกิดขึ้นว่ามีผลต่อวงจรถินเชื่ออย่างไร ณ ที่นี้จะทำการยกกรณีศึกษา ประเทศสเปน เนื่องจากประเทศสเปนนั้นมีหลักเกณฑ์ในการกันสำรอง แบบ Dynamic loan loss provision ที่มีจุดเด่นตรงที่ช่วยลดการผันผวนของวัฏจักรสินเชื่อที่มีความสอดคล้องกับวัฏจักรเศรษฐกิจอย่างมาก และเป็นวิธีที่การศึกษาชิ้นนี้เน้นที่จะทำการศึกษา รวมถึงหลักเกณฑ์การกันสำรองของนานาประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States)

หลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้มีแนวทางปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับของสหราชอาณาจักร³⁵ ซึ่งได้กำหนดให้การกันสำรองครอบคลุมเฉพาะความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในพอร์ตสินเชื่อ (Portfolio) โดยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติไว้ใน Financial Accounting Standard Board (FASB) Statement 5, "Accounting for contingencies" โดย Financial Accounting Standard Board (FASB) อันมีสาระสำคัญ ดังนี้

▶ การกันสำรองสำหรับความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนี้จะมีการกำหนดเมื่อมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการด้อยค่าของสินทรัพย์เกิดขึ้นแต่ทั้งนี้จำนวนของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นนี้จะต้องสามารถถูกประมาณการขึ้นมาภายใต้การประมาณการที่สมเหตุสมผล

▶ ภายใต้ US Generally Accepted Accounting Practices (GAAP) ได้กำหนดไว้ว่า ความเสียหาย(Losses) ควรจะต้องมีการรับรู้(Recognised) ก่อนที่จะมีความเป็นไปได้ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นถึงแม้ว่าจะต้องมีการคาดการณ์ความเป็นไปได้ของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากข้อมูลในอดีต

▶ ในส่วนของเงินการกันสำรองที่เป็นส่วนของค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนควรที่จะต้องรองรับความเสียหายของสินเชื่อ(Credit losses)ที่มีอยู่ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหาร(Board of director) ที่จะต้องเฝ้าติดตามเพื่อที่จะรักษาระดับจำนวนของเงินกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ให้เพียงพอ(an adequate level) หากจำนวนของเงินกันสำรองนี้อยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสมในแง่ที่มีการกันสำรองที่น้อยกว่าความเสียหายที่ประเมินได้ก็จำเป็นที่จะต้องมีการกันสำรองเพิ่มขึ้นด้วย

³⁵ Fiona Mann and Ian Michael(2002)," Dynamic provisioning:issues and application"

ประเทศสหราชอาณาจักร (The United Kingdom)

หลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของประเทศอังกฤษ (United Kingdom) ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์โดยไว้ใน The Statement of Recommended Practice (SORP) ซึ่งจัดทำโดย British Bankers' Association's (BBA) มีสาระสำคัญ ดังนี้

- ▶ จำนวนของการกันสำรองเฉพาะเจาะจง (Specific provisions) ควรที่จะเป็นจำนวนการประมาณการโดยธนาคารพาณิชย์ของจำนวนที่จำเป็นที่จะต้องปรับลดมูลค่าตามบัญชี เพื่อให้มูลค่าของสินเชื่อแสดงมูลค่าสุทธิที่ควรจะต้องรับรู้ (Net realisable value)
- ▶ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Provisions) ควรที่จะต้องมีการกำหนดหรือมีการกันสำรองเมื่อมีข้อมูลบ่งบอกว่าการด้อยค่า (Impairment) ของสินทรัพย์เกิดขึ้น
- ▶ จำนวนของการกันสำรองทั่วไป (General provisions) ควรที่จะต้องมีการกำหนดล่วงหน้าแม้ว่าจะยังไม่สามารถระบุได้ว่าการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นของเงินปล่อยสินเชื่อรายใด ซึ่งการประเมินการกันสำรองฯ ในส่วนนี้ควรที่จะเป็นการประเมินข้อมูลทั้งส่วนที่เกิดขึ้นในอดีตควบคู่ไปกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

เนื่องจากแนวทางการปฏิบัติสำหรับนโยบายการกันสำรองฯ ในแต่ละรายธนาคารพาณิชย์นี้มักมีลักษณะที่เป็นการมองไปข้างหน้า (Forward looking) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะให้จำนวนเงินสำรองนี้ครอบคลุมถึงความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น สำหรับตลอดช่วงอายุของสินเชื่อ (The life of loan) ซึ่งหากพิจารณาเพียงการกันสำรองทั่วไป (General provisions) นี้พบว่าจะมีจำนวนเป็นส่วนน้อยหากเทียบกับจำนวนการกันสำรองทั้งหมดทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากการที่จำนวนเงินกันสำรองฯ ทั่วไปนี้ไม่สามารถนำไปเป็นรายการค่าใช้จ่ายทางด้านภาษี (Tax deductible) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากรายการบัญชี การกันสำรองหนี้ทั่วไป (General provision) ไม่สามารถที่จะนำไปหักออกจากรายได้ของธนาคารพาณิชย์ก่อนที่จะคำนวณภาษีได้ กอปรกับหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนตามแนวทางของ Basel Capital Accord (1988) ได้จำกัดให้ับรวม จำนวนเงินกันสำรองทั่วไป (General provisions) ให้เป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุน (Regulatory capital) เพียง ร้อยละ 1.25 ของสินทรัพย์เสี่ยง (Risk-weighted assets)

จากตัวอย่างหลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ ของทั้ง 3 ประเทศ คือ สเปน สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ซึ่งจัดว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งยังเป็นประเทศที่ตลาดทุน (Capital market) มีบทบาทสำคัญในการระดมทุนเป็นหลักแต่ตลาดเงิน (Money market) ก็ยังมีบทบาทสำคัญในแง่ที่ไม่เพียงแต่เป็นการปล่อยสินเชื่อภายในประเทศเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งระดมทุนของประเทศที่กำลังพัฒนา อาทิ Internationally active

banks ที่มีบทบาทในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศต่างๆ ดังนั้น การได้ทราบถึง Prudential regulation ของประเทศดังกล่าวจึงมีประโยชน์ในแง่ที่จะสามารถประเมินนโยบายการปล่อยสินเชื่อ(Credit policy) เพื่อทำการวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความเป็นไปได้ในการขอสินเชื่อจากประเทศดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตามการได้ทราบถึง หลักเกณฑ์การกันสำรองของประเทศที่กำลังพัฒนาระบบการเงิน และมีสภาพแวดล้อมทางการเงินที่มีการพึ่งพาเงินทุนจากสถาบันการเงินเป็นหลักยังเป็นส่วนที่สำคัญเช่นกัน สาธารณรัฐประชาชนจีน(China) จึงเป็นประเทศที่เป็นตัวแทนลักษณะข้างต้นได้เป็นอย่างดี

สาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China)³⁶

การปฏิรูปการกำกับดูแลสถาบันการเงินของจีน เริ่มขึ้นในปี 1995 ที่มีผลบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ ในส่วนของการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) โดยในปี 2002 เป็นต้นมา ธนาคารในประเทศจีนได้นำเทคนิค(Techniques) ในการวิเคราะห์สินเชื่อ(Credit analysis) รวมถึงนโยบายการปล่อยสินเชื่อ(Lending policy) ที่เป็นสากลมาปฏิบัติหนึ่งในหลักเกณฑ์การกำกับดังกล่าวคือ ระบบการจัดประเภทสินเชื่อ(Loan classification system) ถูกนำมาใช้ในปี 2002 เช่นกัน โดยได้แบ่งชั้นของสินเชื่อ ออกเป็น 5 ชั้น(Five-tier classification of loans) แต่มีเพียงธนาคารไม่กี่แห่งที่ได้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปปฏิบัติ จนกระทั่งใน ปี 2004 ได้มีการนำมาใช้มากขึ้นและได้ถูกนำมาปฏิบัติกับธนาคารจนครบทุกแห่งในสิ้นปี 2005

ส่วนการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ³⁷ General special และ specific provision โดยในส่วนของ general นั้นจะเป็นการกันสำรองในส่วน of สินเชื่อค้างชำระทั้งหมดเพื่อให้ครอบคลุมหนี้สงสัยจะสูญที่ไม่สามารถระบุเป็นรายสินเชื่อได้ และจะต้องกันสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของยอดสินเชื่อค้างชำระ ณ สิ้นปี ซึ่งการกันสำรองในส่วนนี้สามารถนำไปรวมเป็นเงินกองทุนประเภท Subordinated capital ได้ ส่วน Special provision นั้นเป็นการกันสำรองเงินกองทุนที่กำหนดจากสัดส่วนของหนี้สูญต่อจำนวนเงินปล่อยสินเชื่อทั้งหมดจะต้อง

³⁶ The People's Bank of China draws up The Guidance on Provisioning for Loan Losses(2002-4-25)

www.pbc.gov.cn

³⁷ "Where is the Chinese banking system going with the ongoing reform?" , Alicia García-Herrero and Daniel Santabàrbara(2004)

กำหนดทุกไตรมาส โดยจะกำหนดจากชั้นของสินเชื่อ คือ ชั้นเฝ้าระวัง(Loans to be watched) จะตั้งที่ร้อยละ 2 ชั้นต่ำกว่ามาตรฐานจะตั้งที่ ร้อยละ 25 หนี้สงสัยจะสูญ(doubtful loans)จะตั้งที่ ร้อยละ 50 หนี้สูญ(loss loans)จะตั้งที่ร้อยละ 100 และ specific provision เป็นเงินกันสำรองที่กำหนดให้ครอบคลุมถึงผลเสียหายนอกจากความเสี่ยงของรัฐ มณฑล ประเภทอุตสาหกรรมหรือประเภทของสินเชื่อโดยเงินกองทุนในส่วนนี้ จะต้องตั้งทุกไตรมาสโดยจะกำหนดอัตราร้อยละตามกรอบของ specific risk ที่เกิดขึ้นกับสินเชื่อแต่ละประเภท อาทิ แต่ละพื้นที่หรือภาคอุตสาหกรรม ความเป็นไปได้ในการเกิดผลเสียหาย และจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของธนาคาร

เมื่อวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ และการแบ่งชั้นของสินเชื่อพบว่ามีความใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ของไทยเป็นอย่างมาก โดยอัตราส่วนร้อยละของการกันสำรองฯ ที่มีความคล้ายกันแต่จะแตกต่างกันเพียงประเภทของเงินกันสำรองฯที่จีนได้แบ่งประเภทเงินกันสำรองเป็น 3 ประเภทอย่างชัดเจน

2.2.5 การใช้ Prudential regulation เป็นเครื่องมือในการบริหารประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเป้าประสงค์ที่สำคัญประการแรกๆในการบริหารงานของผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่กิจการในแง่ของการบริหารงานให้ผลประกอบการของธนาคารพาณิชย์อยู่ในเกณฑ์ดี นั้นหมายถึงการสร้างกำไรแก่กิจการตามสภาพเศรษฐกิจในขณะนั้นๆ เนื่องจากผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงความเป็นจริงที่ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นกิจการที่มีความเกี่ยวโยงกันอย่างใกล้ชิดกับแต่ละช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้การบริหารผลประกอบการของธนาคารพาณิชย์นั้นไม่เพียงแต่ต้องการให้กิจการมีกำไรเท่านั้นแต่ต้องการให้ผลการดำเนินงานของธนาคารมีเสถียรภาพ(Smooth) ไม่ผันผวนขึ้นลงด้วย จากเหตุผลดังกล่าวผู้บริหารจึงมีเทคนิคในการบริหารผลกำไรที่แตกต่างกันโดยหนึ่งในเครื่องมือที่ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ได้นำมาใช้เพื่อบริหารผลการดำเนินงาน คือ การใช้รายการบัญชีค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Allowance for doubtful account)

เมื่อความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ คือ ความเสี่ยงด้านเครดิต ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงใช้ การกันสำรองฯ เป็นเครื่องมือที่รองรับความเสี่ยงนี้และจะต้องเพียงพอสำหรับความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นด้วย เงินกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้อาจถูกนับรวมให้เป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุน อาทิ ประเทศ สหรัฐอเมริกาและยังรวมถึงประเทศในกลุ่ม G10 โดยการกันสำรองฯส่วนที่กันทั่วไป(General Provisions) จะถูกรวมให้เป็น

ส่วนหนึ่งของเงินกองทุนชั้นที่ 2 ด้วย ในขณะที่เดียวกันในบางประเทศ อาทิ ประเทศสเปน การกำหนดหลักเกณฑ์ของการกันสำรองก็มีได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์สามารถที่จะนำการกันสำรองนี้ไปนับรวมเป็นเงินกองทุนที่ทางการกำหนด(Regulational capital) อย่างเช่นหลักเกณฑ์ของหลายๆประเทศที่กล่าวมา(Daneal Perez, Vicente Salas and Jesus Saurina,2006)

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า จากประสบการณ์ในหลายประเทศธนาคารพาณิชย์มักอยู่ภายใต้แนวทางการดำเนินงานที่ต้องการให้ผลประกอบการมีเสถียรภาพ(Income smoothing) ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้มีการดำรงเงินกองทุนที่ต่ำที่สุด(Minimum capital requirement) ทั้งนี้จะอยู่ภายใต้แนวทางปฏิบัติทางการบัญชีที่ต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ประการข้างต้น เนื่องจากในหลายๆประเทศการกันสำรองฯ ในส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นหลักในการตั้งจำนวนบัญชีหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตั้งสำรองหนี้สูญนี้เป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยเอื้อให้ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการปรับผลประกอบการทางด้านบัญชีให้มีเสถียรภาพ

ในขณะที่เดียวกันนอกจากจะสามารถใช้ บัญชีค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญมาใช้ปรับผลการดำเนินงานไม่ให้ผันผวนตามวัฏจักรเศรษฐกิจได้โดยตรงแล้วนั้น ในบางประเทศยังได้มีมาตรการทางด้านภาษีที่ธนาคารพาณิชย์สามารถนำ บัญชีหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนมาเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษี(Tax deductivity)ได้อีกด้วย แต่เกณฑ์ทางภาษีนี้นั้นขึ้นอยู่กับนโยบายภาษีของแต่ละประเทศว่าได้กำหนดข้อบังคับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศตนอย่างไร จึงทำให้บางประเทศไม่สามารถที่จะนำบัญชีหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ มาหักเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ อาทิ ประเทศสเปน เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทยกรมสรรพากรได้กำหนดหลักเกณฑ์ข้อปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 251³⁸ ที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้อื่นที่เจรจาและตกลงปรับโครงสร้างหนี้ร่วมกับสถาบันการเงินทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้³⁹

³⁸ อ้างอิงจาก ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การนำส่งเอกสารเกี่ยวกับการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและค่าธรรมเนียมกรณีการปรับโครงสร้างหนี้ 20 เมษายน 2548

³⁹ โดยปัจจุบันได้มีการขยายระยะเวลาสำหรับสิทธิประโยชน์นี้สำหรับส่วนของหนี้ที่ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2549

ดังนั้นหากต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการที่ต้องกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญสามารถเป็นค่าใช้จ่ายทางบัญชีได้ กอปรกับการใช้ข้อบังคับทางด้านภาษีที่ช่วยให้รายจ่ายส่วนนี้เป็นค่าใช้จ่ายทางด้านภาษีได้ด้วยแล้ว นโยบายทางด้านภาษีก็สามารถเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการตั้งสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอและทันเวลาได้แต่สำหรับในบางประเทศกำหนดให้ต้องมีการตัดหนี้สูญออกจากบัญชีแล้วจึงจะเข้าเงื่อนไขสิทธิประโยชน์นี้ได้ จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงอาจทำให้มาตรการทางด้านภาษีไม่สามารถที่จะส่งเสริมให้การกันสำรองที่ทันเวลาได้ (Timely basis) เนื่องจากลูกหนี้ที่เข้าข่ายเป็นประเภทที่ถูกจัดชั้นให้เป็นหนี้สูญแล้วนั้น มักจะเป็นขั้นสุดท้ายในการประเมินการมูลค่าของลูกหนี้แล้ว (Luis Cortavarria et al, 2000)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

แนวทางการกำกับสถาบันการเงินในประเทศไทย

ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสถาบันการเงิน(Prudential regulation) โดยได้กล่าวถึงรายละเอียดของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ในส่วนของมาตรการที่ใช้ในปัจจุบันของประเทศไทยและภาพรวมของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของประเทศต่างๆ พร้อมกันนี้ยังได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติสำหรับการดำรงเงินกองทุน โดยได้กล่าวถึงโดยภาพรวมอย่างคร่าวๆทั้งในส่วนของ Basel I และ Basel II

ดังนั้นเพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการกำกับของทางการและการนำไปปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ เนื้อหาในบทนี้จึงได้นำเสนอถึงแนวทางการกำกับสถาบันการเงินที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยจะกล่าวถึงแนวทางการปรับปรุงพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงแนวทางการใช้หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน พร้อมกันนี้ยังได้กล่าวถึงวิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เพื่อเป็นการให้ภาพโดยรวมของสภาวะแวดล้อมทางการเงิน (Financial Environment) ที่กระจ่างยิ่งขึ้น

ในขณะที่เดียวกันก็ยิ่งให้ความสำคัญที่จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินที่เป็นหลักเกณฑ์สำคัญอื่นๆที่ทางการได้นำมาใช้ในปัจจุบัน นอกเหนือจากการใช้การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญและการดำรงเงินกองทุนนั่นคือ การใช้แผนการพัฒนาสถาบันการเงิน(Financial sector master plan)และสถาบันประกันเงินฝาก(Deposit Insurance) พร้อมกันนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งมีทำหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินยังได้ให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลแบบธรรมาภิบาล(Good corporate governance) เนื่องจากสภาพปัจจุบันที่ธนาคารพาณิชย์มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การตรวจสอบรูปแบบเดิมๆของ ธปท.ซึ่งเป็นการตรวจสอบตามหลังไม่สามารถติดตามได้อย่างทันทั่วถึงรวมถึงไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลที่ดีของตัวธนาคารพาณิชย์จึงทวีบทบาทมากขึ้นในโลกการเงินปัจจุบัน

3.1 วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจการเงินของไทย⁴⁰ และแนวทางการกำกับดูแล

เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความ เป็นสากลตลอดช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อให้ภาพของระบบการเงิน(Financial system) ที่ใกล้เคียงกับสภาพปัจจุบัน ในบทนี้จึงขอกล่าวถึงวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจการเงินในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา

จากการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจการเงินในปี พ.ศ. 2540 ทำให้ไทยได้เรียนรู้ บทเรียนความผิดพลาดที่เป็นสาเหตุให้เกิดวิกฤติในครั้งนี้ โดยช่วงเวลาก่อนที่ประเทศไทยจะต้อง เผชิญวิกฤติครั้งล่าสุดนี้ เป็นช่วงที่ระบบเศรษฐกิจทั้งภาคการผลิตและภาคการเงินของประเทศมี การเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน อาทิ นโยบายการเปิดเสรีด้านเงินทุนต่างประเทศในขณะที่ความ เสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างต่ำเนื่องจากใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ กอปรกับประเทศ ไทยได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือในระดับสูงส่งผลให้ภาคเอกชนมีการกู้ยืมจากต่างประเทศ ในปริมาณที่สูงมากซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากการลงทุนภาคเอกชนสูงกว่าการออมภายในประเทศ (Over funding) โดยอาศัยการกู้ยืมจากต่างประเทศ

นอกจากนี้การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเงินเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจ จริงยังเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความเปราะบางของภาคการเงิน ก่อให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของ ภาคการเงิน(Financial Imbalance) ตามมา ดังปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน คือความไม่สมดุล ของสภาพคล่อง (Maturity Mismatch)⁴¹ และภาวะที่ภาคเอกชนมีการพึ่งพิงเงินกู้มากกว่าเงินทุน (High Leverages) จากความเปราะบางของภาคการเงินที่เกิดขึ้นนี้ผนวกกับปัญหาประสิทธิภาพ ของนโยบายการเงินที่ลดลงเนื่องจากการเปิดเสรีทางการเงินทำให้ปัญหาสภาพคล่องซึ่งเกิดจาก ความไม่สมดุลของสภาพคล่อง(Maturity Mismatch) ของภาคธุรกิจที่ความรุนแรงกลายเป็น ปัญหาความมั่นคงทางการเงิน(Solvency Problem) ปัญหาเริ่มก่อตัวและทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อ ภาวะเศรษฐกิจมีลักษณะที่เปราะบางและกำลังจะเผชิญกับความผันผวน ส่งผลให้กิจการของ ลูกหนี้ที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเริ่มประสบปัญหา กลายเป็นหนี้ที่มีปัญหา(หนี้ที่ถูกจัดชั้นต่ำ กว่ามาตรฐานลงมา) จากการที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้และกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อเกิดรายได้ (Non-performing loans:NPLs) ในที่สุด

⁴⁰ ที่มา: “60 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485-2545”,ธนาคารแห่งประเทศไทย(2545)

⁴¹ ภาคผนวก

ความเสียหายเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมของสถาบันการเงินเอง เนื่องจากสถาบันการเงินอาศัยรายได้จากการให้กู้ยืมเป็นหลักโดยใช้วิธีการระดมเงินฝากในประเทศและเงินกู้ยืมจากต่างประเทศเพื่อปล่อยกู้ในประเทศสร้างรายได้จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย แหล่งเงินทุนเกือบครึ่งหนึ่งเป็นเงินกู้ยืมระยะสั้นจากต่างประเทศหรือเป็นเงินเบิกเกินบัญชีแต่นำมาให้กู้ยืมในระยะยาว รวมทั้งพฤติกรรมการเก็งกำไรโดยสถาบันการเงินไทยทำหน้าที่รองรับความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่อง(Exchange Rate Risk and Liquidity Risk) ไว้เอง โดยมีได้พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมเพียงพอ กอปรกับนโยบายการลงบัญชียังไม่ได้พัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล อาทิ มีการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง ทำให้ฐานะการเงินที่ปรากฏในงบการเงิน (Financial statement) ดูดีกว่าสภาพตามความเป็นจริง

ขณะเดียวกันพฤติกรรมการให้กู้ยืมที่เน้นหลักประกันมากกว่าการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน(Cash flow analysis) ของโครงการลงทุน ทำให้สถาบันการเงินต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงฐานะทางการเงินของลูกค้านวมทั้งที่เกิดจากมูลค่าของหลักประกันลดลงตามราคาอสังหาริมทรัพย์และราคาหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามเมื่อปัญหาเริ่มก่อตัวขึ้น การยกระดับมาตรฐานสถาบันการเงินจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรได้รับการหยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญมากขึ้น แต่เนื่องจากมีประเด็นทางด้านการเมืองที่มุ่งจำกัดระดับการแข่งขันจากสถาบันการเงินต่างประเทศให้อยู่ในขอบเขตที่สถาบันการเงินไทยจะรองรับได้ พร้อมกันนี้สถาบันการเงินบางแห่งเริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างไร้เสถียรภาพ ทำให้ทางทางต้องใช้ข้อกำหนดในเรื่องที่ปลีกย่อยมากเกินไป ส่งผลต่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของสถาบันการเงินที่ดีแต่ไม่เพียงพอสำหรับการกำกับควบคุมสถาบันการเงินที่อ่อนแอกว่า นอกจากนี้กฎกติกาที่ซับซ้อนทำให้ทางทางและสถาบันการเงินเองต้องอาศัยดุลยพินิจค่อนข้างมากในการบังคับใช้และปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านี้ ทำให้ขาดความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการเลือกปฏิบัติจากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้การยกระดับมาตรฐานสถาบันการเงินต้องเผชิญกับปัญหาที่ยุ่งยากกว่าที่ควรจะเป็น

แม้การยกระดับมาตรฐานสถาบันการเงินจะยังคงมีอุปสรรคที่ยังคงเป็นความท้าทายให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่ต้องนำมาปฏิบัติอยู่เนืองๆ โดยสามารถสรุปแนวทางบางประการที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินได้ ดังนี้

■ แผนปรับปรุงการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน

การเปิดเสรีระบบการเงินมีผลให้สถาบันการเงินได้พัฒนาการให้บริการมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นทางการจึงได้ปรับปรุงกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลสถาบันการเงินให้เหมาะสมกับสถานการณ์แต่ละช่วงมาเป็นลำดับ โดยได้พัฒนาแนวทางการตรวจสอบสถาบันการเงินซึ่งนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจสอบและวิเคราะห์ติดตามมากขึ้น

พร้อมกันนี้ยังได้นำมาตรฐานการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ(Bank for International Settlements : BIS) มาปรับปรุงใช้กับสถาบันการเงินไทย แทนการกำหนดสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ไว้ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 ซึ่งบังคับใช้มาตั้งแต่พ.ศ. 2526 เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ในขณะเดียวกัน ธปท. ได้กำหนดให้คำนวณสินทรัพย์เสี่ยง โดยการนับสินทรัพย์และภาระผูกพันของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งถ่วงน้ำหนักตามเกณฑ์ที่ BIS กำหนดไว้เป็นฐานในการคำนวณมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์ไทยต้องดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเป็นอัตราไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 7 และปรับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8 ภายในสิ้นปี 2537 โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ไทยต้องดำรงเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เป็นอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5

■ ให้สถาบันการเงินปรับอัตราดอกเบี้ยได้

ดูแลให้สถาบันการเงินปรับอัตราดอกเบี้ยได้ตามภาวะสภาพคล่องและเป็นการปรับอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งต่อมาได้ประกาศยกเลิกเพดานดอกเบี้ยทั้งหมด ตามแผนการปรับปรุงและพัฒนาระบบการเงินให้มีความยืดหยุ่นและลดการแทรกแซงทำงานของกลไกตลาด

ในส่วนแรกของบทนี้เราได้กล่าวถึงวิวัฒนาการสภาพเศรษฐกิจการเงินของไทย ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รวมถึงแนวทางในภาพรวมคร่าวๆ ที่ทางการนำมาใช้ปฏิบัติกับสถาบันการเงินของไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นพลวัต(Dynamic) ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงระบบการเงินของโลกเช่นกัน ในส่วนต่อไปเราจะกล่าวถึงเครื่องมือการกำกับสถาบันการเงินที่ทางการนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและความแข็งแกร่งแก่สถาบันการเงิน ในแง่ที่เป็นพัฒนาการของการนำเครื่องมือนี้มาใช้ปฏิบัติในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างละเอียดยิ่งขึ้น

บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับสถาบันการเงิน

การให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวิกฤติการณ์ทางการเงินมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการกระตุ้นภาคเอกชน อาทิ ผู้ฝาก สถาบันการเงิน และภาคธุรกิจ ใช้ความระมัดระวังมากขึ้นในการประกอบธุรกรรมที่มีความเสี่ยง อย่างไรก็ตามธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นธนาคารกลางจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงบทบาทในการกำกับดูแลสถาบันการเงินได้ เนื่องจากปัญหาระบบสถาบันการเงินส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ในด้านการกำกับสถาบันการเงินนี้ ธปท. มีนโยบายที่จะใช้หลักเกณฑ์ตามแนว BIS Capital Accord ฉบับใหม่ ที่พัฒนาโดยธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ(Bank for International Settlements : BIS) ที่ได้เน้นเรื่องความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินโดยกำหนดให้มีเงินกองทุนสอดคล้องกับความเสี่ยงของสถาบันการเงินและกระตุ้นให้มีการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและได้กำหนดวิธีการวัดความเสี่ยงที่ครอบคลุมความเสี่ยงได้ดียิ่งขึ้น กอปรกับ ธปท. ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงงานพิจารณาอนุญาตและผ่อนผัน(Granting and Waiving) หรือกระบวนการทำงานตรวจสอบ(On-site) ทั้งด้านวิธีการตรวจสอบ รายงานการตรวจสอบ และกระบวนการกำกับงานตรวจสอบและมอบหมายอำนาจหน้าที่ งานวิเคราะห์ติดตามการจัดทำรายงาน และการจัดทำฐานข้อมูล ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการติดตามพัฒนาการของระบบสถาบันการเงิน เครื่องมือทางการเงิน และเทคโนโลยีทางการเงินทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมที่จะต้องนำแนวทางดังกล่าวมาใช้กับประเทศไทยในอนาคตต่อไป

หากพิจารณาให้ลึกลงไปเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในปี 2540 ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเกินกว่าระดับที่เหมาะสมระหว่างภาคการเงินและภาคธุรกิจ ปัญหาตรงจุดนี้ ธปท.จึงได้กำหนดแนวทางธรรมาภิบาล ที่ ธปท. ได้ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ การให้กรรมการธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเป็นกรรมการในบริษัทจำกัดอื่นไม่เกิน 3 แห่ง เพื่อให้หลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และให้ผู้บริหารมีเวลาที่จะมุ่งให้ความสำคัญแก่สถาบันการเงินของตนอย่างเต็มที่ แนวทางในการกำกับระยะต่อไปมีแนวทางที่จะประสานให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในระบบราชการและบรรษัทภิบาลของภาคเอกชน

3.2 หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) และ การดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ในหลักการปฏิบัติต่างๆ

3.2.1 การกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provisions)

หลักเกณฑ์การกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญมีแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการบัญชีของประเทศนั้นๆเป็นสำคัญ แต่แนวทางทางด้านบัญชีที่ประเทศส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติ ได้แก่ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ(International accounting standard : IAS) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ(International Accounting Standard Committee:IASC) โดยจุดเด่นของมาตรฐานฉบับนี้ คือ เป็นมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดการปฏิบัติทางการบัญชีเฉพาะเรื่องและการปฏิบัติตามมาตรฐานนี้จะดำเนินการโดยสมัครใจซึ่ง IASC จะไม่มีอำนาจในการบังคับใช้

นอกจากนี้มาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกา(Statement of Financial Accounting Standard :SFAS) ก็เป็นหนึ่งในมาตรฐานที่ได้รับการอ้างอิงเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐานของประเทศอื่นๆเช่นกัน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ Financial accounting standard board(FASB)

มาตรฐานบัญชีของประเทศอังกฤษ คือ Statement of Standard Accounting and Practices(SSAP) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ออกโดยคณะกรรมการมาตรฐานบัญชี Accounting Standard Board(ASB) ก็เป็นหนึ่งในมาตรฐานที่ได้รับการพัฒนามายาวนานและถูกนำไปใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติทางด้านบัญชีของหลายประเทศ

ในส่วนของประเทศไทย คือ มาตรฐานบัญชีประเทศไทย(Thailand Accounting Standard :TAS) อยู่ภายใต้การดูแลของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย(The Institute of Certified Accounts and Auditors of Thailand : ICAAT) โดยได้เปลี่ยนมาเป็น สภาวิชาชีพบัญชี(Federalation of Accounting Profession :FAP)ปี 2548 โดยมาตรฐานบัญชีที่ใช้ในเรื่องของการกันสำรองฯ นี้ ได้แก่ มาตรฐานบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ และ ฉบับที่ 48 เรื่องการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน

แนวทางในการเลือกปฏิบัติต่อวิธีการคำนวณ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision)

จากการที่สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางการเงินในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อแนวทางในการปฏิบัติในการคำนวณการกันสำรองฯ เพื่อให้เหมาะสมสำหรับประเทศของตนมากที่สุด โดยวิธีที่ได้รับความนิยมจากนานาประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ แนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 (IAS 39), การบัญชีมูลค่ายุติธรรม (Fair Value accounting) และ Dynamic loan loss provision

I. มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard: IAS 39)

IAS 39 คือ มาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard) ฉบับที่ 39 เรื่องการรับรู้และการวัดค่าเครื่องมือทางการเงิน (IAS 39: Financial Instruments: Recognition and Measurement) ภายใต้มาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศฉบับนี้ได้กำหนดให้สถาบันการเงินตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญเท่ากับส่วนต่างระหว่างยอดคงค้างของสินเชื่อกับมูลค่าปัจจุบัน (Present value) ของหลักประกัน โดยหลักการที่สำคัญของ IAS39 นี้ มีประเด็นหลักๆ ดังนี้ คือ การรับรู้รายการและการตัดรายการสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน (Recognition and Derecognition) การวัดมูลค่าสินทรัพย์และหนี้สิน (Measurement) ซึ่งแบ่งเป็นการบันทึกบัญชีด้วยมูลค่ายุติธรรม (Fair Value Option) และการด้อยค่าของตราสารทางการเงิน (Impairment and Uncollectibility of Financial Assets)

นอกจากนี้ยังมีสาระสำคัญในส่วนของการบัญชีป้องกันความเสี่ยง (Hedge Accounting) และอนุพันธ์ทางการเงินแฝง (Embedded Derivatives) ซึ่งข้อดีของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 นี้ คือ การวัดฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ได้สะท้อนมูลค่าที่เป็นจริงมากขึ้นเนื่องจากคำนึงถึงมูลค่าปัจจุบันเป็นหลัก อาทิ ตราสารอนุพันธ์ที่กำหนดให้มีการรับรู้มูลค่าตามมูลค่ายุติธรรม (Fair value) รวมถึงการวัดมูลค่าทุน (Equity) ในส่วนที่เป็นเงินลงทุน (Investment securities) ที่กำหนดให้วัดตามมูลค่าตลาดมากกว่าที่จะให้คงมูลค่าที่ปรากฏในงบดุลด้วยราคาทุน (Cost) จากการที่มีการกำหนดให้แสดงมูลค่าที่สะท้อนราคาในปัจจุบันมากขึ้นส่งผลให้ขนาดของงบดุล (size of balance sheet) มีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากแนวทางการบันทึกมูลค่าทางบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไปตามมาตรฐาน ฉบับที่ 39 พร้อมกันนี้ยังมีส่วนช่วยเพิ่มทุน (Capital) จากการที่ต้องกันทุนบางส่วนให้เป็นการกันสำรองหนี้สูญ ในส่วนที่เป็นการกันสำรองโดยทั่วไป (General provision) เนื่องจากในบางประเทศได้นำรวมการกันสำรองโดยทั่วไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุนชั้นที่ 2 (Tier II) (Ian M. Michael, 2004)

ในกรณีประเทศไทยถึงแม้จะมีการกำหนดให้มีการกันสำรองฯ ตามการจัดชั้นของลูกหนี้ปล่อยสินเชื่อก็คือเป็นสินทรัพย์หลักของธนาคารพาณิชย์ แต่ในอนาคตอันใกล้ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้ดำเนินการศึกษาถึงวิธีการกันสำรองฯ ในวิธีการปฏิบัติตามแนวทางมาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 เพื่อนำมาบังคับใช้ในอนาคตซึ่งได้กำหนดไว้ว่าจะนำมาบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2551 เพื่อทดแทนวิธีการการกันสำรองฯ ตามการจัดชั้นของลูกหนี้ที่ได้นำมาปฏิบัติตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ดังปรากฏใน หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธพท.ง.(ว.) 1236/2541 เรื่อง การปรับปรุงหลักเกณฑ์การระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ การจัดชั้นลูกหนี้ การกันเงินสำรองสำหรับลูกหนี้ที่จัดชั้น และมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง ลงวันที่ 31 มีนาคม 2541

อย่างไรก็ตามแม้กำหนดการที่ได้ระบุไว้ว่าจะนำหลักเกณฑ์การปฏิบัติ ตามวิธี IAS 39 มาใช้ในปี 2551 แต่เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นว่าหากนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาบังคับใช้ในปี 2551 ในคราวเดียวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ที่รุนแรงมากกว่าการทยอยปรับใช้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำ หลักเกณฑ์ตามมาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 (IAS 39) นี้ มาบังคับใช้ในเดือน พฤศจิกายน 2549 เป็นงวดบัญชีแรกทั้งนี้ให้ทยอยปฏิบัติ ในงวดบัญชี มิถุนายน 2550 และ ธันวาคม 2550 ตามลำดับ โดยเหตุผลในการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปฏิบัติเร็วขึ้น นาง ธาริษา วัฒนเกษ รองผู้ว่าการสายเสถียรภาพสถาบันการเงิน และรักษาการผู้ว่าการแห่งประเทศไทยได้ให้เหตุผล (หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์, 2549) คือ

“.....แม้ประเทศไทยมีพันธะต้องใช้ IAS 39 ในอีก 2 ปีข้างหน้า แต่ที่แบงก์ชาติตัดสินใจจะให้ธนาคารพาณิชย์ปรับเปลี่ยนการกันสำรองตามมาตรฐานใหม่นี้ก่อนที่พันธะจะเริ่มบังคับใช้ เพื่อไม่ให้ผลกระทบเกิดขึ้นในคราวเดียวแต่ต้องการจะให้ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเริ่มทยอยกันสำรอง หรือหาทางรับมือเพื่อแบ่งเบาภาระที่จะเกิดขึ้น และให้ธนาคารพาณิชย์สามารถที่จะปรับตัวให้ได้ในระยะเวลา 3 งวดบัญชี โดยผลกระทบจากการใช้หลักเกณฑ์การกันสำรองใหม่ดังกล่าว จะไม่ส่งผลกระทบต่อฐานะของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้การนำหลักเกณฑ์ IAS 39 มาบังคับใช้นั้นจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องคำนวณมูลค่าของสินทรัพย์ (Asset value) โดยเฉพาะประเด็นการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่จะเข้มงวดมากขึ้น.....”

พร้อมกันนี้ ได้กล่าวว่า “ ... แม้จะมีการเลื่อนใช้หลักเกณฑ์ใหม่ที่เร็วขึ้นแต่ธนาคารพาณิชย์ก็เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ และคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาในการให้ค่อยทยอยทำไป เพราะถ้าทำทีเดียวอีก 2 ปีข้างหน้าอาจปรับตัวไม่ทัน ซึ่งตามมาตรฐาน IAS 39 นั้นจะกำหนดให้สถาบันการเงินต้องตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญเท่ากับส่วนต่างระหว่างยอดคงค้างสินเชื่อกับมูลค่าปัจจุบัน (Present value) ของหลักประกันโดยธนาคารต้องหาเงินมาสำรองหนี้ที่เกินจาก

หลักประกันทันทีและเมื่อมีการด้อยค่าลงในแต่ละปีก็ต้องการเงินมาสำรองในส่วนหลักประกันที่จะด้อยค่าลงเพิ่มขึ้น ต่างจากหลักเกณฑ์ในปัจจุบันที่มีการตั้งสำรองหนี้จัดชั้นปกติที่มีอัตราที่แน่นอน....”

ในส่วนของ นายสามารถ บูรณวัฒนาโชค ผู้ช่วยผู้ว่าการสายกำกับสถาบันการเงิน กล่าวว่า “... การใช้มาตรการดังกล่าวจะทำให้การจัดชั้นหนี้ของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่เป็นการปรับตัวที่ดีขึ้น ฉะนั้นธนาคารต้องปรับตัวให้ได้ ส่วนจะปรับตัวอย่างไรธนาคารแต่ละแห่งรู้ตัวอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการควบรวมกิจการ การเพิ่มทุน ปรับปรุงประสิทธิภาพหรือหาช่องทางทำธุรกิจในด้านที่ตัวเองเชี่ยวชาญที่สุดก็ตามแม้ปีหน้า (2550) ที่ต่อไปแบงก์ก็ต้องจ่ายภาษีเต็มอัตราเกือบทุกแห่ง ฉะนั้นถ้ามีกำไรแบงก์ก็น่าจะนำมาปรับปรุงประสิทธิภาพตัวเองก่อนที่จะนำเงินกำไรไปจ่ายปันผู้ถือหุ้น ส่วนปัญหานี้เสียในระบบก็เชื่อว่าดูแลหนี้ให้ลดลงได้ตามเป้าหมาย 2% ในปี 2550 ได้ เพราะระบบธนาคารมีการเร่งขายหนี้ออกได้มากขึ้น.....”

ทางด้านความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์ใหม่นี้ ในสายตาของธนาคารพาณิชย์เองมีความคิดเห็นที่ตรงกันในแง่ที่ต้นทุนของธนาคารพาณิชย์จะต้องปรับตัวสูงขึ้นอย่างแน่นอน โดยนางจันทิมา จตุรภัทร์ ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์(หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ,2549:13และ15) กล่าวว่า

“...ธนาคารพาณิชย์จะต้องมีการตั้งสำรองเพิ่มขึ้นอีกในสิ้นปี 2549ไปจนถึงปี 2550 โดยเฉพาะลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(NPLs) ที่เข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องจะเริ่มใช้ในปีนี้เป็นกลุ่มแรก หลังจากนั้นจะใช้เกณฑ์นี้กับลูกหนี้ที่ค้างชำระ 6 เดือน และ 3 เดือน ภายในสิ้นเดือนมิถุนายนและธันวาคม 2550 ตามลำดับ...” โดยเกณฑ์ใหม่ธนาคารพาณิชย์จะต้องสำรองหนี้ 100% ของมูลหนี้หลังหักราคาประเมินหลักประกันที่คำนวณจากราคาปัจจุบัน(Present value) ด้วยส่วนลด ซึ่งในเบื้องต้นคาดว่าจะอยู่ที่ 7% ในลูกหนี้ทุกกลุ่ม จากเดิมที่ธนาคารจะใช้ราคาประเมินมาหักลบจากหนี้ก่อนจะตั้งสำรองตามการจัดชั้นหนี้โดยหากอยู่ชั้นฟ้องร้องต้องตั้งสำรอง 100% ของมูลหนี้ “.....ในอนาคตเมื่อเงินปล่อยสินเชื่อเป็น NPLs ต้องมีการตั้งสำรองทันที 100% แต่เกณฑ์ใหม่ไม่ได้มีการใช้ราคาประเมินอย่างที่ใช้อย่างในปัจจุบันแต่จะคำนวณเป็นราคาปัจจุบัน เพราะธนาคารแห่งประเทศไทยมองว่าน่าจะใช้ระยะเวลาสั้นกว่าจะสามารถขายทรัพย์สินออกไปจนหนี้หมดได้ ฉะนั้นก็ต้องตั้งสำรองมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้มูลค่าและงบประมาณการกันสำรองมากขึ้น หลังจากที่ถูกกลุ่มค้างชำระเกิน 3 เดือนและ 6 เดือน ซึ่งจากเดิมเคยที่จะต้องตั้งสำรอง 20% หรือ 50% ตามลำดับ จากส่วนนี้จะส่งผลต่อธนาคารหนักมากซึ่งเป็นภาระที่จะต้องกระทบกับทุกแบงก์แน่นอนนับว่าเป็นเรื่องใหญ่พอสมควร...”

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแม้หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะมีข้อดีในแง่การคำนึงถึงมูลค่าของสินทรัพย์และหลักประกันหากมีการด้อยค่า แต่ในส่วนของธนาคารพาณิชย์เองซึ่งเป็นผู้ที่ต้องนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปปฏิบัติ ยังคงมีความกังวลในแง่ที่ต้องมีการกันสำรองที่เพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้อันอาจจะส่งผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ทั้งในแง่ผลกระทบต่อกำไรและต้นทุนของธนาคารพาณิชย์มากขึ้นและในส่วนของผู้ขอสินเชื่อในแง่ที่จะต้องมีการเพิ่มหลักประกันสูงขึ้นในส่วนรายละเอียดของการนำไปปฏิบัติรวมถึงวิธีการคำนวณของหลักเกณฑ์การกันสำรองตามมาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 นี้ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 3.4 เรื่อง แนวทางการกำกับธนาคารพาณิชย์ในอนาคต

ดังนั้นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างการตั้งสำรองแบบเดิม และภายใต้เกณฑ์ IAS39 คือ การคิดลดหลักประกันโดยการตั้งสำรองแบบเดิมนี้ชั้นที่ 3 จะตั้งสำรองร้อยละ 20 ของส่วนต่างระหว่างมูลหนี้และมูลค่าหลักประกัน แต่ภายใต้เกณฑ์ใหม่ธนาคารพาณิชย์ต้องตั้งสำรองร้อยละ 100 ของส่วนต่างระหว่างมูลหนี้และมูลค่าหลักประกันที่ได้มีการคิดลดแล้วซึ่งเกณฑ์นี้ใช้กับการตั้งสำรองในชั้นที่ 4 และ 5 ด้วย

ในขณะที่เดียวกันยังได้มีการกำหนดนิยามของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non performing loans) ใหม่ คือจากเดิมที่กำหนดให้ เงินให้สินเชื่อจัดชั้น 3-5 ได้แก่ หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้น รวมถึงลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญที่ธนาคารพาณิชย์กันสำรองครบ 100% และตัดออกจากบัญชีแล้ว แต่ยังไม่ได้นำที่กลับเข้ามาในบัญชี ส่วนมาตรการใหม่ในเรื่องการรายงาน NPLs ที่กำลังจะนำออกมาใช้นั้น หากสินเชื่อที่มีการกันสำรอง 100% ซึ่งครอบคลุมความเสียหายไว้หมดแล้ว การดำเนินการดังกล่าวเข้าเกณฑ์มาตรฐานทางบัญชีสากล (IAS39) ไม่ถือว่าเป็น NPLs ทำให้ธนาคารสามารถที่จะตัดหนี้สูญออกจากบัญชี (Write Off) ได้

II. การบัญชีมูลค่ายุติธรรม (Fair Value accounting)

ขณะที่ IAS 39 ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่สะท้อนความเป็นจริงมากขึ้นนั้น แต่ยังมีหลายประเด็นที่คงมีการถกเถียงให้ต้องพิจารณาในบางประเด็นเพิ่มเติม หนึ่งในประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น คือ การพิจารณารายการบัญชีของเครื่องมือทางการเงิน (Financial instrument accounting) ในมิติของระยะเวลาโดยคำนึงถึงระยะเวลายาวมากขึ้น (Long-term) ในการพิจารณามูลค่า หนึ่งในแนวทางปฏิบัติที่มาช่วยเสริมจุดอ่อนของ IAS 39 ข้างต้น คือ หลักการบัญชีตามมูลค่ายุติธรรม (Fair value accounting) ซึ่งสามารถที่จะสะท้อนสถานะเศรษฐกิจที่

แท้จริง(Economic reality) รวมถึงหลักการบัญชีต้นทุน(Cost accounting) ที่ได้ปฏิบัติมาในอดีต อันไม่สามารถที่จะสะท้อนมูลค่าตามภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม(Ian M. Michael, 2004) แนวคิดนี้จะถือเสมือน เงินให้กู้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางการเงิน(Financial instruments) ที่มูลค่ามีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงโดยเงินให้กู้ี้ควรจะแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจาก The Joint working Group Standard Setters(JWG) โดยหากนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติ ในการกันสำรอง(Provision) สำหรับสินเชื่อที่ด้อยค่า(Impaired Loans) แล้ว จะไม่แสดงถึงจำนวนการกันสำรอง แต่จะแสดงในจำนวนของเงินให้กู้(Loans) ด้วยมูลค่ายุติธรรมโดยตรง ซึ่งจำนวนที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงราคานี้จะปรากฏในงบกำไรขาดทุนของธนาคาร เสมือนกับว่า การกันสำรอง (Provision) จะต้องเท่ากับส่วนต่างของยอดคงค้างสินเชื่อ(Outstanding value) กับมูลค่ายุติธรรมของเงินให้สินเชื่อ จากแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการกันสำรองที่มีลักษณะแบบForward-looking เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมเป็น มูลค่าที่ต้องคาดการณ์จากตลาด

อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังมีจุดอ่อนเนื่องจากการประเมินมูลค่ายุติธรรมได้อ้างอิงจากราคาตลาด(Market Prices) จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการประมาณการโดยใช้วิธีการคำนวณราคา(Pricing Methodologies) หากสินทรัพย์นั้นๆ ไม่มีราคาตลาดที่ใช้อ้างอิง ซึ่งวิธีการคำนวณราคานี้ต้องใช้วิธีการประมาณการความน่าจะเป็นในการผิดนัดชำระหนี้(probability of default) และอัตราคิดลดในอัตราตามท้องตลาด มาร่วมใช้ในการคำนวณ ในขณะที่เดียวกันก็ได้เกิดความกังวลว่าการบัญชีตามมูลค่ายุติธรรมนี้จะช่วยเพิ่มความผันผวนของรายการผลกำไรของธนาคารได้ เนื่องจากในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นจะมีการประเมินความเสี่ยงที่ต่ำเกินกว่าความเป็นจริงส่งผลไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่ายุติธรรมของเงินให้สินเชื่อและส่งผลในทางตรงกันข้ามหากภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาลง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะเป็นตัวช่วยเอื้อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพทางการเงินได้ในที่สุด

นอกจากนี้การบัญชีที่บัญชีด้วยราคาปัจจุบัน(Present value) ทั้งในส่วนที่เป็นรายการทางด้านสินทรัพย์และหนี้สินเป็นเพียงแค่การสะท้อน มูลค่าที่ควรจะเป็นตามภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาคาดการณ์มูลค่าในอนาคตแต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าสามารถขจัดความไม่แน่นอนอันอาจส่งผลต่อมูลค่าของทั้งสินทรัพย์และหนี้สินได้ อย่างไรก็ตามโดยมุมมองในภาพรวมของราคาในตลาดการเงินแล้วนั้นยังคงอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนั้น(The information currently available) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแนวทางการบันทึกบัญชีในแต่ละ

วิธีต่างก็มีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป วิธีการบัญชีตามราคามูลค่ายุติธรรมนี้ก็เช่นกัน โดยสามารถสรุปเป็นจุดเด่นและจุดด้อยได้ดังนี้

จุดเด่น

▶ สามารถที่จะสะท้อนผลกระทบจากการเสื่อมค่าของคุณภาพสินเชื่อ ณ ช่วงเวลาที่ต้องการวัดมูลค่าเนื่องจากสามารถที่จะสะท้อนผลกำไรขาดทุนของส่วนต่างระหว่างราคาทุนและราคาตลาด อันเป็นผลจากความเสี่ยงของตลาด(Market risk) อาทิ ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย (Interest rate risk)

▶ การวัดมูลค่าตามมูลค่ายุติธรรมนี้สามารถที่จะช่วยลดผลเสียหายอันอาจเกิดจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเงินให้รุนแรงน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากสามารถที่จะบ่งชี้ถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้าและสามารถที่จะดำเนินการต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

จุดด้อย

▶ แม้ว่าการใช้การบันทึกบัญชีด้วยมูลค่ายุติธรรม(Fair value accounting) สามารถที่จะสะท้อนมูลค่าที่ควรจะเป็นตามราคาตลาดแต่ก็มีข้อกังวลในประเด็นที่ว่าจะเป็นเพียงการสะท้อนที่มีใช้ค่าที่แท้จริงอย่างที่ควรจะเป็น (Artificial) ซึ่งจะเป็นการสะท้อนการเคลื่อนไหวตามราคาตลาดเพียงชั่วคราวเท่านั้น พร้อมกันนี้จากภาวะเศรษฐกิจที่มีลักษณะผันผวน (Volatility) อันเป็นไปตามสภาพความเป็นจริงนั้นสามารถที่จะส่งผลให้เกิดความผันผวนตามวัฏจักรเศรษฐกิจ(Procyclical) ในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในสถานะ buoyant economic condition ทำให้มีการรับรู้ความเสี่ยงทางด้านสินเชื่อที่ลดลงอันอาจกล่าวได้ว่ามีการรับรู้ความเสี่ยงที่ต่ำกว่าความเป็นจริงซึ่งจะนำไปสู่การประเมินมูลค่าตามราคายุติธรรมของสินทรัพย์ที่เพิ่มสูงขึ้นตามมาอันจะส่งผลให้ทุนของธนาคารพาณิชย์ปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วย(Capital) และจะเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้เกิดการขยายสินเชื่อเพิ่มสูงขึ้นตามมา และจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(Upswing) และจะส่งผลในทางกลับกันในช่วงเศรษฐกิจขาลง(Recession)หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าวิธีการบัญชีตามวิธีมูลค่ายุติธรรมนี้ก่อให้เกิดการปล่อยสินเชื่อให้มีลักษณะที่ผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจ(Procyclical) ได้ ทั้งนี้ด้วยเกิดจากสาเหตุที่มีการประเมินภาวะของสินทรัพย์ที่อิงตามสภาวะเศรษฐกิจในช่วงนั้นๆ นั่นเอง

3.2.2 การดำรงเงินกองทุน⁴² (Capital requirements)

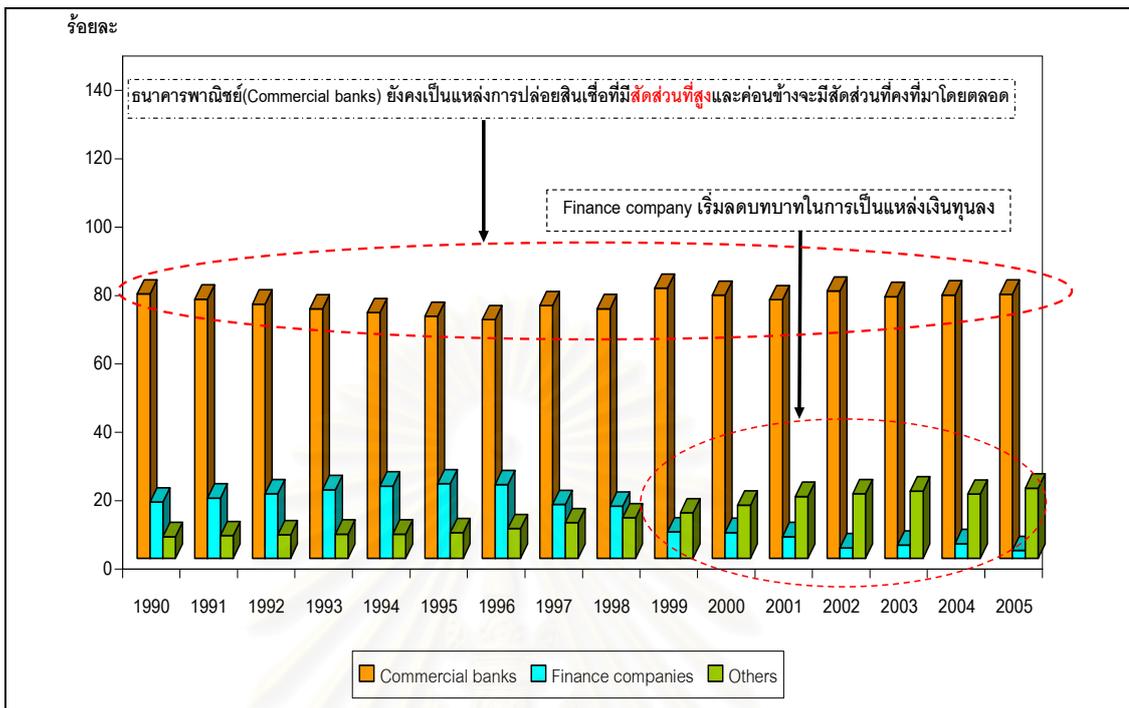
เมื่อความมั่นคงและเสถียรภาพของสถาบันการเงิน(Financial institution) มีความสำคัญต่อระบบการเงินโดยรวม อันเนื่องมาจากระบบการเงิน(Financial system) ของประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินเป็นหลัก(Bank based Economy)(Moenjak et al,2004) จากเหตุผลข้างต้นกล่าวได้ว่าสถาบันการเงินอยู่ในฐานะที่มีหน้าที่ที่สำคัญในการปล่อยสินเชื่อเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหากระบบการเงินของประเทศไทยมีสถาบันการเงินที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะทนต่อเหตุการณ์อันไม่คาดคิด(Shock) ย่อมหมายถึงภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งด้วย

โดยปัจจัยหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความแข็งแกร่งของสถาบันการเงิน คือ ปริมาณเงินกองทุน (Capital) ที่แต่ละสถาบันการเงินจะต้องดำรงไว้ เงินกองทุน ถือเป็นตัวสะท้อนถึงความสามารถของสถาบันการเงินในการรองรับหรือชดเชยผลขาดทุนที่ไม่ได้คาดไว้ล่วงหน้าหรือเพื่อรองรับในส่วนที่การันตีสำรองไม่ครอบคลุมความเสียหายในส่วนนี้ ดังนั้นหากสถาบันการเงินมีการดำรงเงินกองทุนในอัตราส่วนที่สูงเพียงพอและเหมาะสมต่อความเสี่ยงที่แต่ละสถาบันการเงินต้องเผชิญตามสภาวะแวดล้อมทางการเงินและเศรษฐกิจย่อมเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ฝากเงินรวมถึงเจ้าหน้าที่ว่าสถาบันการเงินนั้นๆมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้ได้ ในขณะที่เดียวกันยังส่งผลให้เกิดความมั่นคงและความมีเสถียรภาพแก่ระบบสถาบันการเงินอีกประการหนึ่งด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

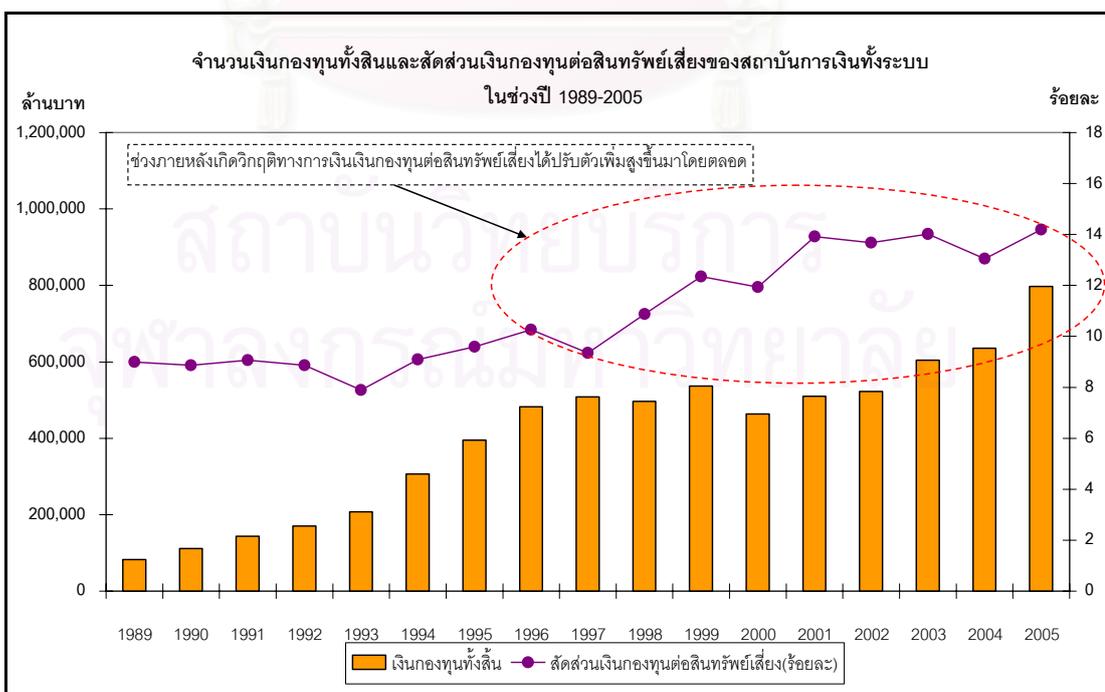
⁴² เงินกองทุน หมายถึง ส่วนของเจ้าของ ได้แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และกำไรสะสม รวมถึงเงินสำรองตามกฎหมาย เงินกองทุนที่มีไว้เพื่อรองรับความเสียหายจากการดำเนินงานของสถาบันการเงิน เช่น การกันสำรองเมื่อเกิดหนี้เสีย ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้สถาบันการเงินต้องมีไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8.5 ของสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง

ภาพที่ 3-1 สัดส่วนปริมาณการปล่อยสินเชื่อแบ่งตามประเภทสถาบันการเงินในช่วงปี 1990-2005

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 3-2 จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้นและสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสถาบันการเงินทั้งระบบในช่วงปี 1989-2005

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากภาพที่ 3-2 จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้นและสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสถาบันการเงินทั้งระบบในช่วงปี 1989-2005 พบว่าปริมาณการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเป็นอัตราที่สูงกว่าจำนวนที่ทางการกำหนดให้ดำรงมาโดยตลอดและมีการเปลี่ยนแปลงที่คงที่ในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 1997 แต่หลังจากเกิดวิกฤติแล้วนั้นพบว่า มีสัดส่วนการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยมา การที่สัดส่วนการดำรงเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์อยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าที่ทางการกำหนดย่อมแสดงให้เห็นว่าทางด้านของธนาคารพาณิชย์เองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงเงินกองทุน เหตุผลส่วนหนึ่งก็เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น และผู้ฝากเงิน ให้เกิดความมั่นใจถึงความแข็งแกร่งและมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ที่ตนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนที่ประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน⁴³

หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นหลักเกณฑ์ที่อ้างอิงมาจากประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศดำรงเงินกองทุน ลงวันที่ 27 มกราคม 2549 ซึ่งได้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 123 ตอนพิเศษ 20 ง ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 เป็นต้นไป โดยได้ยกเลิกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศดำรงเงินกองทุน ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2548

หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน

1. องค์ประกอบของเงินกองทุน : เงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์(ธพ.)ที่จดทะเบียนในประเทศ ได้แก่
 - (1) ทุนชำระแล้ว ซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้นที่ ธพ. ได้รับและเงินที่ ธพ.ได้รับจากการออกใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นของ ธพ. นั้น
 - (2) ทุนสำรองตามกฎหมาย
 - (3) เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิเมื่อสิ้นงวดการบัญชีตามมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น แต่ไม่รวมถึงเงินสำรองสำหรับการลดค่าของสินทรัพย์และสำรองเพื่อการชำระหนี้
 - (4) กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรร

⁴³ ที่มา: ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ผนส.(21)ว.31/2549 เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศดำรงเงินกองทุน ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549

(5) เงินสำรองจากมูลค่าส่วนเกินที่เพิ่มขึ้นจากการตีราคาที่ดินและอาคารตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ธพท. กำหนด

(6) เงินสำรองสำหรับสินทรัพย์จัดชั้นปกติซึ่งได้กันไว้ ทั้งนี้ ธพท. จะนับเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์จัดชั้นปกติเข้าเป็นเงินกองทุนได้ไม่เกิน ร้อยละ 1.25 ของยอดสินทรัพย์เสี่ยง

(7) เงินสำรองจากการตีราคาตราสารทุนประเภทเผื่อขายตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนและที่จะแก้ไขเพิ่มเติมทั้งนี้ให้ ธพท. ตีอปฏิบัติ ดังนี้

I. ในกรณีที่มูลค่าสุทธิจากการตีราคาส่วนเกินทุนให้ ธพท. นับส่วนเกินทุนดังกล่าว เป็นเงินกองทุนของงวดการบัญชีรอบระยะเวลา 6 เดือนของ ธพท. นั้นได้ไม่เกินร้อยละ 45 ของยอดมูลค่าสุทธิส่วนเกินทุนดังกล่าว

II. ในกรณีที่มูลค่าสุทธิจากการตีราคาเป็นส่วนขาดทุนให้ ธพท. หักส่วนที่ขาดทุนดังกล่าวออกจากเงินกองทุนทั้งสิ้นของงวดการบัญชีรอบระยะเวลาหกเดือนของ ธพท. นั้น

(8) เงินที่ ธพท. ได้รับจากการออกตราสารแสดงสิทธิในหนี้ระยะยาวเกิน 5 ปีที่มีสิทธิด้อยกว่าเจ้าหนี้สามัญ 2 ประเภท ดังนี้

I. ตราสารหนี้ด้อยสิทธิที่มีลักษณะคล้ายทุนที่ ไม่ สะสมดอกเบี้ยจ่ายและ ไม่ ชำระดอกเบี้ยในปีที่ไม่มีผลกำไรให้นับเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1 ได้ (Hybrid Tier 1) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

II. ตราสารที่มีลักษณะคล้ายทุน และตราสารหนี้ด้อยสิทธิระยะยาวที่ สามารถ สะสมเงินปันผลหรือดอกเบี้ยจ่ายได้ให้นับเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 2 ได้ (Hybrid Tier 2) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

เงินกองทุนส่วนที่ระบุใน (1) (2) (3) และ (4) ให้หักผลขาดทุนที่เกิดขึ้นในทุกงวดการบัญชีออกก่อน และให้หักค่าแห่งกิวิตวิสตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด และให้หักมูลค่าของหุ้นที่ธนาคารพาณิชย์ได้ซื้อคืนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ออกจากเงินกองทุนใน (1) และ (4) ด้วยวิธีราคาตามมูลค่าตามแนวปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับหุ้นซื้อคืนของกิจการและที่จะแก้ไขเพิ่มเติม หรือตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

2. ประเภทของเงินกองทุน

I. เงินกองทุนชั้นที่ 1 ให้ประกอบด้วย

I. เงินกองทุนที่ระบุในข้อ (1)ถึง(5)ในหัวข้อองค์ประกอบของเงินกองทุนแต่ในกรณีที่มีการออกหุ้นบุริมสิทธิตามข้อ(1)หากเป็นชนิดที่สะสมเงินปันผลได้ไม่ให้นับรวมอยู่ในเงินกองทุนชั้นที่ 1

II. เงินกองทุนที่ระบุในข้อ (8)(I.) ตามจำนวน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ธปท.กำหนด

II. เงินกองทุนชั้นที่ 2 ให้ประกอบด้วย

I. เงินกองทุนที่ระบุในข้อ (5) ถึงข้อ (7) ในหัวข้อองค์ประกอบของเงินกองทุน

II. เงินกองทุนที่ระบุในข้อ (8)(I.)ตามจำนวน หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่ ธปท.กำหนดในส่วนที่เหลือจากที่ ธปท. อนุญาตให้นับเป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1

III. เงินกองทุนที่ระบุในข้อ (8)(II.) ตามจำนวน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ธปท.กำหนด

IV. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมเงินปันผลตาม หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ ธปท.กำหนด

3. อัตราส่วนการดำรงเงินกองทุน

ให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศดำรงเงินกองทุนเมื่อสิ้นวันหนึ่งๆเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาระผูกพันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8.5 โดยมีเงื่อนไขว่าเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต้องเป็นอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4.25 ของสินทรัพย์และภาระผูกพันดังกล่าว ทั้งนี้ เงินกองทุนชั้นที่ 2 ต้องมีจำนวนสูงสุดไม่เกินเงินกองทุนชั้นที่ 1

4. วิธีการคำนวณเงินกองทุน

ให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

I. นำรายการในงบการเงินทางด้านสินทรัพย์ทุกรายการ และภาระผูกพันทุกรายการ ทั้งนี้ ให้รวมทุกสำนักงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่รายงานมาคำนวณกับน้ำหนักความเสี่ยง ส่วนสินทรัพย์และภาระผูกพันที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ให้แปลงค่าเป็นเงินบาทก่อน โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนอ้างอิง ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

เรื่อง อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะประกาศทุกเช้าวันทำการถัดไปของวันจัดทำรายงาน ทั้งนี้ให้ใช้อัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราซื้อถัวเฉลี่ยขั้นต่ำสุดและอัตราขายถัวเฉลี่ยสำหรับสกุลเงินซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยมิได้ประกาศอัตราแลกเปลี่ยนอ้างอิงไว้ ให้ใช้วิธีคำนวณจากอัตราไขว้ (Cross Rate)

II. คุณสินทรัพย์แต่ละรายการด้วยน้ำหนักความเสี่ยงตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 5 หัวข้อ "น้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภท"

III. ภาวะผูกพันแต่ละรายการด้วยค่าแปลงสภาพ (Credit Conversion Factor) ตามที่กำหนดไว้ใน 6 หัวข้อ "ค่าแปลงสภาพ(Credit Conversion Factor) ของภาวะผูกพันแต่ละประเภท" แล้วนำค่าที่ได้คูณกับน้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภทตามที่กำหนดไว้ในข้อ 5 หัวข้อ "น้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภท" อีกครั้งหนึ่ง

IV. รวมผลคูณของสินทรัพย์ตาม (2) และภาวะผูกพันตาม (3) ทุกรายการและนำเงินกองทุนมาคำนวณอัตราส่วนกับผลลัพธ์ที่ได้ โดยเงินกองทุนต้องเป็นอัตราส่วนกับผลลัพธ์ดังกล่าวไม่ต่ำกว่าที่กำหนดใน ข้อ 3 คือ ร้อยละ 8.5

V. ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อ หรือลงทุนในตราสารแสดงสิทธิในหนี้ โดยมีสัญญาับความเสี่ยงกำหนดให้การชำระหนี้คืนดังกล่าวอิงกับเหตุการณ์ที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับความสามารถในการชำระหนี้ (Credit Event) ของสินทรัพย์อ้างอิง (Reference Asset) และธนาคารพาณิชย์ตกลงรับความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk) ของสินทรัพย์อ้างอิงนั้นให้ธนาคารพาณิชย์นำผลคูณน้ำหนักความเสี่ยงของเงินให้สินเชื่อหรือเงินลงทุนในตราสารดังกล่าวเปรียบเทียบกับผลคูณน้ำหนักความเสี่ยงของสัญญาับความเสี่ยง และใช้เฉพาะผลคูณที่สูงกว่าในการคำนวณผลลัพธ์ตาม (4)

5. น้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภท

สัดส่วนในการให้น้ำหนักความเสี่ยงแก่สินทรัพย์เสี่ยงขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภท แยกได้เป็น 7 ค่า คือ น้ำหนักความเสี่ยง 0 0.2 0.35 0.5 0.75 1.0 และ 1.5

6. ค่าแปลงสภาพ(Credit Conversion Factor) ของภาวะผูกพันแต่ละประเภท

ค่าแปลงสภาพ(Credit conversion Factor) 1.0 0.5 0.2 และ 0

3.3 หลักเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกำกับสถาบันการเงินในปัจจุบัน

เมื่อความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ส่วนหนึ่งมาจากการเข้าไปให้การดูแล(Supervision) และกำกับพฤติกรรม(Regulation) ในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากแนวทางและนโยบายการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์สามารถส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจโดยรวมได้ ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ผูกติดกับสถาบันการเงินมาช้านาน จากบทบาทที่สำคัญในการเข้ามากำกับดูแลธนาคารพาณิชย์จากทางการนี้ เนื้อหาในส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้จะได้นำเครื่องมือที่เป็นหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินจากทางการมาอธิบายเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ได้เน้นหนักในหลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงิน 2 หลักเกณฑ์ คือ การกันสำรองและการดำรงเงินกองทุนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนต้นของบท

(1) แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน(Financial Sector Master Plan)⁴⁴

ในเดือนมกราคม 2547 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และกระทรวงการคลัง ภายใต้ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (Financial Sector Master Plan) เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาระบบสถาบันการเงินไทยและในการกำหนดนโยบายสถาบันการเงินในระยะ 5-10 ปีข้างหน้าแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินฉบับนี้ ต่างจากการพัฒนาระบบสถาบันการเงินภายใต้แผนพัฒนาระบบการเงิน 3 ปี (2533-2535) ซึ่งนำไปสู่การอนุญาตจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจ (BIBF)ในปี 2536 ตรงที่แผนพัฒนาฉบับนี้ไม่ได้มุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาค แต่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการให้บริการทางการเงินในประเทศเป็นหลักการพัฒนาพัฒนาระบบสถาบันการเงินภายใต้แผนพัฒนาฯ แบ่งออกได้เป็นสองระยะ (phase) โดยในสามปีแรกจะเน้นการจัดระเบียบและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบสถาบันการเงินไทยและในระยะถัดไปจะเป็นการทบทวนผลของมาตรการต่างๆ ที่ประกาศใช้และการศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดโอกาสให้ผู้ลงทุนรายใหม่สามารถขออนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ได้

⁴⁴ รุ่ง โปษยานนท์ มัลลิกะมาสและคณะ, 2548

สาระสำคัญของแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน

แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินฉบับนี้ประกอบด้วยมาตรการหลัก 3 ด้าน ดังนี้

(1) มาตรการส่งเสริมการให้บริการทางการเงินอย่างทั่วถึง เพื่อให้กลุ่มที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ผู้มีรายได้น้อย ผู้มีถิ่นฐานในชนบท และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐาน (บริการเงินฝาก บริการเงินกู้ และบริการโอนเงิน) โดยการขยายบทบาทของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้นเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมบริการทางการเงินระดับรากหญ้า และการส่งเสริมให้สถาบันการเงินให้บริการทางการเงินแก่ผู้มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้น

(2) มาตรการส่งเสริมประสิทธิภาพระบบสถาบันการเงิน เพื่อให้ระบบสถาบันการเงินสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและธุรกิจได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความมั่นคง และสามารถแข่งขันได้ โดยเน้นการจัดระเบียบสถาบันการเงินไทย และสถาบันการเงินต่างชาติในไทย ตลอดจนการปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน

(2.1) การจัดระเบียบสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินไทยในระยะต่อไปจะมีเพียง 2 รูปแบบ คือ ธนาคารพาณิชย์ (ธพ.) ที่สามารถให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าได้ทุกกลุ่มและทำธุรกรรมทางการเงินได้ทุกประเภท ยกเว้นการออกกรมธรรม์ประกันภัยหรือประกันชีวิต การ Underwrite ตราสารทุน และการเป็นนายหน้าและผู้ค้าตราสารทุน และธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย (ธย.) ที่จะให้บริการเฉพาะแก่ประชาชนรายย่อยและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้เงื่อนไขด้านปริมาณสินเชื่อต่อรายตามที่ ธปท. กำหนด สามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้เกือบทุกประเภทที่ ธพ. ได้รับอนุญาต ขณะที่สถาบันการเงินต่างประเทศในประเทศไทยจะมีเพียง 2 รูปแบบเช่นกัน คือ ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ (Subsidiary) สามารถประกอบธุรกิจได้เหมือน ธพ. และสามารถขอเปิดสำนักงานสาขาได้ 4 แห่ง และสาขาธนาคารต่างประเทศ (Full Branch) สามารถประกอบธุรกิจได้เหมือน ธพ. แต่ไม่สามารถมีสำนักงานสาขาได้

(2.2) นโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (นโยบาย One Presence) เพื่อลดความซ้ำซ้อนจากการที่มีสถาบันการเงินหลายประเภทที่ให้บริการแบบเดียวกันแก่ลูกค้ากลุ่มเดียวกันในระบบสถาบันการเงิน และให้สถาบันการเงินได้รับประโยชน์จากการประหยัดจากขนาด (economies of scale) อย่างเต็มที่โดยกำหนดให้กลุ่มธุรกิจการเงินมีสถาบันการเงินที่รับเงินฝากจากประชาชนเพียง 1 รูปแบบ (One Presence) เท่านั้น ซึ่งจากนโยบายดังกล่าว กลุ่มธุรกิจ

การเงินที่มีสถาบันการเงินที่รับเงินฝากมากกว่า 1 รูปแบบ จะต้องควมรวมหรือขายกิจการเพื่อให้เหลือสถาบันที่รับเงินฝากเพียงแห่งเดียวในกลุ่มเท่านั้น

(2.3) นโยบายส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงิน เพื่อให้สถาบันการเงินมีความคล่องตัวในการดำเนินงานมากขึ้นและมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เช่น การผ่อนปรนหลักเกณฑ์ทางด้านภาษีเพื่อส่งเสริมการควมรวมกันระหว่างสถาบันการเงินการผ่อนปรนหลักเกณฑ์การเปิดและยกเลิกสาขาของธนาคารพาณิชย์ การปรับกระบวนการพิจารณาการอนุญาตธุรกรรมการเงินใหม่จากรายธุรกรรมเป็นรายกลุ่มธุรกรรม การผ่อนปรนข้อกำหนดจำนวนพนักงานที่เป็นชาวต่างชาติ และการสนับสนุนให้สถาบันการเงินพิจารณารูปแบบการประกอบธุรกิจ (Business model) ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เป็นต้น

(3) มาตรการส่งเสริมการดูแลผู้ใช้บริการทางการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้บริการทางการเงินได้รับความคุ้มครองและเป็นธรรม เช่น การกำหนดให้ทุกสถาบันการเงินภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. ปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ส่วนลด และค่าบริการ ให้มีความชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบข้อมูลในการเลือกใช้บริการได้ และการดำเนินการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก

การบังคับใช้และความคืบหน้าของแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน

แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินกำหนดให้ บริษัทเงินทุน(บง.) และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์(บค.) ที่เปิดดำเนินการอยู่และมีคุณสมบัติเหมาะสม สามารถยื่นคำขอเพื่อปรับสถานะเป็น ธนาคารพาณิชย์(ธพ.) หรือ ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย(ธย.) โดยในกรณีที่ยื่นคำขอจัดตั้ง ธพ. ผู้ยื่นคำขอจะต้องมีแผนที่จะควมรวมกับบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์อย่างน้อยอีก 1 แห่งด้วย

ในส่วนของสถาบันการเงินต่างประเทศ แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินกำหนดให้กิจการวิเทศธนกิจ ยื่นคำขอเพื่อปรับสถานะเป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศ(Full branch) หรือธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ (subsidiary) และให้ธนาคารต่างประเทศที่มีสถานะเป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศในปัจจุบันสามารถขออนุญาตเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ ได้ ทั้งนี้ธนาคารต่างประเทศที่มี Stand-alone BIBF ซึ่งประสงค์จะยื่นขออนุญาตปรับสถานะเป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ จะต้องเป็นแกนในการควมรวมกับสถาบันการเงินอื่นอย่างน้อยอีก 1 แห่งด้วย

ในช่วงกลางปี 2548 กระทรวงการคลังได้ให้ความเห็นชอบแผนขอปรับสถานะของสถาบันการเงินทั้งหมด 10 แห่ง โดยสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตให้เป็น ธพ. มี 3 แห่ง ได้แก่ บง. ทิสโก้ บง. เกียรตินาคิน และ บง. สินเอเชีย สถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตให้เป็น ธย. มี 4 แห่ง ได้แก่ บง.จีอี มัณนี บง.เอไอจี ไฟแนนซ์ บค.ไทยเคหะ และ บค.แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ กิจการวิเทศธนกิจที่ได้รับอนุญาตให้เป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศ มี 2 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไซซีเอเต้ เจเนรอลและธนาคารยูเอฟเจ และสาขาของธนาคารต่างประเทศ ที่ได้รับอนุญาตให้ยกระดับเป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ มี 1 แห่ง ได้แก่ ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย

สำหรับแผนนโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (One Presence) นั้น ธพ. ไทย และ บริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ รวมทั้งหมด 26 แห่ง ได้ยื่นแผนต่อกระทรวงการคลัง ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างพิจารณา ซึ่งในบางกรณี ได้มีการดำเนินการไประดับหนึ่งแล้ว เช่น การควบรวมกิจการระหว่าง ธ.ยูโอบี รัตนสิน ธ.เอเชีย และกิจการวิเทศธนกิจยูไนเต็ด โอเวอร์ซีส์ ซึ่งทั้งสามกิจการมีธนาคารยูโอบีเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ นอกจากนี้ สถาบันการเงินบางแห่งได้แสดงความจำนงขอคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจสถาบันการเงินให้ทางการ เพราะจะเปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกิจ

โดยสรุป หลังจากการดำเนินการตามแผนปรับสถานะและแผนนโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบสิ้นสุดลง ระบบสถาบันการเงินไทยจะมีจำนวนสถาบันการเงินลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง โดยจะมีธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบทั้งหมด 14 แห่ง (นับธ.ยูโอบีรัตนสิน และธ.เอเชียรวมเป็นหนึ่งธนาคาร) เพิ่มขึ้นจาก 13 แห่ง ก่อนที่จะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน มี ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย บริษัทเงินทุน. และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ รวมกัน 10 แห่ง ลดลงจาก 23 แห่ง มีธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 19 แห่ง จากเดิม 18 แห่ง และจะไม่มีกิจการวิเทศธนกิจเหลืออยู่เลยจากที่มีอยู่ 29 แห่ง

ในด้านของนโยบายส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงิน นโยบายหลักที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้แก่ การผ่อนปรนนโยบายการเปิดและปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์ และการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ สามารถประกอบธุรกิจได้มากขึ้นผ่านทางมาตรา 9 ทวิ เช่น ธุรกิจแฟกเตอริง ธุรกิจเช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ การค้าหลักทรัพย์ หรือการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ที่เป็นหน่วยลงทุน และธุรกรรม Credit Derivatives ที่อ้างอิงกลุ่มของสินทรัพย์ เป็นต้น

ตารางที่ 3-1 ประเภทและจำนวนของสถาบันการเงินก่อนและหลังการบังคับใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน

ประเภทสถาบันการเงิน	ก่อนแผนพัฒนาฯ	เมื่อแผนพัฒนาฯ
	ดำเนินการบังคับใช้(จำนวน)	ดำเนินการบังคับใช้(จำนวน)
ธนาคารพาณิชย์ไทย	13	14
สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ	18	18
บริษัทเงินทุน	18	3
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	5	3
กิจการวิเทศธนกิจ	29	-
ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย	-	4
บริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ	-	1
รวม	83	43

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

(2) สถาบันประกันเงินฝาก

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้สถาบันการเงินหลายแห่งประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการและไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ฝากเงิน จนเกิดภาวะการไหลออกของเงินฝากจากสถาบันการเงินหนึ่งไปสู่สถาบันการเงินแห่งอื่นที่มั่นคงกว่า ส่งผลให้สถาบันการเงินที่ไม่เข้มแข็งและขาดสภาพคล่องต้องปิดกิจการในที่สุด โดยในช่วงเวลาดังกล่าวทางการได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ฝากเงินและเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินผ่านกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงิน โดยการคุ้มครองเงินฝากทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเต็มจำนวน การดำเนินการดังกล่าวเสมือนเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองหนึ่งก็เป็นการสร้างภาระให้แก่ภาครัฐและประชาชนผู้เสียภาษีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้การคุ้มครองเงินฝากโดยกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นี้ยังมีจุดอ่อนในหลายด้าน อาทิ

1. การค้ำประกันเงินฝากแบบเต็มจำนวนอาจจูงใจให้สถาบันการเงินดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงมากขึ้น(Moral Hazard) หรือมีการปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงง่ายขึ้น(Adverse selection) ทั้งนี้ เนื่องจากสถาบันการเงินมั่นใจว่าหากประสบปัญหา ภาครัฐจะเข้ามาช่วยเหลือ

2. ความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความคุ้มครองเงินฝากเต็มจำนวนทำให้ผู้ฝากเงินขาดวินัยทางการเงิน โดยมุ่งเน้นที่ผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยมากกว่าพิจารณาจากการบริหารงานและความมั่นคงของสถาบันการเงิน

3. เมื่อสถาบันการเงินล้มละลายหรือปิดกิจการ ภาครัฐจำเป็นต้องรับภาระหนี้จากการประกันเงินฝากด้วยต้นทุนที่สูงมาก ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นภาระของประชาชนผู้เสียภาษี และทำให้ประเทศต้องรับภาระหนี้สาธารณะที่สูงขึ้น

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาและจุดอ่อนดังกล่าว แนวคิดการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากจึงมุ่งประเด็นความสำคัญในแง่ที่ลดพฤติกรรมเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์

สาระสำคัญของสถาบันประกันเงินฝาก

- สถาบันประกันเงินฝากมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

- สมาชิกของสถาบันประกันเงินฝากประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ รวมถึงธนาคารที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นซึ่งจะประกาศกำหนดต่อไป

- วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก

1. คุ้มครองเงินฝากในสถาบันการเงินสมาชิก
2. เสริมสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน
3. ดำเนินการกับสมาชิกที่ถูกควบคุม และชำระบัญชีสถาบันการเงินสมาชิกที่

ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

- คณะกรรมการสถาบันประกันเงินฝาก ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ผู้แทน ธปท. ผู้แทนกระทรวงการคลัง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- แหล่งที่มาของเงินทุน

1. ทุนประเดิมไม่เกินจำนวนหนึ่งพันล้านบาท
2. เงินนำส่งจากสมาชิกในอัตราไม่เกินร้อยละหนึ่งต่อปีของยอดเงินฝากถัวเฉลี่ยของบัญชีที่ได้รับการคุ้มครอง

- เงินฝากที่ได้รับการคุ้มครองได้แก่ เงินฝากทุกประเภทที่นำมาคำนวณเงินนำส่งรวมตลอดจนดอกเบี้ยที่เกิดจากเงินฝากนั้น ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นเงินฝากและดอกเบี้ยที่เป็นเงินบาท
2. ต้องเป็นเงินฝากในบัญชีเงินฝากภายในประเทศ ซึ่งมีใช้บัญชีประเภทบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ

- การจ่ายเงินทดแทนให้ผู้ฝาก: สถาบันประกันเงินฝากจะทยอยปรับลดระดับการค้ำประกันเงินฝากจากแบบเต็มจำนวนไปสู่วงเงินค้ำประกันเป้าหมายภายในช่วงเวลา 4 ปี ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันการเงิน ผู้ฝากเงินและผู้เกี่ยวข้องมีเวลาในการปรับตัว โดยกำหนดวงเงินคุ้มครองที่ให้แก่ผู้ฝากเงินแต่ละรายต่อหนึ่งสถาบันการเงิน และการจ่ายเงินทดแทนให้ผู้ฝากแต่ละรายจะไม่นำไปถึงจำนวนบัญชีเงินฝากในสถาบันการเงินเดียวกัน

การบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติสถาบันประกันเงินฝาก

การจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากเพื่อทำหน้าที่แทนกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ มีหลักการสำคัญ คือ ระดับการคุ้มครองเงินฝากจะเปลี่ยนจากแบบเต็มจำนวนเป็นการคุ้มครองแบบจำกัดจำนวนวงเงินค้ำประกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินบางแห่งจากการเคลื่อนย้ายเงินฝากในส่วนที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากสถาบันการเงินแห่งเดิมไปสู่สถาบันการเงินอื่นที่มีความมั่นคงมากกว่าโดยเฉพาะธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายของเงินฝากค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับธนาคารขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคงทางการเงินสูงกว่าและมีภาพลักษณ์ (image) ดีกว่า อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวนี้จะมีผลไม่มากนักต่อผู้ฝากเงินรายย่อยซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะสัดส่วนจำนวนบัญชีผู้ฝากเงินในวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาทของระบบธนาคารพาณิชย์ พบว่ามีสัดส่วนสูงถึง 98.6% ของบัญชีเงินฝากทั้งระบบ (คำนวณ ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2548)

ส่วนผลดีของการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก คือ ผู้ฝากเงินจะคำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นมากกว่าในอดีตและสนับสนุนให้เกิดวินัยทางการเงินมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ นอกจากนี้ สถาบันประกันเงินฝากจะผลักดันให้สถาบันการเงินเร่งพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ มีฐานะการเงินที่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของลูกค้า และเกิดการแข่งขันกันโดยมุ่งเน้นด้านคุณภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังจะช่วยลดความบิดเบือนของอัตราดอกเบี้ยในตลาด เนื่องจากกลยุทธอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงดังเช่นในอดีต จะกลายเป็นจุดอ่อนและสะท้อนความเสี่ยงที่สูงกว่าของสถาบันการเงินแห่งนั้นได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดภาระของทางการในการค้ำประกันเงินฝากจากเดิมที่จ่ายทดแทนเต็มจำนวนเป็นจ่ายคืนแบบจำกัดวงเงิน รวมทั้งช่วยสนับสนุนให้ผู้ฝากเงินกระจายการลงทุนไปสู่ตลาดเงินและตลาดทุนซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาลาดเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากหลักเกณฑ์การทยอยการลดความคุ้มครองของเงินฝากที่ระบบสถาบันการเงินภายใต้กฎหมายสถาบันประกันเงินฝากนี้ อาจนำมาสู่การเคลื่อนย้ายของเงินฝากออกจากสถาบันการเงินที่มีอันดับความน่าเชื่อถือ (Ratings) ต่ำกว่าไปยังสถาบันการเงินที่มีอันดับความน่าเชื่อถือสูงกว่าและมีความมั่นคงมากกว่าหรืออาจจะออกไปหาทางเลือกในการออมผ่านตลาดทุนและประกันชีวิต ภายใต้กระแสการเปิดเสรีทางการเงินในอนาคตหรือแม้กระทั่งเงินฝากบางส่วนอาจไหลออกไปสู่สถาบันการเงินต่างชาติที่มีอันดับความน่าเชื่อถือที่สูงกว่าอันอาจจะส่งผลให้สถาบันการเงินไทยต้องระดมทุนด้วยต้นทุนเงินฝากที่สูงขึ้น

ดังนั้นเพื่อเป็นการรับมือกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหากมีการนำเอาหลักเกณฑ์ของสถาบันประกันเงินฝากนี้มาใช้ปฏิบัติ สถาบันการเงินของไทยจึงควรที่จะมีการเตรียมวางแผนปรับโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน รวมทั้ง พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ฝากเงินได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเงินฝากส่วนที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2547)

(3) การกำกับดูแลแบบธรรมาภิบาล (Good corporate governance)

เมื่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น การปรับตัวรับมือของทั้งสถาบันการเงินเองหรือแม้กระทั่งทางการที่เป็นผู้กำกับดูแลสถาบันการเงินซึ่งก็คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ย่อมต้องมีการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่มาพร้อมกับความเสี่ยงที่สถาบันการเงินจะต้องเผชิญเพิ่มขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตามธนาคารแห่งประเทศไทยก็ยังมีจุดอ่อนอยู่คือการตรวจสอบสถาบันการเงินมีลักษณะที่เป็นการตรวจสอบตามหลังไม่ทันเหตุการณ์และไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้พยายามที่จะให้คณะกรรมการธนาคารพาณิชย์ต้องปรับบทบาทและมีภาระมากขึ้นในแง่ที่จะต้องเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบไม่ใช่แค่ความมั่นคงขององค์กรของตนเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจและระบบสถาบันการเงินของประเทศด้วยดังนั้น กรรมการของธนาคารจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้มีความมั่นคงก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ธนาคารกลางต่างๆทั่วโลกได้มีการเปลี่ยนแนวทางในการกำกับดูแลมาเป็นวิธีมอบหมายให้คณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดมาตรการป้องกันปัญหาด้านต่างๆและติดตามแก้ไขปัญหาย่างทันท่วงที โดยมีธนาคารกลางช่วยกำหนดกรอบที่จะใช้วางมาตรการด้าน

ต่างๆและตรวจสอบเพิ่มเติม ทั้งนี้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการธนาคารสามารถแบ่งออกได้เป็น 10 ประเด็นหลัก(การเงินธนาคาร,2549:72-73) ดังนี้

1. กรรมการจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการปฏิบัติตามกรอบคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับของธนาคารปฏิบัติตาม อาทิ การไม่เอื้อประโยชน์แก่ญาติมิตรและพวกพ้องจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธนาคาร

2. กรรมการจะต้องช่วยสอดส่องดูแลการดำเนินงานของธนาคารให้เป็นไปตามกฎระเบียบต่างๆให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย เพื่อไม่ให้มีการเอาเปรียบลูกค้า ประชาชน ไม่ให้มีการปิดบังข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงต่อผู้ถือหุ้นและสังคม และเพื่อความเป็นธรรมในการแข่งขัน รวมถึงการปฏิบัติตามนโยบายของทางการในเรื่องที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

3. กรรมการไม่ควรเข้าร่วมตัดสินใจในธุรกรรมหรือกิจการที่ตนเองมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. กรรมการไม่จำเป็นต้องเข้าไปยุ่งกับงานประจำขององค์กรแต่มีความจำเป็นต้องร่วมกำหนดกลยุทธ์และนโยบายการดำเนินงานขององค์กร

5. หน้าที่ในการกำกับดูแลในเรื่องความเสี่ยง ได้มีการเสนอให้มีการจัดให้มีคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเพื่อมาเป็นผู้ช่วยให้คณะกรรมการทำงานง่ายขึ้น ทั้งนี้การแบ่งงานระหว่างคณะกรรมการธนาคารและคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเป็นไปในลักษณะที่ว่าคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเป็นผู้ดูแลจัดการปัญหาความเสี่ยงที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติทั้งหมด และคณะกรรมการดูแลในเรื่องนโยบาย

6. กรรมการจะต้องให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความพอใจของลูกค้าและคนในสังคมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อความรู้สึกของสังคม

7. กรรมการและผู้บริหารองค์กร(CEO) ไม่ควรเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพราะถ้าเป็นคนคนเดียวกัน กรรมการคนอื่นๆจะไม่สามารถคานอำนาจการบริหารของ CEO ได้เต็มที่ นอกจากนี้ CEO อาจจะไม่นำเรื่องบางเรื่องที่ไม่ต้องการให้กรรมการอื่นรับรู้ในวาระการประชุมได้

8. ผู้ที่เป็นกรรมการอิสระควรเป็นผู้ที่ไม่มีธุรกิจหรืองานที่เกี่ยวข้องกับธนาคารในลักษณะที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ และควรจะเป็นผู้ที่ให้ความเห็นอิสระ

9. เรื่องผลตอบแทนของคณะกรรมการไม่ควรผูกพันกับราคาหุ้นในอนาคตและไม่ควรผูกพันกับกำไรเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการผูกพันผลตอบแทนกรรมการไว้กับกำไรสุทธิอย่างเดียวอาจจะมีผลให้กรรมการขาดความระมัดระวังที่จะดูแลฐานะของธนาคารให้มั่นคงด้วย

การเพิ่มสำรองหนี้สูญที่เหมาะสมหรือปราบปรามผู้บริหารไม่ให้ดำเนินการที่สุ่มเสี่ยงเพื่อที่จะให้กำไรเพิ่มสูงมากได้

10. กรรมการควรให้ความสำคัญในการสรรหาผู้บริหารระดับสูงเพราะความสำเร็จของธนาคารพาณิชย์นอกจากจะขึ้นอยู่กับนโยบายและวิสัยทัศน์ของกรรมการแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารระดับสูงที่จะเป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติด้วย ดังนั้นในการคัดเลือกต้องคำนึงถึงความสามารถในด้านประสบการณ์ วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการและที่สำคัญที่สุด คือ จริยธรรม

หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินมักที่จะได้รับการพัฒนามาภายใต้จุดประสงค์เพื่อควบคุมหรือลดแรงจูงใจในการมีพฤติกรรมเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ที่จะก่อให้เกิดการกำหนดนโยบายในการบริหารงานอันรวมถึงนโยบายการปล่อยสินเชื่อที่หละหลวมโดยมุ่งเพียงเพื่อที่จะเพิ่มผลกำไรให้แก่ธนาคารของตนจนอาจละเลยหรือนำน้ำหนักต่อผลกระทบที่จะเกิดจากความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดจะเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ในอีกมิติหนึ่งก็คือการที่หลักเกณฑ์การกำกับสถาบันการเงินยังขาดน้ำหนักการรองรับผลที่จะเกิดจาก Macroeconomic shock (Dewatripont and Tirole, 1994) ด้วยอีกประการหนึ่ง

3.4 แนวทางการกำกับธนาคารพาณิชย์ในอนาคต

แนวทางในการกำกับธนาคารพาณิชย์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในอนาคตมีแนวโน้มที่เข้มงวดเพิ่มขึ้น ด้วยจากปัจจัยหลายประการ อาทิ สภาพแวดล้อมทางการเงินมีการเปลี่ยนแปลงไปในแง่ที่เครื่องมือทางการเงินมีนวัตกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น ในส่วนของประเทศไทยเองได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในหลายๆ ประการ อาทิ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่ได้มีการปรับหลักเกณฑ์ให้มาปฏิบัติตาม มาตรฐานบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 การดำรงเงินกองทุนที่จะต้องเปลี่ยนมาใช้หลักเกณฑ์ Basel II และการประกันเงินฝาก ที่มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติโดยจำกัดวงเงินการรับประกันดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นแนวทางการกำกับในอนาคตอันใกล้ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ชัดเจนขึ้น ในลำดับต่อไปจึงได้อธิบายถึงรายละเอียดสำคัญที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของเครื่องมือที่สำคัญ คือ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามหลักเกณฑ์ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 ที่ได้นำบางส่วนมาบังคับใช้ในช่วงปลายปี 2549

มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39

สืบเนื่องจากมาตรฐานบัญชีในเรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ ของไทยได้มีการกำหนดเวลาที่จะนำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่องการรับรู้และการวัดมูลค่าตราสารทางการเงินมาใช้ในปี 2551 แต่ในช่วงแรกนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดให้นำมาตรฐานฉบับดังกล่าวมาใช้กับลูกหนี้ 3 ประเภทก่อนซึ่งมีผลเริ่มบังคับใช้ในงวดบัญชีหลังของปี 2549 งวดบัญชีแรกของปี 2550 และงวดบัญชีหลังปี 2550 สำหรับลูกหนี้แยกตามประเภทดังนี้คือ

1. ลูกหนี้ที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว หรืออยู่ระหว่างบังคับคดี และลูกหนี้ที่อยู่ระหว่างดำเนินคดี ให้กันเงินสำรองตั้งแต่วงวดการบัญชีหลังของปี 2549 เป็นต้นไป
2. ลูกหนี้ที่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญเสีย และชั้นสงสัยให้กันเงินสำรองตั้งแต่วงวดการบัญชีแรกของปี 2550 เป็นต้นไป
3. ลูกหนี้ที่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ให้กันเงินสำรองตั้งแต่วงวดการบัญชีหลังของปี 2550 เป็นต้นไป

โดยให้ยกเลิกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2547 แต่ในส่วนข้อยกเว้นในการจัดชั้นประเภทของลูกหนี้ นิยามและระยะเวลาของการค้างชำระในการนำมากำหนดชั้นยังคงไว้เช่นเดิมทั้งนี้เนื่องจากมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 นี้ได้มีการแบ่งชั้นของลูกหนี้ คือ

ตารางที่ 3-2 ประเภทชั้นของสินทรัพย์

ประเภทชั้นของสินทรัพย์(เงินปล่อยกู้)	ระยะเวลาในการค้างชำระนับแต่วันถึงกำหนดชำระ(เงินต้นและหรือดอกเบี้ย)
1. จัดชั้นปกติ (Pass)	ลูกหนี้ที่ไม่เข้าข่ายข้อ 2-5 และค้างชำระไม่เกิน 1 เดือน
2. จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ(Special mention) หรือสินทรัพย์จัดชั้นควรระวังเป็นพิเศษ	เกินกว่า 1 เดือน แต่ไม่เกิน 3 เดือน
3. จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน(Sub-standard)	เกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน
4. จัดชั้นสงสัย(Doubtful)	เกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน
5. จัดชั้นสงสัยจะสูญเสีย(Doubtful of loss)	เกินกว่า 12 เดือน

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

การกันเงินสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ

1. ให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองในอัตราร้อยละ 100 สำหรับส่วนต่างระหว่างยอดหนี้คงค้างตามบัญชีกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้ หรือมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันโดยใช้วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้ หรือ มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

สำหรับหลักประกันประเภทอื่นนอกเหนือจากอสังหาริมทรัพย์ สิทธิการเช่าเครื่องจักร และยานพาหนะ ให้ธนาคารพาณิชย์สามารถนำมูลค่าหลักประกันที่สามารถนำมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันสำรองเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตาม IAS39 ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดได้ โดยมีต้องคำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันประเภทดังกล่าว

2. กรณีลูกหนี้มีความเสี่ยงด้านเครดิตที่เหมือนกันหรือเป็นลูกหนี้รายย่อยที่มีลักษณะ ประเภทและวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินที่คล้ายคลึงกัน เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลิสซิ่งให้ธนาคารพาณิชย์เลือกกันเงินสำรองตามวิธีการในข้อ 1 หรือกันเงินสำรองเป็นกลุ่มลูกหนี้(Collective approach) โดยกันเงินสำรองผลขาดทุนในอดีตสำหรับลูกหนี้แต่ละกลุ่ม (Historical Loss Experience) ทั้งนี้ ประสิทธิภาพผลขาดทุนในอดีตควรมีการปรับปรุงด้วยข้อมูลแนวโน้ม สภาวะเศรษฐกิจ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มลูกหนี้ได้

วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้หรือมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกัน

1. กรณีธนาคารพาณิชย์เลือกใช้วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้
 - ▶ ให้ธนาคารพาณิชย์ประมาณการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้โดยกำหนดสมมติฐานและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างเหมาะสมตามสภาวะเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมปัจจุบัน
 - ▶ ให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองสำหรับผลต่างระหว่างยอดหนี้ตามบัญชีกับมูลค่าปัจจุบัน(PV) ของประมาณการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับ โดยอัตราดอกเบี้ยที่ใช้

คำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV) คือ original effective rate (กำหนดให้เท่ากับ ร้อยละ 7 ซึ่งเป็นอัตราประมาณการ MLR เบื้องต้นในปัจจุบัน)

▶ ภายใน 3 เดือนแรกของการชำระเงิน หากไม่เป็นไปตามที่ประมาณการให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองเพิ่มขึ้นตามส่วนต่างระหว่างประมาณการกับเงินที่ได้รับจริงและให้ธนาคารพาณิชย์ประมาณการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับขึ้นใหม่

▶ ภายหลัง 3 เดือนของการชำระเงินต่อมา ให้ธนาคารพาณิชย์ทบทวนประมาณการกระแสเงินสดที่ประมาณการขึ้นใหม่ว่าสอดคล้องกับกระแสเงินสดที่ได้รับจริงหรือไม่

i. หากกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจริงสูงกว่าหรือเท่ากับ กระแสเงินสดที่ประมาณการไว้ให้ธนาคารพาณิชย์ใช้ประมาณการดังกล่าวต่อไปได้

ii. หากกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจริงต่ำกว่า กระแสเงินสดที่ประมาณการไว้ให้ธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนมาใช้วิธีหามูลค่าปัจจุบัน(PV) ของหลักประกันทันทีและในกรณีที่ไม่มีหลักประกันให้กันเงินสำรอง ร้อยละ 100 ของมูลค่าหนี้ทันที

iii. ธนาคารพาณิชย์ต้องทบทวนประมาณการกระแสเงินสดที่ตั้งไว้ทุกงวดการบัญชี

▶ ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของประมาณการกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับไม่เป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้นและมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ ธนาคารพาณิชย์สามารถคำนวณประมาณการกระแสเงินสดตามที่ธนาคารพาณิชย์เห็นสมควรได้ แต่ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์จะต้องเตรียมเอกสารหลักฐานการคำนวณดังกล่าวเพื่อให้ผู้ตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบได้

2. หลักการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่าย

หลักประกัน

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์เลือกใช้วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันแล้ว ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถกลับมาใช้วิธีการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้ เว้นแต่กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้ปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับลูกหนี้ตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

ประเภทอสังหาริมทรัพย์และสิทธิการเช่า

▶ มูลค่าหลักประกันที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV) หลังหักค่าใช้จ่ายเท่ากับร้อยละ 90 ของราคาประเมินที่ต้องประเมินราคาหรือตีราคาตามที่ดินธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด(ทุก 3 ปี)

- ▶ จำนวนปีที่คาดว่าจะขายได้ประมาณ 5.5 ปี
- ▶ อัตราดอกเบี้ยที่ใช้คำนวณ มูลค่าปัจจุบัน เท่ากับ original effective rate กำหนดให้เท่ากับร้อยละ 7 ซึ่งเป็นอัตราประมาณการ MLR ในปัจจุบัน
- ▶ มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการขาย หลักประกันจะมีมูลค่าประมาณ ร้อยละ 62 ของราคาประเมิน
- ▶ ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์เห็นว่า มูลค่าหลักประกัน จำนวนปี และอัตราดอกเบี้ยที่ใช้กำหนดมูลค่าปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้นและมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ ธนาคารพาณิชย์สามารถคำนวณมูลค่าปัจจุบันของหลักประกันตามที่ธนาคารพาณิชย์เห็นสมควรได้ แต่ทั้งนี้ธนาคารพาณิชย์จะต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานการคำนวณดังกล่าวเพื่อให้ผู้ตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบได้

ประเภทเครื่องจักร กำหนดเครื่องจักรไว้ 2 ประเภท

- ▶ เครื่องจักรที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ไม่สามารถนำมาหักออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรอง
- ▶ เครื่องจักรที่อยู่ในความต้องการของตลาด
 - มูลค่าหลักประกันที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (PV) ของเครื่องจักร เท่ากับ ราคาประเมินที่ต้องประเมินราคาหรือตีราคาตามที่ ธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนด(ทุก 3 ปี) หักด้วยค่าเสื่อมราคาที่คำนวณได้จนถึงวันที่คาดว่าจะขายได้ก่อนนำมาคำนวณมูลค่าปัจจุบัน(PV)

- จำนวนปีที่คาดว่าจะขายได้ประมาณ 2.5 ปี
- อัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน เท่ากับ original effective rate (กำหนดให้เท่ากับ ร้อยละ 7 ซึ่งเป็นอัตราประมาณการ MLR เบื้องต้นในปัจจุบัน)
- ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์มีความเห็นว่า จำนวนปี และอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้นและมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ ธนาคารพาณิชย์สามารถคำนวณมูลค่าปัจจุบันของหลักประกันตามที่ธนาคารพาณิชย์เห็นสมควรได้ แต่ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์จะต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานการคำนวณดังกล่าวเพื่อให้ผู้ตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทย ตรวจสอบได้

ประเภท ยานพาหนะ

กรณีที่เป็นลูกหนี้ให้เช่าซื้อ ลูกหนี้ให้เช่าซื้อแบบบิลิสซิ่งหรือลูกหนี้ที่มีการนำยานพาหนะมาเป็นหลักประกันถูกต้องตามกฎหมาย ให้ธนาคารพาณิชย์ สามารถคำนวณมูลค่า

ปัจจุบัน(PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกัน ตามเงื่อนไขที่กำหนด ดังต่อไปนี้

- ยานพาหนะ ดังกล่าวต้องมีประกันภัย
- มูลค่าหลักประกันที่ใช้ในการคำนวณ มูลค่าปัจจุบัน(PV) ของยานพาหนะ เท่ากับราคาประเมินที่ต้องประเมินราคาหรือตีราคาตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทย (ทุก 3 ปี) หัก ด้วยค่าเสื่อมราคาที่คำนวณจนถึง วันที่คาดว่าจะขายได้ ก่อนนำมาคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันได้
- จำนวนปีที่คาดว่าจะขายได้ประมาณ 1 ปี
- อัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันเท่ากับ original effective rate (กำหนดให้เท่ากับ ร้อยละ 7 ซึ่งเป็นอัตราประมาณการ MLR เบื้องต้นในปัจจุบัน)
- กรณีลูกหนี้ที่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญหรือค้างชำระต้นเงินหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาเกิน 12 เดือน ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถนำหลักประกันที่เป็นยานพาหนะมาคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (PV) ของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกันได้
- ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์มีความเห็นว่า จำนวนปีและอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้นและมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ ธนาคารพาณิชย์สามารถคำนวณมูลค่าปัจจุบันของหลักประกันตามที่ธนาคารพาณิชย์เห็นสมควรได้

ช่วงเวลาในการกำหนดให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ IAS 39

Non performing loans(NPLs)

ตารางที่ 3-3 ตารางสรุปประเภทของหลักประกัน และมูลค่าของหลักประกันที่สามารถนำมาหัก
ออกจากราคาตามบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ

ประเภทหลักประกัน	มูลค่าที่ให้
1. เงินสด	ร้อยละ 100
2. ธนบัตรที่ระลึกเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น ในโอกาสกษัตริย์มหามงกุฎราชภิเษกสมรสและ วันบรมราชาภิเษกครบ 50 ปี ชนิดราคา 500,000 บาท	ร้อยละ 100 ของมูลค่าที่ตราไว้
3. สิทธิในบัญชีเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์นั้น หรือ ตัวแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์นั้นออก เพื่อกู้ยืมเงินจากประชาชน	ร้อยละ 100
4. การอาวัลหรือหนังสือค้ำประกัน กรณีที่เป็น 4.1 Standby Letter of Credit (SBLC) ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ทั้งในและต่างประเทศ 4.2. การอาวัล การรับรองหรือ การออกหนังสือค้ำประกัน(LG) โดยธนาคารพาณิชย์ทั้งใน และต่างประเทศ 4.3. หนังสือค้ำประกัน(LG) ที่ออกโดยบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.)และบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย(บสท.)	ร้อยละ 100 ของวงเงินที่ระบุ ใน SBLC ร้อยละ 95 ของวงเงินอาวัล วงเงินรับรองหรือวงเงิน LG ร้อยละ 90 ของวงเงิน LG
5. การค้ำประกันจาก กระทรวงการคลังหรือกรณีที่รัฐบาลจะจัดสรรเงิน งบประมาณเพื่อ ชำระหนี้ หรือมีหลักฐานว่าจะได้รับเงินจากหน่วยงานราชการอย่างแน่นอน	ร้อยละ 100
6. การค้ำประกันที่ใกล้เคียงเงินสด(ต้องมีการประเมินราคาหรือตีราคาทุกสิ้นงวดบัญชี) 6.1 หลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดทั้งหลักทรัพย์ประเภททุนและหลักทรัพย์ ประเภทหนี้ เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ ตราสารหนี้ พันธบัตร ที่มีการซื้อขายกันใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ 6.2 ทองคำ	ร้อยละ 95 ของราคาตลาด ร้อยละ 95 ของราคาตลาด
7. หลักทรัพย์นอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์(ต้องมีการ ประเมินราคาหรือตีราคาทุกสิ้นงวดบัญชี)	ร้อยละ 90 ของราคาประเมิน
8. หลักประกันอื่น(ต้องมีการประเมินราคาสำหรับลูกหนี้ขั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ชั้นสงสัยและ ชั้นสงสัยจะสูญ) 8.6 อสังหาริมทรัพย์ เช่นที่ดิน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง(ประเมินราคาทุก 3 ปี) 8.7 สิทธิการเช่าที่สามารถเปลี่ยนมือได้(ประเมินราคาทุก 3 ปี) 8.8 เครื่องจักร(ประเมินราคาทุก 3 ปีโดยดูค่าเสื่อมราคาทุกปี) 8.9 ยานพาหนะ เช่น รถจักรยานยนต์ เครื่องบินซึ่งต้องมีการทำประกันยานพาหนะ (ประเมินราคาทุก 3 ปีโดยดูค่าเสื่อมราคาทุกปี) 8.10 สินทรัพย์ทางปัญญา ต้องสามารถนำมาเป็นหลักประกันให้ถูกต้องตามกฎหมาย มี การประเมินมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือและสามารถยึดได้ตามกฎหมาย(ประเมินราคาทุก 3 ปี)	ร้อยละ 90 ของราคาประเมิน

ที่มา: ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคา
หรือ เรียกคืนไม่ได้ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2549

ตารางที่ 3-4 สรุปรายละเอียดหลักเกณฑ์การกันสำรองวิธี Risk-based approach และ IAS39

ชั้นของเงินปล่อย สินเชื่อ (NPL Classification)	หลักเกณฑ์การกันสำรองเดิม	หลักเกณฑ์การกันสำรองใหม่ (IAS39)
ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน (Substandard) [ค้างชำระเงินต้นหรือ ดอกเบี้ยเกินกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน]	ให้กันสำรองในอัตราร้อยละ 20 ในส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อที่เกิน จากการหักหลักประกัน (Collateral value)	<ul style="list-style-type: none"> ■ สำหรับสินเชื่อภาคธุรกิจ และสินเชื่อเพื่อธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม(SME) มีแนวทาง เลือกปฏิบัติดังนี้ 1. มูลค่าปัจจุบันของมูลค่า หลักประกัน(สุทธิจากค่าใช้จ่าย การบริหาร(Administrative expenses) ณ อัตราผลตอบแทน ที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ให้เท่ากับ ร้อยละ 7 โดยได้ กำหนดระยะเวลาในการคิดลด ได้ 2 ประเภท คือ <ul style="list-style-type: none"> - 4.5 ปี ในกรณีที่ลูกหนี้ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้ได้มีการดำเนินคดี แล้ว และ - 5.5 ปี ในกรณีที่ลูกหนี้ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้ยังมิได้ดำเนินคดี 2. กระแสเงินสดคิดลด(Discount cash flow)
ชั้นสงสัย(Doubtful) [ค้างชำระเงินต้นหรือ ดอกเบี้ยเกินกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 12 เดือน]	ให้กันสำรองในอัตราร้อยละ 50 ในส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อที่เกิน จากการหักหลักประกัน (Collateral value)	2 ประเภท คือ <ul style="list-style-type: none"> - 4.5 ปี ในกรณีที่ลูกหนี้ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้ได้มีการดำเนินคดี แล้ว และ - 5.5 ปี ในกรณีที่ลูกหนี้ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้ยังมิได้ดำเนินคดี 2. กระแสเงินสดคิดลด(Discount cash flow)
ชั้นสงสัยจะสูญและ สูญ(Loss) [ค้างชำระเงินต้นหรือ ดอกเบี้ยเกินกว่า 12 เดือน]	ให้กันสำรองในอัตราร้อยละ 100 ในส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อที่เกิน จากการหักหลักประกัน (Collateral value)	<ul style="list-style-type: none"> ■ สำหรับสินเชื่อรายย่อย อาทิ สินเชื่อจำนอง สินเชื่อเช่าซื้อ สินเชื่อบัตรเครดิต เป็นต้น เงินกัน สำรองในส่วนนี้จะอยู่บนพื้นฐาน อัตราการสูญเสียในอดีตหรือ ข้อมูลการเรียกเก็บ

ที่มา: “Thai banks :Cleaner,Faster,Higher” Special report SCBS(2006)

ตารางที่ 3-5 สรุปหลักการที่สำคัญระหว่าง Risk-based approach และ IAS39

สินทรัพย์จัดชั้น	Risk-based approach		IAS39	
	ระยะเวลาการ ค้างชำระ (เดือน)	อัตรา การกัน สำรอง (ร้อยละ)	กำหนดเวลาที่ต้องกันสำรอง	อัตราการกัน สำรอง
สูญ		ตัดออก	เมื่อมีข้อบ่งชี้ว่าด้อยค่า เช่น	ร้อยละ 100
สงสัยจะสูญ	มากกว่า 12 เดือน	จาก บัญชี 100	-ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญา เช่น ไม่ชำระเงินต้นหรือ ดอกเบี้ย	
สงสัย	มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 12 เดือน	50	-ลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันประสบปัญหาทางการเงินอย่างมีสาระสำคัญ	
ต่ำกว่ามาตรฐาน	มากกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน	20	-มีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ลูกหนี้จะล้มละลาย หรือต้องปรับปรุงโครงสร้างหนี้	
กล่าวถึงเป็น พิเศษ	มากกว่า 1 เดือนแต่ไม่เกิน 3 เดือน	2	-มีข้อมูลที่ระบุได้ว่า มีการลดลงในประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตของกลุ่มลูกหนี้ เช่น การเพิ่มขึ้นของอัตราว่างงาน อัตราการเพิ่มขึ้น	
ปกติ	ไม่เกิน 1 เดือน	1	ของผู้ใช้บัตรเครดิตที่มีการใช้เต็มวงเงินและจ่ายชำระขั้นต่ำ ฯลฯ เป็นต้น	

ที่มา: “Thai banks :Cleaner,Faster,Higher” Special report SCBS(2006)

บทที่ 4

วิธีการศึกษา

ในส่วนของบทที่ 4 นี้ เป็นการอธิบายวิธีที่ใช้ในการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักเกณฑ์การกันเงินสำรอง ซึ่งได้แยกเป็น 2 กรณี คือ วิธีการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญแบบพลวัต (Dynamic loan loss provision) ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติของประเทศสเปน (Spanish approach) และ วิธีการกันสำรองแบบคำนึงถึงความเสี่ยง (Risk-Based Methodology) ที่เป็นแนวปฏิบัติของประเทศไทย และผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนที่ได้นำหลักเกณฑ์ Basel II ในส่วนของวิธี Standardized approach เพื่อที่จะวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้หลักเกณฑ์ทั้ง 2 ในการนำมาปรับปรุงพฤติกรรมของการขยายตัวของสินเชื่อ (Credit growth) ไม่ให้มีความผันผวน

พร้อมกันนี้ได้ศึกษาถึงผลกระทบของหลักเกณฑ์ที่จะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นภายใต้สมมติฐานเมื่อมีการใช้หลักเกณฑ์ 2 หลักเกณฑ์ในแนวทางการปฏิบัติที่ต่างกันซึ่งจะศึกษาภายใต้กรอบสมมติฐานที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ การวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้ใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratios) มาใช้ในการศึกษาซึ่งเป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ของธนาคารพาณิชย์ นั่นคือ การวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk-adjusted Return on Capital: RAROC) พร้อมกันนี้ได้ใช้อัตราส่วนที่เป็นการวัดคุณภาพและความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งโดยได้อ้างอิง อัตราส่วนที่ได้รับการพัฒนาจากองค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund :IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ที่รู้จักกันในนาม "CAMELS" โดยอัตราส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของ IMF surveillance (Owen, E. et al, 2000) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ Aggregate Microprudential Indicators และ Macroeconomic Indicator แต่การศึกษานี้จะพิจารณาเพียง Microprudential Indicators เท่านั้น

4.1 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ในระดับมหภาค (Macroeconomic Approach)

4.1.1 วิธีการศึกษากันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision)

■ การคำนวณ วิธีการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญแบบพลวัต (Dynamic loan loss provision)

จากวิธีการคำนวณการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่กล่าวไว้ในส่วนของบทที่ 2 นั้นเป็นการอธิบายภาพรวมเพื่อความเข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการในการคำนวณ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญเป็นเพียงกรอบสำหรับทำความเข้าใจในกลไกการทำงานของ การกันสำรองฯเบื้องต้น เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะเสนอวิธีการกันสำรองฯที่ทำให้พฤติกรรมของการกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญในลักษณะที่ไปในทิศทางเดียวกันกับวัฏจักรเศรษฐกิจ(Procyclical)⁴⁵ คือ มีปริมาณการกันสำรองฯที่เพิ่มขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและลดลงในช่วงเศรษฐกิจขาลงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการกันสำรองฯนี้ไม่ได้เป็นตัวเร่งให้วัฏจักรเศรษฐกิจขยายตัวผันผวนมากขึ้น ลักษณะเช่นนี้จะเรียกว่า “Countercyclical” ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นไปตามกรอบสมมติฐานที่ต้องการจะศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักเกณฑ์การกันสำรองฯ จึงได้ทำการอ้างอิง แบบจำลองของ Gabriel Jimenez และ Jesús Saurina(2005) โดยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสินเชื่อและหนี้สูญที่อาจจะเกิดขึ้นซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและเป็นการศึกษาที่ต่อยอดมาจากการศึกษาหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ Dynamic loan loss provision ที่เป็นการขยายเพิ่มเติมจากงานการศึกษาของ Fernández Martinez and Saurina(2000)

⁴⁵ พฤติกรรมของการกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ได้อ้างอิงมาจาก Borio et al ,2001 “To avoid confusion, in what follows the movement in a financial indicator is said to be “procyclical” if it tends to amplify business cycle fluctuations. According to this definition, for instance, provisions behave procyclically if they fall in economic upswings and rise in downswings.”(Borio et al,200 p.11)

สมการที่ปรากฏข้างล่างนี้เป็นการคำนวณการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่อ้างอิงจากประเทศสเปน โดยมีความละเอียดมากขึ้นจากที่แสดงให้เห็นคร่าวๆ ในเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจกลไกเบื้องต้นของการกันสำรองตามแบบวิธี Dynamic loan loss provision

$$LLP_{total} = Specific. + g\Delta C + \alpha(\Delta C - \gamma C_{t-1})^{46} \quad (4.1)$$

Specific. คือ การกันสำรองในส่วนที่เป็นเฉพาะรายสินเชื่อ (Specific loan loss provision) โดยปกติจะระบุตามระยะเวลาที่ค้างชำระซึ่งเมื่ออ้างอิงถึงข้อมูลของประเทศไทยที่นำมาใช้ในการศึกษาพบว่าจะมีการกันสำรองส่วนใหญ่เป็น Specific provision เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการกันสำรองฯ ในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจเป็นการกันสำรองตามชั้นของลูกหนี้สินเชื่อที่ได้แบ่งตามระยะเวลาของการค้างชำระ ในขณะที่เดียวกันธนาคารพาณิชย์บางแห่งอาจมีนโยบายการกันสำรองเพิ่มเติมตามนโยบายการบริหารความเสี่ยงของแต่ละธนาคารที่มีนโยบายที่แตกต่างกัน⁴⁷

$g\Delta C$ คือ การกันสำรองโดยพิจารณาทั้งพอร์ตสินเชื่อ (General loan loss provision) เป็นการกันสำรองเพื่อรองรับความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแต่ยังไม่สามารถระบุความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ว่าเป็นของผู้ก่อรายใดอย่างเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ค่า g ที่ใช้ คือ ค่าการประมาณ Inherent loss ต่อหน่วยของสินเชื่อซึ่งเป็นค่าความเสียหายที่อาจแฝงอยู่ในพอร์ตสินเชื่อของธนาคาร และ ค่า ΔC คือ ค่าสัมบูรณ์ของการขยายตัวในปริมาณสินเชื่อทั้งหมด หรืออาจกล่าวได้ว่า คือส่วนของ General loan loss provision นี้คือเงินสำรองฯ โดยเฉลี่ยตลอดช่วงวัฏจักรสินเชื่อ (Average provision across the cycle)

$\alpha(\Delta C - \gamma C_{t-1})$ คือ การกันสำรองส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากหลักการปฏิบัติแบบดั้งเดิม โดยเรียกว่า Statistical provision ค่า α คือค่าที่ใช้ปรับให้ Statistical loan loss provision

⁴⁶ ในส่วนของ statistical loan loss provision จะคำนึงถึง อัตราการขยายตัวของสินเชื่อในธนาคาร แต่ละแห่งและอัตราการขยายตัวของสินเชื่อโดยเฉลี่ยทั้งระบบ ซึ่งค่า α ที่นำมาใช้จะเท่ากับ 0.5 ทั้งในช่วงที่ การขยายตัวของสินเชื่อในรายธนาคารน้อยกว่าอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยของทั้งระบบ (เศรษฐกิจหดตัว) หรือการขยายตัวของสินเชื่อในรายธนาคารมากกว่าอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยของทั้งระบบ (เศรษฐกิจขยายตัว)

⁴⁷ อาทิธนาคารกสิกรไทยที่ได้มีนโยบายในการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญสำหรับ ภาวะปกติ (Normalized provisioning) โดยจะตั้งในระดับประมาณ ร้อยละ 0.5 ของเงินให้สินเชื่อรวมทั้งที่เป็นสินเชื่อปกติและสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นการตั้งเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญตามปกติ โดยเริ่มปฏิบัติตั้งแต่ไตรมาสสิ้นสุด ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2545 และจะตั้งจนกว่าจะถึงระดับที่กำหนดไว้ดังกล่าว

หรือที่อาจเรียกว่า Stress provision ซึ่งเป็นเงินกันสำรองที่ขึ้นอยู่กับช่วงของวัฏจักรสินเชื่อ (Credit-cycle position) ของธนาคารพาณิชย์โดยกำหนดให้มีทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อ ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้พฤติกรรมของการกันสำรองในส่วนของ Statistical provision ที่มีทิศทางที่ได้ช่วยเสริมวัฏจักรสินเชื่อ (Countercyclical) ในแง่ที่ไม่ได้ช่วยเสริมให้วัฏจักรเศรษฐกิจผันผวนมากขึ้น นั่นคือ ควรจะปรับให้มีจำนวนสูงขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจขาขึ้น และมีทิศทางตรงกันข้ามในช่วงเศรษฐกิจขาลง โดยสเปนกำหนดให้ α มีค่าเท่ากับ 0.5⁴⁸ ทั้งในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(Boom)และช่วงเศรษฐกิจขาลง(Recession)

จากสมการข้างต้นสามารถอธิบายผลของการกันสำรองได้ว่า การกันสำรองทั้งหมดจะมีค่าไม่เกิน Specific provision รวมกับ General provision (ครอบคลุมความเสี่ยงที่ปรากฏอยู่ในพอร์ตสินเชื่อโดยรวม(Embedded loss)) และรวมกับ Statistical provision ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ

กลไกการทำงานของเงินกันสำรองค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญข้างต้นพบว่าการทำงานของการกันสำรองฯ ทั้ง 3 ส่วนตามวิธี Dynamic loan loss provision นี้ได้มีการกันสำรองที่คำนึงถึงวัฏจักรเศรษฐกิจมากขึ้น เพราะมีการพิจารณาในส่วนของค่าการขยายตัวของสินเชื่อโดยเฉลี่ยตลอดทั้ง วัฏจักร(γ)เปรียบเทียบกับค่าการขยายตัวของสินเชื่อที่เกิดขึ้นกับแต่ละรายธนาคารพาณิชย์โดยพิจารณาจากจำนวนของเงินปล่อยสินเชื่อของงวดที่แล้ว(The stock of loans(or Outstanding loans) for the previous period) และค่าสัมบูรณ์ของการเปลี่ยนแปลงในปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ(The absolute growth in total loans)

จากวัตถุประสงค์ของการกันสำรองฯตาม วิธี Dynamic loan loss provision ได้มีการเพิ่มในส่วนของการกันสำรองเพิ่มขึ้น ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น คือ Statistical loan loss provision ซึ่งสามารถพิจารณาได้ 2 กรณี คือ ในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัวและช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว(กรณีประเทศสเปน) คือ

$$DI_{ex-ante} = 0.5(\Delta C - \gamma C_{t-1}) \quad ; \quad \text{provided that } \Delta C > \gamma C_{t-1} \quad \text{Boom}$$

$$; \quad \text{provided that } \Delta C < \gamma C_{t-1} \quad \text{Recession}$$

⁴⁸ หากอ้างอิงจากงานการศึกษา Gabriel Jimenéz และ Jesús Saurina(2005) จะพบว่ายังคงมี การกำหนดให้ใช้ค่า 0.5 ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น และ 1.25 ในช่วงเศรษฐกิจขาลง แต่เมื่อไม่นานมานี้ Gabriel Jimenéz และ Jesús Saurina ได้กำหนดให้มีการใช้ ค่า Coefficient ให้เหลือเพียงค่าเดียว คือ 0.5 ทั้งในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและขาลงภายหลังจากได้ตีพิมพ์บทความดังกล่าว

γC_{t-1} คือ ปริมาณสินเชื่อที่มีอยู่ในช่วงเวลางวดที่แล้ว($t-1$) คูณด้วยอัตราการขยายตัวของสินเชื่อโดยเฉลี่ยระหว่างธนาคารและตลอดช่วงวัฏจักรสินเชื่อซึ่งค่าที่ได้จะแสดงปริมาณสินเชื่อโดยเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบปริมาณสินเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจจริง (ΔC)

γ คือ อัตราการขยายตัวของสินเชื่อ(Credit growth rate)โดยเฉลี่ยระหว่างธนาคารและตลอดช่วงวัฏจักรสินเชื่อ โดยนำจำนวนปีตลอดช่วงวัฏจักรสินเชื่อเป็นตัวหาร

ΔC คือ ค่าสัมบูรณ์ของการขยายตัวในปริมาณสินเชื่อทั้งหมดโดยคำนวณจากผลต่างระหว่างปริมาณสินเชื่อคงค้าง(Outstanding loans) ของช่วงเวลาปัจจุบัน(t) กับปริมาณสินเชื่อคงค้างของช่วงเวลาที่แล้ว($t-1$)

จากสมการข้างต้น คือการแสดงส่วนของ Statistical provision ที่ได้นำไปใช้คำนวณทั้งในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัวและช่วงหดตัวโดยวัดจากอัตราการขยายตัวของสินเชื่อรายธนาคารพาณิชย์จะสูง(ต่ำ)กว่าอัตราการขยายตัวของสินเชื่อโดยเฉลี่ยตลอดช่วงวัฏจักรในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว(หดตัว) พบว่าค่า Coefficient ที่กำหนดให้เท่ากับ 0.5 เมื่อนำไปคูณกับค่าในวงเล็บที่เป็นบวก(ลบ)ในกรณีที่อยู่ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(ลง) จะทำให้ได้ค่าของ Statistical provision มีค่าเป็นบวก(ลบ) ดังนั้นเมื่อนำไปรวมกับ General provision และ Specific provision แล้ว ค่าของเงินกันสำรองในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวจะปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นและลดลงในช่วงหดตัวมากกว่าจำนวนของเงินกันสำรองที่คำนวณได้จากวิธีดั้งเดิม แต่ข้อดีประการหนึ่ง คือ ในช่วงเศรษฐกิจขาลงการกันสำรองจะมีการกันในจำนวนที่น้อยลงและจำนวนที่กันน้อยลงนี้จะไปหักในส่วนที่เป็น Statistical fund ซึ่งเป็นเงินกองทุนของ Statistical provision จึงทำให้ส่วนที่เป็นกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์มีความสม่ำเสมอ(Smooth)มากขึ้น และในทางกลับกันในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น การกันสำรองในส่วนที่เป็น Statistical Provision จะไปเพิ่มให้ Statistical Fund ให้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อดำรงไว้เป็นกองทุนที่ต้องเอาไปปรับค่าการกันสำรองในช่วงเศรษฐกิจหดตัว

ในการศึกษานี้ ถึงแม้ว่า General provision จะมีลักษณะเป็น countercyclicality นั่นคือในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นการกันสำรองส่วนนี้จะเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากปริมาณสินเชื่อทั้งหมดปรับตัวสูงขึ้นจึงส่งผลให้ General provision สูงขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้การกันสำรองในส่วนที่เป็น General provision เมื่อเทียบกับปริมาณการกันสำรองทั้งหมดแล้วการกันสำรองในส่วนที่เป็น Specific provision จะมีสัดส่วนที่มากกว่าซึ่งในส่วนของ Specific provision นี้เป็นการกันสำรอง

ที่มีพฤติกรรมที่เป็นลักษณะ Procyclicality จึงทำให้เมื่อนำไปรวมกับ General provision ก็ยังส่งผลให้การกันสำรองโดยรวมมีพฤติกรรมเป็นแบบ Procyclical เช่นกัน แต่ประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือการคำนวณค่า α ที่เหมาะสมแก่ประเทศไทยภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงินตลอดช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจที่นำมาศึกษาเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาการกำหนดหลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ เนื่องจากค่า α ที่คำนวณได้นี้มีผลต่อปริมาณของ Statistical provision ด้วยเหตุผลที่ต้องนำค่าที่ได้มาใช้ในการคำนวณร่วมกับข้อมูลสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ และนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับวิธีการคำนวณการกันสำรอง ตามแบบวิธี Risk-based provisioning methodology ที่ใช้กับประเทศไทย การเปรียบเทียบนั้นจะดูผลกระทบที่มีต่อผลกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นแก่ธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก (Microeconomic efficiency) โดยนำอัตราส่วนทางการเงิน(Financial ratio) มาร่วมในการศึกษาถึงผลที่ได้จากการกันสำรองของทั้ง 2 วิธีอันมีผลกระทบต่อฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่แตกต่างกัน

▪ วิธีการกันสำรองตามแบบวิธี Risk-based provisioning methodology

วิธีการกันสำรองตามแบบ Risk-based provisioning methodology เป็นวิธีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ใช้เป็นแนวทางในการคิดคำนวณเงินกันสำรองฯ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้พัฒนามาจากแนวทางการปฏิบัติในหลายประเทศ (International Practice) เพื่อที่จะหาแนวทางที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทยและมีความสอดคล้องกับมาตรฐานบัญชีของประเทศไทย(Thailand Accounting Standard :TAS)

การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญตามแบบวิธีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นการคำนวณโดยแบ่งตามประเภทของอายุการค้างชำระหนี้ทั้งในส่วนที่เป็นเงินต้น(Principal) และส่วนที่เป็นดอกเบี้ย(Interest revenues) โดยแบ่งเป็น 6 ชั้นด้วยกันแต่ในส่วนของหนี้สูญที่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาให้ธนาคารพาณิชย์ตัดยอดบัญชีนั้นนอกจากบัญชีทั้งจำนวน

1. จัดชั้นปกติ (Pass) คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาไม่เกินกว่า 1 เดือน โดยใช้อัตราในการตั้งค่าเผื่อฯไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 1
2. จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ(Special mention) หรือ สินทรัพย์จัดชั้นควรระวังเป็นพิเศษ คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาที่เกินกว่า 1 เดือนแต่ไม่เกิน 3 เดือน โดยใช้อัตราในการตั้งค่าเผื่อฯไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2

3. จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน (Sub-standard) คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาที่เกินกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน โดยใช้อัตราในการตั้งค่าเผื่อฯไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20
4. จัดชั้นสงสัย (Doubtful) คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาที่เกินกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 12 เดือน โดยใช้อัตราในการตั้งค่าเผื่อฯไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50
5. จัดชั้นสงสัยจะสูญ (Doubtful of loss) คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาที่เกินกว่า 12 เดือน โดยใช้อัตราในการตั้งค่าเผื่อฯไม่ต่ำกว่าร้อยละ 100

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการจัดกลุ่มประเภทของลูกหนี้ที่ถูกจัดชั้นที่ต่ำกว่าชั้นมาตรฐานลงมา คือ ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน (Sub-standard) จัดชั้นสงสัย (Doubtful) ชั้นสงสัยจะสูญ (Doubtful of loss) ให้เป็นเงินให้สินเชื่อด้อยคุณภาพ (Non-performing loans: NPLs) อย่างไรก็ตามแม้ทางการจะได้กำหนดให้การกันสำรองหนี้เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่บังคับให้ธนาคารพาณิชย์ต้องถือปฏิบัติ หรือ อาจเรียกการกันสำรองฯตามที่ทางการกำหนดนี้ว่าเป็นเงินสำรองพิงกัน แต่ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ก็ได้มีการกันสำรองฯ ในปริมาณที่สูงกว่าที่ทางการกำหนดในจำนวนมากน้อยต่างกันตามแต่นโยบายการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง

ลำดับขั้นตอนการศึกษาหลักเกณฑ์การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ

การศึกษาในส่วนของ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อจำนวนของการกันสำรองฯ ตามหลักเกณฑ์ของวิธี Dynamic loan loss provision นั้น เพื่อเป็นการศึกษาที่ให้สอดคล้องกับแบบจำลองที่นำมาทำการศึกษา ผู้ศึกษาจึงได้ทำการทดสอบข้อมูลของเงินปล่อยสินเชื่อ (Loans) ในที่นี้ได้รวมเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) และ ตั๋วเงิน (Bills) แต่มีได้นำจำนวนของดอกเบี้ยค้างรับ (Accrued interest receivable) มาร่วมในการศึกษา เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการปรับหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับ⁴⁹ คือ ให้ยกเลิกการใช้เกณฑ์สิทธิในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับ โดยให้ใช้เกณฑ์ระยะเวลาในการค้างชำระดอกเบี้ยเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา นั่นคือ “หากลูกหนี้เงินให้กู้ยืมหรือลูกหนี้ที่เกิดจากการค้าประกัน หรือการรับรองอาวัล หรือสอดเข้าทำหน้าที่ในตั๋วเงินรายได้ค้างชำระดอกเบี้ยเป็นระยะเวลารวมเกินกว่า 3 เดือนนับแต่วันครบกำหนดชำระตามสัญญาหรือหากมีการค้างชำระไม่เกิน 3 เดือนแต่ถูกจัดชั้นเป็นประเภท

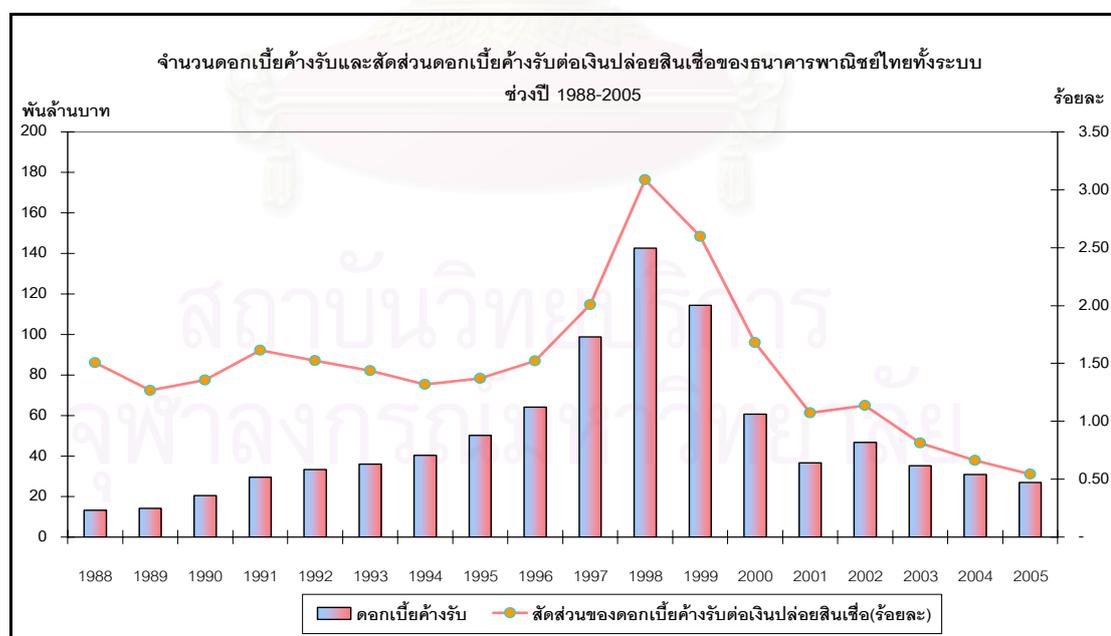
⁴⁹ ที่มา: ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ง. (ว). 2529/2541 เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องการบันทึกบัญชีรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2541

สินทรัพย์จัดชั้นสูง สูญสินทรัพย์จัดชั้นสูงจะสูญ หรือสินทรัพย์จัดชั้นสูง ซึ่งเริ่มให้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2542”

เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับเมื่อเทียบกับปริมาณของสินเชื่อนั้นเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงมากจึงทำให้แม้ไม่นำดอกเบี้ยค้างรับมาทำการศึกษาก็จะให้ผลที่ได้ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังแสดงในภาพที่ 4-1 พบว่าสัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินปล่อยสินเชื่อมีสัดส่วนที่ไม่สูงมาก แม้ในปี 1998 ที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในช่วงที่ทำการศึกษาก็มีค่าเพียงร้อยละ 3.09 เท่านั้นและได้มีการปรับตัวลดลงมาเรื่อยๆ ตามลำดับ

ดังนั้นเมื่อเทียบกับความสม่ำเสมอของข้อมูลดอกเบี้ยค้างรับแล้วจึงเป็นการเหมาะสมมากกว่าที่จะไม่นำดอกเบี้ยค้างรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลเพื่อที่จะทำการคำนวณจำนวนของเงินกันสำรองฯ แม้ว่าหลักเกณฑ์การคำนวณตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดจะกำหนดให้นำดอกเบี้ยค้างรับมาคำนวณด้วยก็ตาม จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นจำนวนเงินกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญตลอดจน เงินให้สินเชื่อ นั้น จะเป็นข้อมูลที่ได้จากธนาคารแห่งประเทศไทยทั้งหมด⁵⁰

ภาพที่ 4-1 จำนวนดอกเบี้ยค้างรับและสัดส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ช่วงปี 1988-2005

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

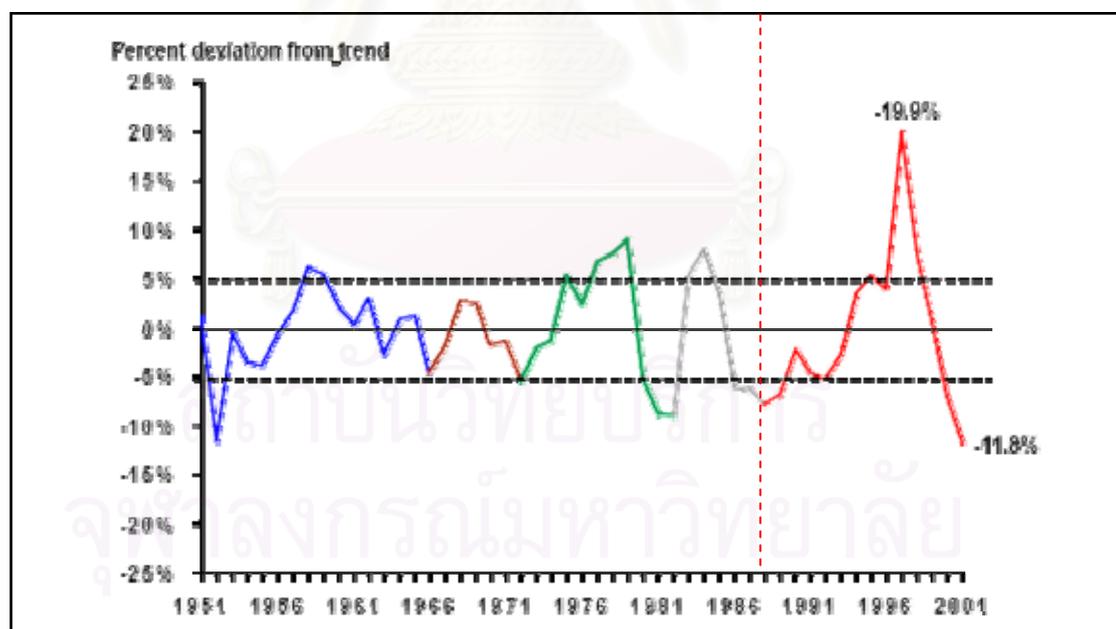
⁵⁰ ผู้จัดทำใคร่ขอขอบพระคุณ คุณ วิเชียร เติศวรพงศ์ ผบ. ทีมสถิติสถาบันการเงิน 1 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้ สละเวลาอันมีค่าในการหาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ปรากฏในเว็บไซต์ ธนาคารแห่งประเทศไทยมา ณ ที่นี้ด้วย

เมื่อทราบถึงองค์ประกอบของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึงการตรวจสอบและวิเคราะห์ว่า ข้อมูลการปล่อยสินเชื่อและการกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของประเทศไทยนี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของข้อมูลเงินปล่อยสินเชื่อและจำนวนของการกันค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญของประเทศสเปนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษานี้สามารถที่จะแปลผลและวิเคราะห์ในแนวทางเดียวกันได้เป็นสำคัญ

ลำดับการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษา

1. นำข้อมูลในส่วนที่เป็นเงินปล่อยสินเชื่อ ทั้งนี้ประกอบด้วย เงินปล่อยสินเชื่อ (Loans) เงินเบิกเกินบัญชี (Overdrafts) และ ตั๋วเงิน (Bills) แต่ไม่ได้รวมดอกเบี้ยค้างรับ (Accrued interest receivable) โดยเป็นข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ไทยตามนิยามที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงเวลา ปี 1988-2005

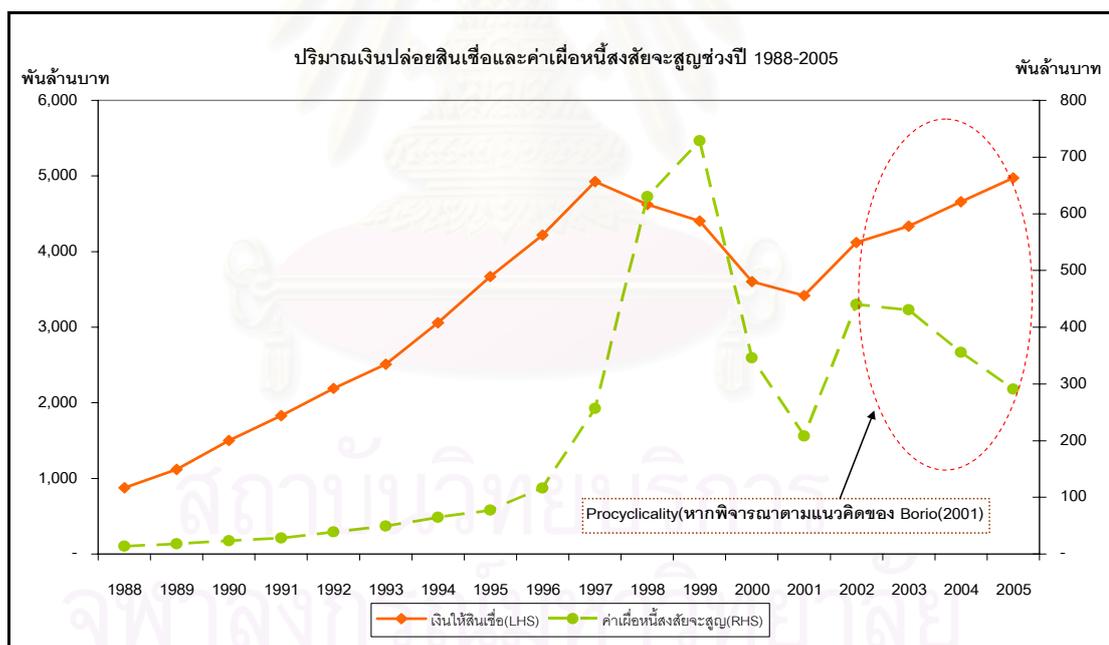
ภาพที่ 4-2 วัฏจักรสินเชื่อของประเทศไทยในช่วงปี 1951-2001

ที่มา : เมทีนี และ คณะ(2545) “บทบาทของระบบสถาบันการเงินต่อเศรษฐกิจไทย:บทเรียนจากการหดตัวของสินเชื่อในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ” สัมมนาประจำปีธนาคารแห่งประเทศไทย 2545

จาก ภาพที่ 4-2 วัฏจักรสินเชื่อของประเทศไทยใน ช่วงปี 1951-2001 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของวัฏจักรสินเชื่อของประเทศไทยตั้งแต่ ปี 1951 จนถึง 2001 ซึ่งหากจะพิจารณาช่วงของวัฏจักรสินเชื่อให้ครอบคลุมเราสามารถเริ่มได้ตั้งแต่ช่วงปี 1988 ดังนั้นเมื่อสามารถจัดปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ของช่วงข้อมูลได้เราจึงควรที่จะนำข้อมูลมาพิจารณาให้ครบทั้งช่วงวัฏจักรโดยนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์ ลักษณะกราฟที่ได้จากข้อมูลเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบตลอดช่วงปี 1988-2005 พบว่าในภาพที่ 4-3 ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบในช่วงปี 1988-2005 นั้น แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนที่ของทั้งเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่มีลักษณะเป็น Procyclicality ในบางช่วงทั้งนี้เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ปฏิบัติมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เข้มงวดมากขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2

ภาพที่ 4-3 ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบในช่วงปี 1988-2005

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ความสำคัญในการที่จะต้องทำการทดสอบพฤติกรรมเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทยและจำนวนของการกันค่าเผื่อนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ได้อ้างอิงแนวคิด พฤติกรรมที่เหมาะสมในการตั้งสำรองค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญและมุมมองที่ควรพิจารณาเพิ่มขึ้นจากหลักเกณฑ์การกันสำรองฯที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของนานาประเทศ

จากงาน ของ Gabriel Jimenéz และ Jesús Saurina(2005) และ Borio et al(2001) โดยมุ่งประสงค์ที่จะปรับให้พฤติกรรมของการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญนี้ให้มีลักษณะที่ไม่ช่วยส่งเสริมให้วัฏจักรสินเชื่อผันผวนมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่เดียวกันก็ควรที่จะเป็นหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่มีการมองไปข้างหน้า (Forward looking) ทั้งนี้เนื่องจากการกันสำรองฯควรที่จะมีพฤติกรรมที่สามารถรองรับความเสี่ยงที่มีได้ปรากฏในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและต้องไม่ทำให้การกันสำรองมากขึ้นในช่วงเศรษฐกิจหดตัว จนอาจเป็นสาเหตุให้การขยายตัวของสินเชื่อหดตัวที่รุนแรง(Credit crunch) ทั้งนี้การเสนอให้มีการกันสำรองฯที่มีการมองไปข้างหน้ามากขึ้น เนื่องจากหลักเกณฑ์การกันสำรองในหลายประเทศส่วนใหญ่ได้ยึดแนวปฏิบัติทางด้านบัญชีเป็นหลักโดยมาตรฐานการบัญชีที่บังคับให้ปฏิบัติโดยทั่วไปจะมีลักษณะที่เป็นการคำนวณจากข้อมูลสถิติการชำระหนี้ในอดีตของลูกค้าหนี้ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นการมองอดีต(Backward looking)เป็นหลักจึงอาจเป็นการกันสำรองที่ขาดมิติที่คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไป

พร้อมกันนี้จำนวนเงินกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและสงสัยจะสูญนี้ยังได้ส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของธนาคารพาณิชย์โดยตรงเนื่องจาก “ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ” นี้จัดเป็นค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งหากหลักเกณฑ์ที่นำมาทำการศึกษานี้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ก็จะเป็นการแก้ปัญหาผลการดำเนินงาน(Earnings)ของธนาคารพาณิชย์ที่มีการปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงที่อิงตามวัฏจักรเศรษฐกิจเป็นหลัก

จากแนวคิดที่มีต่อพฤติกรรมของเงินปล่อยสินเชื่อที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าหากพฤติกรรมของเงินปล่อยสินเชื่อและการกันสำรองมิได้มีพฤติกรรมที่ผันผวนไปตามวัฏจักรสินเชื่อ (Procyclicality)แล้ว ความพยายามที่จะพัฒนาหลักการปฏิบัติในการกันสำรองก็จะมีบทบาทความสำคัญน้อยลง เมื่อเทียบกับประเทศที่การกันสำรองมีพฤติกรรมที่ผันผวนตามวัฏจักร

2. เมื่อได้ทราบถึงพฤติกรรมของเงินปล่อยสินเชื่อและค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ไทยว่ามีลักษณะพฤติกรรมเป็นแบบ Procyclicality และ Countercyclical สลับกันไปในช่วงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้นำมาบังคับใช้ให้เหมาะสมตามช่วงของภาวะเศรษฐกิจร่วมกับนโยบายการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ แต่ละแห่งเป็นสำคัญซึ่งมีผลอย่างมากต่อจำนวนเงินกันสำรองของทั้งระบบ จากพฤติกรรมดังกล่าวการศึกษานี้จึงมีส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ใช้อ้างอิงข้างต้นซึ่งทำให้การศึกษานี้

สามารถที่จะนำไปอ้างอิงตามฐานะที่เป็นจริงของธนาคารพาณิชย์ได้ เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาใช้ศึกษาก็เป็นข้อมูลจริงที่ปรากฏในรายงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ที่ต้องนำเสนอแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. ลำดับต่อไป จะทำการนำแบบจำลองที่ใช้อ้างอิงมาทดสอบโดยใช้ข้อมูลเงินปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ในช่วงปี 1988-2005 เพื่อนำมาหาค่า α ทั้งนี้ค่า α ดังกล่าวควรที่จะสามารถปรับพฤติกรรมของอัตราการเปลี่ยนแปลงสินเชื่อซึ่งมุ่งที่จะให้เกิดเสถียรภาพในระดับมหภาค(Macroeconomic stability) จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว การศึกษานี้จึงเริ่มจากการยึดค่าของการขยายตัวของสินเชื่อที่มีเสถียรภาพเป็นเกณฑ์ นั่นคือ

▶ การกำหนดอัตราการขยายตัวของสินเชื่อที่มีเสถียรภาพนี้ ได้กำหนดจากการหาค่าอัตราส่วนระหว่าง ค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อการปล่อยสินเชื่อ(Loan loss provision-to-Loans ratio) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยได้ใช้ Hodrick-Prescot filter เพื่อหาค่า HP trend ของ ค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่เหมาะสม(Simulated Loan loss provision) และหาค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(Smooth loans) แล้วจึงนำทั้ง 2 ค่ามาเทียบเป็นอัตราส่วนเพื่อที่จะกำหนดเป็นค่าที่ใช้เปรียบเทียบ (Benchmark) ค่า α ที่เหมาะสมโดยค่าอัตราส่วนที่เกิดขึ้นจากเงินกันสำรองที่ได้จากวิธี Dynamic loan loss provision ในแต่ละค่าที่ได้จากการใช้ค่า α ที่กำหนดให้อยู่ในช่วงระหว่าง -1.25 ถึง 1.25 ซึ่งแต่ละค่าห่างกัน 0.01 ส่วนด้วยเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(Smooth loans) โดยค่า α ที่เหมาะสมนี้จะพิจารณาจากการเบี่ยงเบนของค่าอัตราส่วนดังกล่าวว่าเบี่ยงเบนออกจากค่าอัตราส่วนที่ใช้เป็น Benchmark มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ในการใช้วิธี HP filter ในการหา Trend เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายปี ดังนั้นค่าของ λ ที่นำมาใช้จึงมีค่าเท่ากับ 100^{51} (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

จากการศึกษาที่ใช้การเปรียบเทียบการเบี่ยงเบนออกจากค่าแนวโน้มได้อย่างอิงจากงานที่ได้มีการศึกษาในรูปแบบนี้ อาทิ Hilbers, Otker-Robe, Pazarbasiglu and Johnsen(2005) ได้ทำการศึกษาการขยายตัวของสินเชื่อโดยวิเคราะห์ช่วงขยายตัว(Boom) และหดตัว (Recession) ที่ได้มีการนำ HP filter มาหาค่าแนวโน้มของอัตราส่วนระหว่าง สินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ(Loans-to-GDP) และนำค่าที่แท้จริงของอัตราส่วนของสินเชื่อต่อ

⁵¹ ค่าของ λ นี้ก็คือ ค่าพารามิเตอร์ที่เป็นตัวปรับให้ข้อมูลที่น่ามาใช้ได้ลักษณะที่มีแนวโน้มที่ไม่ผันผวนหรือที่มักเรียกว่า Smoothing parameter โดยทั่วไปจะกำหนดให้เท่า 100 ในกรณีที่ข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นข้อมูลรายปีและใช้ค่าเท่ากับ 1600 และ 14400 ในกรณีที่ข้อมูลเป็นรายไตรมาสและรายเดือนตามลำดับ

GDP(actual credit ratio) เปรียบเทียบกับค่าแนวโน้มที่หาได้จาก HP Filter โดยวิเคราะห์ในส่วนผลต่างที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อดูวัฏจักร(Cycles) ว่าแต่ละจุดเวลาอยู่ในช่วงใดของวัฏจักรซึ่งผลที่ได้สามารถถูกนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายแต่ในแง่ของการเปรียบเทียบผลต่างนี้ได้มีการเสนอวิธีการเปรียบเทียบผลต่างเป็น 2 วิธีด้วยกัน Gourinchas,Valdes and Landerretetch(2001) คือ การหาค่าผลต่างโดยเปรียบเทียบ(Relative difference) และผลต่างโดยสัมบูรณ์(Absolute difference) ซึ่งในการศึกษานี้จะใช้การเปรียบเทียบผลต่างโดยสัมบูรณ์ซึ่งง่ายแก่การทำความเข้าใจและให้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่แตกต่างจากวิธีผลต่างโดยเปรียบเทียบ(Relative difference)

การทดสอบภายใต้แบบจำลอง(Simulation)

ภายใต้แบบจำลอง (Model) ของธนาคารกลางสเปนที่นำมาใช้เป็นแบบจำลองที่ได้นำมาทำการศึกษา คือ

$$LLP_{total} = Specific. + g\Delta C + \alpha(\Delta C - \kappa C_{t-1}) \quad (4-1)$$

เมื่อนำแบบจำลองข้างต้นมาศึกษากับข้อมูลของประเทศไทยเพื่อที่จะวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อจำนวนของการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่ได้จากการใช้ข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบในช่วงปี พ.ศ. 2531-2548 เพื่อหาค่า α (alpha) ที่เหมาะสมแก่ประเทศไทยภายใต้สมมติฐานที่ว่าจำนวนสินเชื่อที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นสินเชื่อที่มีเสถียรภาพไม่ผันผวนตามวัฏจักร(Smooth) โดยใช้วิธีลองผิดลองถูก (Trial and error) สาเหตุที่ใช้วิธีดังกล่าวเนื่องจากงานวิจัยที่นำมาอ้างอิงได้ใช้วิธีในการหาค่า α (alpha) ภายใต้แนวคิดที่ว่าต้องการให้การกันสำรองฯ นี้ มีลักษณะที่มองไปข้างหน้ามากขึ้น(Forward looking) โดยมิได้ละเลยถึงการสะสมตัวของความเสี่ยงที่มีในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังเติบโตพร้อมกันนี้ก็ไม่ควรที่จะข้ามเติมภาวะเศรษฐกิจในช่วงขาลงโดยมีการชะลอการปล่อยสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์อันมีสาเหตุจากจำนวนการกันสำรองฯ ที่เพิ่มขึ้นตามคุณภาพสินเชื่อที่ลดลงและต้นทุนการกันสำรองที่เกิดขึ้นนั่นเอง

จากแนวคิดข้างต้นจึงได้ปรับพฤติกรรมของการกันสำรองฯตามวิธี Dynamic loan loss provision ให้มีลักษณะการกันสำรองมากขึ้นในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจในช่วงขยายตัว(Boom)

และ กันสำรองฯน้อยลงในช่วงเศรษฐกิจขาลง(Recession) ซึ่งจะสวนทางกับพฤติกรรมการกันสำรองในหลายๆ ประเทศ

สรุปขั้นตอนการคำนวณ ค่า α (alpha)

1. คำนวณหาค่าจำนวนสินเชื่อที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงค่าอัตราการขยายตัวของสินเชื่อเฉลี่ยตลอดช่วงข้อมูลที่น่ามาศึกษาคือ ช่วงปี 2531-2548 ทั้งนี้ข้อมูลสินเชื่อที่น่ามาใช้เพื่อคำนวณจะไม่รวมดอกเบี้ยค้างรับเนื่องจาก ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการปรับหลักเกณฑ์ การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยค้างรับเพื่อเป็นการลดความบิดเบือนที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยจึงตัดประเด็นการนำดอกเบี้ยค้างรับเข้ามารวมเป็นปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อเพื่อที่จะใช้ในการคำนวณ จำนวนเงินกันสำรองฯ

2. คำนวณหาค่าปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Smooth loans)ด้วยวิธี Hodrick-Prescot filter โดยได้กำหนดให้ใช้ค่า λ เท่ากับ 100 เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายปี

3. คำนวณหาค่าของการกันสำรองที่เหมาะสม(Smooth loan loss provision) จากค่าของอัตราส่วนเงินกันสำรองที่มีในระบบส่วนด้วยเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพที่ได้จากวิธี Hodrick-Prescot filter ที่ได้จากข้อ 2 แล้วจึงนำอัตราส่วนที่ได้ไปหาค่าที่เหมาะสมโดยใช้วิธี Hodrick-Prescot filter เช่นกัน เมื่อได้ค่าที่เหมาะสมของอัตราส่วนข้างต้นลำดับต่อไปจึงหาค่าของปริมาณเงินกันสำรองที่เหมาะสม(Smooth loan loss provision) โดยการนำค่า HP trend ที่ได้จากอัตราส่วนเงินกันสำรองต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพนี้คูณกับเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมที่เป็นตัวส่วนของอัตราส่วนดังกล่าว

$$\frac{\text{Loan loss provisions}_{\text{actual}}}{\text{Loans}_{\text{Smooth}}} = \text{HP - Trend} \quad (4-2)$$

$$\text{Loan loss provisions}_{\text{Smooth}} = (\text{HP - Trend}) * \text{Loans}_{\text{Smooth}} \quad (4-3)$$

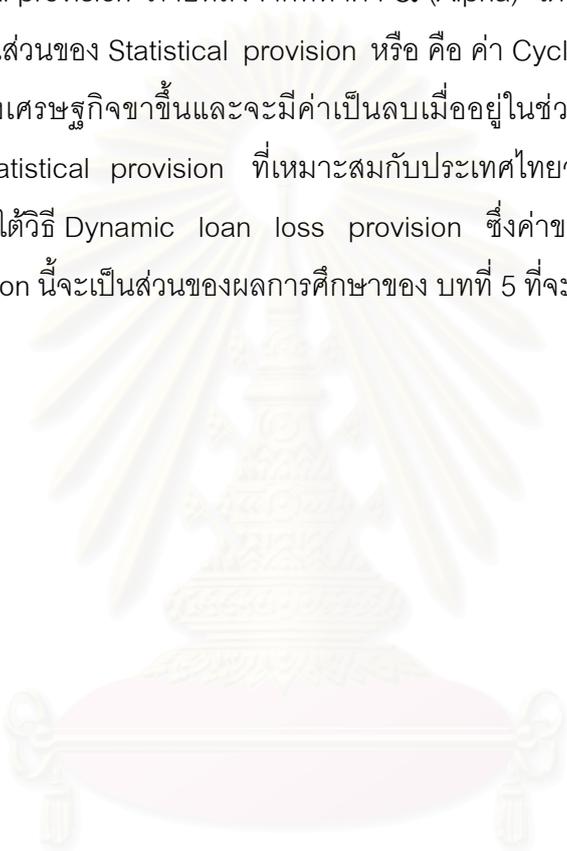
4. เนื่องจากเราต้องการที่จะหาค่า α ที่เหมาะสมภายใต้สมมติฐานที่กำหนดขึ้น ประกอบกับข้อมูลที่น่ามาใช้ศึกษาเป็นข้อมูลช่วงเวลา ดังนั้นเพื่อหาค่าของจำนวนของเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision จึงได้กำหนดช่วงของ α เพื่อทำการทดสอบหาค่าที่ทำให้เงินกันสำรองที่ปรับด้วย Statistical provision แล้วให้ค่าของ อัตราส่วนเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Smooth loans) เปรียบเทียบกับ อัตราส่วนเงินกันสำรองที่มีเสถียรภาพ(Simulated loan loss provision) ที่คำนวณได้จากข้อ 3 ข้างต้น ต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Smooth loans) ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบค่า α ที่ให้ค่าของอัตราส่วนดังกล่าวเบี่ยงเบนออกจากค่าที่มีเสถียรภาพให้น้อยที่สุด ทั้งนี้การคำนวณหาค่า Statistical provision นี้จะเป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากการกันสำรองฯ เดิมที่มีอยู่ โดยค่าของ Statistical provision จะเป็นส่วนที่ช่วยปรับให้จำนวนเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision นี้มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวและมีจำนวนที่ลดลงในช่วงเศรษฐกิจหดตัว แสดงให้เห็นการปรับพฤติกรรมของการกันสำรองฯ ที่จะมีส่วนช่วยให้การเปลี่ยนแปลงของการปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพมากขึ้น

5. เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของช่วงเวลาการที่จะหาค่า α ที่ทำให้ค่าของการกันสำรองมีค่าตรงกับค่าเงินกันสำรองที่มีเสถียรภาพจากที่เราคำนวณมาได้อย่างพอดีอาจมิสามารถกระทำได้อีกเนื่องจากว่าข้อมูลมีความผันผวนในแต่ละปีดังนั้นจึงได้นำค่าอัตราส่วนระหว่างเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic ที่ได้จากการเปลี่ยนค่า α ในช่วง -1.25 ถึง 1.25 โดยกำหนดให้ช่วงห่างกัน 0.01 อย่างสม่ำเสมอ ส่วนด้วยค่าของเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ มาเปรียบเทียบกับค่าของอัตราส่วนระหว่างการกันค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่เหมาะสม (Simulated loan loss provision) กับเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth loans) ว่าผลของการหาเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic โดยใช้ค่า α ที่ต่างกันค่าไหนจะให้ค่าที่เหมาะสมที่สุด

6. เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าค่าที่เหมาะสมเป็นเท่าใด จึงได้มีการวิเคราะห์จากการหาค่าผลรวมของค่าสัมบูรณ์(Absolute value)ของผลต่างที่เกิดขึ้นระหว่างอัตราส่วนเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Smooth loans) เปรียบเทียบกับ อัตราส่วนเงินกันสำรองที่เหมาะสม(Simulated loan loss provision) ต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Smooth loans) โดยพิจารณาค่าผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของผลต่างที่

ออกจากค่าแนวโน้มที่เหมาะสม(deviated from trend) ซึ่ง ค่า α (alpha) ที่เหมาะสมค่าใดที่ให้ผลรวมที่มีค่าต่ำที่สุดเพราะนั่นย่อมแสดงว่าอัตราส่วนที่ได้เป็นอัตราส่วนที่เกิดจากการใช้ค่า α ที่ทำให้ผลต่างที่เกิดขึ้นเป็นการออกจากค่าแนวโน้มที่เหมาะสม(HP Trend) ที่มีค่าต่ำที่สุดนั่นเอง

จาก ตารางที่ 4-1 ตัวอย่างการทำ Simulation เป็นเพียงการแสดงถึงวิธีการคำนวณ Statistical provision ภายหลังจากที่หาค่า α (Alpha) โดยจำนวนของเงินกันสำรองที่เพิ่มขึ้นมานี้จะเป็นส่วนของ Statistical provision หรือ คือ ค่า Cyclical provision ซึ่งมีค่าที่เป็นบวกเมื่ออยู่ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและจะมีค่าเป็นลบเมื่ออยู่ในช่วงเศรษฐกิจขาลงสำหรับการคำนวณค่าของ Statistical provision ที่เหมาะสมกับประเทศไทยจะปรากฏในส่วนการคำนวณเงินกันสำรองภายใต้วิธี Dynamic loan loss provision ซึ่งค่าของเงินกันสำรองในส่วนที่เป็น Statistical provision นี้จะเป็นส่วนของผลการศึกษาของ บทที่ 5 ที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-1 ตัวอย่างการทำ Simulation

ITEM	Y0 (1)	Y1 (2)	Y2 (3)	Y3 (4)	Y4 (5)	Y5 (6)	Y6 (7)	Y7 (8)	Y8 (9)	Y9 (10)	Y10 (11)	Y11 (12)	Average(λ) (13)
1) Total loans													
Outstanding stock(Normalized by 1billion)	1,000	1,160.00	1,334.00	1,494.00	1,643.00	1,759.00	1,811.00	1,884.00	2,034.00	2,238.00	2,506.00	2,857.00	
Change of Outstanding stock(Normalized by 1billion)		160.00	174.00	160.00	149.00	116.00	52.00	73.00	150.00	204.00	268.00	351.00	
Rate of Growth(%)		16.0	15.0	12.0	10.0	7.1	3.0	4.0	8.0	10.0	12.0	14.0	10.1
Credit cycle position		5.9	4.9	1.9	-0.1	-3.0	-7.1	-6.1	-2.1	-0.1	1.9	3.9	
2) Net Loan loss provisions													
Specific provision		1.7	2.7	4.5	6.6	13.2	19.9	15.1	11.2	9.0	7.5	5.7	
General provision	0.015	2.4	2.6	2.4	2.2	1.7	0.8	1.1	2.3	3.1	4.0	5.3	
Total(Normalized By 1 billion)		4.1	5.3	6.9	8.8	14.9	20.7	16.2	13.5	12.1	11.5	11.0	
3) Cyclical provision													
$\alpha=0.050$													
Δc		(2)-(1)	(3)-(2)	(4)-(3)	(5)-(4)	(6)-(5)	(7)-(6)	(8)-(7)	(9)-(8)	(10)-(9)	(11)-(10)	(12)-(11)	
γC_{t-1}		(13)*(1)	(13)*(2)	(13)*(3)	(13)*(4)	(13)*(5)	(13)*(6)	(13)*(7)	(13)*(8)	(13)*(9)	(13)*(10)	(13)*(11)	
Cyclical provision $\alpha*(\Delta c - \gamma C_{t-1})$		3.0	2.8	1.3	-0.1	-2.5	-6.3	-5.5	-2.0	-0.1	2.1	4.9	
Cyclical fund	15	18.0	20.8	22.1	22.0	19.5	13.2	7.7	5.7	5.7	7.8	12.7	
4) Total Loan loss provisions		7.1	8.2	8.2	8.7	12.5	14.4	10.7	11.4	12.0	13.6	15.9	

ที่มา : Gabriel Jimenez and Jesus Saurina(2005)

4.1.2 การคำนวณ การดำรงเงินกองทุน (Capital requirement)

ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางการเงิน(Financial environment) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้นักบริหารพาณิชย์อาจต้องเผชิญกับผลขาดทุนที่ไม่ได้คาดไว้ล่วงหน้า(Unexpected losses) ด้วยเหตุนี้เครื่องมือที่ธนาคารพาณิชย์นำมาใช้เพื่อจัดการกับความเสียดังกล่าวคือ การดำรงเงินกองทุน (Capital requirement) ในอีกด้านหนึ่งการดำรงเงินกองทุนก่อให้เกิดต้นทุน⁵² แก่ธนาคารในแง่ที่ธนาคารไม่สามารถที่จะนำส่วนที่ต้องดำรงเป็นกองทุนไปลงทุนเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม ทั้งนี้หากการดำรงเงินกองทุนนี้มีพฤติกรรมที่แปรผันไปตามปริมาณของสินทรัพย์เสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน⁵³ นั่นคือธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้นำรายการในงบการเงินทางด้านสินทรัพย์ทุกรายการและภาระผูกพันทุกรายการทั้งนี้ให้รวมทุกสำนักงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้มูลค่าตามบัญชี ณ วันที่ทำรายงาน มาคำนวณกับน้ำหนักความเสี่ยง ตามประเภทของสินทรัพย์เสี่ยง ในกรณีดังกล่าวจึงทำให้หากงบการเงินของธนาคารที่มีสินทรัพย์ที่มีน้ำหนักความเสี่ยงสูงก็ทำให้ต้นทุนการดำรงเงินกองทุนสูงไปด้วยเนื่องจากปริมาณสินทรัพย์เสี่ยงมีจำนวนมากนั่นเอง

หากการดำรงเงินกองทุนสามารถสร้างแรงกดดันในแง่ต้นทุนที่เกิดขึ้นแก่ธนาคารพาณิชย์เพื่อเป็นกลไกที่จะส่งผ่านให้ปริมาณการขยายตัวสินเชื่อลดลงได้ทั้งในส่วนที่เป็นปริมาณเงินลงทุนที่จะนำไปปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากต้องมีการดำรงเงินกองทุนสูงขึ้นรวมถึงการตระหนักถึงความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อที่อาจจะก่อให้เกิดต้นทุนจากการต้องดำรงเงินกองทุนและการกันสำรองที่มีลักษณะผันแปรไปตามความเสี่ยงที่เกิดขึ้นของลูกหนี้ซึ่งอาจจะไม่คุ้มกับรายได้ที่ได้รับ

ดังนั้นเมื่อมีการขยายตัวของสินเชื่อที่เกินระดับที่เหมาะสมอันเป็นตัวส่งสัญญาณถึงความไม่สมดุลของภาคการเงิน เราจึงสามารถที่จะใช้ หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ลดการขยายตัวของสินเชื่อ (Credit growth) ที่มีความผันผวนไปตามวัฏจักรทางเศรษฐกิจ (Procyclicality) ได้อีกทางหนึ่งด้วย

⁵² ต้นทุนในการดำรงเงินกองทุนจึงเท่ากับผลคูณระหว่างเงินกองทุนที่ต้องดำรง(capital requirement) และอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องได้รับการดำรงเงินกองทุน(Required return on Bank capital)

⁵³ อ้างอิงจาก ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฝนส.(21) ว. 22/2548 เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศดำรงเงินกองทุน

จากการที่ประเทศไทยกำลังเตรียมความพร้อมที่จะนำหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำตามหลักเกณฑ์ของ Basel II มาปฏิบัติอันจะมีผลบังคับใช้บางส่วนในปลายปี 2551 เนื่องจากเป็นวิธีการดำรงเงินกองทุนที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถที่จะสะท้อนความเสี่ยงได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้นำการดำรงเงินกองทุนตามวิธีของ Basel II มาอธิบายเพิ่มเติมนอกเหนือจากเกณฑ์ของ Basel I ที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน ร่วมกับการกันสำรอง โดยที่ทั้ง Basel I และ Basel II ยังคงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาวะผูกพันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8.5 โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นส่วนของกองทุนชั้นที่ 1 ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 4.25 ของสินทรัพย์และภาวะผูกพันดังกล่าว⁵⁴

หลักการในการการคำนวณเงินกองทุน⁵⁵

❖ Basel I (ปัจจุบัน)

$$\frac{K_t}{\sum_i RW_{it} CR_{it}} = X_t \geq X_t^{\min}$$

❖ Basel II (เริ่มมีผลบังคับใช้ ปี 2551)

$$\frac{K_{t+1}}{\sum_i RW_{it+1} CR_{it+1} + MR_{t+1} + OR_{t+1}} = X_{t+1}^D \geq X_{t+1}^{\min}$$

โดยที่

t = ช่วงเวลาปัจจุบัน

t+1 = เวลาเมื่อเริ่มใช้ Basel II

K_t = เงินกองทุน

⁵⁴ อ้างอิงจาก ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฝนส.(21) ว. 22/2548 เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยดำรงเงินกองทุน

⁵⁵ อ้างอิงจาก ทิตินันท์และคณะ(2547), “ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของไทย”

K_{t+1} = เงินกองทุนเมื่อเริ่มใช้ Basel II

RW_{it} = น้ำหนักความเสี่ยงของ credit I ณ. เวลา t

CR_{it} = Exposure ของผู้กู้ i (Credit risk)

MR_{t+1} = Exposure ความเสี่ยงด้านตลาด (Market risk)

OR_{t+1} = Exposure ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational risk)

X_t = สัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

X_{t+1}^{\min} = สัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงขั้นต่ำ

X_{t+1}^D = สัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่ต้องการเมื่อเริ่มใช้ Basel II

■ วิธีการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement)

เพื่อเป็นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำรงเงินกองทุนที่ครอบคลุมทั้งในส่วนหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนที่ปฏิบัติในปัจจุบันและที่จะนำไปปฏิบัติในอนาคต การศึกษาครั้งนี้จึงทำการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำรงเงินกองทุนทั้งในส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ Basel I และที่จะนำมาบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้(ปลายปี 2551) คือ Basel II แต่ทั้งนี้การนำผลที่เกิดขึ้นต่อการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ยังมีข้อจำกัดในแง่ที่ไม่สามารถที่จะระบุปริมาณของเงินกองทุน(Capital) ได้อย่างชัดเจนทั้งนี้ ภายใต้การบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตามที่ทางการกำหนดนั้นยังไม่สามารถระบุแนวทางของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้อย่างชัดเจนลงไป เนื่องจากในช่วงแรกที่น่าหลักเกณฑ์ Basel II มาใช้ได้มีทางเลือกในการนำไปปฏิบัติหลายวิธีด้วยกัน นั่นคือ วิธี Standardized approach และวิธี Internal ratings based approach(IRB) โดยวิธีนี้ยังได้แยกออกเป็น Foundation IRB และ Advanced IRB ซึ่งจากแนวทางที่มีให้เลือกปฏิบัตินี้ จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีแนวทางในการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปตามนโยบายของผู้บริหารและความแข็งแกร่งของเงินกองทุนที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีอยู่เดิมทั้งนี้ยังรวมถึงความพร้อมทางด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information system) ที่ต้องมีการพัฒนาในด้านฐานการเก็บข้อมูล

พร้อมกันนี้การพัฒนาแบบจำลองที่จะประเมินความเสี่ยงภายใต้วิธี IRB ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเนื่องจากในอนาคตอันใกล้เมื่อมีการนำ Basel II มาปฏิบัติและมีธนาคารพาณิชย์บางแห่งเลือกที่จะใช้วิธี Standardized approach มาปฏิบัติในช่วงแรกแต่ในไม่ช้าทางการก็จะบังคับให้ใช้วิธี IRB ในที่สุด แต่ระยะเวลาช่วงแรกในการนำ Basel II มาใช้อาจทำให้การพัฒนาแบบจำลองเพื่อประเมินความเสี่ยงยังไม่สมบูรณ์พร้อม จึงอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์เลือกที่จะใช้ วิธี Standardized approach ก่อนในช่วงแรก

จากข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นการศึกษานี้จึงได้กำหนดสมมติฐานขึ้นมา เพื่อนำมาทำการทดสอบภายใต้แบบจำลอง(Simulation) ที่อิงความเป็นไปได้มากที่สุดโดยข้อสมมติฐานบางส่วนได้มี การอ้างอิงจาก ทิตันท์ เสรี และชัยพัฒน์(2547) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทยภายใต้ข้อกำหนดที่กำหนดให้ครอบคลุมทุกด้านมากที่สุด โดยข้อสมมติฐานต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

■ ข้อสมมติฐาน(Assumptions)

1. เป็นแบบจำลองที่อิงกับความเป็นไปได้ที่ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะนำเอาแนวทางการปฏิบัติที่มีให้เลือกนี้มาใช้เป็นส่วนใหญ่ นั่นคือ วิธี Standardized approach ทั้งนี้เนื่องจากช่วงแรกธนาคารพาณิชย์จะต้องมีการปรับตัวจึงทำให้ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้วิธี Standardized approach ในช่วงแรก ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การใช้ IRB approach ซึ่งเป็นวิธีที่มีความละเอียดในการคำนวณเงินกองทุนมากขึ้น นั้นย่อมหมายถึงธนาคารพาณิชย์ต้องมีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นจากการต้องพัฒนาระบบในด้านต่างๆ ขึ้นมารองรับ รวมถึงการที่จะต้องมีการดำรงเงินกองทุนสูงขึ้นด้วยตามลำดับ แต่ทั้งนี้ภายใต้จุดด้อยนี้ก็มีข้อดีในแง่ที่ธนาคารพาณิชย์สามารถที่จะรับรู้ความเสี่ยงที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้นซึ่งจะทำให้ธนาคารพาณิชย์เลือกที่จะดำเนินนโยบายในการบริหารงานได้อย่างรอบคอบมากขึ้นทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างเสริมความมั่นคงแก่ระบบการเงินโดยรวม

2. เมื่อได้กำหนดสมมติฐานหลักเกณฑ์การปฏิบัติเป็นแบบ Standardized approach แล้วนั้น ลำดับต่อไปจะเป็นการพิจารณาถึง คุณภาพของสินทรัพย์ ในที่นี้จะวัดจาก อันดับความน่าเชื่อถือ(Credit rating) ที่ได้รับการจัดอันดับจากบริษัทจัดอันดับที่ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ทั้งนี้จำนวนบริษัทที่เป็นลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์มีทั้งส่วนที่มีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือและบริษัทที่ไม่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ซึ่งปริมาณของบริษัทที่ถูกจัดอันดับก็มีผลต่อการคำนวณปริมาณเงินกองทุนเช่นกัน เนื่องจากหากบริษัทส่วนใหญ่

เป็นบริษัทที่ไม่ได้ถูกจัดอันดับแล้ว น้ำหนักความเสี่ยงที่ใช้ในการคำนวณจะเท่ากับ ร้อยละ 100 โดยเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่ถูกจัดอันดับในระดับที่ต่ำกว่า B- จะมีค่าน้ำหนักความเสี่ยงถึง ร้อยละ 150 ที่เดียวซึ่งจะมีผลต่อจำนวนสินทรัพย์เสี่ยงที่ต้องนำมาคำนวณเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงได้กำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับจำนวนบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับในปัจจุบันโดยกำหนดให้มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 5⁵⁶ ของจำนวนลูกหนี้ธนาคารพาณิชย์

ในขณะเดียวกันประเภทของลูกหนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงเงินกองทุน ดังนั้นการกำหนดสมมติฐานในส่วนหนึ่งของประเภทของลูกหนี้จะทำการอิงข้อมูลเดิมในอดีต ที่ผ่านมาว่าภาคธุรกิจในแต่ละประเภทมีสัดส่วนเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับปริมาณของเงินปล่อยสินเชื่อทั้งหมดทั้งนี้เพื่อนำมากำหนดค่าของน้ำหนักความเสี่ยง เนื่องจากประเภทของสินเชื่อที่ต่างกันก็ให้ค่าน้ำหนักความเสี่ยงที่ต่างกันเช่นกัน ทั้งนี้จะได้แยกประเภทของภาคธุรกิจตามเกณฑ์ Basel II เพื่อที่จะสามารถนำมาอ้างอิงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4-8 พบว่าอัตราส่วนน้ำหนักความเสี่ยงที่นำมาใช้ในการคำนวณเงินกองทุนได้มีการปรับให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น ในกรณีนี้จะกำหนดการอิงน้ำหนักความเสี่ยงของประเภทสินเชื่อตามประเภทสินเชื่อภาคธุรกิจเนื่องจากถือว่าเป็นภาคที่มีสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ โดย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62 64 60 และ 58 ในปี 2545 2546 2547 และ 2548 ตามลำดับ

3. เนื่องจากอัตราส่วนน้ำหนักความเสี่ยง (Risk weights) มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการกำหนดสมมติฐานให้บริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือได้มีการปรับอันดับความน่าเชื่อถือของบริษัทตามช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ โดยหากอยู่ในช่วงปกติ จะกำหนดให้บริษัทที่ถูกจัดอันดับ อยู่ที่อันดับความน่าเชื่อถือ A+ ถึง BB- ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นกำหนดให้มีการปรับอันดับขึ้นไปอย่างละหนึ่งขั้น คือ อยู่ระหว่าง AA- ถึง BB และช่วงเศรษฐกิจขาลงอันดับความน่าเชื่อถือก็จะถูกปรับลดลงหนึ่งขั้น คือ อยู่ในช่วง A ถึง B+ ทั้งนี้ทั้ง 3 กรณีจะอยู่ภายใต้สมมติฐานที่บริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือแต่ละขั้นเท่าๆกัน หรือมีการกระจายตัว แบบ Uniform distribution⁵⁷ ในส่วนของบริษัทที่ไม่ถูกจัดอันดับที่คิดเป็น

⁵⁶ ในการกำหนดจำนวนของบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับที่ร้อยละ 5 ได้อ้างอิงจาก ทิตินันท์ และคณะ (2547) ที่ได้ทำการประเมินผลกระทบของ Basel II ต่อวัฏจักรเศรษฐกิจของไทยโดยจะเป็นการวิเคราะห์โอกาสที่วัฏจักรเศรษฐกิจจะมีความผันผวนจากการที่จุดต่ำสุดและจุดสูงสุดของวัฏจักรเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปภายใต้ Basel I ได้อย่างไร ซึ่งการศึกษาได้ทำการประมาณการโดยได้พยายามที่จะกำหนดสมมติฐานต่างๆ ที่มีความใกล้เคียงกับโครงสร้างทางการเงินและระดับความเสี่ยงโดยรวมของไทยในปัจจุบัน

⁵⁷ มีบริษัทอยู่ในอันดับความน่าเชื่อถือในแต่ละขั้นเท่าๆกัน (ทิตินันท์ และคณะ, 2547)

ร้อยละ 95 จากสัดส่วนสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารได้กำหนดให้ความเสี่ยงด้านเครดิต(โอกาสในการผิดนัดชำระ) จะมีความเสี่ยงที่กระจายตัวแบบ Uniform distribution เหมือนกับบริษัทที่ถูกจัดอันดับเช่นกัน

4. กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อในเกณฑ์สูงสุดเสมอทั้งนี้เพื่อลดความบิดเบือนที่จะเกิดจากปัญหา Procyclicality

5. กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงคงที่ตลอดช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจ โดยจะกำหนดให้เท่ากับอัตราการดำรงเงินกองทุนที่ทางธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด คือ ร้อยละ 8.5

6. กำหนดให้ธนาคารใช้วิธีในการประเมินความเสี่ยงแบบมองตลอดช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจ (Through the cycle risk model) หรือเป็นการพิจารณาในช่วงปานกลางถึงยาว

7. ในส่วนของการนำรายการเงินกันสำรองที่กันไว้สำหรับสินทรัพย์(Specific provision)ในแต่ละรายสินเชื่อนั้น เนื่องจากยังมีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลในส่วนที่จะแยกเงินกันสำรองที่ธนาคารพาณิชย์กันสำรองไว้ทั้งหมดออกเป็นเงินกันสำรองสำหรับสินทรัพย์นั้น(Specific provision) และ เงินกันสำรองที่กันไว้สำหรับสินทรัพย์จัดชั้นปกติ(General provision) ที่ธนาคารพาณิชย์นับเป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุนชั้นที่ 2 เพื่อลดความบิดเบือนที่จะเกิดขึ้นหากนำเงินกันสำรองในส่วนที่เป็น Specific provisions มาหักออกก่อนการคำนวณเงินกองทุนจึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์มิได้นำเงินกันสำรองนี้มาหักออกจากสินทรัพย์ที่จะนำมาคำนวณเงินกองทุน

8. เนื่องจากจุดประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งวัดประสิทธิภาพของกลไกการทำงานระหว่างกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญและการดำรงเงินกองทุน ดังนั้นเพื่อความสอดคล้องในแง่ประเด็นความเสี่ยงจึงได้กำหนดสมมติฐานที่จะคำนึงถึงเพียงความเสี่ยงทางด้านเครดิตเท่านั้น(Credit risk) ด้วยเหตุนี้จึงมิได้นำการดำรงเงินกองทุนที่คำนวณมาจากความเสี่ยงทางด้านตลาด(Market risk) และความเสี่ยงทางด้านปฏิบัติงาน(Operational risk) มาร่วมในการคำนวณเงินกองทุนด้วย

ข้อสมมติฐานตามข้อ 4 5 และข้อ 6 นั้นกำหนดขึ้นมาเพื่อที่จะลดความบิดเบือนอันอาจจะเกิดจากผลของปัญหา Procyclicality

จากข้อสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้นเพื่อใช้กำหนดกรอบในการศึกษาผลที่จะเกิดขึ้นหากมีการบังคับใช้หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน Basel II ในขณะเดียวกันสืบเนื่องจาก

หลักเกณฑ์ Basel II ได้มีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติที่สามารถสะท้อนความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์อาจจะต้องเผชิญในอนาคตให้มีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้นจึงทำให้การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงนี้ขึ้นอยู่กับช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ ฉะนั้นเพื่อให้การวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องและสอดคล้องจำกัดทางด้านผลที่จะเกิดขึ้นจากค่าน้ำหนักความเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลงตามอันดับความน่าเชื่อถือที่มีการปรับตามช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจ การศึกษาขึ้นนี้จึงได้ทำการแบ่งช่วงในการศึกษาเป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น (Booms) ช่วงปกติ(Normal) และช่วงเศรษฐกิจถดถอย(Recessions) ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการแบ่งช่วงทั้ง 3 ช่วงข้างต้นนั้น ได้อ้างอิงอัตราส่วนระหว่างเงินปล่อยสินเชื่อต่อผลผลิตประชาชาติ (GDP) เป็นเกณฑ์

■ หลักเกณฑ์ในการแบ่งช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ

1. ใช้อัตราส่วนระหว่างเงินปล่อยสินเชื่อ(Loans) ต่อผลผลิตประชาชาติ(GDP) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งช่วงวัฏจักรสินเชื่อ โดยคำนวณหาอัตราส่วนที่เหมาะสมที่นำไปเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง(Benchmark) ของช่วงปกติ(Normal) โดยใช้ Hodrick-Prescot filter เพื่อหาแนวโน้มที่มีเสถียรภาพ(HP trend)จากข้อมูลจริงที่มีอยู่
2. ค่า HP trend ที่ได้จากวิธี HP Filter ของอัตราส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อ GDP นี้จะถูกนำมาเป็นตัวกำหนดช่วงของวัฏจักร นั่นคือหากค่าอัตราส่วนข้างต้นมีค่ามากกว่า ช่วงของค่า HP trend แสดงว่าในปีนั้นๆ เป็นช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(Booms) ในขณะเดียวกันหากค่าที่ได้มีค่าน้อยกว่าแสดงว่าในปีนั้นๆ เป็นปีเศรษฐกิจขาลง(Recessions) และหากค่าอัตราส่วนที่ได้อยู่ในช่วงระหว่างค่ากำหนดช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและเศรษฐกิจขาลงจะถือว่าปีนั้นๆ อยู่ในช่วงปกติโดยช่วงปกติ(Normal) ของวัฏจักรสินเชื่อจะกำหนดจากการนำค่า HP trend มาบวกและลบด้วยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard deviation) ที่หาได้จากค่า HP trend ของค่าการปล่อยสินเชื่อต่อ GDP ทั้งนี้สินเชื่อที่นำมาใช้ในการทดสอบจะเป็นสินเชื่อที่ได้มาจากการใช้ค่าของจำนวนเงินกันสำรองที่ได้ตามวิธี Dynamic loan loss provision ต่อเงินปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากการศึกษาขึ้นนี้ต้องการที่จะวัดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระดับมหภาคโดยจะกำหนดให้การขยายตัวของสินเชื่อมีเสถียรภาพ จึงได้ทำการหาจำนวนสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ(Simulated loans) โดยการหาค่าย้อนกลับจากค่า HP-trend ที่ได้จากอัตราส่วน เงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ต่อเงินปล่อยสินเชื่อ(ค่าจริงของเงินปล่อยสินเชื่อในธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ)

ตารางที่ 4-2 แสดงข้อมูลสำหรับการคำนวณหาค่า HP-trend เพื่อหาค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมในแต่ละช่วงของวัฏจักรสินเชื่อ

ปี	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	ค่าเผื่อนี้ สงสัย จะสูญ (ล้านบาท)	Total Dynamic loan loss provisions($\alpha=0.09$) (ล้านบาท)	Total Dynamic loan loss provisions-to- Loans	HP-Trend
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2532	1,119,404.21	18,283	30,913.16	0.0276	0.0147
2533	1,503,835.47	23,310	46,219.75	0.0307	0.0202
2534	1,829,612.17	28,035	41,651.70	0.0228	0.0259
2535	2,189,191.85	39,044	52,301.63	0.0239	0.0319
2536	2,508,542.08	49,337	55,219.33	0.0220	0.0385
2537	3,056,615.83	64,694	87,826.51	0.0287	0.0458
2538	3,670,481.97	77,306	100,637.06	0.0274	0.0537
2539	4,217,115.34	116,214	127,083.54	0.0301	0.0621
2540	4,923,958.04	256,772	276,353.33	0.0561	0.0705
2541	4,622,390.66	630,531	606,256.37	0.1312	0.0780
2542	4,405,460.42	728,496	699,752.60	0.1588	0.0837
2543	3,603,227.14	345,858	372,057.13	0.1033	0.0873
2544	3,419,433.53	207,998	186,914.27	0.0547	0.0890
2545	4,121,258.15	440,362	467,820.80	0.1135	0.0894
2546	4,334,306.43	430,484	406,624.87	0.0938	0.0887
2547	4,660,292.00	355,797	339,877.09	0.0729	0.0872
2548	4,973,406.00	290,693	270,210.73	0.0543	0.0853

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากข้อมูลในตารางที่ 4-2 ได้ทำการนำข้อมูลค่าของอัตราส่วนเงินกันสำรองที่ได้จากการหาโดยวิธี Dynamic loan loss provision ส่วนด้วยจำนวนสินเชื่อที่เกิดขึ้นในระบบของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี 2532-2548 ดังแสดงในช่องที่ (4) และนำอัตราส่วนที่ได้ดังกล่าวไปหาค่า HP-trend คือ ค่าช่องที่ (5) โดยใช้เทคนิค HP Filter เมื่อได้ค่าอัตราส่วนที่เหมาะสมแล้วจึงนำอัตราส่วนดังกล่าวมาหาปริมาณการปล่อยสินเชื่อย้อนกลับ(ค่าที่ได้จาก HP trend หารด้วยจำนวนเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision) โดยยึดจากจุดประสงค์ที่ว่า กำหนดให้การขยายตัวของสินเชื่อเท่ากันเพื่อใช้จำนวนเงินปล่อยสินเชื่อที่ได้ภายใต้จำนวนของ

การกันสำรอง แบบ Dynamic loan loss provision มากำหนดปริมาณสินเชื่อทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องกันของปริมาณการปล่อยสินเชื่อระหว่างการคำนวณในส่วนของเงินกันสำรอง(Loan loss provision)และส่วนที่เป็นการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement)

จากตารางที่ 4-3 แสดงค่าที่จะนำมาคำนวณปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม เป็นการคำนวณปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของค่า HP trend โดยนำค่าของปริมาณเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision (ค่าในช่องที่ (1)) เป็นตัวเศษและนำค่าที่ได้จาก HP trend (ค่าในช่องที่ (3))เป็นตัวส่วนเพื่อทำการหาค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม ในที่นี้จะใช้คำว่า Simulated loans เมื่อได้ค่าสินเชื่อดังกล่าวแล้วก็จะนำค่าที่ได้ไปคำนวณหาสินทรัพย์เสี่ยงที่จะใช้พื้นฐานในการคำนวณเงินกองทุนในลำดับต่อไป โดยลำดับต่อไปจะต้องกำหนดช่วงข้อมูลสินเชื่อว่าอยู่ในสถานะใดของวัฏจักรสินเชื่อ(Stance of credit cycle) โดยจะใช้อัตราส่วนสินเชื่อต่อGDP (Loans-to-GDP)เป็นเกณฑ์ในการกำหนด

ทั้งนี้ในการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณเงินกองทุนนี้ทางผู้ศึกษาได้ใช้ จำนวนเงินปล่อยสินเชื่อทั้งหมดมาเป็นตัวแทนของสินทรัพย์เสี่ยงเนื่องจากเหตุผล 2 ประการด้วยกัน คือ 1) เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์จากการใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และการดำรงเงินกองทุน ดังนั้นจึงเป็นการเหมาะสมหากจะนำจำนวนเงินปล่อยสินเชื่อมาเป็นตัวแทนจำนวนของสินทรัพย์เสี่ยงเพราะฐานในการคำนวณ เงินกันสำรองค่าที่ได้ส่วนใหญ่ก็เป็นการคำนวณจากเงินปล่อยสินเชื่อเช่นกัน 2) จำนวนเงินปล่อยสินเชื่อเมื่อนำมาเทียบกับจำนวนของสินทรัพย์เสี่ยงที่นำมาใช้คำนวณเงินกองทุนอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมากโดยเมื่อนำค่าของสัดส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อสินทรัพย์เสี่ยงมาเฉลี่ยตลอดช่วงของข้อมูลก็พบว่า มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 1.00452 ดังแสดงในตารางที่ 4-4

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-3 แสดงค่าที่จะนำมาคำนวณปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม

ปี	Total Dynamic loan loss provisions($\alpha=0.09$) (ล้านบาท) (1)	Total Dynamic loan loss provisions-to- Loans (2)	HP-Trend (3)	เงินให้สินเชื่อ (Simulated) (ล้านบาท) (4)
2532	30,913.16	0.0276	0.0147	2,109,537.64
2533	46,219.75	0.0307	0.0202	2,289,013.21
2534	41,651.70	0.0228	0.0259	1,610,661.40
2535	52,301.63	0.0239	0.0319	1,639,960.84
2536	55,219.33	0.0220	0.0385	1,434,566.30
2537	87,826.51	0.0287	0.0458	1,918,279.43
2538	100,637.06	0.0274	0.0537	1,873,118.92
2539	127,083.54	0.0301	0.0621	2,046,137.20
2540	276,353.33	0.0561	0.0705	3,922,409.06
2541	606,256.37	0.1312	0.0780	7,775,408.41
2542	699,752.60	0.1588	0.0837	8,358,548.47
2543	372,057.13	0.1033	0.0873	4,262,457.48
2544	186,914.27	0.0547	0.0890	2,099,546.99
2545	467,820.80	0.1135	0.0894	5,230,671.52
2546	406,624.87	0.0938	0.0887	4,585,046.70
2547	339,877.09	0.0729	0.0872	3,899,103.95
2548	270,210.73	0.0543	0.0853	3,166,247.49

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

ในการคำนวณช่วงของวัฏจักรสินเชื่อในการแบ่งช่วงได้นำค่าสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) ส่วนด้วย GDP นำไปหา HP trend และทำการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาหาช่วงปกติ (Normal) สำหรับค่าของอัตราส่วนค่าสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) ส่วนด้วย GDP หากอัตราส่วนดังกล่าวที่เกินกว่าช่วงปกติเราจะกำหนดให้เป็นช่วงขยายตัวและเป็นช่วงหดตัวหากค่าอัตราส่วนที่ได้ต่ำกว่าช่วงปกติ

ตารางที่ 4-4 แสดงสัดส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อ(Actual loans)ต่อสินทรัพย์เสี่ยง

ปี	เงินให้สินเชื่อ (Actual Loans) (ล้านบาท)	สินทรัพย์เสี่ยง (ล้านบาท)	สัดส่วนเงินปล่อยสินเชื่อ ต่อสินทรัพย์เสี่ยง
2532	1,119,404.21	922,647.39	1.21325
2533	1,503,835.47	1,253,292.00	1.19991
2534	1,829,612.17	1,582,130.24	1.15642
2535	2,189,191.85	1,917,621.20	1.14162
2536	2,508,542.08	2,632,002.53	0.95309
2537	3,056,615.83	3,368,250.83	0.90748
2538	3,670,481.97	4,118,383.73	0.89124
2539	4,217,115.34	4,705,311.89	0.89625
2540	4,923,958.04	5,435,390.37	0.90591
2541	4,622,390.66	4,565,496.32	1.01246
2542	4,405,460.42	4,347,902.83	1.01324
2543	3,603,227.14	3,884,409.05	0.92761
2544	3,419,433.53	3,667,306.03	0.93241
2545	4,121,258.15	3,822,172.64	1.07825
2546	4,334,306.43	4,307,673.17	1.00618
2547	4,660,292.00	4,871,158.00	0.95671
2548	4,973,406.00	5,620,443.00	0.88488
Average			1.00452

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

3. ในการทราบว่าปีที่เราต้องการจะศึกษาอยู่ในช่วงใดของวัฏจักรเศรษฐกิจนั้นว่ามีส่วนสำคัญ เนื่องจากเราได้กำหนดสมมติฐานในการใช้อัตราส่วนในการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยงแตกต่างกันไปตามช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจซึ่งเราได้แบ่งช่วงของวัฏจักรออกเป็น 3 ช่วงข้างต้นนั้น วิธีการคำนวณค่าน้ำหนักความเสี่ยงที่จะนำมาใช้ในการคำนวณเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานที่เรากำหนดไว้มีหลักการดังนี้

วิธีการคำนวณค่าน้ำหนักความเสี่ยง

1. ในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ ประเภทของสินเชื่อรวมถึงบริษัทที่จัดอันดับความน่าเชื่อถือต่างกันก็มีผลต่อน้ำหนักความเสี่ยงที่ใช้ในการคำนวณเงินกองทุน ดังนั้นจากสมมติฐานที่กำหนดจึงได้แบ่งการคำนวณออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

▶ **ช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น(Boom)** จะกำหนดให้ค่าอัตราส่วนในการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยง อยู่ในช่วงของอันดับความน่าเชื่อถือ AA- ถึง BB โดยจะแบ่งการคำนวณค่าของอัตราส่วนเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นอัตราที่เกิดจากบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือซึ่งจากข้อสมมติฐานจะกำหนดให้มีจำนวนการปล่อยสินเชื่อ ร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับยอดการปล่อยสินเชื่อทั้งหมด และอีกร้อยละ 95 คือ เป็นส่วนของการปล่อยสินเชื่อให้แก่บริษัทที่ไม่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ อาทิ น้ำหนักความเสี่ยงของ สินเชื่อภาคการค้าและอุตสาหกรรม ที่แสดงในตารางที่ 4-8การเปรียบเทียบน้ำหนักความเสี่ยงระหว่าง Basel I กับ Basel II สำหรับสินเชื่อการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งจะหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักความเสี่ยงตามสัดส่วนของจำนวนบริษัทที่ถูกจัดอันดับและไม่ถูกจัดอันดับ

▶ **ช่วงเศรษฐกิจปกติ(Normal)** จะกำหนดให้ค่าอัตราส่วนในการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยง อยู่ในช่วงของอันดับความน่าเชื่อถือ A+ ถึง BB-

▶ **ช่วงเศรษฐกิจขาลง(Recession)** จะกำหนดให้ค่าอัตราส่วนในการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยง อยู่ในช่วงของอันดับความน่าเชื่อถือ A ถึง B+

จากตาราง 4-6 แสดงปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมจากการคำนวณจาก HP filter ภายใต้เงื่อนไขที่เรานำค่าของเงินกันสำรองตามหลักเกณฑ์ Dynamic loan loss provision มาร่วมพิจารณา เนื่องจากเราต้องการที่จะวัดความสามารถในการปรับให้การขยายตัวของสินเชื่อมีความเหมาะสมด้วยดังนั้นเราจึงต้องยึดปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมเป็นฐานในการคำนวณ ทั้งนี้ในการหาช่วงของวัฏจักรสินเชื่อจะเป็นการคำนวณจากอัตราส่วนของสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) ต่อ GDP ทั้งนี้ที่ใช้ค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) เนื่องจากในลำดับต่อไปจะนำไปหาเงินกองทุนที่จะต้องดำรงภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II และปริมาณสินเชื่อที่คำนวณโดยมีการนำค่าการกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss มาเป็นฐานในการคำนวณ

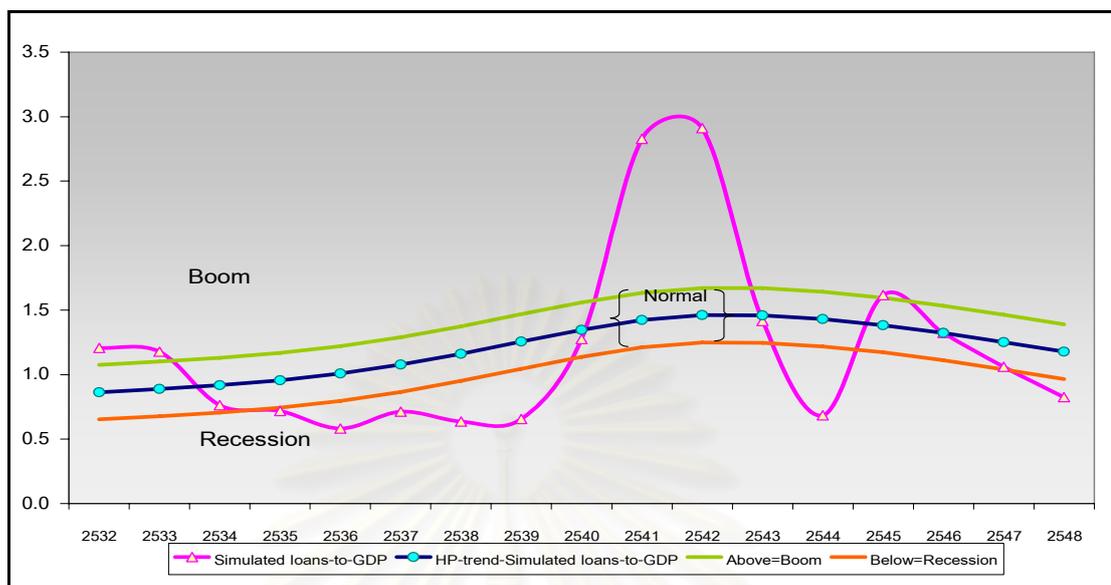
ตารางที่ 4-5 แสดงช่วงของวัฏจักรสินเชื่อ(Stance of credit cycle)เมื่อเทียบกับGDP ในช่วงปี 2532 ถึง 2548

Year	Simulated loans-to- GDP	HP-trend- Simulated loans-to- GDP	Above=Boom	Below=Recession	Boom	Normal	Recession
2532	1.2055	0.86391	1.0756	0.6522	Boom		
2533	1.1766	0.888975	1.1007	0.6773	Boom		
2534	0.7627	0.917457	1.1292	0.7058		Normal	
2535	0.7185	0.955647	1.1673	0.7439			Recession
2536	0.5806	1.008289	1.2200	0.7966			Recession
2537	0.7123	1.077757	1.2895	0.8661			Recession
2538	0.6367	1.162147	1.3738	0.9504			Recession
2539	0.6568	1.255901	1.4676	1.0442			Recession
2540	1.2766	1.348206	1.5599	1.1365		Normal	
2541	2.8277	1.422257	1.6340	1.2106	Boom		
2542	2.9104	1.460535	1.6722	1.2488	Boom		
2543	1.4169	1.459575	1.6713	1.2479		Normal	
2544	0.6831	1.43041	1.6421	1.2187			Recession
2545	1.6159	1.383646	1.5953	1.1719	Boom		
2546	1.3234	1.322416	1.5341	1.1107		Normal	
2547	1.0600	1.252177	1.4639	1.0405		Normal	
2548	0.8240	1.178394	1.3901	0.9667			Recession
S.D		0.2117026					

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4-4 แสดงช่วงของวัฏจักรสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans)(Stance of credit cycles)

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

วิธีการคำนวณปริมาณสินทรัพย์เสี่ยง

การคำนวณหาปริมาณของสินทรัพย์เสี่ยงที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณจะแบ่งการพิจารณาประเภทของสินทรัพย์ตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งจะมีผลในแง่การใช้น้ำหนักความเสี่ยงที่แตกต่างกันตามประเภทของสินทรัพย์ โดยกำหนดให้แบ่งประเภทของสินทรัพย์ออกเป็น 12 ประเภท คือ 1) ลูกหนี้รัฐบาลและธนาคารกลาง 2) ลูกหนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ลูกหนี้ธนาคารเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ 4) ลูกหนี้สถาบันการเงิน 5) ลูกหนี้บริษัทหลักทรัพย์ 6) ลูกหนี้เอกชน 7) ลูกหนี้รายย่อย 8) สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย 9) สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชย์ 10) สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ 11) สินทรัพย์อื่น 12) ภาวะผูกพันนอกงบดุล

การศึกษาค่าเงินปล่อยสินเชื่อลูกหนี้ภาคธุรกิจตามหมวดข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย⁵⁸ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทลูกหนี้ภาคธุรกิจซึ่งมีปริมาณยอดปล่อยสินเชื่อเกินกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62 64 60 และ 58 ในปี 2545 2546 2547 และ 2548 ตามลำดับ

⁵⁸ อ้างอิงข้อมูลจากตารางเงินให้สินเชื่อแยกตามประเภทลูกหนี้และประเภทสินเชื่อ หมวด คลังข้อมูล สถาบันการเงิน (http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/Financial_Institutions/New_Fin_Data/CB/cb_t5.asp)

เมื่อได้ทราบช่วงของวัฏจักรสินเชื่อแล้วจึงจะนำสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) ตามช่วงของวัฏจักรไปหาจำนวนของสินทรัพย์เสี่ยงเพื่อนำไปคำนวณหาจำนวนเงินกองทุน (Capital requirements) และหาเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานที่ธนาคารพาณิชย์มีการปล่อยสินเชื่อเต็มที่จึงทำให้การดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำ (Minimum capital requirement) อยู่ในเกณฑ์ขั้นต่ำสุดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเท่านั้น คือ ร้อยละ 8.5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-6 การเปรียบเทียบเกณฑ์น้ำหนักความเสี่ยงระหว่าง Basel I กับ Standardized Approach ของ Basel II

Basel I			Basel II: Standardized Approach							
Credit Assessment	OECD	Non-OECD	Credit Assessment	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BBB-	BB+ to B-	Below B-	Unrated	
Sovereigns	0%	100% (foreign currency credit)	Sovereigns	0%	20%	50%	100%	150%	100%	
Claims on banks	20%	20% for ST 100% for LT	Claims on banks							
			Option 1	20%	50%	100%	100%	150%	100%	
			Option 2 for Long-term claims for Short-term claims	20% 20%	50% 20%	50% 20%	100% 50%	150% 150%	50% 20%	
Claims on corporate	100%	100%	Claims on corporate	20%	50%	100%	BB+ to BB- 100%	B+ to B- 150%	150%	100%
			Claims on retails	75%						
Residential mortgage	50%	50%	Claims on residential property	35% for fully secured residential mortgage 100% for past due for more than 90 days						
Commercial real estate	100%	100%	Commercial real estate	100%						

ที่มา: ทัศนนันท์ มัลลิกะมาสและคณะ(2547), "ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของไทย"

ตารางที่ 4-7 การเปรียบเทียบน้ำหนักความเสี่ยงระหว่าง Basel I กับ Basel II สำหรับสินเชื่อกการค้าและอุตสาหกรรม

Initial S&P Rating	Cumulative 1-Yr. Default Rate (%) ^{1,2}	Basel I	Standardized Approach	Basel II								
				Internal Ratings Based approach (IRB)								
				1-Year Maturity			2.5-Year Maturity			5-Year Maturity		
				10% LGD ³	45% LGD	90% LGD	10% LGD	45% LGD	90% LGD	10% LGD	45% LGD	90% LGD
AAA	0.03	100	20	1.72	7.75	15.49	3.28	14.77	29.53	5.88	26.47	52.93
AA+	0.03	100	20	1.72	7.75	15.49	3.28	14.77	29.53	5.88	26.47	52.93
AA	0.03	100	20	1.72	7.75	15.49	3.28	14.77	29.53	5.88	26.47	52.93
AA-	0.03	100	20	1.72	7.75	15.49	3.28	14.77	29.53	5.88	26.47	52.93
A+	0.03	100	50	1.72	7.75	15.49	3.28	14.77	29.53	5.88	26.47	52.93
A	0.05	100	50	2.56	11.50	23.00	4.45	20.03	40.05	7.61	34.24	68.48
A-	0.05	100	50	2.56	11.50	23.00	4.45	20.03	40.05	7.61	34.24	68.48
BBB+	0.12	100	100	4.87	21.91	43.82	7.46	33.57	67.14	11.78	53.00	106.00
BBB	0.22	100	100	7.37	33.18	66.36	10.50	47.24	94.48	15.71	70.67	141.35
BBB-	0.35	100	100	9.90	44.56	89.13	13.42	60.39	120.79	19.28	86.78	173.56
BB+	0.44	100	100	11.35	51.08	102.17	15.05	67.70	135.41	21.20	95.40	190.80
BB	0.94	100	100	17.02	76.60	153.20	21.12	95.05	190.10	27.96	125.81	251.62
BB-	1.33	100	100	19.98	89.93	179.86	24.16	108.70	217.41	31.11	139.99	279.98
B+	2.91	100	150	27.80	125.10	250.20	31.91	143.61	287.21	38.77	174.45	348.91
B	8.38	100	150	46.73	210.30	420.61	50.79	228.56	457.11	57.55	258.98	517.96
B-	10.32	100	150	52.47	236.10	472.20	56.51	254.30	508.61	63.25	284.64	569.29
CCC	21.94	100	150	77.99	350.96	701.93	81.70	367.66	735.31	87.88	395.48	790.95

ช่วง
ขา
ขึ้น
AA+
ถึง
BB

ช่วง
ปกติ
A+
ถึง
BB-

ช่วง
ขา
ลง
A
ถึง
B+

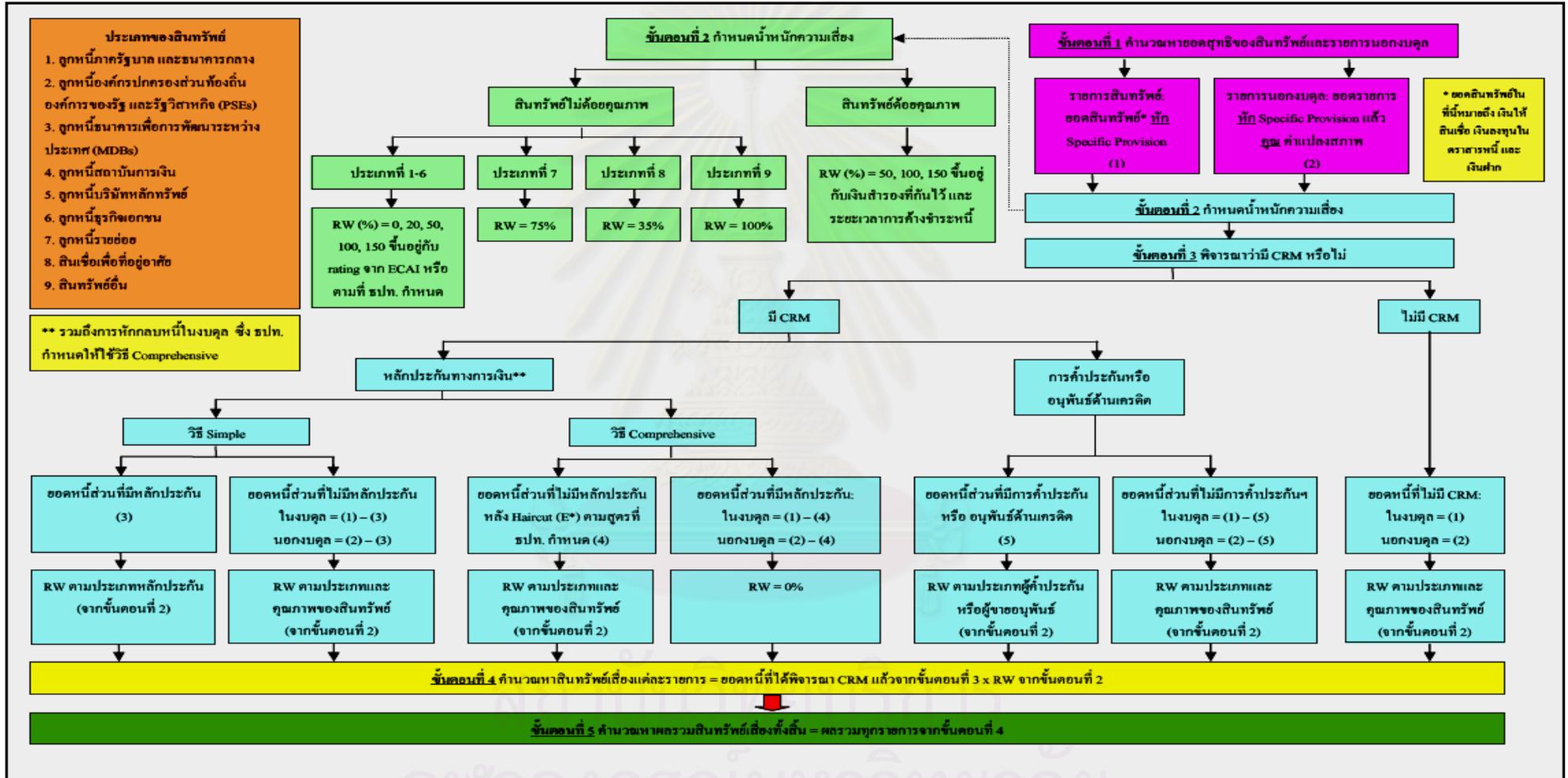
ที่มา: ทัศนันทน์ มัลลิกะมาสและคณะ(2547), "ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของไทย"

ตารางที่ 4-8 แสดงตัวอย่างการคำนวณเงินกองทุน

	Basel I			ระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของ บริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ)			สถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized(ทุกบริษัทมีอันดับความ น่าเชื่อถือ)		
	ช่วงขาขึ้น	ช่วงปกติ	ช่วงขาลง	ช่วงขาขึ้น	ช่วงปกติ	ช่วงขาลง	ช่วงขาขึ้น	ช่วงปกติ	ช่วงขาลง
อันดับความน่าเชื่อถือ	AA- to BB	A+ to BB-	A to B+	AA- to BB	A+ to BB-	A to B+	AA- to BB	A+ to BB-	A to B+
น้ำหนักความเสี่ยง	100	100	100.0	98.7	99.2	99.7	74.4	83.3	94.4
สินเชื่อที่ได้จากการคำนวณ(Simulated loans)	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
เงินกองทุนที่คำนวณได้	??	??	??	??	??	??	??	??	??

หมายเหตุ : ค่าของน้ำหนักความเสี่ยงเป็นการหาค่าเฉลี่ยของน้ำหนักความเสี่ยงตามช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจทั้ง 3 ช่วง เป็นการนำค่าที่แสดงใน ตารางที่ 4-7 โดยหากกำหนดให้จำนวนของบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับมีเพียงร้อยละ 5 ก็จะทำค่าเฉลี่ยของน้ำหนักความเสี่ยงภายใต้วิธี Standardized approach ตัวอย่างเช่น หากอยู่ในช่วงปกติ ค่าเฉลี่ยที่ได้จะเท่ากับร้อยละ 83.33 และนำมาคูณ 5% จะได้ ค่า 4.17% โดยใส่ส่วนที่เหลือ 95% ก็จะทำ ค่าเฉลี่ยของน้ำหนักความเสี่ยงเฉลี่ย 100%(เนื่องจากบริษัทที่มีได้จัดอันดับจะมีค่าน้ำหนักความเสี่ยงเท่ากับ 100%) คูณ 95% จะได้ 95% เมื่อได้ทั้ง 2 ค่าจึงนำมารวมกันจะค่าของน้ำหนักความเสี่ยงภายใต้สมมติฐานที่เรากำหนด

ภาพที่ 4-5 สรุปขั้นตอนการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านเครดิตโดยวิธี Standardized approach

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2 การศึกษาถึงผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ในระดับจุลภาค(Microeconomic Approach) : ผลกระทบของ Prudential regulation ต่อ อัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio) ของธนาคารพาณิชย์

“.....“Bank loans might be special, but should macroeconomists care?”

Microeconomic evidence can only provide a first indication of whether the bank capital channel can possibly affect the macroeconomy. This is only the case if loan supply movements are large enough to influence business cycle fluctuations.”

Ashcraft, A. B. (2006)

เนื่องจากการศึกษามุ่งประเด็นความสำคัญไปในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) และการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ซึ่งเครื่องมือในการกำกับดูแลทั้ง 2 ประเภ่นี้ ในอีกด้านหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ได้โดยการกระทบผ่านกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญจัดเป็นค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ทำให้กำไรของธนาคารพาณิชย์ลดต่ำลงและอีกด้านหนึ่งยังเป็นบัญชีปรับมูลค่า(Contra account)เงินปล่อยสินเชื่อที่ได้แสดงอยู่ในงบดุล

ในส่วนของการดำรงเงินกองทุนนั้นจะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผลกำไรของธนาคารพาณิชย์ในทางอ้อมเนื่องจากจะไม่ปรากฏเป็นรายการรายจ่ายในงบกำไรขาดทุนแต่จะแฝงอยู่เมื่อพิจารณาผ่านทางต้นทุนการดำรงเงินกองทุน(Cost of capital) ซึ่งเสมือนเป็นค่าเสียโอกาส(Opportunity cost)ของธนาคารพาณิชย์ในการนำเงินทุนที่ต้องดำรงไว้ไปลงทุนเพื่อสร้างรายได้ อาจกล่าวได้ว่าต้นทุนการดำรงเงินกองทุนเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการที่ธนาคารพาณิชย์จัดหาเงินทุนมาเพื่อดำเนินการซึ่งอาจมาจากส่วนทุนหรือส่วนผู้ถือหุ้น(Equity) ที่เป็นเงินกองทุนชั้นที่ 1(Tier I) หรือเงินกองทุนชั้นที่ 2(Tier II) และ 3 (Tier III) โดยต้นทุนของเงินกองทุนจะเท่ากับผลคูณของเงินกองทุนที่ต้องดำรงคูณกับอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องการได้รับการดำรงเงินกองทุนดังกล่าว(Required return on bank capital) ดังนั้นต้นทุนจากการดำรงเงินกองทุนนี้จึงถูกนำไปพิจารณาประกอบการคำนวณอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อด้วย(ทิตันท์ และคณะ,2547)

อย่างไรก็ตามแม้จะมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้กำกับสถาบันการเงินที่มีความละเอียดในแนวทางการปฏิบัติมากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ก็สามารถประเมินความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเผชิญได้ดียิ่งขึ้นด้วย อาทิ หลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน ตามแนวทางการปฏิบัติ Basel II ที่ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่เดิมก็เพื่อที่จะให้การคำนวณเงินกองทุนสามารถสะท้อนความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์เผชิญอยู่ได้ใกล้เคียงตามความเป็นจริงมากที่สุด หรือแม้กระทั่งหลักเกณฑ์ในการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่มีแนวทางให้เลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ โดยสรุปแล้วจากความแตกต่างของหลักเกณฑ์การปฏิบัตินี้จึงทำให้ผลกระทบต่อกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์มีความแตกต่างกันด้วย เมื่อการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์หากมีการนำหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำกับดูแลที่มีความละเอียดและซับซ้อนในวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน อันได้แก่

1. การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ (Loan loss provision) ซึ่งได้ทำการศึกษา 2 วิธี คือ
 - Risk-based Methodology (กรณีประเทศไทย)
 - Dynamic loan loss provision (กรณีประเทศสเปน)
2. การดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) ซึ่งได้ทำการศึกษา 2 วิธี คือ
 - Capital Accord (Basel I)(ปัจจุบัน)
 - Basel II (นำมาปฏิบัติ ปี พ.ศ.2551)

ภายใต้สมมติฐานหากนำมาปฏิบัติภายใต้สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเงินและนโยบายการปล่อยสินเชื่อและนโยบายการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญของธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นการวัดและวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์หากมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันในแง่ของประสิทธิภาพการดำเนินงานจึงได้นำการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน(Financial ratios) มาเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ผ่านช่องทางผลกระทบที่เกิดจากหลักเกณฑ์การกำกับที่แตกต่างกันว่าจะทำให้เกิดผลกระทบต่อกำไรขาดทุนอันเกิดจากต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร หากมีการใช้เครื่องมือการกำกับจากทางที่แตกต่างกันในแต่ละเครื่องมือและระดับของผลกระทบในแต่ละวิธีที่จะเกิดกับธนาคารพาณิชย์แตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด ทั้งนี้เครื่องมือและวิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพใน

แง่ที่จะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานน้อยย้อมที่จะสามารถสะท้อนออกมาในรูปของค่าของอัตราส่วนทางการเงินที่ดีกว่าทางเลือกอื่นที่นำมาพิจารณา

อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์นั้นแม้การเพิ่มขึ้นของกำไรอย่างมากจะเป็นสิ่งที่ดี แต่ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้การขยายตัวของผลการดำเนินงานหรือแม้กระทั่งหากไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงผลขาดทุนได้นั้นให้มีอัตราการขยายตัวหรือหดตัวอย่างมีเสถียรภาพเป็นสำคัญ(Rodrigo Luis Rosa Couto,2002) ดังนั้นหากเครื่องมือการกำกับดูแลที่เรานำมาทำการศึกษานี้ มีพฤติกรรมที่จะสามารถปรับให้การขยายตัวหรือหดตัวของผลกำไรให้มีเสถียรภาพโดยมิได้ผันผวนไปตามวัฏจักรธุรกิจมากเกินไปก็ย่อมเป็นเครื่องมือที่ควรจะนำมาพิจารณาในการนำไปปฏิบัติมากกว่า

การนำอัตราส่วนทางการเงินมาใช้ในการวิเคราะห์ในระดับจุลภาคนั้นจะเป็นการคำนวณค่าของอัตราส่วนที่เป็นที่นิยมใช้กันในอดีต คือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity:ROE) มาพิจารณาร่วมกับอัตราส่วนที่มีการปรับให้มีการสะท้อนความเสี่ยงมากขึ้น คือ อัตราส่วนการวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk adjusted return on capital:RAROC) ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่นำมาประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับความเสี่ยงด้านเครดิตซึ่งเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งจะต้องแบกรับต้นทุนความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงดังกล่าวซึ่งต้นทุนที่เกิดขึ้นนี้ได้นำไปรวมคำนวณ การกำหนดอัตราผลตอบแทนการลงทุนจากการปล่อยสินเชื่อที่จะต้องรวมต้นทุนความเสียหายนี้เข้าไปด้วยหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ส่วนชดเชยความเสี่ยง(Risk premium)⁵⁹

4.2.1 การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

การวัดถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อย่างทั่วถึงกัน โดยทั่วไป คือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน 2 ชนิด คือ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets) และ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น(Return on Equity) โดยเป็นความพยายามที่จะวัดความสามารถในการใช้ทรัพยากร นั่นคือ สินทรัพย์ และ ทุนของกิจการว่ามี

⁵⁹ ส่วนชดเชยความเสี่ยง(Risk premium) คือ ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนต้องการจากการลงทุนในสินทรัพย์ตัวใดตัวหนึ่งที่มีความเสี่ยงในที่นี้คือเงินปล่อยสินเชื่อ(Loans) กับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ที่ปลอดความเสี่ยง(Risk free assets)

ประสิทธิภาพเพียงใด ซึ่งเป็นการวัดตามข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงินโดยใช้ข้อมูลทางการบัญชี (Accounting data) ร่วมกับผลของราคาตลาด (Market transaction) ที่มีส่วนทำให้ราคาของสินทรัพย์เปลี่ยนแปลงไประหว่างงวดบัญชี แต่ในภาวะของโลกการเงินปัจจุบันที่ได้วิวัฒนาการเครื่องมือทางการเงินขึ้นมามากมาย การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานนี้จึงควรที่จะตระหนักถึงความเสี่ยงด้านต่างๆที่แฝงอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่เกิดขึ้นนี้

การวัดความสามารถในการทำกำไรโดยปรับด้วยความเสี่ยง (Risk-adjusted profitability) มีจุดเด่นนอกเหนือจากอัตราส่วนทางการเงินพื้นฐานที่นิยมใช้กัน คือ

- สามารถที่จะรายงานพร้อมทั้งเปรียบเทียบความสามารถในการทำกำไร และ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกันระหว่างหน่วยธุรกิจภายในสถาบันการเงิน (Risk across business unit) ร่วมกับเป้าหมายการทำกำไร (Profitability targets)
- ช่วยให้การคำนวณต้นทุนเงินปล่อยสินเชื่อยุติความเสี่ยงมากขึ้น
- เกิดการจัดสรรความเสี่ยง (The allocation of risks) และทุนระหว่างหน่วยธุรกิจภายในสถาบันการเงิน ผลลัพธ์ทางการเงินรวมถึงลูกค้าในแต่ละรายโดยให้อยู่บนพื้นฐานผลตอบแทนจากความเสียหาย (The risk-return profile)

วิธีการของการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยปรับความเสี่ยงนี้จะอยู่บนพื้นฐานการดำรงเงินกองทุนตามความเสี่ยงที่สถาบันการเงินจะต้องเผชิญอยู่จริงตามภาวะเศรษฐกิจ (Economic capital)

การวัดความสามารถในการทำกำไร

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าวิธีการวัดความสามารถในการทำกำไรที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ อัตราผลตอบแทนต่อทุน (Return on Equity: ROE) และ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets :ROA) แต่การใช้อัตราส่วนดังกล่าวมาวัดผลการดำเนินงานยังคงมีจุดอ่อนนั่นคือเป็นวิธีการวัดที่ไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงหรือค่าที่ได้ อาจทำให้การวิเคราะห์ฐานะทางการเงินของกิจการผิดพลาดเนื่องจากค่าอัตราส่วนดังกล่าวมิได้สะท้อนความเสี่ยงตามความเป็นจริงตามที่สถาบันการเงินเผชิญอยู่ ทั้งนี้การวัดความสามารถในการทำกำไรโดยใช้อัตราส่วนดังกล่าวเป็นเพียงการมองผ่านมิติทางด้านบัญชีเป็นหลักหรืออาจกล่าวได้ว่าค่าที่นำมาใช้ในการคิดคำนวณอัตราดังกล่าวเป็นการอ้างอิงค่าที่เกิดจากการบันทึกบัญชี (accounting-driven) โดยมิได้นำปัจจัยอื่นๆที่นอกเหนือจากตัวเลขที่บันทึกบัญชีซึ่งอาจทำให้ค่าที่ได้ขาดประเด็นอื่นๆที่

สำคัญต่อการวิเคราะห์ที่ไป⁶⁰ (David P. Belmont, 2004) กอปรกับความต้องการของผู้ถือหุ้น (Stockholders) ต้องการพัฒนาแนวทางที่จะนำมาวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของสถาบันการเงินที่ควรจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นตามนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดบริษัททางการเงินข้ามชาติที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาวิธีการในการจัดสรรกำไรตามหน่วยธุรกิจ (Business units) ในองค์กรให้มีความละเอียดและจัดสรรได้อย่างถูกต้องตามหน่วยธุรกิจซับซ้อนมากขึ้นนี้ด้วย

จากจุดอ่อนดังกล่าวจึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาการคำนวณค่า⁶¹ที่สามารถสะท้อนถึงความเสี่ยงที่สถาบันการเงินจะต้องเผชิญอันอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งที่คาดการณ์ไว้ (Expected losses) และที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ (Unexpected losses)

การวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว

(Risk-adjusted Return on Capital :RAROC)

“..... The most powerful impetus to bankers' use of more systematic risk measures is coming from increasingly activist institutional investors. The clear expectation for these RAROC systems is that better measurement methods will produce better performance by holding managers accountable for the amount of investor capital they are putting at risk.....”

(Edward Zaik, John Walter, Garbiel Kelly and Christopher James, 1996)

การวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (RAROC) เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ของธนาคารพาณิชย์โดยคำนวณจากกองทุนที่ปรับด้วยความเสี่ยงแล้ว (Risk-based capital หรือ Capital at risk: CAR) เนื่องจากการวัด

⁶⁰ Return on Equity was originally defined as Net Income divided by Shareholder's equity where Net Income and Shareholder's Equity were derived based on accounting information (i.e. book value) (David P. Belmont, 2004)

⁶¹ การวัดความประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Performance measures) โดยอยู่บนพื้นฐานของ Economic capital มีอยู่หลายแนวคิดด้วยกัน อาทิ Cash Flow Return on Investment (CFROI) ที่ได้รับการพัฒนาจาก Holt Value associated รวมถึง Total Business Return (TBR) ที่ได้รับการพัฒนาโดย Boston Consulting Group และ Shareholder Value Added ที่ได้รับการพัฒนาจาก LEK/Alear Consulting Group. เป็นต้น

ความสามารถในการทำกำไรหากพิจารณาเพียงกำไรจากรายได้ที่สูงกว่าค่าใช้จ่ายอย่างเดียวน่าจะเป็นการพิจารณาเพียงด้านเดียวซึ่งปราศจากการคำนึงความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินได้ในอนาคต โดยทั่วไปแล้ว RAROC ถูกใช้ในฐานะที่เป็นเครื่องสะท้อนผลตอบแทนหลังจากมีการปรับด้วยความเสี่ยงแล้ว (Risk-adjusted return) ทั้งในส่วนที่เป็นรายได้(Revenues)และเงินกองทุน(Capital) ในขณะเดียวกันก็ยังได้คำนึงที่จะให้มีการจัดสรรทั้งในส่วนของรายได้และค่าใช้จ่ายไปสู่ระดับหน่วยธุรกิจ(Business unit)ของธนาคารพาณิชย์ด้วยเช่นกัน

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL)}}{\text{Regulatory capital or Economic capital (or Unexpected loss)}}$$

Earning คือ รายได้ของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ รายได้จากดอกเบี้ย (The net interest margin) รายได้จากค่าธรรมเนียม (Fees) โดยอาจจะพิจารณาทั้งก่อนหรือหลังการนำค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน (Operating cost) มาหักออกแล้วก็ได้

Expected loss คือ ความเสียหายโดยเฉลี่ยทั้งพอร์ตสินเชื่อบนธนาคารสามารถรองรับความเสียหายนี้โดยการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision) ซึ่งในกรณีของความเสียหายทางด้านสินเชื่อหรือความเสียหายที่คาดการณ์ไว้นี้จะถูกสะท้อนค่าอยู่ในอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และค่าธรรมเนียม นั่นย่อมหมายถึงธนาคารพาณิชย์สามารถที่จะผลักต้นทุนในส่วนนี้ไปให้แก่ลูกค้าผู้ขอกู้ได้ ดังนั้นหากผลเสียหายที่เกิดขึ้นนี้มีค่าเท่ากับระดับของความเสียหายที่ธนาคารพาณิชย์คาดการณ์ไว้ก็จะไม่มีความจำเป็นเลยที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินกองทุนเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่ได้กันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่ธนาคารได้ตั้งไว้ และถือว่าเป็นต้นทุนที่ปรากฏโดยตรงในงบกำไรขาดทุนของธนาคาร

Unexpected loss คือ ความเสียหายนอกเหนือจากความเสียหายที่ได้คาดการณ์ไว้(Expected loss) หรือคือค่าความผันผวนของผลตอบแทนหรือความสูญเสีย(เมื่อเทียบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard deviation)) รอบๆระดับที่ได้คาดการณ์ในส่วนที่เบี่ยงเบนออกจากค่าความเสียหายโดยเฉลี่ยของธนาคาร เนื่องจากความสูญเสียที่นอกเหนือจากที่ได้คาดการณ์ไว้จึงทำให้ต้องดำรงเงินกองทุน(Economic capital)เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากกันสำรองฯที่มีไว้สำหรับความเสียหายโดยเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อ นอกจากนี้ยังเป็นการคำนึงถึงส่วนสูญเสียที่เกิดจากความเสียหายทั้ง 4 แหล่ง คือ ความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงของประเทศ ความเสี่ยงด้านตลาด และความเสี่ยงของธุรกิจ

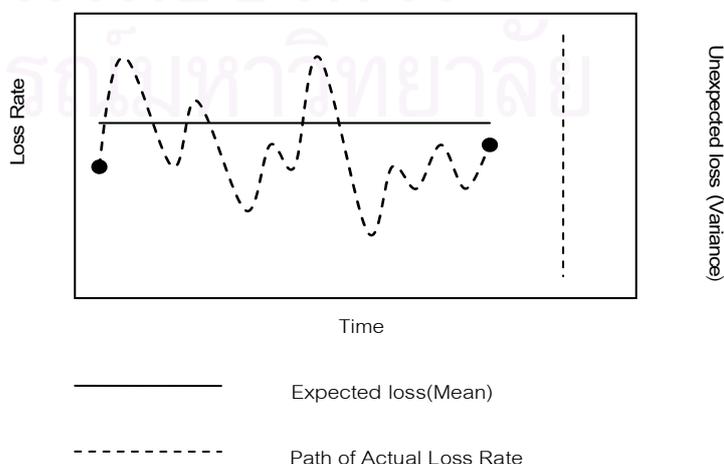
แนวคิดการวัดผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk-adjusted Return on Capital :RAROC)(Zaik et al,1996)

วิธีการคำนวณผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(Risk-adjusted Return on Capital :RAROC) ได้ปรากฏขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1970 โดยมีจุดประสงค์เพื่อวัดความเสี่ยงที่มีอยู่ในพอร์ตสินเชื่อบริการของธนาคารพาณิชย์รวมถึงจำนวนเงินกองทุนที่ดำรงไว้ตามสภาพเศรษฐกิจที่เพียงพอที่จะจำกัดภาวะความเสี่ยงของเจ้าหนี้ ซึ่งได้รับการพัฒนาและนำมาปฏิบัติใช้จริงโดยธนาคารแห่งอเมริกา(Bank of America) ในปี 1993 และในปี 1994 ระบบนี้ได้เป็นรูปธรรมมากขึ้นเนื่องจากการเผยแพร่ในรายงานประจำไตรมาสของธนาคารแห่งอเมริกาและเป็นการรายงานผลตอบแทนที่ปรับด้วยความเสี่ยง(Risk-adjusted return) ต่อเงินกองทุนจัดสรรตามหน่วยธุรกิจ(business unit) ภายในธนาคาร 37 หน่วย ต่อมาในปี 1995 ธนาคารแห่งอเมริกาได้พัฒนาระบบให้สามารถคำนวณ RAROC ในระดับต่างๆ อาทิ ระดับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน,รายการค้า(Transaction)และตามระดับความสัมพันธ์ของลูกค้า

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิด RAROC อยู่บนพื้นฐานความเสี่ยง 4 ประเภท คือ ความเสี่ยงด้านเครดิต(Credit risk)ความเสี่ยงของประเทศ(Country risk)ความเสี่ยงด้านตลาด(Market risk)และความเสี่ยงของธุรกิจ(Business risk) และมุ่งที่จะจัดสรรเงินกองทุนโดยอิงเหตุผล 2 ประการ คือ I) การบริหารความเสี่ยง(Risk management) II) การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงาน(Performance evaluation) โดยความเสี่ยงสามารถแบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ ความสูญเสียที่คาดการณ์ไว้ คือ ความสูญเสียโดยเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อบริการรองรับความเสี่ยงนี้โดยยกกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ และ ความสูญเสียที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า โดยเป็นความสูญเสียที่เกินกว่าส่วนที่กิจการได้คาดการณ์ไว้ จากสาเหตุนี้ความสูญเสียชนิดนี้จึงเป็นตัวกำหนดการดำรงเงินกองทุนที่ต้องดำรงไว้ตามภาวะเศรษฐกิจ(Economic capital)

"...By assigning levels of capital based on anticipated future risks rather than historical risks, our system is designed to encourage managers to make changes in the business mix of their unit, or in the composition of the credit portfolio, that improve the risk-reward profile of the bank while increasing their own RAROC and economic profit..." (Zaik et al, 1996)

เนื่องจากการวัดประสิทธิภาพการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์จากผลประกอบการที่สะท้อนความเสี่ยงเพื่อเป็นการวิเคราะห์ว่าค่าที่ได้จากอัตราส่วนดังกล่าวอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจหรือไม่นั้น ธนาคารพาณิชย์ควรจะต้องมีค่าของอัตราส่วนอีกค่าหนึ่งที่จะเป็นเกณฑ์บ่งชี้ระดับของประสิทธิภาพ(Benchmark)ด้วยหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์ควรที่จะบรรลุได้โดยค่าเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบัน คือ The hurdle rate เป็นค่าที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ค่า RAROC ที่หามาได้นั้นอยู่ในเกณฑ์ใด อาจเรียกได้ว่า The hurdle rate นี้ คือ ผลตอบแทนขั้นต่ำสุดที่ต้องการ(The minimum required return) จากการนำเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ไปใช้แสวงหาผลตอบแทนในขณะเดียวกันก็คือต้นทุนเงินทุนของธนาคารด้วย (Cost of equity for the bank) โดยจะเป็นราคาต่อหน่วยความเสี่ยง(Unit price of risk) ของธนาคารแต่ละแห่งหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นค่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ(The required rate of return)โดยการคิดลดกระแสเงินสดที่จะได้รับ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับต้นทุนของเงินทุนของกิจการหรือต้นทุนถ่วงเฉลี่ยของทุนบวกหรือลบด้วย risk premium เพื่อที่จะสะท้อนลักษณะความเสี่ยงเฉพาะที่แต่ละกิจการต้องเผชิญ

ฉะนั้นหากการประเมินความสามารถในการทำกำไรจาก ค่า RAROC อยู่สูงกว่า “Hurdle rate” แสดงว่าประสิทธิภาพในการแสวงหากำไรจากการใช้ทุนอยู่ในระดับดี โดยค่านี้ควร จะกำหนดให้เท่ากับผลตอบแทนที่ต้องการของผู้ถือหุ้น(The return required by shareholder) โดยค่ามาตรฐานที่ใช้กำหนดค่า The hurdle rate นี้เท่ากับ อัตราส่วนผลตอบแทนของทุน(Return on Equity:ROE) ซึ่งโดยทั่วไปจะได้กำหนดให้เท่ากับ ร้อยละ 25 ก่อนหักภาษีเงินได้ (Joel Bessis,1998) หรือเท่ากับร้อยละ 15 ของผลกำไรหลังหักภาษี(Joel Bessis,2002) หรืออาจเป็น ค่าอื่นที่เหมาะสมในแต่ละกิจการซึ่งจะถูกกำหนดโดยผู้บริหาร

ในขณะเดียวกัน ค่าที่ถูกลำมาไว้วัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ควบคู่กับค่าของผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(Risk-adjusted Return on Capital :RAROC) คือ มูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น(Shareholders Value Added)⁶² โดยเป็นค่าที่แสดงให้เห็นทราบถึงมูลค่าของผู้ถือหุ้นโดยจะเป็นการรวมทั้งร้อยละของความสามารถในการทำกำไรและขนาดของธุรกรรมที่เกิดขึ้นแก่ธนาคารพาณิชย์(Size of transaction)

⁶² รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก

จากอัตราส่วน

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL)}}{\text{Regulatory capital or Economic capital (or Unexpected loss)}}$$

เราสามารถนำค่าของทั้ง ความสูญเสียที่คาดการณ์ไว้(Expected loss) ซึ่งสามารถแทนค่าได้ด้วย ค่าของเงินกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ร่วมกับค่าความสูญเสียที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้(Unexpected loss) ซึ่งก็สามารถแทนค่าด้วยการดำรงเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานที่ใกล้เคียงกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันมาคำนวณ พร้อมกันนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการมุ่งที่จะวัดความสามารถในการทำกำไรที่ดีที่สุดจึงได้กำหนดให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อในเกณฑ์สูงสุดเสมอขณะเดียวกันก็ได้กำหนดให้มีการดำรงสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่ตลอดช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจ จากอัตราส่วน RAROC นี้ที่ได้ทำการศึกษาลักษณะการกำกับสถาบันการเงินผ่านแบบจำลองของทั้งการคำนวณค่าเงินกันสำรองจากวิธี Risk based ที่ประเทศไทยได้นำมาปฏิบัติ และวิธี Dynamic Loan Losses Provisions ที่เป็นวิธีปฏิบัติของประเทศสเปนตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นจึงกำหนดกรอบสมมติฐานเพื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นกับค่าอัตราผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(Risk-adjusted Return on Capital: RAROC) ได้เป็น 4 กรณี ดังนี้

ตารางที่ 4-9 แนวทางเลือกเพื่อใช้ในการศึกษา

วิธี	Loan loss provisions(LLPs)		Capital requirement	
	Risk-based	Dynamic LLPs	Basel I	Basel II
กรอบสมมติฐาน				
กรอบสมมติฐาน 1	√		√	
กรอบสมมติฐาน 2	√			√
กรอบสมมติฐาน 3		√	√	
กรอบสมมติฐาน 4		√		√

จากตารางที่ 4-9 ข้างต้นสามารถสรุปเป็นสมการทางเลือกต่างๆ ได้ ดังนี้

กรอบสมมติฐานที่ 1

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL) (Risk-Based Provisioning Methodology)}}{\text{Capital requirement (or Unexpected loss) (Basel I)}}$$

กรอบสมมติฐานที่ 2

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL) (Risk-Based Provisioning Methodology)}}{\text{Capital requirement (or Unexpected loss) (Basel II)}}$$

กรอบสมมติฐานที่ 3

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL) (Dynamic loan loss provisions)}}{\text{Capital requirement (or Unexpected loss) (Basel I)}}$$

กรอบสมมติฐานที่ 4

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Earning} - \text{Expected loss(EL) (Dynamic loan loss provisions)}}{\text{Capital requirement (or Unexpected loss) (Basel II)}}$$

เมื่อเราได้ทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ผ่านการวิเคราะห์โดยใช้อัตราผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(RAROC) สำหรับในแต่ละกรอบสมมติฐานซึ่งได้แยกเป็น 4 สมมติฐานข้างต้นโดยที่ได้ยึดอัตราส่วนภายใต้กรอบสมมติฐานที่ 1 เป็นค่าอ้างอิง(Benchmark) เพื่อเปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากอีก 3 สมมติฐานและเพื่อเป็นการวิเคราะห์ที่การแปลความที่กว้างและครอบคลุมมากขึ้นดังนั้นในส่วนต่อไปจึงได้นำอัตราส่วนที่ใช้วัดเพื่อสะท้อนความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์มาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับค่า RAROC

สิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ที่ธนาคารพาณิชย์ต้องมีการ trade off ระหว่างการมีต้นทุนที่สูงขึ้นหากมีการใช้หลักเกณฑ์ที่เข้มงวดมากขึ้นซึ่งการวัดประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์ถือเป็นสิ่งสำคัญแต่ยังคงมีข้อจำกัดทางด้านผลผลิตของธนาคารพาณิชย์(Bank output) ที่ยากต่อการวัด (Measure) ทั้งในแง่แนวคิดรวมถึงการนำไปปฏิบัติจริง(Allen,Engert and Liu,2006) จากงานการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าความพยายามที่จะวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์มีหลายแนวทางด้วยกัน อาทิ การใช้อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งเป็นวิธีที่งานวิจัยชิ้นนี้ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เช่นกัน นอกจากนี้ยังมี วิธีการวัดการประหยัดต่อขนาด(Economomies of scales) เมื่อเทียบกับโครงสร้างต้นทุนของธนาคาร นอกจากนี้ยังมีวิธีวัดผลการดำเนินงานโดยการเปรียบเทียบกับค่าขอบเขตที่มีประสิทธิภาพ(The efficient-frontier) ซึ่งนำมาเป็นตัวเทียบที่ดีที่สุด(Best practice)

แนวทางการวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk-adjusted Return on Capital :RAROC)

ในลำดับต่อไปจะเป็นการอธิบายถึงวิธีการศึกษาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในระดับจุลภาคซึ่งจะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน (Earnings) ของธนาคารพาณิชย์ โดยจะเป็นการศึกษาค่าของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้วควบคู่ไปกับการนำอัตราส่วนการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานแบบดั้งเดิม คือ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(Return on Equities:ROE)

พร้อมกันนี้ได้นำอัตราส่วนทางการเงินอื่นมาทำการวิเคราะห์แต่ได้จำกัดขอบเขตอัตราส่วนทางการเงินในบางอัตราส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมต่อรายการทางบัญชีบางรายการเท่านั้น โดยจะแยกการพิจารณาอิงตาม IMF surveillance⁶³ (Owen,E.et al,2000) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ Aggregate Microprudential Indicators และ Macroeconomic indicators แต่เนื่องจากเราจะทำการศึกษาในส่วนที่มีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ฉะนั้นจึงได้ทำการพิจารณาเฉพาะในส่วนของ Aggregate Microprudential Indicators ซึ่งเป็นการเสนออัตราส่วนทางการเงินอื่นๆที่เกี่ยวกับฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในบางอัตราส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรายการบัญชีที่ได้รับผลกระทบจากการกันสำรองและการดำรง

⁶³ IMF surveillance เป็น ความร่วมมือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการธนาคารกลางของ 22 ประเทศ ภายใต้ "The report of the working group on Strengthening Financial System" ในเดือนตุลาคม 1998 ซึ่งกระบวนการทำงานจะเป็นส่วนหนึ่งของ the joint World Bank-IMF Financial sector Assessment Program(FSAP) และThe related Financial System stability of financial Assessment(FSSAs) โดยได้พัฒนา Macroprudential Indicators(MPIs) คือ ดัชนีที่ใช้วัดความแข็งแกร่งและความมีเสถียรภาพของระบบการเงิน

เงินกองทุนเท่านั้น Aggregate Microprudential Indicators ได้แบ่งประเภทของอัตราส่วนที่ใช้ในการประเมินความแข็งแกร่งและฐานะการเงินของธนาคาร เป็น 6 ประเภท ซึ่งเรียกสั้นๆ ว่า “CAMELS” คือ

- ความมั่นคงเพียงพอของเงินกองทุน (Capital adequacy)
- คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset quality)
- คุณภาพในการจัดการหรือบริหาร(Management soundness)
- ความสามารถในการหารายได้(Earnings)
- ฐานะสภาพคล่อง(Liquidity)
- ความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงด้านการตลาด (Sensitivity to market risk)

1. ความมั่นคงเพียงพอของเงินกองทุน(Capital adequacy)

ความเพียงพอของเงินกองทุนเป็นการวัดฐานะการเงินของธนาคารในด้านความมั่นคงและความมีเสถียรภาพ ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินกองทุนให้เพียงพอครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ ในขณะเดียวกันธนาคารยังคงต้องรักษาฐานะคุณภาพของเงินทุนให้มั่นคงและเหมาะสมกับขนาดและขอบเขตของธุรกิจ ซึ่งช่วยให้ผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้เกิดความมั่นใจในความสามารถของธนาคารที่จะรับรองผลขาดทุนหรือขาดเซชการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อฐานะความมั่นคงของธนาคาร คือ คุณภาพของสินทรัพย์ที่ธนาคารมีอยู่ ดังนั้นหากธนาคารมีสินทรัพย์ที่ไม่มีคุณภาพเป็นจำนวนมาก นั้นย่อมส่งผลกระทบต่อฐานะของเงินกองทุนของธนาคารที่จะอ่อนแอลง จนกระทั่งเงินกองทุนสุทธิต่อหุ้นต่ำกว่ามูลค่าหุ้นของธนาคาร หรืออาจกล่าวได้ว่า มีฐานะเงินกองทุน หรือเสื่อมค่า(Impaired Capital) หากอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่มากๆ ก็อาจทำให้ธนาคารมีสินทรัพย์สุทธิไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้สินต่อบุคคลภายนอก ก็จะไม่สามารถชำระหนี้ (Insolvency) ได้ในที่สุด

■ อัตราส่วนที่แสดงถึงความเพียงพอเงินกองทุนและคุณภาพสินทรัพย์

1.1. อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง เป็นอัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ฐานะความเสี่ยง(Risk Exposure) ของธนาคารในการขยายสินเชื่อและลงทุนเปรียบเทียบกับฐานะของเงินกองทุนที่ธนาคารมีไว้รองรับสินเชื่อและเงินลงทุนหรือสินทรัพย์เสี่ยงที่ธนาคารมีอยู่ นั่นมี

เงินกองทุนที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นที่จะช่วยรองรับความเสียหายแก่ผู้ฝากเงินและเจ้าหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ได้เพียงพอหรือไม่

$$\text{อัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง} = \frac{\text{เงินกองทุน}}{\text{สินทรัพย์เสี่ยง}}$$

1.2. อัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์รวม เป็นสัดส่วนของผู้ถือหุ้นจากมูลค่าสินทรัพย์รวมของธนาคารที่แสดงถึงการการลงทุนในสินทรัพย์ของธนาคารว่าธนาคารได้ใช้แหล่งเงินทุนตนเองในสัดส่วนเท่าใดซึ่งหากอัตราส่วนนี้มีค่าสูงแสดงว่าธนาคารได้ใช้เงินทุนของตนในการลงทุนมากและไม่มีพันธะที่จะต้องชำระคืน

$$\text{อัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{เงินกองทุนชั้นที่ 1}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

1.3. อัตราการเจริญเติบโตของเงินกองทุนชั้นที่ 1 เป็นอัตราส่วนที่บอกถึงการขยายตัวของเงินกองทุนชั้นที่ 1 ของธนาคาร ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าธนาคารมีแนวโน้มที่จะมีเงินกองทุนที่เข้มแข็งหรือมีความมั่นคงมาก

$$\text{อัตราการเติบโตของเงินกองทุนชั้นที่ 1} = \frac{\text{เงินกองทุนชั้นที่ 1 งวดปัจจุบัน} - \text{เงินกองทุนชั้นที่ 1 งวดก่อน}}{\text{เงินกองทุนชั้นที่ 1 งวดก่อน}}$$

1.4. อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม เป็นอัตราที่แสดงถึงการขยายตัวของเงินกองทุนชั้นที่ 1 และเงินกองทุนชั้นที่ 2 รวมกัน หรืออาจนำเอากองทุนชั้นที่ 3 เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นกับหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศว่าจัดให้มีกองทุนชั้นที่ 3 หรือไม่ หากอัตราส่วนนี้สูงย่อมแสดงถึงแนวโน้มที่ธนาคารจะมีเงินกองทุนที่เข้มแข็งหรือมีความมั่นคงมากขึ้น

$$\text{อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม} = \frac{\text{เงินกองทุนรวมงวดปัจจุบัน} - \text{เงินกองทุนรวมงวดก่อน}}{\text{เงินกองทุนรวมงวดก่อน}}$$

1.5. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (LNW : Liabilities to net worth) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ถึงภาระหนี้สินของธนาคารต่อเงินทุนหรือส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนนี้ยิ่งให้ค่าต่ำเท่าไรยิ่งย่อมแสดงว่าธนาคารมีฐานะที่ดีเพราะมีหนี้สินน้อยเมื่อเทียบกับทุน

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งหมด}}{\text{ทุนทั้งหมดหรือส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด}}$$

เนื่องจากการกันสำรองฯ และการดำรงเงินกองทุนมีความสัมพันธ์กันในแง่ที่หากมีการกันสำรองในปริมาณที่สูงย่อมหมายถึงผลกำไรของธนาคารพาณิชย์จะต้องลดลงและส่งผลกระทบต่อส่วนของ Net worth ของธนาคารลดต่ำด้วยซึ่งแสดงถึงทุน (Capital) ของธนาคารก็จะลดต่ำลงจากความสัมพันธ์นี้จึงมีอัตราส่วนทางการเงินบางตัวที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ธนาคารหากจำนวนของทั้งการกันสำรองและการดำรงเงินกองทุนมีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามเมื่อธนาคารประสบปัญหาทุนเสื่อมค่า (Impaired Capital) แม้กระทั่งถึงขั้นติดลบมิได้หมายความว่าธนาคารจะต้องเลิกกิจการ ธนาคารอาจดำเนินการต่ออยู่ได้ถ้ายังมีทุนหมุนเวียนหรือตราใบใดที่ธนาคารยังมีความน่าเชื่อถืออันมีผลให้สามารถเพิ่มปริมาณเงินฝากได้อย่างสม่ำเสมอธนาคารพาณิชย์ก็ย่อมจะไม่ขาดเงินทุนหมุนเวียนเช่นกัน

2. วิเคราะห์ด้านคุณภาพสินทรัพย์ (Asset quality)

คุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพและความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ของฝ่ายบริหารธนาคารในด้านต่างๆ และมีแนวทางการกำหนดนโยบายการบริหารทรัพย์สินการเป็นไปในลักษณะใด ในขณะที่เดียวกันคุณภาพของสินทรัพย์อาจวัดออกมาในลักษณะระดับความเสี่ยงต่อการสูญเสียด้านสินทรัพย์แต่ละประเภทซึ่งธนาคารพาณิชย์อาจทำการแบ่งลำดับชั้นคุณภาพสินทรัพย์เพื่อทำการวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นลูกหนี้ซึ่งเป็นการวิเคราะห์คุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ที่ครอบคลุมสินทรัพย์ของธนาคารโดยรวม เนื่องจากสินทรัพย์ส่วนใหญ่ของธนาคารเป็นเงินให้สินเชื่อ การที่ธนาคารมีระดับคุณภาพของสินทรัพย์ต่ำ จะทำให้ธนาคารมีความเสี่ยงในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหาย และความมั่นคงทางการเงินของธนาคารที่ลดลง

2.1 อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกถึงคุณภาพสินเชื่อ เนื่องจากจำนวนเงินที่ต้องกันไว้เป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญได้สำรองไว้สำหรับสินเชื่อที่คาดว่าจะกลายเป็นหนี้สูญ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ ดังนั้นหากอัตราส่วนนี้มีค่ามาก ย่อมแสดงถึงกำไรของธนาคารจะลดลงทำให้การลงทุนด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ได้ผลไม่คุ้มค่างบเงินลงทุนในการปล่อยสินเชื่อ แต่ทั้งนี้อัตราส่วนนี้ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารสินเชื่อของธนาคารแต่ละแห่งด้วย เนื่องจากอาจมีธนาคารพาณิชย์บางแห่งได้ตั้งการกันสำรองในส่วนนี้มากกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้

$$\text{อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ} = \frac{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}}$$

2.2 อัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์การขยายตัวของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของธนาคารในงวดปัจจุบันเปรียบเทียบกับงวดก่อน ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าคุณภาพหนี้ของธนาคารมีแนวโน้มลดลง แต่ในขณะเดียวกันจะต้องนำอัตราส่วนที่ได้ขึ้นไปพิจารณาควบคู่กับอัตราการเติบโตของเงินปล่อยสินเชื่อด้วย หากอัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อต่ำกว่าการขยายตัวของอัตราการขยายตัวของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ แสดงว่าคุณภาพหนี้ของธนาคารมีแนวโน้มลดลง

$$\text{อัตราการเติบโตของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ} = \frac{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญงวดนี้} - \text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญงวดก่อน}}{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญงวดก่อน}}$$

2.3 อัตราการเติบโตเงินให้สินเชื่อ เป็นอัตราส่วนที่นำมาใช้วิเคราะห์ร่วมกับอัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดยทั้งนี้ หากธนาคารพาณิชย์มีความจำเป็นที่จะต้องมีการกู้ยืมมากขึ้นก็อาจจะเกิดผลกระทบต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อเนื่องจาก จะทำให้ Net worth ของธนาคารลดต่ำลง

$$\text{อัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อ} = \frac{\text{เงินให้สินเชื่อของงวดนี้} - \text{เงินให้สินเชื่อของงวดก่อน}}{\text{เงินให้สินเชื่อของงวดก่อน}}$$

2.4 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Leverage ratio) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการนำทรัพยากรในส่วนที่เป็นหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ซึ่งส่วนใหญ่ คือ เงินฝาก (Deposits) ธนาคารพาณิชย์จะนำส่วนนี้มาปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นหากส่วนของหนี้สินขยายตัวเพิ่มขึ้นย่อมมีนัยยะว่าสินเชื่อที่ย่อมที่จะขยายตัวเช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์อัตราส่วนนี้จะเป็นการแสดงความสามารถในการชำระหนี้โดยใช้ในส่วนทุนหรือส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นมาชำระหนี้ที่ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด จากความหมายดังกล่าวค่าของอัตราส่วนนี้จึงไม่ควรที่จะมีค่าที่สูงมากเกินไป หรือหากมีการขยายตัวก็ควรที่จะเป็นขยายตัวที่สอดคล้องกันทั้งส่วนที่เป็นหนี้สินและทุน ซึ่งเป็นการแสดงความสามารถในการบริหารจัดการและจัดสรรหนี้สินเพื่อก่อให้เกิดรายได้ได้อย่างเหมาะสมกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจากภาระหนี้ดังกล่าวได้ดีเพียงใด

$$\text{Leverage ratio} = \frac{\text{หนี้สิน (Debt)}}{\text{ทุน (Equities)}}$$

3. ประสิทธิภาพการบริหารงาน (Management soundness Indicators)

อัตราส่วนที่แสดงประสิทธิภาพการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากการบริหารหรือจัดการเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีผลต่อความมั่นคงก้าวหน้าของธนาคารพาณิชย์ หากธนาคารใดขาดการจัดการที่ดีการบริหารไม่มีประสิทธิภาพก็ย่อมจะมีผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของธนาคารในด้านอื่นด้วย อย่างไรก็ตามการประเมินคุณภาพในการจัดการและบริหารยากที่จะวัดออกมาในลักษณะการวิเคราะห์เชิงปริมาณและอัตราส่วนทางการเงินได้โดยตรงเพียงประการเดียวแต่ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้บริหารหรือผู้วิเคราะห์ในการประเมินคุณภาพ การประเมินฐานะคุณภาพของการจัดการและบริหารของธนาคาร จึงต้องอาศัยการประเมินในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประสิทธิภาพและลักษณะการจัดองค์กร รวมถึง ประสิทธิภาพ ความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถของผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น

3.1 อัตราส่วนค่าใช้จ่าย(Expense ratios) เป็นอัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายต่อรายได้ที่เกิดขึ้น โดยหากอัตราส่วนนี้อยู่ในระดับสูงจะแสดงถึงการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนักหรือมีต้นทุนในการดำเนินงานสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของธนาคารพาณิชย์เอง

$$\text{Expense ratio} = \frac{\text{Expenses}}{\text{Total revenues}}$$

4. การวิเคราะห์ด้านความสามารถในการทำกำไร (Earnings and Profitability)

ผลการดำเนินงานที่ดีของธนาคารสามารถเป็นเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความเติบโตก้าวหน้าของธนาคาร ในขณะที่เดียวกันเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ระดับความสามารถในการหารายได้หรือการทำกำไรของธนาคารได้อย่างชัดเจนขึ้นในการประเมินฐานะดังกล่าวจึงควรวิเคราะห์เปรียบเทียบกับระดับหรืออัตราการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์อื่นในระบบเฉลี่ย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปรียบเทียบกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์อื่นที่มีขนาดเดียวกัน (Peer group)

4.1. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on total assets)

เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

4.2. อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on equity)

เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์ของเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นอันรวมถึงประสิทธิภาพในการหาผลตอบแทนจากการลงทุนของธนาคารพาณิชย์

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด}} \times 100$$

4.3. อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้รวม

เป็นอัตราส่วนที่แสดงความสามารถในการทำกำไรโดยคิดเป็นสัดส่วนกับรายได้รวมทั้งหมดซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าจากรายได้ทั้งหมดเป็นส่วนของกำไรที่จะสามารถนำไปเพิ่มส่วนของทุนของธนาคารพาณิชย์เท่าใด

$$\text{อัตราส่วนกำไรต่อรายได้รวม} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{รายได้รวม}} \times 100$$

4.4. อัตราส่วนหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อรายได้รวม

เป็นอัตราส่วนที่แสดงค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญเปรียบเทียบกับรายได้รวม หากอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สามารถส่งผลกระทบต่อกำไรของธนาคารได้เป็นจำนวนมาก หรืออาจแสดงถึงการกันสำรองเพื่อรองรับผลขาดทุนที่เกิดจากหนี้สูญที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่ามีปริมาณที่เพียงพอหรือไม่

$$\text{อัตราส่วนหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญต่อรายได้รวม} = \frac{\text{หนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ}}{\text{รายได้รวม}} \times 100$$

5. การประเมินสภาพคล่อง (Liquidity Indicators)

นอกจากที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงสินทรัพย์ให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วยังต้องดำรงฐานะสภาพคล่องให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณและลักษณะการประกอบธุรกิจของธนาคารนั้น ทั้งในด้านจำนวนคุณภาพและความคล่องตัวอีกด้วย อัตราส่วนที่ใช้ประเมินสภาพคล่องจะบ่งบอกถึงความสามารถของกิจการในการจ่ายภาระผูกพันทางการเงินในระยะสั้น แบ่งได้เป็น

5.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Current ratio)

คือ อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Current assets}}{\text{Current liabilities}}$$

การนำอัตราส่วนนี้เข้ามาพิจารณาเนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีสินทรัพย์หมุนเวียน อาทิ ลูกหนี้ระยะสั้นอายุไม่เกิน 1 ปี เป็นต้นซึ่งหากมีการกันสำรองฯ และการดำรงเงินกองทุนเปลี่ยนแปลงก็อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยสินเชื่อระยะสั้นได้

5.2 อัตราส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อเงินฝาก (Loans-to-Deposits ratios)

อัตราส่วนที่แสดงความสามารถของธนาคารในการเคลื่อนย้ายเงินฝากไปสู่อุปสงค์ของเงินปล่อยสินเชื่อ หากอัตราส่วนนี้มีค่าสูงหมายความว่าธนาคารมีสภาพคล่องอยู่ในระดับต่ำซึ่งถือเป็นสัญญาณไม่ดีนัก หากมี Shock เกิดขึ้น

$$\text{Loans - to - deposits ratio} = \frac{\text{Loans}}{\text{Deposits}} \times 100$$

6. ความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงทางด้านตลาด (Sensitivity to Market Risk Indicators)

แสดงการวัดผลกระทบที่เกิดจากความเสี่ยงทางด้านตลาด อันได้แก่ ความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย อันส่งผลกระทบต่อสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากการศึกษาไม่ได้มุ่งที่จะพิจารณาความเสี่ยงทางการตลาด กอปรกับอัตราส่วนที่ใช้ในการพิจารณาไม่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ อันเกิดจากการกันสำรองฯและการดำรงเงินกองทุน ดังนั้นจึงไม่ขอกล่าวถึงในตรงจุดนี้อย่างละเอียดนัก

จากอัตราส่วนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางเลือกปฏิบัติที่ธนาคารพาณิชย์สามารถนำการคำนวณอัตราส่วนดังกล่าวไปทำการวิเคราะห์ในด้านหลักทั้ง 5 ด้านเพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางการวางกลยุทธ์และนโยบายของธนาคารแต่ละแห่งรวมถึงยังสามารถที่จะเปรียบเทียบอัตราส่วนบางประเภทกับธนาคารอื่นๆได้อีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตามการศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการวิเคราะห์รายการทางบัญชีของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบตั้งแต่ในช่วงปี 2531-2548 จึงทำให้ข้อมูลในบางรายการบัญชีที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ยังคงขาดความสมบูรณ์จากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ดังกล่าว การศึกษาชิ้นนี้จึงจะทำการวิเคราะห์อัตราส่วนในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการเงินที่นำมาศึกษาเท่านั้นเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการวิเคราะห์

ที่ผิดพลาดอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล⁶⁴ โดยได้ทำการแยกการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนคือ ในส่วนแรกจะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว(RAROC) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) ในส่วนที่ 2 จะเป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือการกำกับดูแลทั้ง 2 เครื่องมือ คือ อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ อัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ อัตราการเติบโตเงินให้สินเชื่อ และอัตราส่วนค่าใช้จ่าย(Expense ratio)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁴ ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นรายได้และค่าใช้จ่ายจะเป็นการนำรายได้ในส่วนที่เป็นดอกเบี้ยและ เงินปันผลมาทำการศึกษาค่าเหล่านั้นทั้งนี้เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อในขณะเดียวกันรายการบัญชีทางด้านค่าใช้จ่ายที่นำมาทำการวิเคราะห์ก็จะใช้ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเช่นกัน

บทที่ 5

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ในส่วนของบทที่ 5 นี้จะเป็นส่วนการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาโดยในบทนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ด้วยกัน คือ ในส่วนแรกเป็นส่วนวิเคราะห์ผลที่ได้จากการใช้แบบจำลองการกันสำรองฯ ตามแบบวิธี Dynamic loan loss provision ได้อ้างอิงจากหลักเกณฑ์การปฏิบัติของธนาคารกลางสเปนโดยวิธีการศึกษาได้นำไปสร้างแบบจำลอง (Simulation) ภายใต้สมมติฐานสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลเงินปล่อยสินเชื่อในช่วงปี พ.ศ.2531-2548 รวมถึงข้อมูลเงินกันสำรองในช่วงเวลาเดียวกันทั้งนี้ข้อมูลเงินกันสำรองฯ ที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลที่ได้อ้างอิงจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทยโดยเป็นข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ แต่ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในแง่ของหลักเกณฑ์วิธีการในการคิดคำนวณเงินกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์มาโดยตลอดสำหรับช่วงเวลาของข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพแวดล้อมทางการเงินในช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น แต่เนื่องจากเราต้องการศึกษาถึง ปริมาณการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ ฉะนั้นแม้ว่าวิธีในการคำนวณปริมาณเงินกันสำรองฯ จะมีวิธีการคิดที่แตกต่างกันก็ตาม จึงไม่มีผลกระทบต่อผลการศึกษามาจากประเด็นวิธีการกันสำรองฯ ที่ใช้

ส่วนที่ 2 จะเป็นการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการใช้ข้อมูลสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบซึ่งได้นำมาศึกษาหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน Basel II ภายใต้ข้อสมมติฐานที่กำหนดขึ้นให้ใกล้เคียงกับระบบการเงินของประเทศไทย และแนวโน้มของการนำวิธีปฏิบัติของ Basel II ไปปฏิบัติใช้ในอนาคตอันใกล้

ส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่สามารถช่วยสะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นภายใต้ทางเลือกที่กำหนดขึ้น หากมีการนำหลักเกณฑ์การกันสำรองแบบ Dynamic loan loss และ Basel II มาใช้ควบคู่กับหลักเกณฑ์ที่ไทยถือปฏิบัติอยู่แล้วในปัจจุบัน

5.1 วิเคราะห์ผลจากการทำ Simulation ตามแบบจำลอง Dynamic loan loss provision

จากจุดประสงค์การศึกษาที่ต้องการนำหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ ตามวิธี Dynamic loan loss provision ของประเทศสเปน มาทำการทดสอบกับข้อมูลของประเทศไทย เพื่อที่จะหาค่า α (alpha) ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้กับสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทยและเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของการกันสำรองฯของประเทศไทยด้วยอีกมิติทั้งนี้ เพื่อที่จะทราบถึงพฤติกรรมของการกันสำรองฯ ว่ามีลักษณะที่ผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจหรือไม่ จึงได้แบ่งการวิเคราะห์ในส่วนของการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญนี้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่แรก วิเคราะห์พฤติกรรมของสินเชื่อ(Loans)และการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) ต่อวัฏจักรเศรษฐกิจ(Business cycles) โดยเป็นการวิเคราะห์ทั้งในส่วนประเทศไทยและประเทศสเปน และส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ ค่า α (alpha) ที่เหมาะสมภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงิน(Financial Environment) ของประเทศไทยภายใต้หลักเกณฑ์ Dynamic loan loss provision

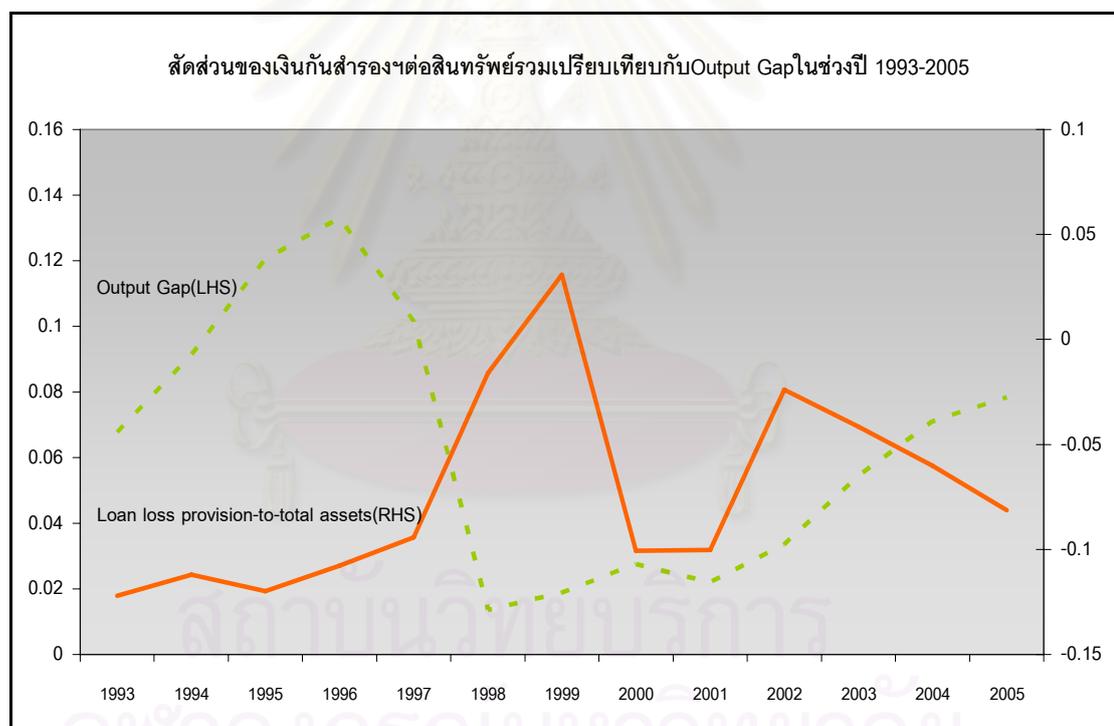
5.1.1 วิเคราะห์พฤติกรรมของสินเชื่อ(Loans)และการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ (Loan loss provision) ต่อวัฏจักรเศรษฐกิจ(Business cycles)

ลำดับแรกก่อนที่จะทำการอธิบายผลจากการทำ Simulation จะขอกล่าวถึงการนำข้อมูลการปล่อยสินเชื่อที่นำมาทำการวิเคราะห์พฤติกรรมของสินเชื่อ จากการศึกษาโดยการนำข้อมูลการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญมาเปรียบเทียบกับช่องว่างของผลผลิต(Output gap) ผลที่ได้พบว่า จากลักษณะกราฟที่ปรากฏในภาพที่ 5-1 สัดส่วนเงินกันสำรองฯ(Allowance for doubtful) ต่อสินทรัพย์รวม(Total assets)เปรียบเทียบกับช่องว่างของผลผลิต(Output Gap) ในช่วงปี 1993-2005 พบว่าพฤติกรรมของการกันสำรองฯและช่องว่างของผลผลิตมีลักษณะที่เคลื่อนที่สวนทางกันซึ่งการเปลี่ยนแปลงของช่องว่างของผลผลิต(Output gap)และการกันสำรองฯ (Loan loss provision) ในลักษณะเช่นนี้จะมีลักษณะที่เป็น Procyclicality ในบางช่วง โดยที่เห็นได้ชัดเจน คือ ช่วงตั้งแต่ปี 1998-2000 และช่วงปี 2003-2005 การวิเคราะห์พฤติกรรมของการกันสำรองฯ เปรียบเทียบกับช่องว่างของผลผลิต(Output gap) เป็นการอ้างอิงจาก Borio(2001) ที่ได้วิเคราะห์พฤติกรรมของการกันสำรองฯ ว่าประเทศโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ผันผวนไปตามวัฏจักรสินเชื่อ(Procyclicality) โดยได้กำหนดลักษณะของ Procycality ว่าต้องมีส่วนทำให้วัฏจักร

เศรษฐกิจเร่งตัวหรือชะลอตัวในระดับที่แรงกว่าปกติที่ควรจะเป็น⁶⁵ โดยปริมาณการกันสำรองจะมีการลดต่ำลงในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นในช่วงเศรษฐกิจหดตัว

เมื่อทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญของประเทศไทยพบว่า มีลักษณะที่ผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจอันมีลักษณะที่เหมือนกับอีกหลายประเทศ (Borio,2001) อาทิ ประเทศ สเปน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย สวีเดน และนอร์เวย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแต่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งสิ้น

ภาพที่ 5-1 สัดส่วนเงินกันสำรองฯ(Allowance for doubtful)ต่อสินทรัพย์รวม(Total assets) เปรียบเทียบกับ Output Gap ในช่วงปี 1993-2005

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

⁶⁵ Borio(2001)"...To avoid confusion, in what follows the movement in a financial indicator is said to be "procyclical" if it trend to amplify business cycle fluctuations.According to this definition,for instance, provisions behave procyclically if they fall in economic upswings and rise in downswings..."

5.1.2 การวิเคราะห์ปริมาณเงินกันสำรองตามวิธี *Dynamic loan loss provision* และ ค่า α (alpha) ที่เหมาะสมภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงิน (*Financial Environment*) ของประเทศไทย

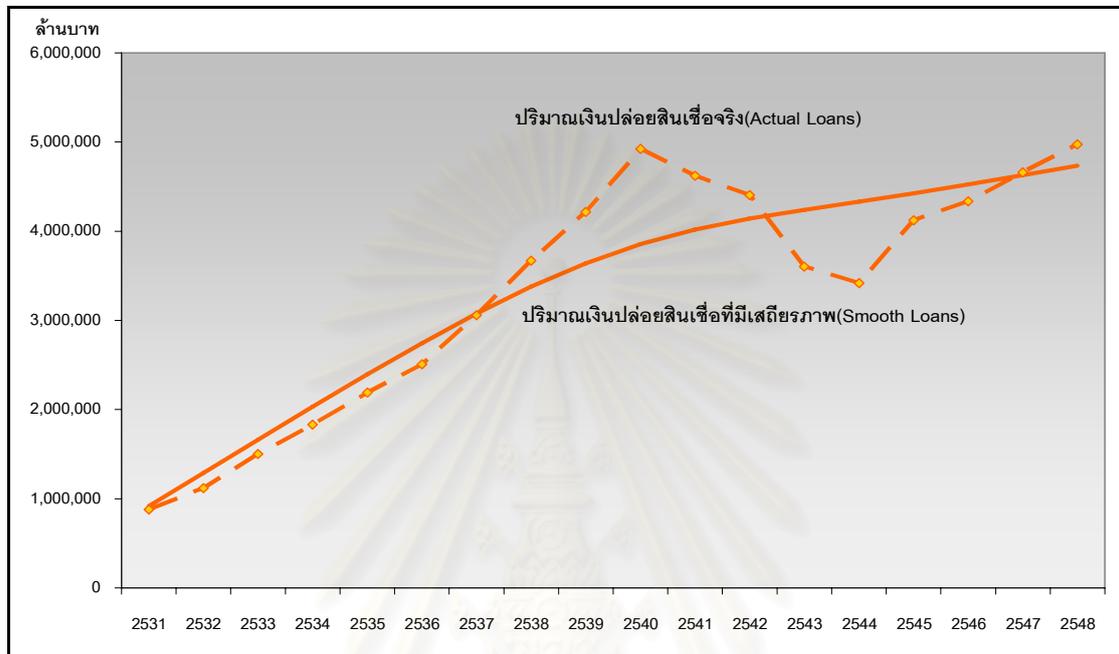
ในส่วนของการศึกษาเป็นการเสนอถึงผลที่ได้จากการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของ การทำ Simulation ในบทที่ 4 และเพื่อง่ายแก่การทำความเข้าใจจึงได้นำเสนอผลของการศึกษาเป็นตารางแสดงผลการคำนวณให้อยู่ในส่วนนี้ ในอันดับแรกจะเป็นการแสดงผลที่ได้จากการหาค่าสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth loans) โดยการใช้วิธี Hodrick Prescott Filter ซึ่งผลที่ได้จะปรากฏในช่องที่ (2) ในตารางที่ 5-1 แสดงข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณค่า Statistical provision ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ชัดเจนขึ้นหากพิจารณาเป็นกราฟ ดังปรากฏใน ภาพที่ 5-2 แสดงปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อจริงเปรียบเทียบกับปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth loans)

ตารางที่ 5-1 แสดงข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณค่า Statistical provision

ปี	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	HP trend- Loans (ล้านบาท)	ดอกเบี้ยค้าง รับ (ล้านบาท)	เงินให้สินเชื่อ รวมดอกเบี้ย ค้างรับ (ล้านบาท)	สัดส่วนของ ดอกเบี้ยต่อ สินเชื่อ (ล้านบาท)	ค่าเผื่อนี้ สงสัยจะ สูญ (ล้านบาท)	ΔC (ล้านบาท)	$\gamma(Ct-1)$ (ล้านบาท)	Rate of Growth (%)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
2531	877,280.83	918,246.40	13,210.81	890,491.63	1.51	14,089			
2532	1,119,404.21	1,290,578.00	14,177.32	1,133,581.52	1.27	18,283	242,123.38	101,783.58	27.60
2533	1,503,835.47	1,662,499.00	20,419.06	1,524,254.53	1.36	23,310	384,431.26	129,875.13	34.34
2534	1,829,612.17	2,031,890.00	29,526.95	1,859,139.12	1.61	28,035	325,776.70	174,477.49	21.66
2535	2,189,191.85	2,395,041.00	33,395.29	2,222,587.15	1.53	39,044	359,579.69	212,274.64	19.65
2536	2,508,542.08	2,746,223.00	36,042.44	2,544,584.51	1.44	49,337	319,350.23	253,993.67	14.59
2537	3,056,615.83	3,077,645.00	40,337.86	3,096,953.69	1.32	64,694	548,073.76	291,045.21	21.85
2538	3,670,481.97	3,379,143.00	50,305.75	3,720,787.72	1.37	77,306	613,866.13	354,633.64	20.08
2539	4,217,115.34	3,640,338.00	64,124.57	4,281,239.91	1.52	116,214	546,633.38	425,855.41	14.89
2540	4,923,958.04	3,853,769.00	98,908.28	5,022,866.31	2.01	256,772	706,842.69	489,276.72	16.76
2541	4,622,390.66	4,017,740.00	142,686.08	4,765,076.74	3.09	630,531	301,567.38	571,285.78	-6.12
2542	4,405,460.42	4,141,257.00	114,449.63	4,519,910.05	2.60	728,496	216,930.24	536,297.43	-4.69
2543	3,603,227.14	4,239,375.00	60,598.25	3,663,825.39	1.68	345,858	802,233.28	511,128.83	-18.21
2544	3,419,433.53	4,329,787.00	36,721.56	3,456,155.09	1.07	207,998	183,793.61	418,052.39	-5.10
2545	4,121,258.15	4,423,829.00	46,795.75	4,168,053.90	1.14	440,362	701,824.62	396,728.35	20.52
2546	4,334,306.43	4,523,729.00	35,185.69	4,369,492.12	0.81	430,484	213,048.27	478,155.21	5.17
2547	4,660,292.00	4,628,693.00	30,897.00	4,691,189.00	0.66	355,797	325,985.57	502,873.42	7.52
2548	4,973,406.00	4,736,031.00	26,980.00	5,000,386.00	0.54	290,693	313,114.00	540,694.81	6.72
ค่าเฉลี่ยของอัตราการขยายตัวของสินเชื่อ(γ)									11.6022

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

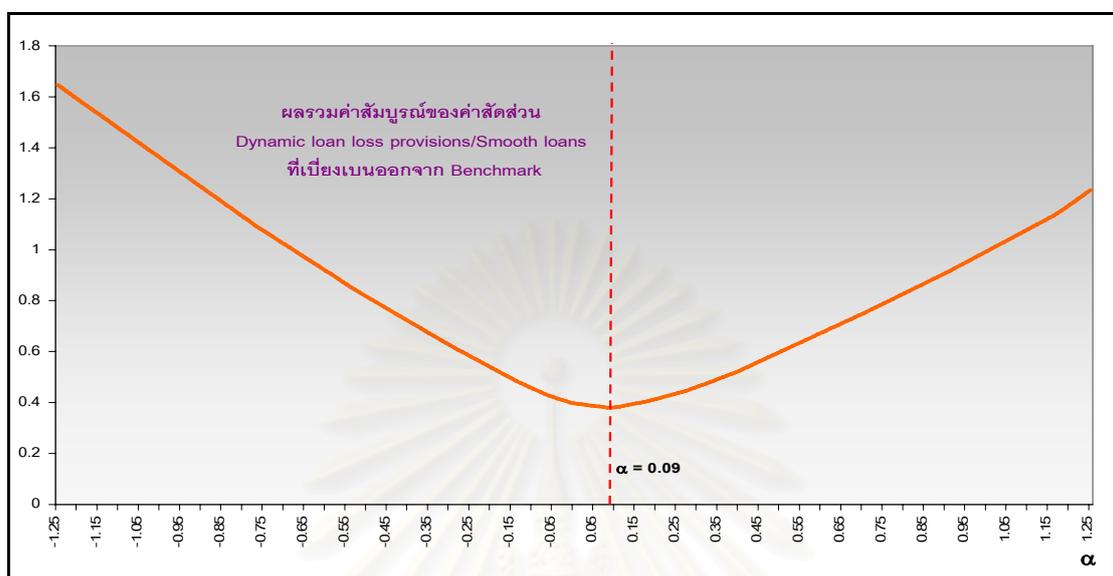
ภาพที่ 5-2 แสดงปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อจริงเปรียบเทียบกับปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพในช่วงปี 2531 ถึง 2548

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

เมื่อได้ทราบถึงจำนวนของปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพแล้วจะนำไปหาอัตราส่วนระหว่าง การกันสำรองตามที่ได้จากวิธี Dynamic ต่อเงินปล่อยสินเชื่อดังกล่าว ซึ่งทั้งนี้ค่าของ Dynamic loan loss provision จะเป็นการนำค่าที่คำนวณจากค่า α ในช่วงที่กำหนดเพื่อที่จะหาค่า α ที่ทำให้ค่า Statistical provision เหมาะสมที่สุดภายใต้สมมติฐานที่กำหนดไว้ในการคำนวณ Statistical provision นี้ จะเป็นการคำนวณโดยใช้ค่าที่ α ต่างกันออกไปในนี้ที่กำหนดให้ช่วงความถี่ของค่า α เท่ากับ 0.01 ซึ่งช่วงของค่า α อยู่ระหว่างค่า -1.25 ถึง 1.25 ซึ่งค่า α ที่เราจะนำมาพิจารณาจะเป็นช่วงที่ให้ค่าของ Statistical provision เมื่อนำไปรวมกับเงินกันสำรองที่มีอยู่เดิมแล้วจะได้ค่า Dynamic loan loss provision โดยต้องนำค่าเงินกันสำรองที่คำนวณได้ใหม่นี้มาคำนวณเป็นสัดส่วนกับปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม (Smooth loans) เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับอัตราส่วนระหว่างเงินกันสำรองที่เหมาะสม (Smooth loan loss provision) ต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth loans) ทั้งนี้จะเป็นการเปรียบเทียบโดยการหาผลรวมของค่าสัมบูรณ์ที่ได้จากการหาผลต่างระหว่างอัตราส่วนที่เราต้องการจะเปรียบเทียบกับอัตราส่วนที่เราใช้เป็นเกณฑ์ (Benchmark)

ภาพที่ 5-3 ผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของอัตราส่วน Dynamic loan loss provisions ต่อ Smooth loans ณ ระดับค่า α ในช่วง -1.25 ถึง 1.25

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพ แสดงให้เห็นว่าค่าของ α ที่อยู่ในช่วงที่เรานำมาศึกษา คือ ช่วง -1.25 ถึง 1.25 ค่า α ที่เหมาะสมเท่ากับ 0.09 เนื่องจากเป็นค่า α ที่ทำให้จำนวนของ Dynamic loan loss provisions ส่วนด้วยเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth Loans) ห่างออกจากค่าอัตราส่วนของเงินกู้สำรองที่เหมาะสม (Smooth loan loss provisions) ต่อเงินปล่อยสินเชื่อที่มีเสถียรภาพ (Smooth Loans) ซึ่งได้กำหนดให้เป็นค่าเปรียบเทียบหาค่าที่ดีที่สุด (Benchmark) ทั้งนี้ในการคำนวณหาค่าที่เบี่ยงเบนออกจากค่าอ้างอิง (Benchmark) น้อยที่สุดนี้เราจะทำการหาผลรวมของค่าสัมบูรณ์ที่ได้จากค่าผลต่างที่ห่างออกจาก Trend ซึ่งหากค่าผลรวมที่ได้จากการรวมค่าสัมบูรณ์จากส่วนเบี่ยงเบนนี้ให้ค่าน้อยที่สุดย่อมแสดงว่าเป็นค่าของอัตราส่วนที่เหมาะสมที่สุดในแง่ที่ให้ค่าที่ต่างจากค่าอ้างอิง (Benchmark) น้อยที่สุดนั่นเอง เมื่อเราทราบค่า α ที่เหมาะสมแล้วเราจึงสามารถหาค่าของจำนวนการกู้สำรองภายใต้วิธี Dynamic ได้ ซึ่งค่าที่ได้ในส่วนของ Statistical provision นี้ต้องนำไปรวมกับเงินกู้สำรองที่มีอยู่เดิมโดยได้แสดงตารางที่ 5-2 เงินกู้สำรองในส่วนที่เป็น Statistical provision ในช่วงค่า α เท่ากับค่า 0.05 ถึง 0.15 ซึ่งเป็นการแสดงค่าของ Statistical provision ที่ใช้ค่า α ที่ต่างกันโดยค่าที่เหมาะสมคือค่าที่ใช้ α เท่ากับ 0.09 และเมื่อนำค่า Statistical provision นี้มารวมกับเงินกู้สำรองที่มีอยู่ตามข้อมูลจริงจะได้ค่าตามที่ปรากฏใน ตารางที่ 5-3

ตารางที่ 5-2 เงินกันสำรองในส่วนที่เป็น Statistical provision ในช่วงค่า α เท่ากับค่า 0.05 ถึง 0.15 (ล้านบาท)

ปี	$\alpha=0.05$	$\alpha=0.06$	$\alpha=0.07$	$\alpha=0.08$	$\alpha=0.09$	$\alpha=0.1$	$\alpha=0.11$	$\alpha=0.12$	$\alpha=0.13$	$\alpha=0.14$	$\alpha=0.15$
2532	7.02	8.42	9.82	11.23	12.63	14.03	15.44	16.84	18.24	19.65	21.05
2533	12.73	15.27	17.82	20.36	22.91	25.46	28.00	30.55	33.09	35.64	38.18
2534	7.56	9.08	10.59	12.10	13.62	15.13	16.64	18.16	19.67	21.18	22.69
2535	7.37	8.84	10.31	11.78	13.26	14.73	16.20	17.68	19.15	20.62	22.10
2536	3.27	3.92	4.57	5.23	5.88	6.54	7.19	7.84	8.50	9.15	9.80
2537	12.85	15.42	17.99	20.56	23.13	25.70	28.27	30.84	33.41	35.98	38.55
2538	12.96	15.55	18.15	20.74	23.33	25.92	28.52	31.11	33.70	36.29	38.88
2539	6.04	7.25	8.45	9.66	10.87	12.08	13.29	14.49	15.70	16.91	18.12
2540	10.88	13.05	15.23	17.41	19.58	21.76	23.93	26.11	28.28	30.46	32.63
2541	-13.49	-16.18	-18.88	-21.58	- 24.27	-26.97	-29.67	-32.37	-35.06	-37.76	- 40.46
2542	-15.97	-19.16	-22.36	-25.55	- 28.74	-31.94	-35.13	- 38.32	-41.52	-44.71	-47.91
2543	14.56	17.47	20.38	23.29	26.20	29.11	32.02	34.93	37.84	40.75	43.67
2544	-11.71	-14.06	-16.40	-18.74	- 21.08	-23.43	-25.77	-28.11	-30.45	-32.80	-35.14
2545	15.25	18.31	21.36	24.41	27.46	30.51	33.56	36.61	39.66	42.71	45.76
2546	-13.26	-15.91	-18.56	-21.21	- 23.86	-26.51	-29.16	-31.81	-34.46	-37.11	-39.77
2547	-8.84	-10.61	-12.38	-14.15	- 15.92	-17.69	- 19.46	-21.23	-23.00	-24.76	-26.53
2548	-11.38	-13.65	-15.93	- 18.21	- 20.48	-22.76	-25.03	-27.31	-29.59	-31.86	-34.14

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

หมายเหตุ: ปริมาณเงินกันสำรองในส่วน statistical provisions ที่นำมาแสดงเฉพาะช่วง α 0.05 ถึง 0.15 เนื่องจากค่าของ α ที่เหมาะสม คือ 0.09 ดังนั้นจึงเลือกที่จะแสดงค่าเพียงบางส่วนเท่านั้นซึ่งครอบคลุมช่วงที่เหมาะสมกับการแสดงค่าตั้งแต่ -1.25 ถึง 1.25

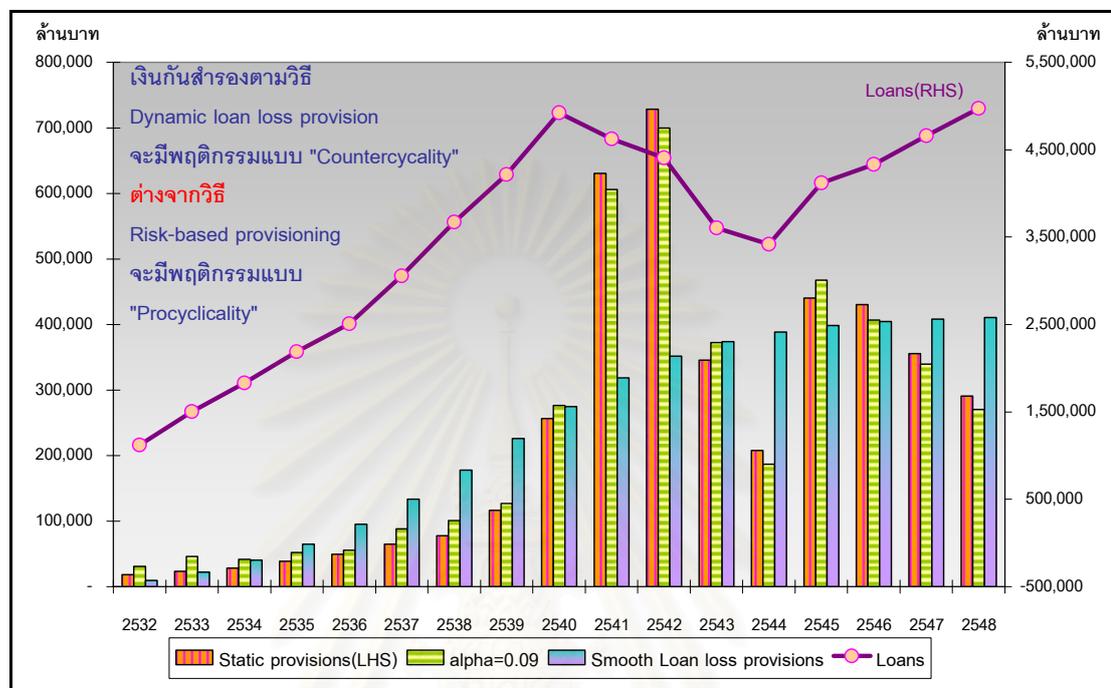
ตารางที่ 5-3 จำนวนเงินกันสำรองทั้งหมดตามวิธี Dynamic loan loss provision (Static provisions* + Statistical provisions) (พันล้านบาท)

ปี	Loans	Static provisions	$\alpha=0.05$	$\alpha=0.06$	$\alpha=0.07$	$\alpha=0.08$	$\alpha=0.09$	$\alpha=0.1$	$\alpha=0.11$	$\alpha=0.12$	$\alpha=0.13$	$\alpha=0.14$	$\alpha=0.15$
2532	1,119.40	18.28	25.30	26.70	28.11	29.51	30.91	32.32	33.72	35.12	36.53	37.93	39.33
2533	1,503.84	23.31	36.04	38.58	41.13	43.67	46.22	48.77	51.31	53.86	56.40	58.95	61.49
2534	1,829.61	28.03	35.60	37.11	38.63	40.14	41.65	43.16	44.68	46.19	47.70	49.22	50.73
2535	2,189.19	39.04	46.41	47.88	49.36	50.83	52.30	53.77	55.25	56.72	58.19	59.67	61.14
2536	2,508.54	49.34	52.61	53.26	53.91	54.57	55.22	55.87	56.53	57.18	57.83	58.49	59.14
2537	3,056.62	64.69	77.55	80.12	82.69	85.26	87.83	90.40	92.97	95.54	98.11	100.68	103.25
2538	3,670.48	77.31	90.27	92.86	95.45	98.04	100.64	103.23	105.82	108.41	111.01	113.60	116.19
2539	4,217.12	116.21	122.25	123.46	124.67	125.88	127.08	128.29	129.50	130.71	131.91	133.12	134.33
2540	4,923.96	256.77	267.65	269.83	272.00	274.18	276.35	278.53	280.70	282.88	285.06	287.23	289.41
2541	4,622.39	630.53	617.05	614.35	611.65	608.95	606.26	603.56	600.86	598.16	595.47	592.77	590.07
2542	4,405.46	728.50	712.53	709.33	706.14	702.95	699.75	696.56	693.37	690.17	686.98	683.78	680.59
2543	3,603.23	345.86	360.41	363.32	366.24	369.15	372.06	374.97	377.88	380.79	383.70	386.61	389.52
2544	3,419.43	208.00	196.28	193.94	191.60	189.26	186.91	184.57	182.23	179.89	177.54	175.20	172.86
2545	4,121.26	440.36	455.62	458.67	461.72	464.77	467.82	470.87	473.92	476.97	480.02	483.08	486.13
2546	4,334.31	430.48	417.23	414.58	411.93	409.28	406.62	403.97	401.32	398.67	396.02	393.37	390.72
2547	4,660.29	355.80	346.95	345.18	343.41	341.65	339.88	338.11	336.34	334.57	332.80	331.03	329.26
2548	4,973.41	290.69	279.31	277.04	274.76	272.49	270.21	267.93	265.66	263.38	261.11	258.83	256.56

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

* Static provisions = General provisions + Specific provisions

ภาพที่ 5-4 แสดงจำนวนของการปล่อยสินเชื่อและจำนวนเงินกันสำรองตามวิธี Risk-based provisioning (Static provision) เงินกันสำรอง Dynamic approach และ เงินกันสำรองที่เหมาะสม (Smooth Loan loss provision)

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

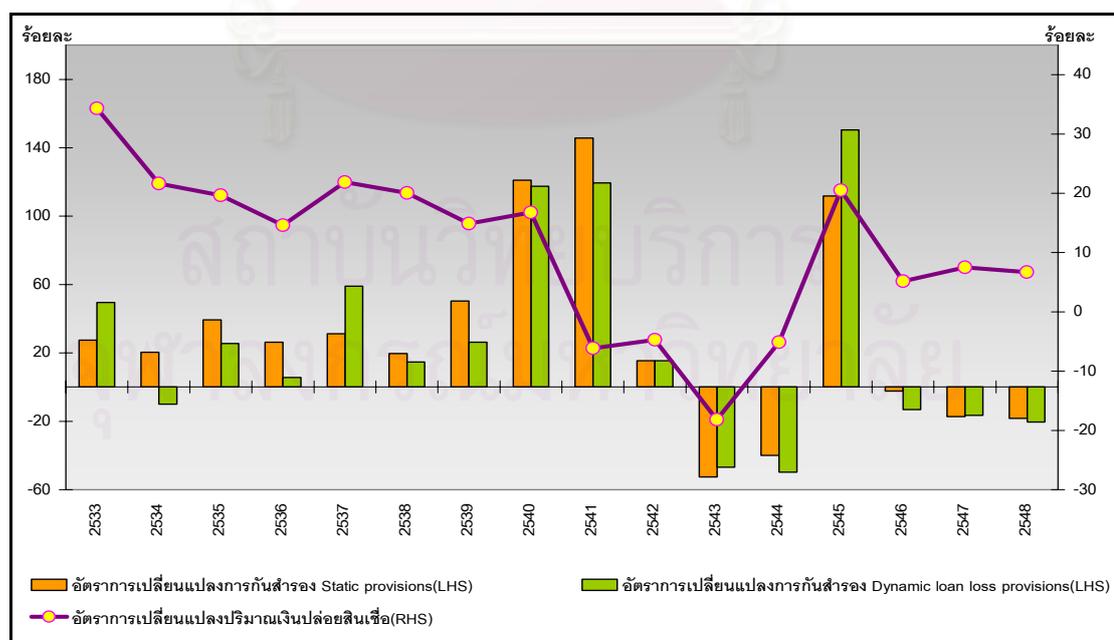
จากรูปภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision สามารถที่จะปรับให้พฤติกรรมการกันสำรองมีทิศทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปล่อยสินเชื่อ ซึ่งเป็นการปรับให้สอดคล้องตามจุดประสงค์ของวิธี Dynamic ที่ต้องการให้มีการกันสำรองที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการขยายตัวและจะปรับตัวลดลงหากอยู่ในช่วงที่สินเชื่อมีการหดตัว จากภาพที่ 5-4 ปริมาณการกันสำรองตามวิธี Dynamic มีปริมาณที่มากกว่าการกันสำรองตามจริง เนื่องจากเป็นช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและช่วงภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี 2541-2542 นั้น ปริมาณเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic จะมีการปรับให้มีการกันสำรองลดลงเนื่องจากการปล่อยสินเชื่อเริ่มมีการชะลอตัว และในช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว จำนวนเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic ก็ได้มีการปรับการกันสำรองที่มากขึ้นตามช่วงภาวะเศรษฐกิจด้วย

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นการคำนวณการกันสำรองตามวิธี Dynamic หากนำมาเปรียบเทียบกับวิธีการกันสำรองที่เกิดขึ้นในระบบ พบว่าในช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการขยายตัวการกันสำรองแบบเดิมที่ไทยใช้อยู่ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตินั้นจะมีการกำหนดให้ตั้งสำรองที่

ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับ การตั้งสำรองที่มีการคำนึงถึงการก่อตัวของความไม่สมดุลในช่วงภาวะปกติ หรือช่วงเศรษฐกิจขยายตัวอย่างเช่นเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic จากลักษณะของการตั้งสำรองวิธี Dynamic ที่ปรับให้พฤติกรรมเงินกันสำรองฯ สามารถที่จะช่วยช่วยลดความผันผวนของวัฏจักรสินเชื่อเนื่องจากหากการปรับให้การกันสำรองฯ เพิ่มขึ้น(ลดลง)ในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว(หดตัว) สามารถส่งผลกระทบต่อนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ได้โดยตรง ด้วยว่าการกันสำรองที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้นนั่นเอง ดังนั้นหากมีการนำหลักเกณฑ์การกันสำรองตามวิธี Dynamic มาปฏิบัติใช้กับประเทศไทยก็ย่อมที่จะสามารถปรับพฤติกรรมของการกันสำรองได้ตามจุดประสงค์ของหลักเกณฑ์ดังกล่าวแต่ทั้งนี้ประสิทธิภาพการจัดการต่อการเปลี่ยนแปลงของการปล่อยสินเชื่อจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไรนั้นย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นประกอบกัน อาทิ ความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งที่พร้อมที่จะรับมือกับการกันสำรองฯ ที่มากขึ้นด้วย

หากวิเคราะห์จากอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อ และอัตราการเปลี่ยนแปลงเงินกันสำรองฯ ทั้งวิธี Risk-based provisioning approach และเงินกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ที่แสดงใน ภาพที่ 5-5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อ(loans) เงินกันสำรอง Risk-based provisioning approach และเงินกันสำรอง Dynamic loan loss provision approach

ภาพที่ 5-5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อ(loans) เงินกันสำรอง Risk-based provisioning approach และเงินกันสำรอง Dynamic loan loss provision approach

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-5 พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินกู้สำรองตามวิธี Dynamic จะมีทิศทางเดียวกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อ นั่นคือจะมีการขยายตัวในช่วงที่ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อขยายตัวและจะมีการหดตัวเมื่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อหดตัวเช่นกันซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของการกู้สำรองฯ จากเดิมที่มีพฤติกรรมที่ช่วยเสริมให้วัฏจักรสินเชื่อผันผวน(Procyclicality) ในแง่ที่หากเป็นช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการขยายตัวปริมาณเงินกู้สำรองจะหดตัวและหากปริมาณการปล่อยสินเชื่อหดตัวปริมาณการกู้สำรองฯจะขยายตัว

จากตารางผลการศึกษาข้างต้นทั้งหมดนั้นเป็นการแสดงผลของการนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าต่างๆที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ค่าของ α ที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ข้อสมมติฐานที่กำหนดขึ้นซึ่งได้อิงสภาพแวดล้อมทางการเงินที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย กอปรกับได้มีการนำข้อมูลจริงมาทำการทดสอบจึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้สามารถที่จะตอบโจทย์ของการศึกษาที่ต้องการที่จะทดลองปรับพฤติกรรมของการกู้สำรองฯ ให้เป็นไปในลักษณะมองไปข้างหน้ามากขึ้นและวิ่งไปในทิศทางเดียวกันกับการขยายตัวของการปล่อยสินเชื่อ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรที่จะละเลยในการที่จะตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจแฝงอยู่กับการขยายตัวของสินเชื่อในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นที่ถึงแม้จะมีปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่มีปัญหาไม่มากนักหากเทียบกับช่วงเศรษฐกิจขาลงแต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าความเสี่ยงจะมีได้มีอยู่แต่อาจเป็นช่วงสะสมตัวและพร้อมที่จะแสดงผลเมื่อเศรษฐกิจเริ่มเข้าสู่ช่วงขาลง

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของการกู้สำรองนี้ก็มิได้ละเลยที่จะคำนึงถึงช่วงเศรษฐกิจขาลงที่ความเสี่ยงทางด้านเครดิตเริ่มปรากฏขึ้นในแง่ที่ปริมาณของเงินปล่อยสินเชื่อที่มีปัญหา(Problem loans)มีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้น จากลักษณะการกู้สำรองฯแบบ Dynamic ก็ได้เข้าเติมภาวะการชะลอตัวของปล่อยสินเชื่อด้วยการเพิ่มปริมาณการกู้สำรองแต่กลับมีการปรับให้การกู้สำรองลดต่ำลงเพื่อป้องกันการหดตัวของสินเชื่อ(Credit crunch) เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะต้องแบกรับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในแง่ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการที่กู้สำรองที่สูงขึ้นเพราะลูกหนี้มีปัญหามากขึ้นหรือจากเหตุผลที่ต้นทุนที่เกิดขึ้นไม่คุ้มกับรายได้ที่ได้รับจากการปล่อยสินเชื่อที่มีโอกาสหรือความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้(NPLs) ขึ้นในอนาคต

เมื่อปริมาณการตั้งสำรองที่ได้จากวิธี Dynamic loan loss provision ในช่วงหลังจากเกิดวิกฤติจะให้ค่าที่ไม่แตกต่างจากหลักเกณฑ์การกู้สำรองฯ เดิม ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเนื่องจากได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกู้สำรองที่ละเอียดและสะท้อนความเสี่ยงทางด้านเครดิตมากขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการกู้สำรองตามวิธี Dynamic จะน้อยมาก อาทิ ในปี 2541 และ 2542 ได้เปลี่ยนแปลงให้มีการตั้ง

สำรองน้อยลงเนื่องจากปริมาณการปล่อยสินเชื่อได้มีการปรับตัวลดลงในปี 2540-2541 ซึ่งอาจเกิดจากการชะลอตัวการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ โดยปริมาณการกันสำรองที่ลดลงนี้คิดเป็นสัดส่วนกับปริมาณการกันสำรองที่มีอยู่เดิมตามข้อมูลจริงเพียง ร้อยละ 2.14 และ 2.19 ตามลำดับเท่านั้น โดยสาเหตุหนึ่งที่มีปริมาณการกันสำรองเพิ่มขึ้น(ลดลง) ในช่วงการขยายตัวของสินเชื่อขยายตัว(หดตัว) ไม่มากนักเนื่องจากค่า α ที่มีผลต่อประมาณ Statistical provision มีค่าน้อยมากนั่นเอง

อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ ที่นำมาใช้ในแต่ละประเทศควรที่จะอิงจากพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศนั้นเป็นหลัก โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ อีกทั้งหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนี้ควรที่จะสอดคล้องกับมาตรฐานบัญชีซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง กอปรกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเงินที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้นจึงทำให้หลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสมมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ อาทิ ประเทศไทยที่ได้มีการนำเอาหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ ตามมาตรฐานบัญชีฉบับที่ 39 มาปฏิบัติใช้แทนวิธีการกันสำรองที่ใช้อยู่เดิม(Risk-based provision) ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไปใน บทที่ 3

5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุน(Capital Requirements)

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานที่มีการเชื่อมโยงกันของปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(งานการศึกษานี้จะใช้แทนว่า Simulated loans) ที่ได้โยงมาจากการศึกษา การกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ ตามวิธี Dynamic loan loss provision โดยปริมาณสินเชื่อที่นำมาใช้คำนวณเงินกองทุนตาม หลักเกณฑ์ Basel II คือ จำนวนเงินปล่อยสินเชื่อที่คำนวณมาจากค่า HP Trend ของอัตราส่วนระหว่างเงินกันสำรองภายใต้วิธี Dynamic loan loss provision และเงินปล่อยสินเชื่อที่เป็นข้อมูลจริงแล้วจึงย้อนกลับไปหาค่าเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans)

5.2.1 การวิเคราะห์ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่นำมาใช้คำนวณเงินกองทุน

จากผลของการคำนวณหาปริมาณเงินกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II และข้อสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น พบว่า จำนวนของเงินปล่อยสินเชื่อมีทิศทางที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) และปริมาณสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง(Actual loans)ธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งนี้ความแตกต่างกันของปริมาณสินเชื่อจะสังเกตได้ชัดเจนในช่วง

เศรษฐกิจขาขึ้น(Boom) และเศรษฐกิจขาลง(Recession)และมีปริมาณแตกต่างกันไม่มากนักในช่วงปกติ(Normal)

ตารางที่ 5-4 แสดงปริมาณสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง(Actual loans) และสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) ผลต่างเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมต่อสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง

ปี	เงินให้สินเชื่อที่เกิดขึ้นจริง (Actual Loans) (ล้านบาท)	เงินให้สินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated Loans) (ล้านบาท)	ผลต่างเงินปล่อย สินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) ต่อสินเชื่อที่เกิดขึ้น จริง(Actual loans) (ร้อยละ)	ช่วงของวัฏจักร ⁶⁶
2532	1,119,404.21	2,109,537.64	88.45	Boom
2533	1,503,835.47	2,289,013.21	52.21	Boom
2534	1,829,612.17	1,610,661.40	-11.97	Normal
2535	2,189,191.85	1,639,960.84	-25.09	Recession
2536	2,508,542.08	1,434,566.30	-42.81	Recession
2537	3,056,615.83	1,918,279.43	-37.24	Recession
2538	3,670,481.97	1,873,118.92	-48.97	Recession
2539	4,217,115.34	2,046,137.20	-51.48	Recession
2540	4,923,958.04	3,922,409.06	-20.34	Normal
2541	4,622,390.66	7,775,408.41	68.21	Boom
2542	4,405,460.42	8,358,548.47	89.73	Boom
2543	3,603,227.14	4,262,457.48	18.30	Normal
2544	3,419,433.53	2,099,546.99	-38.60	Recession
2545	4,121,258.15	5,230,671.52	26.92	Boom
2546	4,334,306.43	4,585,046.70	5.79	Normal
2547	4,660,292.00	3,899,103.95	-16.33	Normal
2548	4,973,406.00	3,166,247.49	-36.34	Recession

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

⁶⁶ การแบ่งช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจนี้เป็นการอ้างอิงช่วงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่ไม่มีความผันผวนไปตามวัฏจักรเศรษฐกิจจึงทำให้การแบ่งช่วงวัฏจักรในบางปีอาจจะแตกต่างจากความเป็นจริงของสภาพแวดล้อมทางการเงินในขณะนั้น

จากปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมนี้เป็นผลจากการนำค่า HP trend ที่ได้จากการใช้วิธี HP filter โดยค่าที่ใช้ในการคำนวณเป็นค่าของอัตราส่วนระหว่าง เงินกันสำรองตามวิธี Dynamic ต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ แล้วจึงทำการใช้สัดส่วนดังกล่าวหาปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม การที่ได้นำอัตราส่วนดังกล่าวมาหาจำนวนของสินเชื่อที่จะนำมาใช้คำนวณ เนื่องจากการศึกษาขึ้นนี้ต้องการที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกันสำรองและการดำรงเงินกองทุน โดยยังอยู่บนสมมติฐานในเรื่องการขยายตัวของสินเชื่อที่เหมาะสม (Smooth) ในขณะเดียวกันเพื่อความเหมาะสมในการนำน้ำหนักความเสี่ยงมาใช้ในการคำนวณเงินกองทุนได้อย่างถูกต้องจึงจำเป็นที่จะต้องแบ่งการคำนวณเงินกองทุนตามช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ

ตารางที่ 5-5 ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณเงินกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II

ปี	เงินให้สินเชื่อ	เงินให้สินเชื่อ	Real GDP	Simulated	Actual	HP-trend-
	(Actual) ล้านบาท	(Simulated) ล้านบาท		loans-to- GDP	loans-to- GDP	Simulated loans-to-GDP
2532	1,119,404.21	2,109,537.64	1,749,952.00	1.2055	0.6397	0.8639
2533	1,503,835.47	2,289,013.21	1,945,372.00	1.1766	0.7730	0.888975
2534	1,829,612.17	1,610,661.40	2,111,862.00	0.7627	0.8664	0.917457
2535	2,189,191.85	1,639,960.84	2,282,572.00	0.7185	0.9591	0.955647
2536	2,508,542.08	1,434,566.30	2,470,908.00	0.5806	1.0152	1.008289
2537	3,056,615.83	1,918,279.43	2,692,973.00	0.7123	1.1350	1.077757
2538	3,670,481.97	1,873,118.92	2,941,736.00	0.6367	1.2477	1.162147
2539	4,217,115.34	2,046,137.20	3,115,338.00	0.6568	1.3537	1.255901
2540	4,923,958.04	3,922,409.06	3,072,615.00	1.2766	1.6025	1.348206
2541	4,622,390.66	7,775,408.41	2,749,684.00	2.8277	1.6811	1.422257
2542	4,405,460.42	8,358,548.47	2,871,980.00	2.9104	1.5339	1.460535
2543	3,603,227.14	4,262,457.48	3,008,401.00	1.4169	1.1977	1.459575
2544	3,419,433.53	2,099,546.99	3,073,601.00	0.6831	1.1125	1.43041
2545	4,121,258.15	5,230,671.52	3,237,042.00	1.6159	1.2732	1.383646
2546	4,334,306.43	4,585,046.70	3,464,701.00	1.3234	1.2510	1.322416
2547	4,660,292.00	3,899,103.95	3,678,511.00	1.0600	1.2669	1.252177
2548	4,973,406.00	3,166,247.49	3,842,527.00	0.8240	1.2943	1.178394
					S.D	0.21170258

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

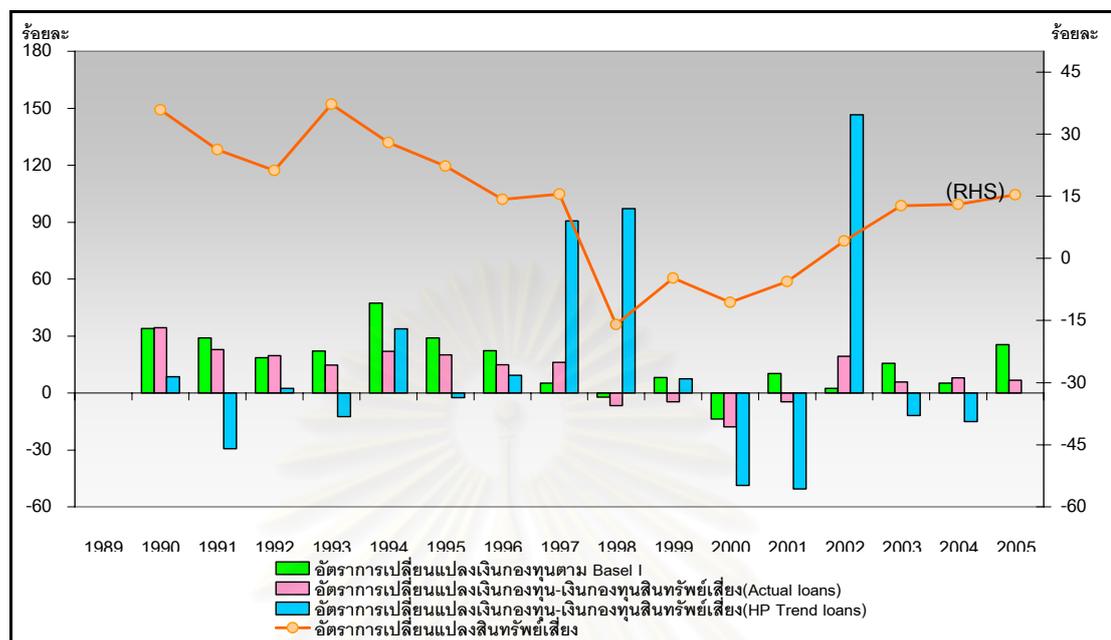
ตารางที่ 5-6 จำนวนเงินกองทุนภายใต้วิธี Standardized approach ที่กำหนดให้มีบริษัทที่ถูกจัดอันดับร้อยละ 5 ของทั้งหมดและวิธี Standardized approach ที่กำหนดให้มีบริษัทที่ถูกจัดอันดับทั้งหมด

ปี	ระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II: Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทที่มีอันดับ ความน่าเชื่อถือ)		สถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II: Standardized (ทุกบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ)		เงินกองทุน ทั้งสิ้นภายใต้ หลักเกณฑ์ Basel I
	เงินกองทุน สินทรัพย์เสี่ยง (Actual loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์เสี่ยง (HP Trend loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์เสี่ยง (Actual loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์เสี่ยง (HP Trend loans)	
	2532	93,912.42	176,979.66	70,791.12	
2533	126,164.28	192,036.76	95,102.56	144,757.20	111,167
2534	155,050.48	135,810.97	146,808.08	129,239.47	143,341
2535	185,523.06	138,978.48	175,660.75	131,590.46	170,093
2536	212,586.40	121,572.32	201,285.42	115,109.60	207,665
2537	259,032.91	162,564.59	245,262.85	153,922.74	306,174
2538	311,054.99	158,737.46	294,519.47	150,299.06	394,953
2539	357,379.44	173,399.90	338,381.34	164,182.05	482,765
2540	415,188.14	330,737.53	348,640.85	277,726.17	508,209
2541	387,795.46	652,317.89	292,319.99	491,716.83	496,726
2542	369,596.10	701,240.42	278,601.32	528,594.61	536,966
2543	303,824.11	359,410.41	255,126.50	301,803.30	463,410
2544	289,779.89	177,926.11	274,375.35	168,467.65	510,489
2545	345,752.95	438,827.19	260,628.37	330,787.67	522,491
2546	365,468.72	386,611.14	306,890.57	324,644.23	604,097
2547	394,936.45	328,772.45	373,941.83	312,864.10	635,641
2548	421,471.29	268,323.64	399,066.10	254,059.70	797,418

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากตารางที่ 5-6 ข้างต้นเป็นการแสดงจำนวนเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้ส่วนสำคัญที่จะนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับจำนวนของเงินกันสำรองคือข้อสมมติฐานที่ว่า ธนาคารพาณิชย์ได้ใช้วิธี Standardized approach และจำนวนของบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับคิดเป็นร้อยละ 5 ของบริษัททั้งหมดและเพื่อเป็นการเห็นภาพที่ชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสินทรัพย์เสี่ยงและเงินกองทุน ตามหลักเกณฑ์ Basel I และ Basel II

ภาพที่ 5-6 อัตราการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนของหลักเกณฑ์ Basel I และ Basel II
วิธี Standardized approach ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-6 การเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนที่คำนวณได้จากเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม (HP trend loans หรือ Smooth loans) เทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์เสี่ยงพบว่าการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวจะทำให้สินเชื่อขยายตัวซึ่งสินเชื่อจัดว่าเป็นสินทรัพย์เสี่ยง⁶⁷ ที่มีสัดส่วนมากที่สุด เมื่อพฤติกรรมกรรมการการเคลื่อนไหวของปริมาณเงินกองทุนมีแนวโน้มที่มีทิศทางสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินเชื่อ ดังนั้นหากแนวทางปฏิบัติสำหรับการดำรงเงินกองทุนยังมีความสัมพันธ์หรืออิงกับปริมาณการปล่อยสินเชื่อก็ยิ่งทำให้การดำรงเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์มีความผันผวนตามวัฏจักรสินเชื่อมากขึ้นด้วยเช่นกัน

พร้อมกันนี้จากผลการศึกษาพบว่าในช่วงที่ปริมาณการปล่อยสินเชื่อมีการขยายตัวปริมาณของจำนวนบริษัทที่ถูกจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะสามารถที่จะส่งผลต่อปริมาณการดำรงเงินกองทุนมากกว่าช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการหดตัวหรืออาจกล่าวได้ว่าสัดส่วนของบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีผลต่อการดำรงเงินกองทุนน้อยกว่าปริมาณการปล่อยสินเชื่อหากอยู่ในช่วงเศรษฐกิจหดตัว

⁶⁷ ส่วนประกอบของสินทรัพย์เสี่ยงส่วนใหญ่พบว่าเป็นส่วนของการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์เสี่ยงจึงเปรียบเสมือนการเปลี่ยนแปลงของการปล่อยสินเชื่อด้วยเช่นกัน

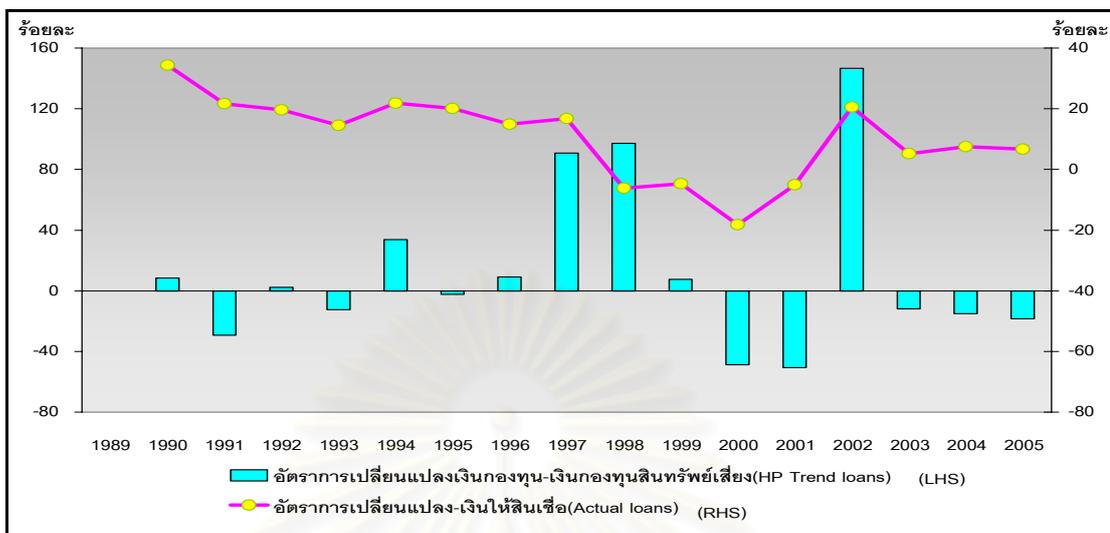
ในขณะเดียวกันนโยบายของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่ออัตราการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อปริมาณการดำรงเงินกองทุนดังจะเห็นได้จากจำนวนการดำรงเงินกองทุนที่เกิดขึ้นจริงที่เพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงปี 2544-2548 เนื่องจากธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีนโยบายการการดำรงเงินกองทุนที่สูงกว่าที่ทางการกำหนดขั้นต่ำไว้

เมื่อพฤติกรรมการดำรงเงินกองทุนมีความอ่อนไหวต่อน้ำหนักความเสี่ยงที่อิงสถานะเศรษฐกิจมากขึ้น อย่างไรก็ตามการศึกษานี้เป็นเพียงกรอบของหลักเกณฑ์ Basel II ที่มีหลักเกณฑ์ที่ละเอียดขึ้นกว่าหลักเกณฑ์ Basel I แต่เมื่อเทียบกับ วิธี IRB approach ที่ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะต้องนำมาปฏิบัติภายหลังจากที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้พัฒนาแบบจำลอง (Internal rating) ที่เหมาะสมสำหรับพอร์ตสินเชื่อของตนก็จะทำให้น้ำหนักความเสี่ยงมีความอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจมากขึ้นกว่าวิธี Standardized approach อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ แต่หากพิจารณาในแง่การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีความละเอียดมากขึ้นนี้ผลดีจะเกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ที่มีนโยบายการบริหารความเสี่ยงหรือมีการจัดการกับพอร์ตสินเชื่อได้เหมาะสมหรือบริหารพอร์ตสินเชื่อให้มีความเสี่ยงที่อยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดผลได้ตามสภาพความเป็นจริงของตนมากที่สุด

จากพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าสอดคล้องกับพฤติกรรมของการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตามวิธี Dynamic ที่มีการปรับพฤติกรรมให้การกันสำรองที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่สินเชื่อขยายตัวและปรับจำนวนการกันสำรองให้ลดลงในช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว หากพิจารณาเฉพาะในส่วนของอัตราการเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อและอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ภายใต้อัตราเสี่ยงที่เหมาะสมซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนจาก ภาพที่ 5-7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5-7 อัตราการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนที่ได้จากการคำนวณภายใต้สมมติฐานที่กำหนดเปรียบเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินสินเชื่อจริง (Actual loan)

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-7 พบว่าการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนที่ได้จากการคำนวณภายใต้เกณฑ์ Basel II ที่คำนวณจากปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริงเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของเงินปล่อยสินเชื่อจริง (Actual loan) พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน โดยพฤติกรรมดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการคำนวณเงินกองทุนมีวิธีการที่ต้องอิงกับประเภทของสินเชื่อมากขึ้น กอปรกับรายละเอียดสำหรับการกำหนดน้ำหนักความเสี่ยงที่กำหนดให้มีความละเอียดมากขึ้นด้วยร่วมกับปริมาณสินทรัพย์เสี่ยงที่ส่วนใหญ่เป็นการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นหากปริมาณการเปลี่ยนแปลงสินเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดการดำรงเงินกองทุนก็จะเปลี่ยนไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน แต่ทั้งนี้ขนาดของการเปลี่ยนแปลงอาจไม่เท่ากับขนาดการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินเชื่อเนื่องด้วยสาเหตุการกำหนดให้มีการนำน้ำหนักความเสี่ยงมาคำนวณหาสินทรัพย์เสี่ยงก่อนที่จะค่าของสินทรัพย์เสี่ยงดังกล่าวมาคำนวณเพื่อให้ได้ค่าของเงินกองทุน

5.2.2 การวิเคราะห์เงินกองทุนในแต่ละช่วงของวัฏจักร

การวิเคราะห์ผลที่ได้จากการคำนวณเงินกองทุนได้ทำการแบ่งการวิเคราะห์ตามช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ 3 ช่วง คือ ช่วงขาขึ้น (Boom) ช่วงปกติ (Normal) และช่วงขาลง (Recession) เนื่องจากในแต่ละช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจนั้นมีผลต่อค่าของน้ำหนักความเสี่ยงที่นำมาใช้คำนวณหาค่าของสินทรัพย์เสี่ยงโดยที่หากเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขยายตัวจะสะท้อนให้เห็นจากผลประกอบการของภาคธุรกิจปรับตัวดีขึ้นและส่งผลให้กิจการได้รับการประเมินอันดับความน่าเชื่อถือที่ดีขึ้นหากเป็นกิจการที่ได้รับการจัดอันดับ (Credit rating)

ตารางที่ 5-7 แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีที่ ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ) ในช่วงเมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาขึ้น

อันดับความน่าเชื่อถือ	ช่วงขาขึ้น(Boom)				
	AA- to BB				
	2532	2533	2541	2542	2545
น้ำหนักความเสี่ยง(ร้อยละ)	98.7				
ปริมาณสินเชื่อจริง(Actual loans)(ล้านบาท)	1,119,404.21	1,503,835.47	4,622,390.66	4,405,460.42	4,121,258.15
ปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loan) (ล้านบาท)	2,109,537.64	2,289,013.21	7,775,408.41	8,358,548.47	5,230,671.52
สินทรัพย์เสี่ยง(Actual loans) (ล้านบาท)	1,104,851.95	1,484,285.61	4,562,299.58	4,348,189.44	4,067,681.80
สินทรัพย์เสี่ยง(Simulated loans) (ล้านบาท)	2,082,113.65	2,259,256.04	7,674,328.10	8,249,887.34	5,162,672.79
เงินกองทุนที่คำนวณได้(8.5%)					
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อจริง(Actual loans) (ล้านบาท)	93,912.42	126,164.28	387,795.46	369,596.10	345,752.95
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans) (ล้านบาท)	176,979.66	192,036.76	652,317.89	701,240.42	438,827.19

ที่มา:คำนวณโดยผู้ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5-8 แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีนี้ ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II: Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทมีอันดับความน่าเชื่อถือ) เมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงปกติ

	ช่วงปกติ(Normal)				
อันดับความน่าเชื่อถือ	A+ to BB-				
	2534	2540	2543	2546	2547
น้ำหนักความเสี่ยง(ร้อยละ)	99.2				
ปริมาณสินเชื่อจริง Actual loans (ล้านบาท)	1,829,612.17	4,923,958.04	3,603,227.14	4,334,306.43	4,660,292.00
ปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loan) (ล้านบาท)	1,610,661.40	3,922,409.06	4,262,457.48	4,585,046.70	3,899,103.95
สินทรัพย์เสี่ยง (Actual loans) (ล้านบาท)	1,824,123.33	4,884,566.37	3,574,401.32	4,299,631.98	4,646,311.12
สินทรัพย์เสี่ยง (Simulated loans) (ล้านบาท)	1,597,776.11	3,891,029.79	4,228,357.82	4,548,366.33	3,867,911.12
เงินกองทุนที่คำนวณได้(8.5%)					
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อจริง (Actual loans) (ล้านบาท)	155,050.48	415,188.14	303,824.11	365,468.72	394,936.45
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) (ล้านบาท)	135,810.97	330,737.53	359,410.41	386,611.14	328,772.45

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5-9 แสดงผลที่ได้จากการคำนวณในกรณีที่ ในระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II: Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทที่มีอันดับความน่าเชื่อถือ) เมื่อวัฏจักรเศรษฐกิจอยู่ในช่วงซบเซา

	ช่วงซบเซา(Recession)						
อันดับความน่าเชื่อถือ	A to B+						
	2535	2536	2537	2538	2539	2544	2548
น้ำหนักความเสี่ยง(ร้อยละ)	99.7						
ปริมาณสินเชื่อจริง Actual loans (ล้านบาท)	2,189,191.85	2,508,542.08	3,056,615.83	3,670,481.97	4,217,115.34	3,419,433.53	4,973,406.00
ปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loan) (ล้านบาท)	1,639,960.84	1,434,566.30	1,918,279.43	1,873,118.92	2,046,137.20	2,099,546.99	3,166,247.49
สินทรัพย์เสี่ยง (Actual loans) (ล้านบาท)	2,182,624.28	2,501,016.45	3,047,445.99	3,659,470.52	4,204,464.00	3,409,175.23	4,958,485.78
สินทรัพย์เสี่ยง (Simulated loans) (ล้านบาท)	1,635,040.96	1,430,262.60	1,912,524.60	1,867,499.57	2,039,998.79	2,093,248.35	3,156,748.75
เงินกองทุนที่คำนวณได้(8.5%)							
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อจริง (Actual loans) (ล้านบาท)	185,523.06	212,586.40	259,032.91	311,054.99	357,379.44	289,779.89	421,471.29
เงินกองทุนสินทรัพย์เสี่ยงของปริมาณสินเชื่อที่เหมาะสม (Simulated loans) (ล้านบาท)	138,978.48	121,572.32	162,564.59	158,737.46	173,399.90	177,926.11	268,323.64

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จาก ตารางที่ 5-7 5-8 และ 5-9 แสดงผลของปริมาณเงินกองทุนในกรณีหากใน ระยะเวลาสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทที่มีอันดับ ความน่าเชื่อถือ) ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น ช่วงปกติ และช่วงขาลง แสดงให้เห็นปริมาณเงินกองทุน ภายใต้สินทรัพย์เสี่ยงที่เป็นเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสม(Simulated loans)

ตารางที่ 5-10 สรุปปริมาณการดำรงเงินกองทุนทั้ง 3 ช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจ

ปี	ระยะสั้นถ้าสถาบันการเงินทั้งหมดใช้ Basel II:Standardized (ร้อยละ 5 ของบริษัทที่มีอันดับความน่าเชื่อถือ)					
	ช่วงขาขึ้น AA- to BB		ช่วงปกติ A+ to BB-		ช่วงขาลง A to B+	
	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Actual loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Simulated loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Actual loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Simulated loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Actual loans)	เงินกองทุน สินทรัพย์ เสี่ยง (Simulated loans)
2532	93,912.42	176,979.66				
2533	126,164.28	192,036.76				
2534			155,050.48	135,810.97		
2535					185,523.06	138,978.48
2536					212,586.40	121,572.32
2537					259,032.91	162,564.59
2538					311,054.99	158,737.46
2539					357,379.44	173,399.90
2540			415,188.14	330,737.53		
2541	387,795.46	652,317.89				
2542	369,596.10	701,240.42				
2543			303,824.11	359,410.41		
2544					289,779.89	177,926.11
2545	345,752.95	438,827.19				
2546			365,468.72	386,611.14		
2547			394,936.45	328,772.45		
2548					421,471.29	268,323.64

ที่มา:คำนวณโดยผู้ศึกษา

ผลที่ได้จากการคำนวณเงินกองทุนสามารถสรุปได้ว่ามีพฤติกรรมที่แปรผันตรงต่อ ปริมาณการปล่อยสินเชื่อ นั่นคือในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมมี ปริมาณที่เพิ่มขึ้นโดยจะส่งผลโดยตรงต่อปริมาณเงินกองทุนทั้งนี้ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นนั้น

แม้ว่าจะมีปริมาณสินเชื่อเพิ่มขึ้นแต่อัตราการเพิ่มขึ้นของเงินกองทุนก็มีได้เพิ่มขึ้นในอัตราเท่ากับ อัตราการดำรงเงินกองทุนคือร้อยละ 8.5 แต่จะเพิ่มขึ้นเท่ากับอัตราส่วนน้ำหนักความเสี่ยงคุณด้วย อัตราการดำรงเงินกองทุนขึ้นต่อนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันหากเป็นช่วงเศรษฐกิจขาลงปริมาณ เงินกองทุนก็จะลดลงด้วยเช่นกันทั้งนี้เนื่องจากปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อที่เหมาะสมได้ปรับตัว ลดลงในช่วงเศรษฐกิจขาลง

พฤติกรรมของการดำรงเงินกองทุนอาจกล่าวได้ว่าขึ้นอยู่กับปริมาณการปล่อย สินเชื่อเป็นสำคัญ เนื่องจากเงินกองทุนจะปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์เสี่ยง หากจะ ทำการวิเคราะห์ถึงบทบาทของการดำรงเงินกองทุนต่อการขยายตัวหรือหดตัวของสินเชื่ออาจที่ จะต้องเน้นพิจารณาในช่วงเวลาที่มีการดำรงเงินกองทุนได้เปลี่ยนไปในสัดส่วนที่**มากพอ**ที่จะ สามารถส่งผลกระทบต่อนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ในขณะที่เดียวกันจากผล การศึกษาที่ได้นี้ หากมีการนำหลักเกณฑ์ Basel II ในส่วนของวิธีการที่ละเอียดยิ่งขึ้น คือ วิธี IRB approach มาบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้จึงสามารถที่จะส่งผลกระทบต่ออัตราการดำรงเงินกองทุนให้ม ีความผันผวนมากขึ้นตามระดับของน้ำหนักความเสี่ยงที่ต้องมีการปรับตามการเปลี่ยนแปลงของ ตัวแปรที่คำนวณได้จากแบบจำลองภายในธนาคาร

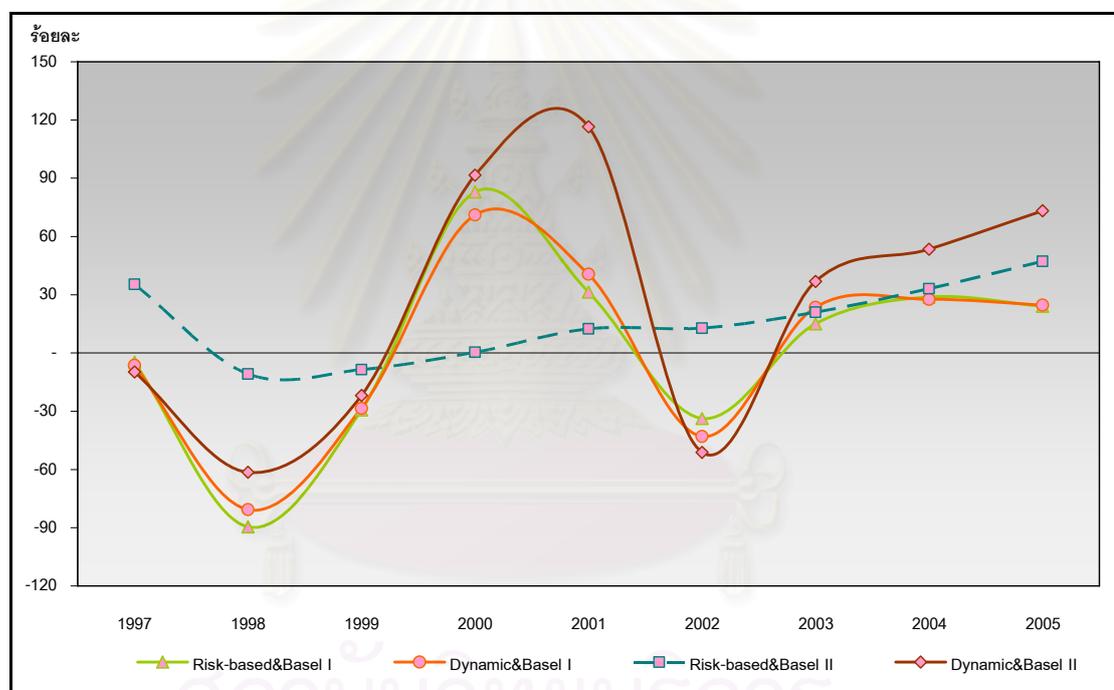
แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการดำรงเงินกองทุนที่ เปลี่ยนแปลงไปนี้หากต้องการที่จะนำการดำรงเงินกองทุนมาใช้เป็นเครื่องมือที่จะสามารถส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลงการปล่อยสินเชื่อ การกำหนดหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนจะต้องสามารถ ส่งผลกระทบต่อต้นทุนที่เกิดขึ้นในขนาดที่**แรงมากพอ**ที่จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายการ ปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ เนื่องจากแม้การขยายตัวของสินเชื่อจะส่งผลให้การ ดำรงเงินกองทุนเพิ่มขึ้นแต่หากการเพิ่มปริมาณการปล่อยสินเชื่อยังสามารถที่จะสร้างผลตอบแทน ที่มากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจึงอาจทำให้การที่ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นจากการดำรงเงินกองทุนอาจไม่ สามารถมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน(Performance) โดยอัตราส่วนทางการเงิน(Financial ratios) : RAROC และ ROE

เมื่อการศึกษาได้มุ่งวัตถุประสงค์การศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ในส่วนของการพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับปริมาณการปล่อยสินเชื่อโดยรวมและในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ผ่านอัตราส่วนทางการเงิน RAROC ภายใต้กรอบสมมติฐานที่ได้กำหนดจากหลักเกณฑ์ของการกันสำรองและการดำรงเงินกองทุนที่ต่างกันพร้อมกันนี้จะทำการเปรียบเทียบควบคู่ไปกับอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงผลของอัตราส่วนที่เป็นแบบดั้งเดิม

ภาพที่ 5-8 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว(RAROC)

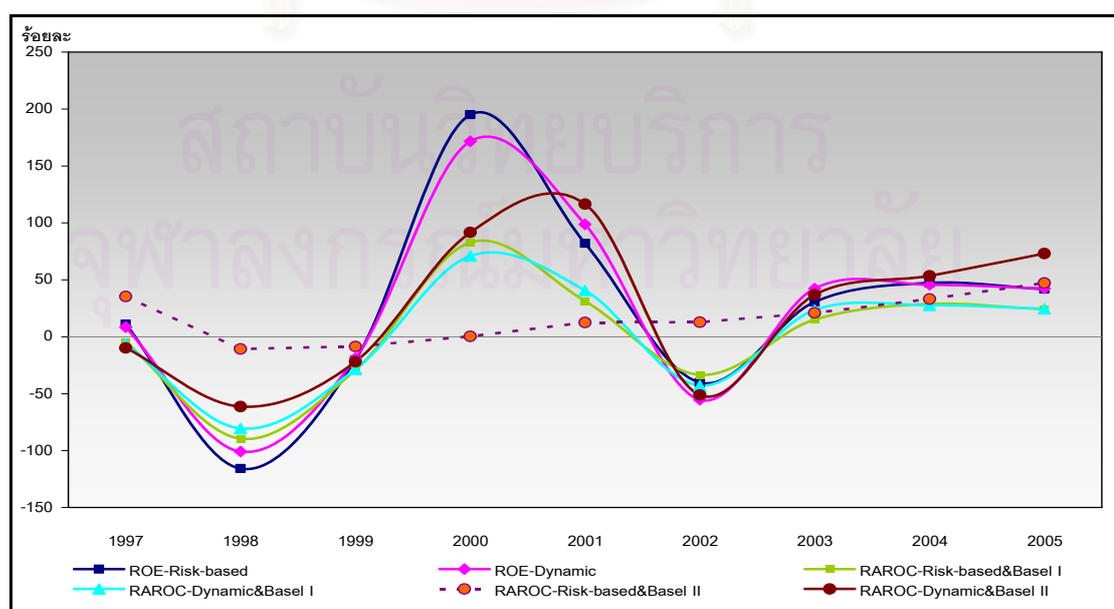
ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-8 ข้างต้นแสดงผลของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว(RAROC) แยกตามประเภทของหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ทั้ง 2 หลักเกณฑ์ โดยแบ่งเป็นวิธีที่ต่างกันของในแต่ละหลักเกณฑ์ นั่นคือเป็นการวิเคราะห์ควบคู่กันไปสำหรับหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทั้งนี้สำหรับข้อมูลที่น่ามาคำนวณในส่วนของผลกำไรขาดทุนจะเป็นการนำรายได้จากดอกเบี้ยและเงินปันผลรวมกับรายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ยหักออกด้วยรายจ่ายดอกเบี้ยและเงินปันผลและรายจ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ยทั้งนี้ในส่วนรายจ่ายหนี้สูญและหนี้สงสัย

จะสูญเสียที่จะนำมาหักออกจากรายได้จะเป็นการนำผลต่างของค่าเผื่อนี้สูญเสียจะสูญเสียของต้นงวด ปีนั้นซึ่งก็คือยอดที่ยกมาจากปลายงวดของรอบบัญชีที่แล้วหักออกจากยอดค่าเผื่อนี้สูญเสียจะสูญเสียที่ต้องกันไว้ปลายงวดบัญชีของปีดังกล่าวเพื่อที่จะหายอดของการกันสำรองในปีนั้นๆว่าเป็นเท่าใด เหตุผลในการหายอดรายจ่ายหนี้สูญและหนี้สูญเสียจะสูญเสียด้วยวิธีที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อที่จะต้องการหาหนี้สูญและหนี้สูญเสียจะสูญเสียที่จะต้องตั้งเป็นค่าใช้จ่ายตามวิธี Dynamic ด้วย ทั้งนี้ เพื่อเหตุผลความสอดคล้องในวิธีการศึกษา

จากภาพที่ 5-8 สามารถวิเคราะห์ได้ว่าค่าของอัตราส่วน RAROC ที่เกิดขึ้นนี้หากมีการใช้หลักเกณฑ์การกันสำรองด้วยวิธีเดิม(Risk-based) ร่วมกับการใช้ค่าของเงินกองทุนตามแนวปฏิบัติ Basel II แล้วนั้นจะให้ค่าของอัตราส่วนที่มีความผันผวนน้อยที่สุดแต่ค่าอัตราส่วนภายใต้กรอบสมมติฐานดังกล่าวก็ให้ค่าที่อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์ถึงค่าของอัตราส่วนที่ดีที่สุดหรือให้ค่าอัตราส่วน RAROC ที่สูงสุดคือ ค่าที่ได้จากกรอบสมมติฐานที่กำหนดให้การกันสำรองเป็นวิธี Dynamic และการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ซึ่งถึงแม้ค่าที่ได้จะมีความผันผวนเมื่อเทียบกับ การกันสำรองตามวิธี Risk-based และการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II ในขณะที่ภายใต้กรอบสมมติฐานที่กำหนดการกันสำรองตามวิธี Dynamic ร่วมกับการดำรงเงินกองทุน ตามแบบวิธี Basel I จะให้ค่าที่ใกล้เคียงแต่ก็ให้ค่าที่น้อยกว่า ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าแม้หลักเกณฑ์การกำกับที่ละเอียดและเข้มงวดมากขึ้นแต่มีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจช่วงนั้นๆหรือตามวัฏจักรเศรษฐกิจก็จะเป็นตัวช่วยให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานหรือความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไม่กระทบกระเทือนมากนัก

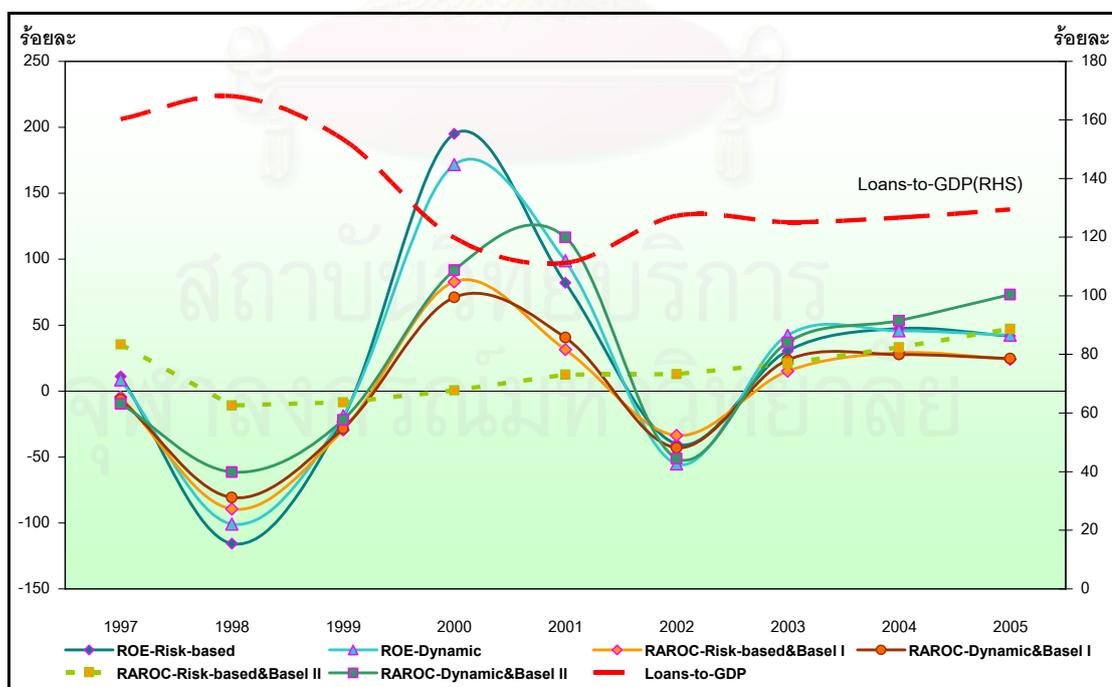
ภาพที่ 5-9 เปรียบเทียบอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE)และอัตราส่วน RAROC

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่5-9 เป็นการแสดงการเปรียบเทียบอัตราส่วนของอัตราส่วนทางการเงิน 2 ประเภท คือ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนที่ปรับความเสี่ยงแล้ว (RAROC) ภายใต้วิธีการคำนวณเครื่องมือการกำกับที่แตกต่างกัน ในการนำอัตราส่วน 2 ประเภทนี้มาเปรียบเทียบเพื่อเป็นการวิเคราะห์ในมุมมองที่ต่างออกไป เมื่อวิเคราะห์ค่าอัตราส่วนที่ได้พบว่าค่าอัตราส่วนที่ผันผวนน้อยที่สุดยังคงเป็น อัตราส่วน RAROC ภายใต้วิธีการกันสำรอง วิธี Risk-based provisioning และการดำรงเงินกองทุนภายใต้แนวคิดหลักเกณฑ์ Basel II แต่ในส่วนของค่าที่ได้จากอัตราส่วนภายใต้เงื่อนไขอื่น ๆ พบว่าค่าที่ได้มีความใกล้เคียงกัน แต่หากพิจารณาการวิเคราะห์ร่วมกันของอัตราส่วนระหว่าง ROE และ RAROC โดยรวมแล้วนั้นค่าของอัตราส่วน ROE จะให้ค่าที่สูงกว่าในช่วงปี 1999-2001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นช่วงที่ธนาคารพาณิชย์มีนโยบายในการเพิ่มการดำรงเงินกองทุนให้สูงขึ้นจึงทำให้ค่าของ RAROC ในช่วงเวลาดังกล่าวให้ค่าที่ต่ำกว่าค่าอัตราส่วน ROE ในทุกกรอบสมมติฐานแต่ในช่วงปี 2003-2005 ค่าที่ได้จะมีความใกล้เคียงกันในทุกกรอบสมมติฐาน หากวิเคราะห์ในแง่การวัดที่สะท้อนความเสี่ยง ค่าของอัตราส่วนทั้ง 2 แสดงให้เห็นว่าหากนำอัตราส่วน ROE มาใช้วิเคราะห์อาจให้ค่าที่สูงกว่าความเป็นจริงเมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องเผชิญ

ภาพที่ 5-10เปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงิน ROE และ RAROC กับสัดส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติ(Loans-to-GDP)

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

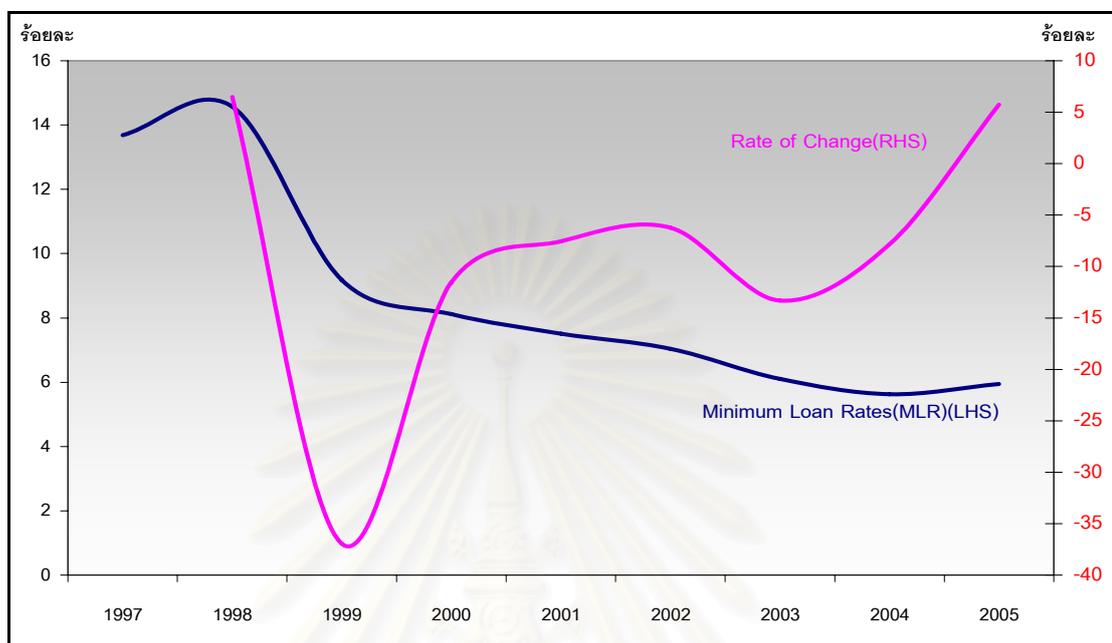
ค่าของอัตราส่วนทางการเงิน RAROC และ ROE เมื่อเทียบกับค่าสัดส่วนของเงินปล่อยสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติ มีการเคลื่อนไหวที่สวนทางกันในบางช่วง นั่นคือเมื่ออัตราส่วนทางการเงินมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นแต่สัดส่วนเงินปล่อยสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติกลับมีทิศทางที่ขาลง จากผลที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ว่าหากการขยายตัวของสินเชื่อเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์ประชาตินี้จะถือว่าเป็นช่วงขยายตัวของสินเชื่อแต่กลับมีอัตราส่วนทางการเงินที่ลดลงอาจมีสาเหตุจากรายได้ดอกเบี้ยที่ได้รับจากการปล่อยกู้ อาจมีการขยายตัวไม่มากเท่ากับการค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยหรือแม้กระทั่งค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่อาจจะมีการตั้งเพิ่มสูงขึ้นควบคู่ไปกับการขยายตัวของสินเชื่อพร้อมกับการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์การกันสำรองที่เข้มงวดมากขึ้นในช่วงหลังปี 2540 เป็นต้นมาซึ่งธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้ทยอยปรับการตั้งสำรองให้เพิ่มสูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้

กบปรกับการดำเนินนโยบายการเงินที่ผ่อนคลายมากขึ้นโดยมีการปรับให้อัตราดอกเบี้ยนโยบายค่อยๆปรับตัวลดลง⁶⁸ภายใต้การดำเนินนโยบายการเงินตามกรอบเป้าหมายเงินเฟ้อที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจจึงอาจส่งผลรายได้ดอกเบี้ยปรับตัวลดลงด้วยอีกประการหนึ่งโดยสังเกตได้จากภาพที่ 5-11 ที่แสดงอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี 2540-2548 พบว่าอัตราดอกเบี้ยได้ปรับตัวลดลงเรื่อยมาและเริ่มที่จะคงที่ในช่วงปี 2543 ซึ่งสามารถนำไปเป็นเหตุผลประกอบการลดลงและเพิ่มขึ้นของอัตราส่วน ROE และ RAROC ได้ส่วนหนึ่ง ในแง่ที่อัตราส่วนดังกล่าวมีการปรับตัวลดลงในช่วงปี 2543 และปรับตัวลดลงอีกครั้งในช่วงสั้นๆ คือในปี 2545 อย่างไรก็ตามในปี 2546 เป็นต้นมา ค่าของอัตราส่วนดังกล่าวได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มให้ค่าที่มีเสถียรภาพโดยไม่แกว่งตัวมากนักหากเทียบกับช่วงปีที่ผ่านมา

พร้อมกันนี้ปริมาณการตั้งสำรองก็มีการปรับตัวลดลงเช่นกันอันมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากในช่วงปีดังกล่าวธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้มีการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญครบตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้แล้วนั่นเอง

⁶⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดให้การดำเนินนโยบายการเงินอยู่ภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อ (Inflation targeting) ในปี 2543 โดยได้เปลี่ยนจากกรอบเป้าหมายทางการเงิน (Monetary Targeting) ที่ใช้ดำเนินนโยบายการเงินมาตั้งแต่ปี 2540-2543 เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจไม่มีเสถียรภาพรวมทั้งความสามารถของระบบการเงิน ในการขยายสินเชื่อในแต่ละช่วงมีความไม่แน่นอน ดังนั้น ธปท. จึงเปลี่ยนมาใช้อัตราเงินเฟ้อเป็นเป้าหมายในการดำเนินนโยบายการเงินในปัจจุบันแทน(ธนาคารแห่งประเทศไทย)

ภาพที่ 5-11 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี(MLR)และอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2540-2548

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5-11 แสดงอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนที่ปรับความเสี่ยงแล้ว (RAROC) (ร้อยละ)

ปี	ROE Risk-based	ROE Dynamic	RAROC- Risk-based&Basel I	RAROC Dynamic&Basel I	RAROC Risk-based&Basel II	RAROC Dynamic &Basel II
1997	11.05	8.47	-4.63	- 6.34	35.39	-9.75
1998	-115.67	-100.86	-89.47	-80.64	-10.83	-61.41
1999	-20.22	-18.81	-29.37	-28.54	-8.52	-21.85
2000	195.05	171.73	82.91	71.05	0.44	91.61
2001	82.08	98.78	31.34	40.61	12.45	116.50
2002	-40.13	-55.31	-33.68	-42.97	12.84	-51.17
2003	30.44	42.28	15.08	23.58	21.01	36.84
2004	47.30	45.69	28.88	27.63	33.12	53.43
2005	41.71	42.44	24.06	24.63	47.24	73.20

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4 การวิเคราะห์อัตราส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษา

ในส่วนการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินอื่นที่เป็นอัตราส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ชนิดหากมีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การกันสำรองฯไปเป็นแบบ Dynamic loan loss provision และการดำรงเงินกองทุนหากมีการเปลี่ยนไปใช้หลักเกณฑ์ Basel II ทั้งนี้ค่าที่ได้จากการกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision และการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II นี้จะเป็นค่าที่ได้มาจากการทดสอบภายใต้แบบจำลอง(Simulation) ในเงื่อนไขและสมมติฐานที่กำหนดขึ้น แต่ทั้งนี้อัตราส่วนที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนที่อ้างอิงมาจาก CAMELS ในบางอัตราส่วนเท่านั้น เนื่องจากอัตราส่วนบางอัตราส่วนที่ได้เสนอในส่วนของบทที่ 4 นั้นจะเป็นอัตราส่วนที่ครอบคลุมการวิเคราะห์ด้านต่างๆของธนาคารพาณิชย์ตามประเภทของ CAMELS

อย่างไรก็ตามความสมบูรณ์ของข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาประกอบการวิเคราะห์อัตราส่วนดังกล่าวดังนั้นเพื่อความน่าเชื่อถือทางผู้ศึกษาจึงนำอัตราส่วนเพียงบางส่วนเฉพาะที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของการกันสำรองฯและการดำรงเงินกองทุนที่ผู้ศึกษามีข้อมูลเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์โดยอัตราส่วนตัวอื่นจึงนำเสนอไว้เป็นแนวทางในการทำการวิเคราะห์ในเชิงลึกต่อไปได้หากข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีความสมบูรณ์เพียงพอ

พร้อมกันนี้จุดประสงค์หลักของการศึกษาเพื่อที่จะเน้นเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้สถาบันการเงินปฏิบัติในช่วงเวลาของข้อมูลที่การศึกษานี้กำหนดขึ้นคือในช่วงปี 2531-2548 ดังนั้นการวิเคราะห์อัตราส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นค่าที่ได้จากการคำนวณอัตราส่วนในบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือการกำกับจากทางทั้ง 2 ประเภทและทำการเปรียบเทียบค่าของอัตราส่วนที่ได้จากการใช้หลักเกณฑ์อื่นที่ได้กำหนดให้เป็นทางเลือกที่การศึกษาชิ้นนี้ได้นำมาทำการวิเคราะห์ประกอบกัน โดยการวิเคราะห์อัตราส่วนดังกล่าวประกอบไปด้วยการอัตราส่วนดังต่อไปนี้

1. อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม
2. อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ
3. อัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
4. อัตราการเติบโตของเงินให้สินเชื่อ
5. อัตราส่วนค่าใช้จ่าย

1. อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม

การวิเคราะห์อัตราส่วนการเติบโตของเงินกองทุนรวมนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงความแข็งแกร่งและมั่นคงของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการดำรงเงินกองทุนคือนโยบายของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญเนื่องจากธนาคารพาณิชย์สามารถที่จะดำรงเงินกองทุนได้เกินกว่าที่ทางการกำหนดขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 8.5 ของสินทรัพย์เสี่ยงแต่จะไม่สามารถที่จะดำรงเงินกองทุนต่ำกว่าที่ทางการกำหนดไว้ไม่ได้

ภาพที่ 5-12 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel I และ Basel II

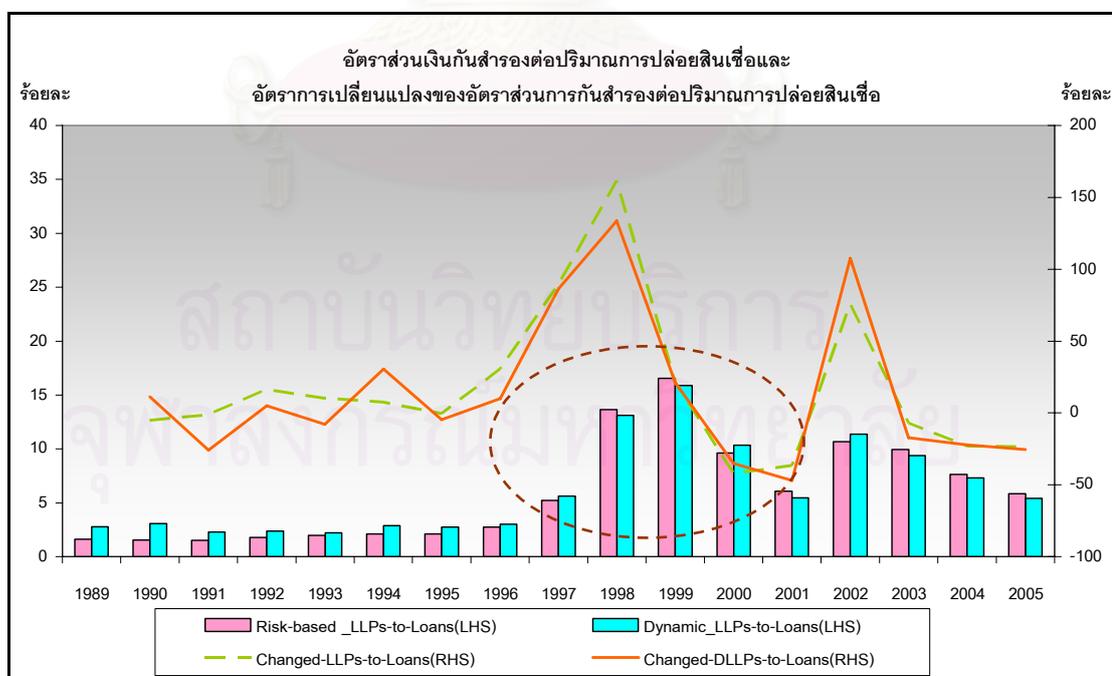
ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-12 นี้เป็นการแสดงการเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel I และ Basel II ผลที่ได้พบว่าการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนตามวิธี Basel I จะมีความผันผวนน้อยกว่า ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากน้ำหนักความเสี่ยงที่ใช้ในการคำนวณไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนักแม้ว่าความเสี่ยงของสินทรัพย์ที่นำมาใช้คำนวณจะแตกต่างกันหรือการใช้น้ำหนักความเสี่ยงไม่ได้มีความอ่อนไหว (Sensitivity) ต่อความเสี่ยงของสินทรัพย์ที่ต่างกันหรืออาจกล่าวได้ว่าหากการคำนวณเงินกองทุนที่มีการอิงกับค่าของน้ำหนักความเสี่ยง (Risk weighting) มาก กอปรกับหากกฎเกณฑ์ขั้นตอนในการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงมีความละเอียดมากขึ้นซึ่งสะท้อนได้จากค่าของน้ำหนักความเสี่ยง (Risk weighting) ที่นำมาใช้คำนวณสินทรัพย์เสี่ยงนั้นๆ ได้มีการกำหนดให้มีความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงของสินทรัพย์มากขึ้นก็จะยิ่งมีผลให้ปริมาณของเงินกองทุนมีความผันผวนมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2. อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ

อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงคุณภาพของสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ปล่อยกู้โดยหากอัตราส่วนนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆนั้นย่อมหมายถึงว่าแม้ธนาคารจะมีการปล่อยกู้เพิ่มขึ้นแต่อัตราการเปลี่ยนแปลงก็น้อยกว่าการขยายตัวของปริมาณเงินกันสำรองฯ ซึ่งบ่งบอกถึงคุณภาพของสินเชื่อที่ลดลงด้วยหรือแม้กระทั่งอัตราการเปลี่ยนแปลงการปล่อยสินเชื่ออยู่ในช่วงหดตัวหรือเปลี่ยนแปลงในอัตราที่คงที่ซึ่งเป็นสัญญาณอันตรายที่แสดงให้เห็นว่าธนาคารไม่ได้มีการปล่อยสินเชื่อเพิ่มแต่อัตราส่วนดังกล่าวยังคงปรับตัวสูงขึ้นอันมีนัยยะว่าปริมาณเงินกันสำรองกำลังปรับตัวเพิ่มขึ้นนั่นเอง แต่หากพิจารณาในแง่นโยบายของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อการตั้งสำรองฯ ในรายงานธนาคารค่าของอัตราส่วนนี้ก็สามารรถที่จะมีค่าเพิ่มมากขึ้นได้โดยมิได้เกิดจากลูกหนี้ที่ค้างชำระเนื่องจากธนาคารพาณิชย์บางแห่งให้ความสำคัญต่อการตั้งสำรองที่มากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ทางการกำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นผลจากนโยบายที่เป็นไปในเชิงระแวดระวังสูง(Conservatism) กอปรกับศักยภาพความแข็งแกร่งของธนาคารแต่ละแห่งที่สามารถที่จะตั้งการกันสำรองที่อยู่ในระดับสูงได้โดยที่มิได้กระทบต่อผลประกอบการหรือความมั่นคงของธนาคารนั้นๆ

ภาพที่ 5-13 เปรียบเทียบอัตราส่วนเงินกันสำรองของวิธี Risk-based provisioning และ Dynamic ต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ และอัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนดังกล่าว

ที่มา: คำนวณโดยผู้ศึกษา

จากภาพที่ 5-13 พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนเงินกันสำรองต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อในทั้ง 2 วิธีมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงกันแต่ในส่วนค่าของอัตราส่วนเงินกันสำรองต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อจะเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997(2540) ดังจะปรากฏในภาพด้านบนที่มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 1997(2540) เรื่อยมา และมีการปรับตัวลดลงอย่างชัดเจนในปี 2543(2000) โดยสาเหตุการปรับตัวเพิ่มขึ้นเกิดจากปริมาณลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมาก กอปรกับเกณฑ์การตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญก็ได้มีการปรับหลักเกณฑ์ข้อบังคับใหม่ที่เข้มงวดมากขึ้นจึงทำให้ปริมาณเงินกันสำรองปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นโดยเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่ปรับตัวลดลงแล้วจึงทำให้อัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มที่สูงขึ้นนั่นเอง แต่ในช่วงหลังปี 2543 อัตราส่วนดังกล่าวได้ปรับตัวลดลงและเพิ่มขึ้นอย่างมีเสถียรภาพมากขึ้นอาจเนื่องด้วยสาเหตุที่ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้มีการตั้งสำรองครบตามเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้แล้วพร้อมทั้งได้มีการเร่งแก้ไขลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้อัตราส่วนดังกล่าวเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่มีเสถียรภาพมากขึ้นตามลำดับ

3. อัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

การวิเคราะห์อัตราการเติบโตหรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญนี้จะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนของคุณภาพลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งทั้งนี้หากอัตราส่วนนี้มีแนวโน้มที่จะปรับตัวไปในทางที่ลดลงย่อมเป็นสัญญาณที่ดีที่แสดงถึงคุณภาพลูกหนี้หรือสินทรัพย์ของธนาคารมีคุณภาพมากขึ้นแต่ทั้งนี้การขยายตัวของการกันสำรองฯ อาจมิได้เกิดจากคุณภาพของลูกหนี้สินเชื่อแต่เพียงประการเดียวแต่ทั้งนี้อาจจะเกิดนโยบายการตั้งสำรองฯที่มีความระมัดระวังและให้ความสำคัญในระดับที่ต่างกันในแต่ละรายธนาคารจากปัจจัยดังกล่าวจึงสามารถส่งผลต่อปริมาณการกันสำรองฯ ได้มากเช่นกัน

ภาพที่ 5-14 เป็นการแสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงปริมาณการกันสำรองของทั้ง 2 วิธี พบว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการกันสำรองของทั้ง 2 วิธีไม่ได้แตกต่างกันมากนักทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนของการกันสำรองฯ ที่เพิ่มขึ้นมา คือ Statistical provision ที่มีอยู่ในการกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ได้ถูกนำมาปรับกับจำนวนการกันสำรองฯ ที่มีอยู่เดิมคือ วิธี Risk-based provisioning ไม่มากนัก จึงส่งผลให้ค่าของอัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงไม่ได้มีความแตกต่างกันมากในทั้ง 2 วิธี และเมื่อพิจารณาถึงการแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเงินกันสำรองพบว่า การกันสำรองฯ ทั้ง 2 วิธีมีทิศทางเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันจะแตกต่างกันเพียงแค่การกันสำรองฯตามวิธี Dynamic จะมีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยกว่าการกันสำรองฯ

ตามวิธี Risk-based หากเป็นช่วงที่การขยายตัวของสินเชื่อต่ำลงแต่จะมีการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าหากเป็นช่วงที่การขยายตัวของสินเชื่อปรับตัวสูงขึ้น

ภาพที่ 5-14 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการกันสำรองตามวิธี Risk-based และ วิธี Dynamic

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

4. อัตราการเติบโตของเงินให้สินเชื่อ

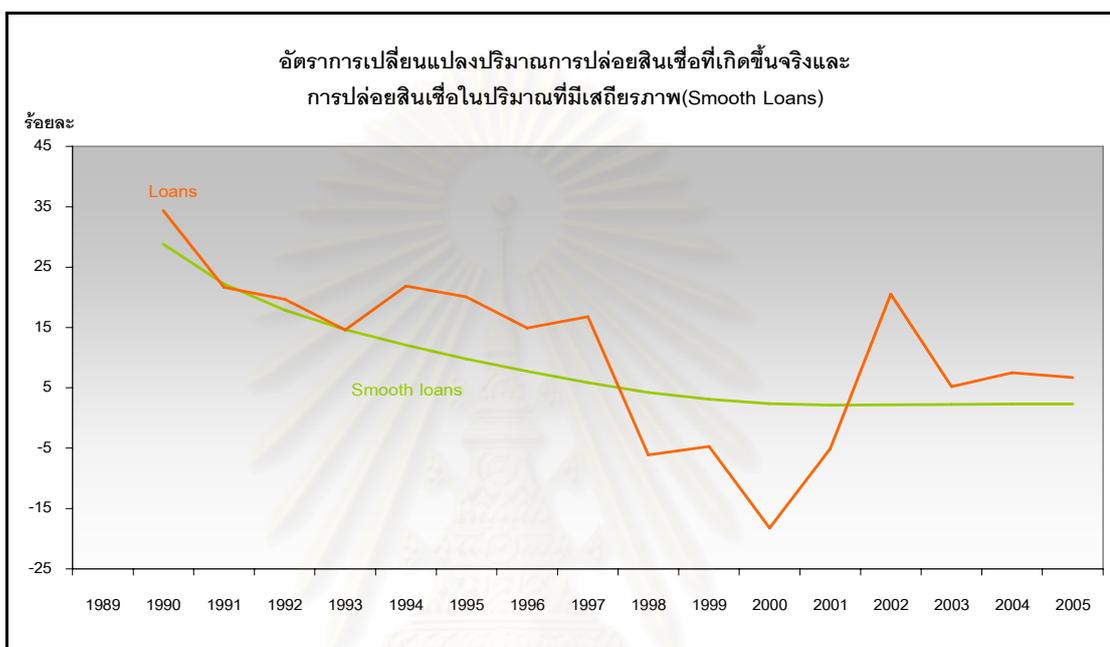
อัตราการขยายตัวของสินเชื่อสามารถที่จะแสดงถึงภาวะเศรษฐกิจรวมถึงนโยบายการบริหารทรัพยากรที่ธนาคารแต่ละแห่งมีอยู่ ทั้งภาวะเศรษฐกิจและอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อต่างก็มีส่วนที่ช่วยเอื้อซึ่งกันและกัน นั่นคือหากมีการขยายตัวของการปล่อยสินเชื่อที่อยู่ในระดับสูงย่อมมีผลต่อการขยายตัวของสภาพเศรษฐกิจได้เช่นกัน

พร้อมกันนี้หากภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาขึ้นนโยบายการปล่อยสินเชื่อก็จะมีความยืดหยุ่นมากขึ้นส่งผลให้การปล่อยสินเชื่อมีการขยายตัวเช่นเดียวกัน แต่ในทางตรงกันข้ามหากภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาลงนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารอาจเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้นและอาจส่งผลให้มีการชะลอตัวในการขยายฐานสินเชื่อ

จากภาพที่ 5-15 พบว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริงมีความผันผวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อในจำนวนที่มีเสถียรภาพซึ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนดังกล่าวนี้ว่ามีประโยชน์ในแง่ที่จะ

นำมาดำเนินนโยบายการเข้ามาดูแลของทางการต่อการขยายตัวของปริมาณการปล่อยสินเชื่อหากการขยายตัวของสินเชื่อมีการปรับตัวที่ไม่สมดุลเกิดขึ้น

ภาพที่ 5-15 เปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริงและปริมาณการปล่อยสินเชื่อในปริมาณที่มีเสถียรภาพ(Smooth Loans)

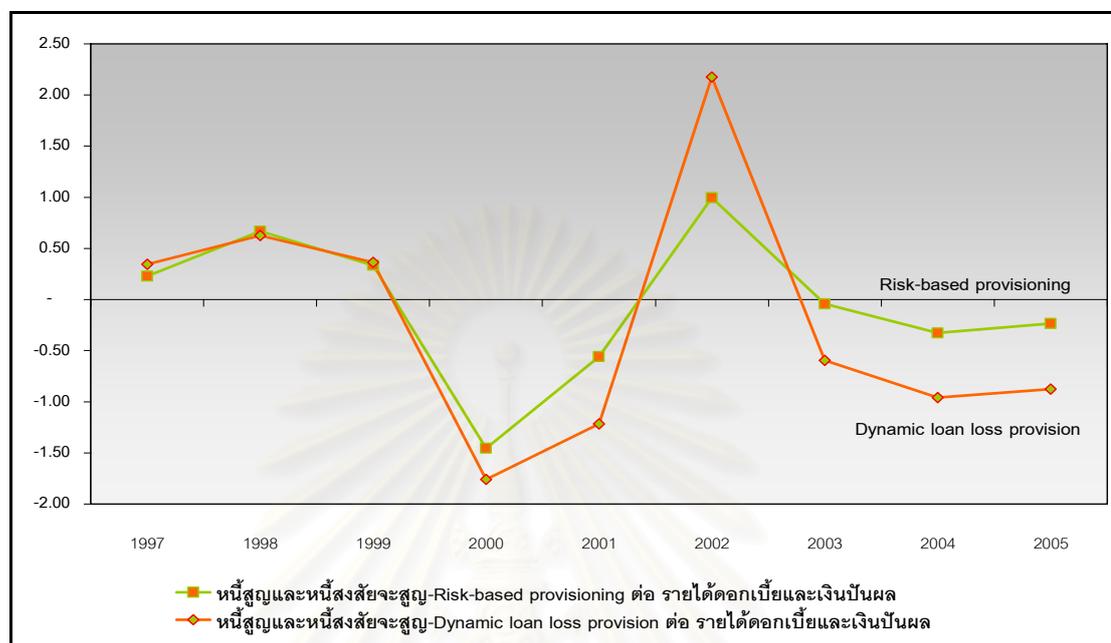

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและคำนวณโดยผู้ศึกษา

5. อัตราส่วนค่าใช้จ่าย

อัตราส่วนค่าใช้จ่ายนี้สามารถที่จะวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรเพื่อก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์ดังนั้นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ในส่วนที่เป็นเงินปล่อยสินเชื่อเราจึงพิจารณาเฉพาะส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเสียต่อรายได้ที่เป็นรายได้ดอกเบี้ยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของธนาคารเพื่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดอันเป็นเป้าหมายหลักของธนาคาร

ภาพที่ 5-16 สัดส่วนหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญตามวิธี Risk-based และ วิธี Dynamic ต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล

จากภาพที่ 5-16 พบว่าในช่วงที่สัดส่วนมีค่าติดลบเนื่องจากค่าของหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญได้ปรับตัวลดลงจากปีที่ผ่านมาทั้งนี้ค่าของหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่นำมาคำนวณเป็นการดูการเปลี่ยนแปลงของค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญปลายงวดของงวดบัญชีปีที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับค่าของค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญปลายงวดของปีนั้นๆ⁶⁹ จากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของสัดส่วนดังกล่าวในทิศทางที่ตรงข้ามในปี 2543(2000) นับว่าเป็นทิศทางที่ดีเนื่องจากไม่เพียงแต่สัดส่วนดังกล่าวจะติดลบซึ่งแสดงว่าปีดังกล่าวมีการให้ตั้งสำรองที่ลดลงมากจนต้องหักออกจากของปีที่ที่เคยตั้งสำรองไว้จึงทำให้ส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของธนาคารลดลงด้วยเช่นกันแต่ในขณะเดียวกันสัดส่วนดังกล่าวก็เพิ่มขึ้นไปพร้อมกันด้วย แต่สัดส่วนที่สวนทางติดลบนี้ได้เริ่มปรับตัวลดสัดส่วนลงในปี 2544 เรื่อยมา โดยในปี 2545 จึงได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นในทิศทางบวกนั่นคือต้องมีการตั้งสำรองที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงขึ้นด้วยเช่นกันแต่ก็เป็นเพียงแค่ช่วงปี 2545 และหลังจากนั้นในปี 2546-2548 สัดส่วนดังกล่าวเริ่มมีเสถียรภาพไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักและเป็นไปในทิศทางที่ติดลบซึ่งแสดงว่าการกันสำรองได้ปรับตัวลดลงโดยมิต้องตั้งสำรองเพิ่มขึ้นนั่นเอง

⁶⁹ การใช้ค่าหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญจากการเปลี่ยนแปลงค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) ที่ปรากฏในปลายงวดบัญชีปัจจุบันกับค่าที่ปรากฏเมื่อต้นงวดปีปัจจุบันซึ่งก็คือค่าเดียวกันกับค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญของปลายงวดบัญชีในปีที่ผ่านมานั่นเอง

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทนี้คือการสรุปผลการศึกษาและข้อจำกัดของการศึกษาในบางประเด็นที่ควรจะได้รับการพัฒนาต่อไปในอนาคตรวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการผลการศึกษา

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ได้นำความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรเศรษฐกิจโดยที่การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการก่อตัวของความไม่สมดุลของระบบการเงินได้ด้วยเช่นกัน

จากประเด็นความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการเข้ามาดูแลความไม่สมดุลของระบบการเงินของผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์โดยตรงโดยเลือกที่จะศึกษาเครื่องมือการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์(Regulations) 2 เครื่องมือ คือ การกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) และการดำรงเงินกองทุน(Capital requirement) โดยที่จุดประสงค์ของเครื่องมือทั้ง 2 ต่างมุ่งประเด็นที่จะรองรับผลเสียหายที่เกิดจากความเสี่ยงด้านเครดิตที่ต่างกัน คือ การกันสำรองฯ ถูกนำมารองรับความสูญเสียดังกล่าวที่เกิดขึ้น(Expected losses) และการดำรงเงินกองทุนถูกนำมารองรับความสูญเสียดังกล่าวที่เกิดขึ้น(Unexpected losses)

เนื่องจากหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์มีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้จึงได้แบ่งการวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่ต่างกันดังนี้ คือ การกันสำรองฯ ได้นำวิธี Dynamic loan loss provision มาวิเคราะห์คู่กับวิธี Risk-based provisioning และการดำรงเงินกองทุน ได้วิเคราะห์วิธีการดำรงเงินกองทุน 2 วิธี คือ Basel I และ Basel II โดยการศึกษาได้แบ่งเป็น 2 ระดับคือ การศึกษาผลที่เกิดจากการกำหนดสมมติฐานให้การปล่อยสินเชื่อโดยรวมทั้งหมดเป็นสินเชื่อที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่ผันผวน พร้อมกันนี้ยังได้ศึกษาในส่วนการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินภายใต้กรอบสมมติฐานที่กำหนดให้มีการใช้เครื่องมือทั้ง 2 เครื่องมือในวิธีการปฏิบัติที่ต่างกัน

ผลการศึกษาโดยทำการวิเคราะห์ภายใต้สมมติฐานที่กำหนดให้ระดับการปล่อยสินเชื่อนั้นอยู่ในระดับที่เหมาะสม พบว่า ภายใต้หลักเกณฑ์การกันสำรองแบบ Dynamic loan loss provision สามารถที่จะปรับค่าของปริมาณการกันสำรองให้มีพฤติกรรมที่ช่วยลดความผันผวนของวัฏจักรสินเชื่อได้ โดยจะต้องกันสำรองเพิ่มขึ้นในช่วงที่การปล่อยสินเชื่อขยายตัวโดยการเพิ่มปริมาณของการกันสำรองในส่วนของ Statistical provision ที่จะทำหน้าที่เป็นตัวช่วยปรับให้ปริมาณการกันสำรองตามวิธี Dynamic เพิ่มมากขึ้นกว่าปริมาณการกันสำรองที่มีอยู่เดิมตามวิธี Risk-based ที่ให้ค่าการกันสำรองที่ต่ำกว่าระดับการกันสำรองที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยปรับให้การขยายตัวของการปล่อยสินเชื่อมีเสถียรภาพและในทางกลับกันหากเป็นช่วงที่การปล่อยสินเชื่ออยู่ในช่วงหดตัวการกันสำรองตามวิธี Dynamic ก็จะช่วยปรับให้มีปริมาณการกันสำรองที่ต่ำกว่าจำนวนการกันสำรองตามวิธี risk-based ดังนั้นหากผู้มีหน้าที่กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ต้องการที่จะใช้หลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ในส่วนของปริมาณการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญเป็นเครื่องมือในการปรับพฤติกรรมของการปล่อยสินเชื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเสถียรภาพการใช้วิธี Dynamic loan loss provision จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถจะส่งผลกระทบต่อนโยบายการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ผ่านทางต้นทุนที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญนี้ได้

พร้อมกันนี้ผลการศึกษาในส่วนของวิธีการดำรงเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานของหลักเกณฑ์ Basel II ที่จะนำมาเปรียบเทียบกับการใช้เครื่องมือการกันสำรองพบว่า ภายใต้การกำหนดให้การขยายตัวของสินเชื่อไม่มีความผันผวนเช่นเดียวกันกับการคำนวณเงินกันสำรอง การดำรงเงินกองทุนภายใต้สมมติฐาน Base II จะมีจำนวนที่มากกว่าการกันสำรองตามวิธี Dynamic ยกเว้นในช่วงปี 2541-2542 และ 2545-2546 เท่านั้นที่ การกันสำรองตามวิธี Dynamic มีปริมาณที่มากกว่าโดยที่ช่วงแรกนั้นเป็นช่วงที่ปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) มีจำนวนที่เพิ่มสูงมากขึ้นจึงส่งผลให้ปริมาณการกันสำรองในส่วนที่ไม่ใช่ Statistical provision เพิ่มขึ้นด้วย ในส่วนของช่วงที่ 2 นั้นเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวและขยายตัวตามลำดับจึงทำให้แม้ว่าปริมาณการกันสำรองที่เป็นต้นทุนโดยตรงของธนาคารพาณิชย์เพิ่มสูงขึ้นแต่ก็สามารถชดเชยได้จากรายได้ที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ

จากผลสรุปที่ได้จากการเปรียบเทียบผลของเครื่องมือการกำกับธนาคารพาณิชย์ที่เกิดจากการวิเคราะห์ปริมาณการปล่อยสินเชื่ออย่างมีเสถียรภาพโดยรวมทั้งหมด การนำหลักเกณฑ์การกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision จะก่อให้เกิดต้นทุนจากการที่ต้องกันส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายทางด้านเครดิตในจำนวนที่น้อยกว่าการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II

ในขณะที่เดียวกันประเด็นที่นำมาวิเคราะห์อีกระดับคือการวัดผลของการใช้เครื่องมือการกำกับจากทางการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์ โดยจะเป็นการนำอัตราส่วนทางการเงินมาทำการวิเคราะห์โดยจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว (RAROC) เปรียบเทียบกับอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ร่วมกับการพิจารณาอัตราส่วนที่สำคัญบางอัตราส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกันสำรองฯ และการดำรงเงินกองทุน แต่เนื่องจากยังมีข้อจำกัดของข้อมูลบางส่วนที่ยังขาดความสมบูรณ์ครบถ้วน ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ การศึกษาจึงได้นำอัตราส่วนบางอัตราส่วนที่มีปัญหาทางด้านความสมบูรณ์ของข้อมูลน้อยที่สุดมาทำการวิเคราะห์ ซึ่งก็คือ อัตราการเติบโตของเงินกองทุนรวม อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ อัตราการเติบโตค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ อัตราการเติบโตของเงินให้สินเชื่อ และอัตราส่วนค่าใช้จ่าย

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับความเสี่ยงแล้ว (RAROC) เปรียบเทียบกับอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) พบว่าค่าอัตราส่วนที่มีเสถียรภาพหรือมีความผันผวนน้อยที่สุดคือ อัตราส่วน RAROC ภายใต้กรอบสมมติฐานที่กำหนดให้มีวิธีการกันสำรองแบบ Risk-based provisioning และการดำรงเงินกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II แต่หากเปรียบเทียบค่าของอัตราส่วนภายใต้กรอบสมมติฐานอื่นแล้วพบว่า ค่าอัตราส่วนที่ดีที่สุดที่อยู่ภายใต้กรอบสมมติฐานที่กำหนดให้ การกันสำรองใช้วิธี Dynamic loan loss provision และการดำรงเงินกองทุนตามสมมติฐาน Basel II เนื่องจากให้ค่าอัตราส่วน RAROC ที่สูงกว่าการกรอบสมมติฐานอื่น และเมื่อนำอัตราส่วน RAROC มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ อัตราส่วน ROE ค่าที่ได้พบว่า อัตราส่วน ROE ให้ค่าที่สูงกว่าในช่วงที่อัตราส่วนทุกตัวเพิ่มขึ้นแต่ในช่วงที่อัตราส่วนทุกตัวปรับตัวต่ำลงอัตราส่วน ROE กลับปรับลดใกล้เคียงกับอัตราส่วนอื่น นั้นย่อมแสดงว่าการใช้อัตราส่วน ROE มาใช้วิเคราะห์อาจให้ค่าที่สูงกว่าความเป็นจริงเมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องเผชิญ จากผลสรุปดังกล่าวเมื่ออัตราส่วนภายใต้กรอบสมมติฐานของการกันสำรองฯ ตามวิธี Risk-based provisioning ร่วมกับการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ให้ค่าที่ดีที่สุดแต่เนื่องจากการใช้การดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II ต้องใช้จำนวนเงินกองทุนที่มากกว่าการกันสำรองตามวิธี Dynamic loan loss provision ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดผู้มีส่วนที่ในการกำกับดูแลจึงต้องควรที่จะต้องให้น้ำหนักกับความสำคัญของหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ เพื่อที่จะใช้เครื่องมือดังกล่าวให้สามารถที่จะส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของสินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาในส่วนของอัตราส่วนทางการเงินด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การกำกับดูแลทั้ง 2 หลักเกณฑ์ดังกล่าวพบว่า

- **อัตราการใช้เงินกองทุนรวม** ผลที่ได้พบว่าการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนตามวิธี Basel I จะมีความผันผวนน้อยกว่า ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากน้ำหนักความเสี่ยงที่ใช้ในการคำนวณไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนักหรือน้ำหนักความเสี่ยงไม่ได้มีความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงของสินทรัพย์ที่ต่างกัน

- **อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ** พบว่าอัตราการใช้เงินกองทุนของอัตราส่วนเงินกันสำรองต่อปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อในทั้ง 2 วิธีมีอัตราการใช้เงินกองทุนที่ใกล้เคียงกันแต่ค่าของอัตราส่วนจะเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 เรื่อยมาและมีการปรับตัวลดลงอย่างชัดเจนในปี 2000 เนื่องจากลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมาก พร้อมกับเกณฑ์การตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญก็ได้มีการปรับหลักเกณฑ์ข้อบังคับใหม่ที่เข้มงวดมากขึ้นจึงทำให้ปริมาณเงินกันสำรองปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นด้วย

- **อัตราการใช้เงินให้สินเชื่อ** การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการกันสำรองของทั้ง 2 วิธีไม่ได้แตกต่างกันมากนักทั้งนี้อาจเป็นเพราะ Statistical provision ได้ถูกนำมาปรับกับจำนวนการกันสำรองที่มีอยู่เดิมมีจำนวนไม่มากนัก จึงส่งผลให้ค่าของอัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงไม่ได้มีความแตกต่างกันมากในทั้ง 2 วิธี

- **อัตราการใช้เงินให้สินเชื่อ** พบว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่เกิดขึ้นจริงมีความผันผวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการใช้เงินให้สินเชื่อในจำนวนที่มีเสถียรภาพซึ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนดังกล่าวพบว่าประโยชน์ในแง่ที่จะนำมาดำเนินนโยบายการเข้ามาดูแลของทางการต่อการขยายตัวของปริมาณการปล่อยสินเชื่อหากการขยายตัวของสินเชื่อมีการปรับตัวที่ไม่สมดุลเกิดขึ้น

- **อัตราส่วนค่าใช้จ่าย** พบว่าอัตราส่วนที่ได้จากวิธี Dynamic จะให้ค่าที่เปลี่ยนแปลงที่แรงมากกว่าวิธี Risk-based ทั้งในช่วงขาขึ้นและขาลงแต่ผลต่างของอัตราส่วนดังกล่าวจะไม่แตกต่างกันมากนัก

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในส่วนของผู้มีหน้าที่กำกับธนาคารพาณิชย์หากมีการนำหลักเกณฑ์การกำกับที่มีความละเอียดและสามารถสะท้อนความเสี่ยงตามความเป็นจริงมากขึ้นเข้ามาดูแลและควบคุมพฤติกรรมการค้าดำเนินนโยบายการปล่อยสินเชื่อไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงมากเกินไปนั้น ในอีกด้านการนำหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดมากขึ้นก็สามารถส่งผลต่อต้นทุนของธนาคารให้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังนั้นหากหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้เพื่อมุ่งที่จะก่อให้เกิดเสถียรภาพต่อระบบการเงิน

โดยรวมแล้วผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลก็ไม่ควรที่จะละเลยผลที่จะเกิดขึ้นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ด้วยเช่นกัน

2. การใช้หลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ที่มีความละเอียดและสามารถสะท้อนความเสี่ยงตามสภาพทางเศรษฐกิจที่แท้จริง อาทิ หลักเกณฑ์ Basel II นั้นเมื่อวิเคราะห์ในแง่การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อาจเป็นผลดีในแง่ที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีพฤติกรรมกรรมการบริหารงานที่ดีอยู่แล้วมีการดำรงเงินกองทุนและการกันสำรองที่เหมาะสมตามความเป็นจริงซึ่งอาจมีจำนวนที่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การปฏิบัติอย่างคร่าวๆ ดังนั้นการที่นำหลักเกณฑ์ที่มีแนวทางให้เลือกปฏิบัติ อาทิ วิธี Standardized และ IRB approach ของ Basel II เพื่อให้เหมาะสมตามสภาพความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งรวมถึงความพร้อมของจังหวะเวลาที่นำมาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลควรที่จะคำนึงถึง

3. ด้วยหลักเกณฑ์ของการกันสำรองฯที่มีการอิงแนวทางการปฏิบัติทางด้านบัญชีจึงทำให้การนำหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ ในแนวทางปฏิบัติต่างๆ อาทิ Dynamic loan loss provision หรือ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 39 (IAS 39) มาใช้จึงควรที่จะคำนึงถึงมาตรฐานการบัญชีด้วยเช่นกัน พร้อมกันนี้การกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินในแต่ละประเทศก็ควรที่จะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางการเงินและพฤติกรรมการระดมทุนและการพึ่งพาทุนของคนในประเทศนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

4. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งของธนาคารพาณิชย์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน(Financial ratios) จะเป็นเพียงการวัดจากตัวเลขทางบัญชี ในขณะที่เดียวกันธนาคารพาณิชย์ควรที่จะนำเครื่องมือในการวิเคราะห์อื่นเพื่อมาวิเคราะห์ประกอบเพิ่มเติม อาทิ การทำ Stress tests ซึ่งเป็นการช่วยเสริมให้ธนาคารพาณิชย์มีข้อมูลประกอบการดำเนินนโยบายที่ระมัดระวังมากยิ่งขึ้น

5. ในส่วนของธนาคารพาณิชย์เองควรที่จะเน้นการพัฒนาบุคลากรรวมถึงระบบฐานข้อมูลเพื่อรองรับกับหลักเกณฑ์ที่มีความละเอียดซับซ้อนมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายที่ผู้กำกับดูแลตั้งเป้าประสงค์ไว้

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต

ประเด็นการแกว่งของวัฏจักรสินเชื่อ(Procyclicality) ที่เกิดจากเครื่องมือการกำกับทั้ง 2 เครื่องมือข้างต้นอาจเป็นผลกระทบที่เกิดจากธนาคารพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในขนาดของผลกระทบที่ต่างกัน ดังนั้นหากทำการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากขนาดและความแข็งแกร่งของรายธนาคารพาณิชย์ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ผู้กำกับดูแลอาจได้มุมมองต่อการกำหนดใช้เครื่องมือการกำกับที่แม่นยำต่อผลกระทบที่ต้องการได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 6-1สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะของผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยสินเชื่อ

ผลการศึกษา	ผลที่ได้จากการศึกษา	ผลการศึกษา : กรณีศึกษา	ผลที่คาดว่าจะกระทบต่อ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบ	ข้อเสนอแนะ
<p>ผลกระทบ ต่อ ปริมาณการ ปล่อยสินเชื่อ</p>	<p>การกันสำรองค่าเผื่อหนี้สูญ และหนี้สงสัยจะสูญ: Risk-based Vs. Dynamic approach</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ วิธี Dynamic สามารถที่จะปรับพฤติกรรมของการกันสำรองให้เปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับการปล่อยสินเชื่อโดยเงินกันสำรองฯ จะเพิ่มขึ้นหากสินเชื่ออยู่ในช่วงขยายตัวและปริมาณการกันสำรองจะลดลงหากสินเชื่อหดตัว จากพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำเครื่องมือการกำกับนี้มาช่วยปรับให้การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อมีความผันผวนลดลงได้ ▶ การกันสำรองตามวิธี Dynamic จะมีจำนวนที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับวิธีRisk-based ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและต่ำกว่าเงินกันสำรองตามวิธี Risk-based หากสินเชื่อมีการหดตัว เนื่องจากมีการปรับโดยค่าStatistical provision ซึ่งเป็นส่วนของการกันสำรองที่เพิ่มขึ้นมา 	<p>การกันสำรองฯ กรณีวิธี Dynamic loan loss provision</p> <p>ประเทศสเปน:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในพอร์ตสินเชื่อ(Latent losses) แม้จะเป็นช่วงที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัว(Boom) และคำนึงถึงการหดตัวของสินเชื่อ(Credit crunch) หากอยู่ในช่วงเศรษฐกิจหดตัว ▶ งานการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการขยายตัวของสินเชื่อที่ไม่สมดุลก่อให้เกิดลูกหนี้ที่มีปัญหาใน3-4 ปีต่อมา ▶ ได้พัฒนาแนวคิดที่จะลดการขยายตัวของสินเชื่อที่เกินความสมดุลโดยการปรับพฤติกรรมการกันสำรองหนี้สูญที่สามารถสะท้อนความเสี่ยงตามวัฏจักรสินเชื่อมากขึ้นนี้ ▶ Dynamic loan loss provision ถูกนำมาใช้ในสเปนในช่วงกลางปี 2000 โดยสามารถช่วยปรับให้การกันสำรองไม่ให้ความผันผวนไป ตาม วัฏ จักร สิน เชื้อ (Countercyclicity) ได้ 	<p>ผู้กำกับดูแล :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ เนื่องจากเป็นการกันสำรองที่มีการปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการปล่อยสินเชื่อ จึงทำให้ผู้กำกับดูแลมีทางเลือกในการนำเครื่องมือการกำกับมาปรับพฤติกรรมของการปล่อยสินเชื่อให้มีเสถียรภาพได้ <p>ธนาคารพาณิชย์ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากนำวิธีการกันสำรองตามวิธี Dynamic มาปฏิบัติจะกระทบในแง่ของต้นทุนที่จะปรับเพิ่มขึ้นหากมีการกำหนดให้มีการกันสำรองเพิ่มมากขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวอย่างใดก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่เพิ่มขึ้นในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวเช่นกันนี้ ต้นทุนที่เกิดขึ้นอาจได้รับการชดเชยไปในบางส่วนและสามารถนำประโยชน์ทางด้านภาษีมาช่วยบรรเทาผลของต้นทุนที่จะเพิ่มสูงขึ้นจากการกันสำรองฯที่เพิ่มสูงขึ้นนี้ได้ ในขณะที่เดียวกันหากอยู่ในช่วงที่การปล่อยสินเชื่อมีการหดตัวการกันสำรองตามวิธี Dynamic ก็จะช่วยปรับลดต้นทุนหากเทียบกับวิธี Risk-based ซึ่งช่วยให้ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการกันสำรองฯของสินเชื่อที่มีปัญหามีค่าไม่สูงมากนัก 	<p>ผู้กำกับดูแล :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หากมีการนำหลักเกณฑ์การกำกับที่มีความละเอียดมากขึ้น อาทิ การกันสำรองฯตามวิธี Dynamic และ การดำรงเงินกองทุน Basel II มาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์เพื่อที่จะนำมาปรับการขยายตัวของสินเชื่อให้มีเสถียรภาพ สามารถที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้มีหน้าที่กำกับดูแลควรที่จะคำนึงถึงผลกระทบด้านต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในส่วนนี้ด้วย 2. เนื่องจากหลักเกณฑ์การกันสำรองฯ มีการอิงแนวทางการปฏิบัติทางด้านบัญชีด้วย ดังนั้นหลักเกณฑ์ที่ทางการจะกำหนดให้มีการบังคับใช้สำหรับการกันสำรองวิธีใดนั้นจึงควรที่จะนำหลักเกณฑ์ทางด้านบัญชีมาพิจารณาพร้อมด้วย

ผลการศึกษา	ผลที่ได้จากการศึกษา	ผลการศึกษา: กรณีศึกษา	ผลที่คาดว่าจะกระทบต่อ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบ	ข้อเสนอแนะ
		<p>▶ ผลการนำไปปฏิบัติพบว่าสามารถที่จะปรับให้การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการกันสำรองมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อ</p> <p>▶ ข้อดีของวิธีนี้อีกประการหนึ่งคือช่วยสร้างความโปร่งใสให้แก่งบการเงินเนื่องจากสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของสินเชื่อโดยได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในพอร์ตสินเชื่อตนเอง(latent risk)</p> <p>▶ มีการนำมาปฏิบัติเพียงช่วงปี 2001-2004 และนำวิธี IAS 39 มาปฏิบัติแทนวิธี Dynamic ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป(European Union)</p>		<p>ธนาคารพาณิชย์ :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อมีการนำหลักเกณฑ์ที่ละเอียดและซับซ้อนมาบังคับใช้ ธนาคารพาณิชย์ควรที่จะเตรียมการรับมือในการที่จะพัฒนาระบบการรวบรวมข้อมูลและพัฒนาบุคลากรเพื่อพร้อมที่จะรับมือกับหลักเกณฑ์ที่ละเอียดซับซ้อนมากขึ้นเพื่อที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้ก่อประโยชน์สูงสุด 2. การนำหลักเกณฑ์ที่มีความละเอียดและเข้มงวดมากขึ้นมาบังคับใช้ อาทิหลักเกณฑ์ Basel II หากพิจารณาในส่วนของธนาคารพาณิชย์ที่มีการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมและมีความระมัดระวังในการบริหารพอร์ตสินเชื่ออาจจะส่งผลดีในแง่ที่การดำรงเงินกองทุนและการกันสำรองที่มีจำนวนที่ตรงตามสถานะภาพที่แท้จริงของธนาคารแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา	ผลที่ได้จากการศึกษา	ผลการศึกษา: กรณีศึกษา	ผลที่คาดว่าจะกระทบต่อ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบ	ข้อเสนอแนะ
	<p>การดำรงเงินกองทุน: Basel I Vs. Basel II</p> <p>▶ ผลการศึกษาพบว่าการดำรงเงินกองทุนภายใต้สมมติฐานของ Basel II นี้ ทำให้ การ ดำ รง เ จ น ก อ ง ทุ น มี การเปลี่ยนแปลงที่อิงตามวัฏจักรสินเชื่อมากขึ้น คือ ในช่วงเศรษฐกิจขึ้นการดำรงเงินกองทุนจะปรับเพิ่มขึ้นเนื่องจากปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มในอัตราที่น้อยกว่าการขยายตัวของสินเชื่อ เนื่องจากปริมาณเงินกองทุนที่คำนวณได้จะขึ้นอยู่กับค่านำหนักความเสี่ยงด้วยซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาขึ้นนี้ค่านำหนักความเสี่ยงจะปรับลดลงตามอันดับความน่าเชื่อถือที่ดีขึ้นและจะให้ผลในทางตรงกันข้ามหากอยู่ในช่วงเศรษฐกิจซบเซา</p>	<p>▶ กรณีศึกษาในส่วนที่เป็นผลกระทบทางด้านปริมาณยังมีการนำเสนอที่น้อยมาก เนื่องจากทางธนาคารเพื่อการชำระบัญชีระหว่างประเทศ(BIS) ได้บังคับใช้กับกลุ่มประเทศสมาชิก ในช่วงปลายปี 2006 จึงทำให้งานการศึกษายังขาดความสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามมีงานการศึกษาถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่นำ หลักเกณฑ์ Basel II มาปฏิบัติพบว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาแบบจำลองในการประเมินและคำนวณเงินกองทุนที่มีความละเอียดมากอยู่แล้วดังนั้นหากนำหลักเกณฑ์ Basel II มาบังคับใช้จึงไม่ส่งผลกระทบต่อมากนัก</p>	<p>ผู้กำกับดูแล:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักเกณฑ์ Basel II เป็นผลดีในแง่ที่แนวทางการปฏิบัติที่ละเอียดขึ้นนี้จะทำให้ธนาคารพาณิชย์พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงที่ดียิ่งขึ้นรวมถึงมีการพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลและแบบจำลองภายใน(Internal model)เพื่อใช้ประเมินความเสี่ยงมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วย 2. หลักเกณฑ์ Basel II เป็นหลักเกณฑ์สากลที่ประเทศไทยนำมาปฏิบัติจึงทำให้แนวทางการดำรงเงินกองทุนของไทยมีความเป็นสากลและมีความน่าเชื่อถือในสายตานักลงทุน 3. หลักเกณฑ์ Basel II นี้สามารถช่วยแก้ปัญหาการดำรงเงินกองทุนที่มากเกินไปสำหรับธนาคารที่มีการบริหารความเสี่ยงต่อพอร์ตสินเชื่อที่ติดอยู่แล้ว นั่นคือการดำรงเงินกองทุนจะเหมาะสมต่อความเสี่ยงที่แต่ละธนาคารมีอยู่ในทางตรงกันข้ามก็เป็นการคุมเข้มแก่ธนาคารที่มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงมากเกินไป 	

ผลการศึกษา	ผลที่ได้จากการศึกษา	ผลการศึกษา: กรณีศึกษา	ผลที่คาดว่าจะกระทบต่อ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบ	ข้อเสนอแนะ
	<p>เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์การกันสำรองฯและการดำรงเงินกองทุน</p> <p>▶ เมื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นหากนำหลักเกณฑ์ทั้ง 2 หลักเกณฑ์มาใช้เป็นเครื่องมือปรับให้การเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อไม่มีความผันผวน จะมีการใช้การกันสำรองฯ ตามวิธี Dynamic ในจำนวนที่น้อยกว่าการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II โดยจะก่อให้เกิดต้นทุนจากการที่ต้องกันส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายด้านเครดิตในจำนวนที่น้อยกว่าหากเทียบกับการดำรงเงินกองทุนตามหลักเกณฑ์ Basel II นั้นเอง</p>	<p>แต่ในส่วนประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจะคล้ายกันในแง่ที่ปริมาณเงินกองทุนจะผันผวนตามวัฏจักรเศรษฐกิจมากขึ้น</p>	<p>ธนาคารพาณิชย์ :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เนื่องจากเป็นหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่มีความละเอียดมากขึ้นจึงส่งผลให้ต้นทุนทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มสูงขึ้น คือ การดำรงเงินกองทุนในจำนวนที่สูงขึ้นจะทำให้การนำทุนนอกเหนือส่วนที่ต้องดำรงเพื่อสร้างรายได้จะมีจำนวนลดลง ประกอบกับต้นทุนทางอ้อมที่สูงขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญเพียงพอที่จะนำหลักเกณฑ์ไปปฏิบัติ 2. แม้ว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการที่ต้องพัฒนาบุคลากรและระบบสารสนเทศภายในธนาคารจะสูงมาก แต่ก็มีข้อดีในแง่ที่ทำให้ธนาคารมีฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทั่วทั้งรวมถึงมีข้อมูลที่เพียงพอต่อการประเมินความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น 3. กระตุ้นให้ธนาคารพาณิชย์มีการปรับปรุงพฤติกรรมการจัดพอร์ตสินเชื่อให้เหมาะสมและมีความเสี่ยงน้อยลง เนื่องจากการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II นี้ มีการให้นำหนักความเสี่ยงตามประเภทสินเชื่อ หากธนาคารพาณิชย์มีพอร์ตสินเชื่อในประเภทที่มีน้ำหนักความเสี่ยงสูงก็จะทำให้อัตราต้นทุนในการดำรงเงินกองทุนสูงตามไปด้วย 	

ตารางที่ 6-2 ตารางสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่กระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ผลการศึกษา	ผลที่ได้จากการศึกษา	ผลที่คาดว่าจะกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบ	ข้อเสนอแนะ
<p>ผลกระทบ ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Financial ratios)</p>	<p>สรุปผลการเปรียบเทียบค่าที่ได้จากอัตราส่วนภายใต้กรอบสมมติฐานทั้ง 4 สมมติฐาน</p> <p>1. กรอบสมมติฐานที่ให้ค่าของอัตราส่วนที่มากที่สุด คือ อัตราส่วนที่กำหนดให้นำหลักเกณฑ์การกันสำรองตามวิธี Dynamic และการดำรงเงินกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์ Basel II</p> <p>2. กรอบสมมติฐานที่ให้ค่าของอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คือ ค่าของอัตราส่วนที่ได้จากหลักเกณฑ์การกันสำรอง วิธี Risk-based และการดำรงเงินกองทุนตามวิธี Basel II</p> <p>3. เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วน RAROC และ ROE พบว่าค่าของอัตราส่วน ROE จะให้ ค่าที่สูงกว่าค่าอัตราส่วน RAROC เนื่องจากปริมาณเงินทุนที่นำมาคำนวณตามอัตราส่วน RAROC จะมีจำนวนที่สูงกว่า ซึ่งแสดงว่าหากธนาคารนำอัตราส่วน RAROC มาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน สามารถที่จะสะท้อนภาวะความเสี่ยงในช่วงนั้นๆ และเพื่อไม่ให้ค่าอัตราส่วนที่ได้มีค่าสูงกว่าความเป็นจริงที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเผชิญอยู่ในแต่ละช่วงของวัฏจักร</p>	<p>1. ธนาคารพาณิชย์ : ค่าอัตราส่วนที่คำนวณนี้เป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารในการบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในพอร์ตสินเชื่อกับในส่วนที่รายได้จากดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายต่างๆที่นับรวมเป็นต้นทุน ดังนั้นค่าอัตราส่วนที่มีค่ามากจึงสามารถที่สะท้อนประสิทธิภาพการดำเนินงานและความแข็งแกร่งของธนาคารที่ดีในสายตาผู้ถือหุ้นและผู้ฝากเงิน เนื่องจากผลการศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยภาพรวมในผลประโยชน์ประกอบการของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ จึงทำให้การวิเคราะห์ที่นี้ยังกว้างและมีความแม่นยำน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการวิเคราะห์ในรายธนาคารดังนั้นเพื่อความชัดเจนของการวิเคราะห์ การหาอัตราส่วนเป็นรายธนาคารสามารถที่จะให้ข้อมูลที่แม่นยำมากขึ้น</p> <p>2. ผู้ถือหุ้นและผู้ฝากเงิน: ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นการกระทบในส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในการลงทุนและการฝากเงินกับธนาคารแต่ละแห่ง เนื่องจากว่าอัตราส่วนทางการเงินเป็นดัชนีที่ใช้วัดความสามารถในการดำเนินงานรวมถึงความแข็งแกร่งของธนาคาร ดังนั้นหากธนาคารใดสามารถที่จะสร้างรายได้และบริหารต้นทุนได้ดี ค่าของอัตราส่วนทางการเงินที่ได้ก็จะมีค่าสูงและไม่มีความเสี่ยงมากเกินไปกว่าระดับที่เหมาะสม</p>	<p>ข้อเสนอแนะเมื่อพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่ออัตราส่วนทางการเงิน หากมีการนำหลักเกณฑ์การกำกับธนาคารพาณิชย์ในวิธีที่ต่างกันอย่างออกไป</p> <p>1. ธนาคารพาณิชย์ : การนำอัตราส่วนทางการเงินที่สามารถสะท้อนความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อธนาคารพาณิชย์มาทำการวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพ การดำเนินงานเป็นสิ่งที่ธนาคารพาณิชย์ควรที่จะปฏิบัติ เนื่องจากจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ประเมินผลการดำเนินงานที่เป็นแง่บวกมากเกินไปจนขาดการคำนึงถึงผลในด้านลบที่มีอยู่ในระบบแม้ว่าจะเป็นช่วงที่เศรษฐกิจกำลังจะขยายตัวก็ตาม ดังจะวิเคราะห์ได้จากค่าอัตราส่วนที่ได้จากการศึกษานี้ที่ให้ค่าของอัตราส่วน ROE ที่สูงกว่าค่าที่ได้จาก อัตราส่วน RAROC</p> <p>2. ผู้กำกับสถาบันการเงิน: การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่เกิดจากการใช้หลักเกณฑ์การกำกับที่แตกต่างกันสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานที่แตกต่างเช่นกัน ดังนั้นหากต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ที่จะนำมาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์จึงควรที่จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ต้นทุนและรายได้ของธนาคารพาณิชย์ด้วยเช่นกันเพื่อมิให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินนโยบายที่สุ่มเสี่ยงมากเกินไป ในขณะที่เดียวกันควรนำวิธีการวิเคราะห์อื่นมาช่วยเสริมการวิเคราะห์จากอัตราส่วนทางการเงินนี้ด้วย อาทิ การทำ Stress tests เป็นต้น</p>

ที่มา:สรุปโดยผู้ศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การเงินธนาคาร ฉบับที่ 288,เม.ย. 2549 หน้า. 72-73

ดอน นาครทรรพและคณะ(2547) ความเสี่ยงของตลาดอสังหาริมทรัพย์ต่อเศรษฐกิจและภาคธนาคารพาณิชย์:แบบทดสอบความเปราะบางทางการเงิน(กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย).

ทิตนันท์ มัลลิกะมาสและคณะ(2547) ผลกระทบของ Basel II ต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของไทย. ธนาคารแห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย).

ธรรมาภรณ์ หมั่นจักษ์ วรางคณา อิมอุตม และ ศิริพิมพ์ วิมลเฉลา(2547),นโยบายการเงินและเสถียรภาพระบบการเงิน: หาคความลงตัวภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อ(กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย).

เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันเพชร(2544), ทฤษฎีการบัญชี(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ Text and Journal publication)

เมธินี ศุภสวัสดิ์กุล และ ดอน นาครทรรพ(2545),บทบาทของระบบสถาบันการเงินต่อเศรษฐกิจไทย:บทเรียนจากการหดตัวของสินเชื่อในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ(กรุงเทพฯ:ธนาคารแห่งประเทศไทย).

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 11(2532) เรื่อง หนี้จะสูญและหนี้สูญ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34(2545) เรื่อง การบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36(2542) เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์

มัสติ สันติพงษ์ไพบุลย์(2544) การศึกษาเปรียบเทียบการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์โดยใช้แบบจำลองมูลค่าตามบัญชี กรณีศึกษา:ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน): วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยรรยง ไทยเจริญ และ ประพันธ์ เกียรติโกมล(2545),การปรับตัวและการปรับโครงสร้างของบุคคลในภาคธุรกิจไทย(กรุงเทพฯ:ธนาคารแห่งประเทศไทย)

รุ่ง โปษยานนท์ มัลลิกะมาสและคณะ(2548) ความท้าทายของธนาคารพาณิชย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเงิน(กรุงเทพฯ:ธนาคารแห่งประเทศไทย)

วันทนีย์ สุรไพฑูรย์กร และ ชูชัย ศรีคันสนีย์(2548),BASEL II และการบริหารความเสี่ยง(Risk Management),(กรุงเทพฯ:บริษัท ไฮ-ควอน มัลติมีเดีย จำกัด),หน้า 34

สถาบันพัฒนาความรู้คู่ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย(2548).การวิเคราะห์งบการเงิน.พิมพ์ครั้งที่ 1.(กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน))

ภาษาอังกฤษ

Alicia García-Herrero Daniel Santabárbara(2004) ,Where is the Chines Banking System ongoing with thr ongoing reform?,Documentos Ocasionales,n° 0406 Banco de España.

Ashcraft, A. B. (2006),New Evidence on the Bank Lending Channel, Journal of Money, Credit and Banking, forthcoming.

Bernanke, B and Gertler, M.(2000),Monetary Policy and Asset Price Volatility,NBER Working Paper No.7559, National bureau of Economic Research,Cambridge Massachusetts,February.

Bessis,J.,Risk management in banking, john Wiley & Sons, Chapter 1,pp3-15.

Borio,C,Furfine, C. and Lowe(2001),Procyclicality of the financial system and financial stability:Issues and policy options,BIS Papers,no 1,March.

Borio,C. and P.Lowe(2001),To provision or not to provision,BIS Quarterly Review, September.

Borio, C. and K. Tsatsaronis(2005),Accounting, prudential regulation and financial stability : elements of a synthesis,BIS Working Paper No180,Basel,September.

Carmichael, J. and Esho, N.(2001) "Asset price bubbles and prudential regulation"Australian Prudential Regulation Authority working paper 3,September.

Cecchetti,Stephen G.,Hans Genberg, and Sushil W adhani(2003)."Asset Price in a Flexible Inflation Targeting Framework",in William C. hunter, George G. Kaufman, and Michael Pomerleano. ed.,Asset Price Bubble: The Implications for Monetary, Regulatory and International Policies, MIT Press, Chapter 30,pp472-444.

Clerc,L.Drumetz,F' and Jaudoin,O.(2001)"To what extent are prudential and accounting arrangements Pro-or countercyclical with respect to overall financial conditions?"BIS papersNo.1:Marrying the macro-microprudential dimentions of financial stability.

- Contract Group on Asset Prices(2002)"Turbulence in Asset Markets:The Role of Micro Policies",Sveriges Riskbank Report,September.
- Daniel Perez,Vicente Salas and Jesus Saurina(2006),Earnings and Capital Management in Alternative loan loss provision regulatory regimes, Documentos de Trabajo, N.º 0614, Banco de España.
- David P.Belmont(2004),Value added risk management in financial Institutions: Leveraging Basel II & Risk Adjusted Performance Measurement(Singapore:Wiley Finance publisher).
- Fernández de Lis ,Martinez,J. and Saurina,J.(2000). "Credit growth, problem loans and credit risk provisioning in Spain", Documentos de Trabajo, n.º 0018, Banco de España.
- Fiona Mann and Ian Michael(2002),Dynamic provisioning:issues and application, Financial Stability Review,Bank of England.
- Goodfriend, Marvin(2003).Interest Rate Policy Should Not React Directly to Asset price,in William C. hunter, George G. Kaufman, and Michael Pomerleano,Asset Price Bubble: The Implications for Monetary, Regulatory, and International Policies,MIT Press, Chapter 31,pp.445-458.
- Gourinchas,P.-O.,R.Valdés and Landerretche(2001),Lending Booms:Latin Merica and the World,Economía,Vol.1(2).,pp.47-89
- Guttentag,J. and R.Herring(1984)"Credit rationing and financial disorder".The journal of Finance,Vol.39,Issue.5,December,pp.1359-1382.
- Hasan, I. and Wall,L.(2003)"Determinants of the loan loss allowance:some cross-country comparisons"Bank of Finland discussion papers No.33.
- Ian M Michael(2004),Accounting and Financial stability,Financial Stability Review Contents, Article 6,Bank of England,Issue 16,June.
- Inwon Song(2002),Collateral in Loan Classification and Provisioning,IMFworking paper,July
- Jason Allen,Walter Engert and Ying Liu(2006),Are Canadian Bank Efficient ?:A Canada-U.S. Comparison,Working paper Bank of Canada.
- Jiménez ,G. And Saurina,J.(2005),Credit cycles,credit risk and prudential regulation, Documentos de Trabajo, n.º 0531, Banco de España.

- Keith Pilbeam, Finance and Financial markets, (China: Palgrave, 1998), p.368.
- Mathias Dewatripont and Jean Tirole (1994), The prudential regulation of banks, (London: The MIT Press).
- Martin Brownbridge (2002), Policy Lessons for Prudential Regulation in Developing Countries, Development Policy Review, Volume 20, Issue 3, pp.305-316, July.
- M S Mohanty, Gert Schnabel and Pablo Garcia-Luna (2006), Banks and aggregate credit: what is new?, BIS papers, no.28, August.
- Owen, E et al, (2000) "Macroprudential Indicators Financial System soundness" IMF Occasional paper No. 192.
- Paul Hilbers, Inci Otker-Rober, Ceyla Pazarbasioglu, and Gudrun Johnsen, Assessing and Managing Rapid Credit Growth and the Role of supervisory and Prudential Policies, IMF working paper 2005.
- Poveda, Raimundo (2000): "Reform of The System of Insolvency Provisions" Speech at the APD, Madrid , January.
- Rajan, R. (1994), Why bank credit policies fluctuate: a theory and some evidence, The Quarterly Journal of Economics, MIT Press, vol.109(2), pages 399-441, May.
- Rodrigo Luís Rosa Couto (2002), Framework for the assessment of Bank Earnings, FSI Award 2002 Winning Paper, September.
- Salas, V. and J. Saurina (2002): Credit risk in two institutional settings: Spanish commercial and saving banks. Journal of financial Services Research, Vol22, No.3, pp.203-224, December.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปสาเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540⁷⁰

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจการเงินในปี พ.ศ. 2540 นั้นไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดจากวิกฤติในครั้งนี้ แต่ประเทศต่างๆทั่วภูมิภาคเอเชียก็ได้รับความเสียหายที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศตนและผลที่มาจากประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันด้วยเช่นกัน โดยสามารถระบุสาเหตุหลักที่เป็นตัวเอื้อให้เกิดวิกฤติของประเทศไทยในครั้งนี้ ได้ดังนี้

1. การดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยที่ไม่ยืดหยุ่น

เนื่องด้วยการที่อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศถูกกำหนดให้อยู่ในระดับสูงกว่าต่างประเทศมากเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ กอปรกับการที่ค่าเงินบาทถูกผูกกับตะกั่วเงิน โดยไม่ได้มีการปรับให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นก่อให้เกิดการนำเข้าเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำและความเสี่ยงต่ำเข้ามาในประเทศไทยโดยภาคเอกชนในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับการพึ่งพาเงินทุนภายในประเทศ พร้อมกันนี้เงินทุนที่ไหลเข้ามาส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะสั้นแต่ถูกนำไปใช้ในส่วนที่เป็นการเก็งกำไร อาทิ การลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งส่งผลกระทบ คือ จำนวนหนี้ต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการดำเนินนโยบายการเงินขาดประสิทธิภาพเพราะมีเงินไหลเข้ามาทดแทนสภาพคล่องที่ทางการพยายามที่จะดูดออกจากตลาดเงิน และมีการนำเข้าสูงเนื่องจากค่าเงินบาทแข็งค่าอันเป็นผลที่มาจากค่าเงินดอลลาร์ สรอ.แข็งค่าแต่มีการส่งออกที่ลดลง

2. มาตรการรองรับการเปิดเสรีทางการเงินไม่เพียงพอ

มาตรการในการสนับสนุนกิจการวิเทศธนกิจเป็นมาตรการหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคอย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกรรมของวิเทศธนกิจนี้ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นนั่นคือ ไม่ได้ดำเนินนโยบายหลักเพื่อการให้กู้ยืมแก่ธุรกรรมภายนอกประเทศในภูมิภาค(Out-Out) แต่หันมาเน้นธุรกรรมที่ให้กู้ยืมภายในประเทศมากกว่า (Out-In) จนเกิดภาวะขาดสมดุลซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้มีการเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์และกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

3. ปัญหาสถาบันการเงินที่เรื้อรัง

จากความล่าช้าในการแก้ปัญหาสถาบันการเงินที่ประสบปัญหาในช่วงแรก รวมทั้งการปล่อยให้ปัญหาของสถาบันการเงินเหล่านี้เรื้อรังไม่ได้รับการแก้ไขได้ทัน่วงทีนี้ทำให้หนี้เสียเพิ่มสูงขึ้นจนเกิดปัญหาลูกโซ่กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ ผู้ฝากเงิน เจ้าหนี้ และลูกค้าที่มีคุณภาพดี เป็นต้น จากสาเหตุที่กล่าวมานี้ได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของ

⁷⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย ครบ 60 ปี(2545),กรุงเทพฯ:ธนาคารแห่งประเทศไทย

สถาบันการเงิน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของระบบการกำกับสถาบันการเงินของทางการและความเชื่อมั่นที่มีต่อสถาบันการเงินทั้งระบบอีกด้วย

4. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับที่สูงมาก

ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอันมีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมที่ใช้จ่ายเกินตัวอันเป็นผลให้มีการนำเข้าที่เพิ่มสูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับปริมาณการส่งออก โดยได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงยอดหนี้และภาระหนี้ต่างประเทศรวมทั้งยังก่อให้เกิดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศไปชำระดอกเบี้ยเงินกู้ที่ภาคเอกชนไทยได้นำเข้ามาในประเทศเป็นจำนวนมาก ภายหลังจากการเปิดเสรีทางการเงิน

5. การเมืองไทยขาดเสถียรภาพ

การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งส่งผลให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลขาดความต่อเนื่อง ประชาชนขาดความเชื่อมั่น รวมทั้งการขาดความโปร่งใสในการใช้ดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน ทำให้ชาวต่างประเทศไม่ไว้วางใจเริ่มถอนทุนคืนปฏิบัติการต่ออายุหนี้ระยะสั้น (Roll over) และมีพฤติกรรมการเก็งกำไรในค่าเงิน

จากสาเหตุอันเป็นสาเหตุให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินที่กล่าวมาข้างต้นยังมีสาเหตุทางเทคนิคที่สำคัญ 2 ประการที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน คือ ความไม่สอดคล้องของอายุสัญญาหรือความแตกต่างของอายุสัญญาเงินกู้ (Maturity mismatch) และความไม่สอดคล้องกันของสกุลเงินหรือความแตกต่างของสกุลเงินของเงินกู้ (Currency mismatch)

ความไม่สอดคล้อง (Mismatch) ในการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีผลต่อวิกฤตทางการเงิน

จากวิกฤตทางการเงิน ส่วนหนึ่งนับว่ามีผลมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่าง 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก คือ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างระยะเวลาการครบกำหนดชำระหนี้ (Maturity Mismatch) ระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้ เนื่องจากสถาบันการเงินในฐานะผู้ให้กู้ได้มีการระดมเงินทุนผ่านการกู้เงินจากภายนอกประเทศด้วยส่วนหนึ่งนอกเหนือจากการระดมเงินฝากภายในประเทศซึ่งการระดมทุนภายนอกประเทศนี้เป็นการกู้เงินแบบระยะสั้น (Short Term) เนื่องจากมีต้นทุนที่ต่ำกว่าเพื่อนำมาปล่อยกู้ให้แก่ผู้กู้ภายในประเทศแบบระยะยาว (Long Term) จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างระยะเวลาในการครบกำหนดของแหล่งที่มาของเงินทุนและแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนขึ้น ส่วนที่สอง คือ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างสกุลเงิน (Currency Mismatch) เกิดจากการที่สถาบันการเงินมีการกู้เงินจากภายนอกซึ่งเป็นเงินสกุลอื่นและนำมาปล่อยกู้ให้แก่ผู้กู้ในประเทศเป็นเงินบาท โดยขาดการประกันความ

เสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน(Hedge)ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องมาจาก การที่ประเทศไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่เสมือนเป็นการประกันโดยนัย(The implicit exchange rate guarantee)ต่อความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนแล้วส่วนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการกระตุ้นให้มีการกู้เงินจากภายนอกประเทศ(External borrowing) มากเกินไป จากผลความล้มเหลวข้างต้นได้ส่งผลต่อพอร์ตสินเชื่อและความแข็งแกร่งของงบการเงินของสถาบันการเงินได้ในที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Hodrick Prescott Filter

Hodrick Prescott Filter เป็นเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้กับ เศรษฐศาสตร์มหภาค(Macroeconomic) โดยเฉพาะจะถูกนำมาวิเคราะห์วัฏจักรธุรกิจ(Business cycle) โดยเป็นโปรแกรมที่ถูกพัฒนาเพื่อหาค่าที่มีเสถียรภาพของข้อมูลที่เป็นช่วงเวลา(Time series) ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวหากพิจารณาระยะยาวมากกว่าความผันผวนในระยะสั้น (Short-term fluctuation) โดยจะใช้หลักการปรับ(Adjustment)ความอ่อนไหว(Sensitivity) ของ แนวโน้ม(Trend) ต่อความผันผวนในระยะสั้นซึ่งจะใช้พารามิเตอร์ ในที่นี้ คือ λ เป็นตัวหาค่า แนวโน้มของข้อมูลที่มีเสถียรภาพ ซึ่งค่า λ ที่ใช้จะมีความแตกต่างกันตามประเภทระยะเวลาของ ข้อมูลที่นำมาใช้ ถ้าข้อมูลที่นำมาใช้เป็นข้อมูลรายปี(Annual) ค่าที่ใช้จะเท่ากับ 100 แต่ถ้าข้อมูล เป็นรายไตรมาสหรือรายเดือน ค่าที่นำมาใช้จะเท่ากับ 1600 หรือ 14400 ตามลำดับ

สูตรในการคำนวณ

$$\text{Min} \left[\sum_{t=1}^T (y_t - x_t)^2 + \lambda \sum_{t=2}^{T-1} ((x_{t+1} - x_t) - (x_t - x_{t-1}))^2 \right] \quad (1)$$

โดยเราสามารถแยกส่วนประกอบของค่า y_t ซึ่งเป็นข้อมูลจริง (actual value)

$$y_t = x_t + c_t \quad (2)$$

x_t คือ ส่วนของแนวโน้ม(Trend component)

c_t คือ ส่วนของวัฏจักร(Cyclical component)

จากสมการ (1) ข้างต้น พจน์แรกเป็นผลรวมของผลต่างกำลัง 2 ซึ่งเป็นการวัด the fitness of time series ส่วนในพจน์ที่ 2 เป็นผลคูณของ กับผลรวมของผลต่างกำลัง 2 ของผลต่างของ แนวโน้ม(Trend) ซึ่งเป็นการวัดความไม่ผันผวน(smoothness) และเมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่ได้ จะเป็นการ trade-off ระหว่างผลของการใช้ค่า λ ว่าจะมีค่าเท่าใด ทั้งนี้หากใช้ค่าเท่ากับ 0 นั้น ย่อมหมายถึง ค่าของแนวโน้มที่มีเสถียรภาพนี้จะเท่ากับค่าที่แท้จริง แต่หากพิจารณาในทางตรงกันข้ามอย่างสุดขั้วนั่นคือ มีค่าเท่ากับค่าอนันต์(Infinity) ค่าแนวโน้มที่ได้จะเป็นเส้นตรง(Linear trend)

การวัดมูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น (Shareholders Value Added)

มูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น(Shareholders Value Added) คือ การวัดมูลค่าโดยที่จะเป็นการปรับรายได้โดยค่าของความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นรวมถึงค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์และต้นทุนที่เกิดขึ้นจากความเสียหายที่คาดว่าจะไม่เกิดขึ้น

$$SVA = \text{Earning} - EL - (k\% \times \text{capital})$$

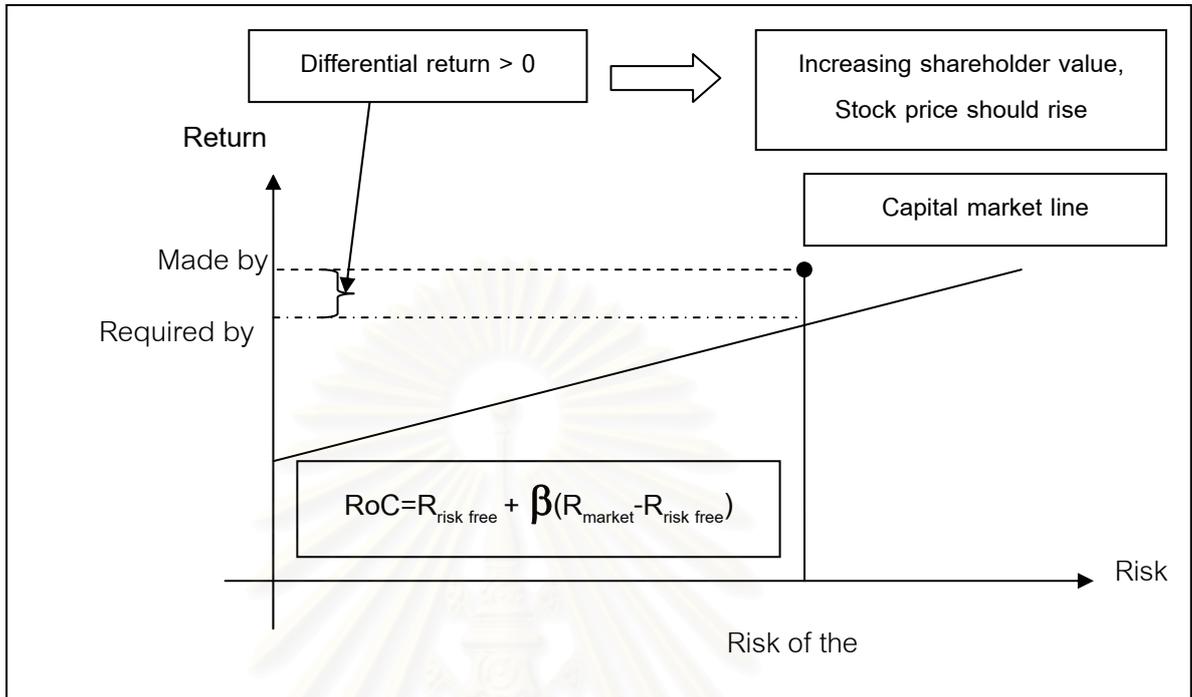
The Hurdle Rate

$$r (\%) = \frac{\text{Earning (Interest plus fees net of operating costs)}}{\text{Regulatory capital or Economic Capital}} \geq \text{ROE}$$

ความสูญเสียที่คาดการณ์ไว้(Expected losses) ที่แฝงอยู่ในผลกำไรขาดทุน (Earning) มีนัยยะที่ต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าได้นำไปพิจารณาในระดับใด อาทิ ในระดับแต่ละรายการทางธุรกรรม(Individual Transaction) หรือพิจารณารายการธุรกรรมทั้งพอร์ตสินเชื่อ (Portfolios of transactions) ซึ่งค่าของความสูญเสียที่พิจารณาในระดับแต่ละรายการทางธุรกรรม (Individual Transaction) นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงแต่ในทฤษฎีเท่านั้นเนื่องจากค่าความสูญเสียที่เกิดขึ้นโดยปกติแล้วมักจะไม่เท่ากับที่คาดการณ์ไว้ แต่หากพิจารณาในระดับรายการธุรกรรมทั้งพอร์ตสินเชื่อ (Portfolios of transactions)พบว่า ค่าความสูญเสียที่คาดการณ์นี้จะมีนัยยะทางสถิติซึ่งก็คือเป็นค่าโดยเฉลี่ยดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The differential return

ที่มา: Dr. Hans-Deutsch's presentation, Germany

จากภาพข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นค่าผลตอบแทนขั้นต่ำของธนาคารพาณิชย์ ควรที่จะต้องได้รับ (Required return) และระดับผลตอบแทนที่ธนาคารพาณิชย์ควรที่จะต้องนำมา ตั้งค่า(Made by)เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับผลตอบแทนตามที่ธนาคารพาณิชย์ต้องการเพื่อเป็นการทำความเข้าใจขั้นตอนการคำนวณค่าอัตราส่วน ลำดับต่อไปจึงเป็นการแสดงตัวอย่างการ คำนวณอัตราส่วน RAROC และ SVA คร่าวๆเพื่อให้เห็นภาพโดยรวมชัดเจนขึ้น

ตัวอย่างการคำนวณหาค่าอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(Risk-adjusted Return on Capital :RAROC) และ มูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น (Shareholders Value Added) สำหรับความเสี่ยงทางด้านเครดิต(Credit risk)

ตัวอย่างการคำนวณ RAROC และ SVA ในช่วง 1 ปี

สำหรับผลกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

Year	1
Exposure (1)	1000
Parameters(% of outstanding balances)	
Expected loss (2)	1.00%
Economic capital (3)	3.00%
Earning (4)	3.00%
Cost of Capital(before taxes) (5)	20.00%
Yearly RAROC and SVA	
Expected loss (6)=((1)*(2))	10
Capital (7)=((1)*(3))	30
Earning (8)=((1)*(4))	30
- Expected loss (9)	-10
==Net Earning (10)=(8)-(9)	20
Cost of Capital(20%*20) (11)	4
RAROC (10)/(7)	66.70%
SVA (10)-(11)	16

ที่มา: Joël Bessis "Risk Management in Banking", 2002

จากตารางที่ 4-11 ตัวอย่างการคำนวณ RAROC และ SVA ในช่วง 1 ปีสำหรับผลกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นตัวอย่างการคำนวณ ค่าของ RAROC และ SAV โดยได้กำหนดให้ The Hurdle rate คือ อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์ต้องการให้

เท่ากับ ร้อยละ 20 และให้ รายได้(Earning) เท่ากับร้อยละ 2 ของสินทรัพย์เสี่ยง(Exposure) ร่วมกับกำหนดให้ ค่าความเสียหายที่คาดการณ์และอัตราการดำรงเงินกองทุนตามภาวะเศรษฐกิจ (Economic capital) ให้เท่ากับ ร้อยละ 1 และ 3 ตามลำดับเมื่อเทียบกับสินทรัพย์เสี่ยง (Exposure) โดยค่าของ RAROC ที่ได้ คือ ร้อยละ 66.7 ซึ่งสูงกว่า The Hurdle rate ที่กำหนดให้เท่ากับ ร้อยละ 20 จากตัวอย่างการคำนวณค่าอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(Risk-adjusted Return on Capital:RAROC) และมูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น(Shareholders Value Added) ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นการอธิบายขั้นตอนการคำนวณเพื่อทำความเข้าใจกลไกการคำนวณ อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มุ่งที่จะหาค่าของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินกองทุนเมื่อปรับค่าความเสี่ยงแล้ว(RAROC) เนื่องจากต้องการที่จะเปรียบเทียบค่าของอัตราส่วน RAROC ที่ได้กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) โดยที่ค่าของมูลค่าเพิ่มของผู้ถือหุ้น(SVA)จะเป็นการอธิบายความหมายคร่าวๆเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาประสิทธิภาพการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ได้อีกส่วนหนึ่ง สำหรับการคำนวณ ณ ที่นี้ ค่าของรายรับจะนำกำไรก่อนหักภาษีเงินได้มาแทนในส่วนของผลกำไรขาดทุน(Earning) และค่าความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้น(Expected losses) จะกำหนดให้เท่ากับค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ(Allowance for Doubtful account/Loan loss provision) และในส่วนของเงินกองทุนที่ต้องดำรงตามภาวะเศรษฐกิจ(Economic capital) นั้นจะกำหนดให้เท่ากับ เงินกองทุนที่ต้องดำรงตามหลักเกณฑ์ Basel I และ Basel II

การเปรียบเทียบพฤติกรรมของวัฏจักรสินเชื่อระหว่างประเทศสเปนและประเทศไทย

จากการทำ Simulation ภายใต้แบบจำลอง การคำนวณการกันสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ วิธี Dynamic loan loss provision ของประเทศสเปนนั้น พฤติกรรมของการปล่อยสินเชื่อและวัฏจักรสินเชื่อของประเทศไทยและประเทศสเปนต่างกันในแง่ที่ ลักษณะของวัฏจักรสินเชื่อ(Credit cycles) ของประเทศสเปนตามข้อมูลที่ใช้ในการทำ Simulation ของงานการศึกษาของ Gabriel Jimenéz และ Jesús Saurina(2005) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่ามีข้อจำกัดในแง่ต่างๆ ดังนี้

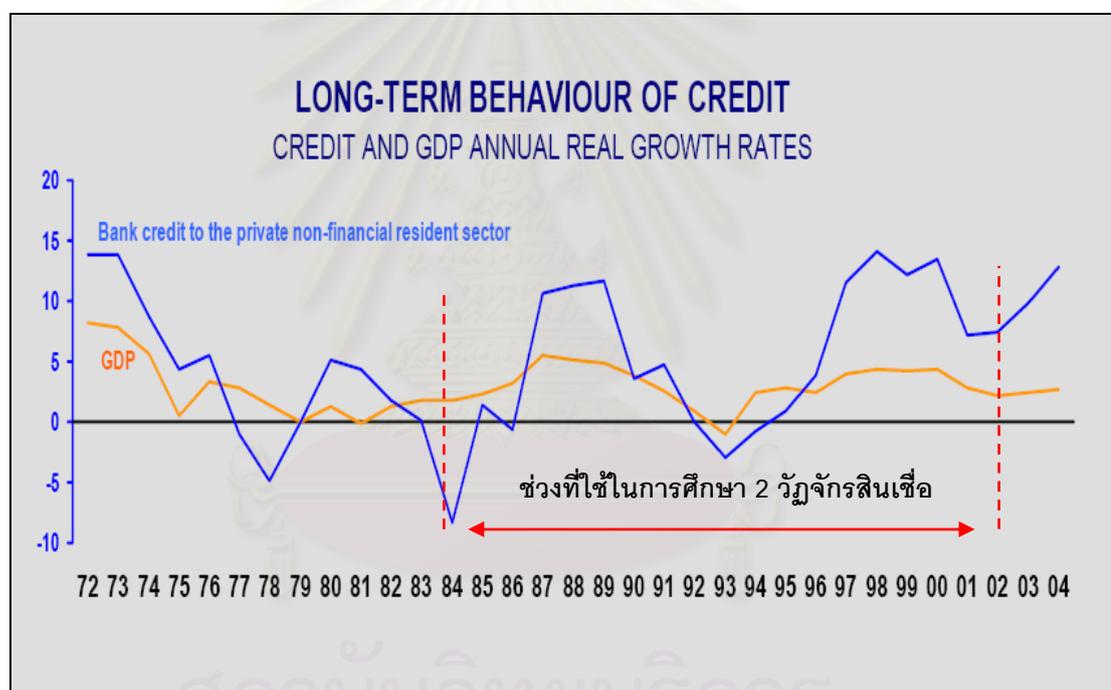
ประการที่ 1 การเคลื่อนไหวในแต่ละช่วงของวัฏจักรสินเชื่อมีความแตกต่างกันในแง่ที่วัฏจักรสินเชื่อของประเทศสเปนที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นช่วงข้อมูล ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1984-2002 ครอบคลุมเวลา 11 ปี 2 ช่วงวัฏจักรสินเชื่อ โดยจำนวนของจำนวนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) สูงที่สุดในปี 1985 และ 1993 ตามลำดับ วัฏจักรสินเชื่อในช่วง 2 ปีแรกเป็นช่วงการขยายตัวของสินเชื่ออย่างเต็มที่ปริมาณการกันสำรองอยู่ในปริมาณที่ไม่สูงมากนักทั้งนี้ได้ทำการสังเกตจากสัดส่วนของหนี้ที่มีปัญหา(Problem loan ratios) ลดลง ในช่วง 3 ปีต่อมาการขยายตัวของสินเชื่อเริ่มปรับตัวลดลง(Slowdown)แต่การกันสำรองกลับเพิ่มขึ้นเนื่องจากสินเชื่อที่มีปัญหา (NPLs) มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ส่วนของการกันสำรองฯ Specific loan loss provisions เพิ่มขึ้น ในปีที่ 6 เป็นปีที่ปริมาณการปล่อยสินเชื่อต่ำที่สุดจึงทำให้ปริมาณการกันสำรองมีปริมาณมากที่สุดด้วยเช่นกัน ปีที่ 7 เป็นช่วงเศรษฐกิจหดตัว(Recession) หลังจากนั้นในปีที่ 8 จนถึงปีที่ 11 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงฟื้นตัวการปล่อยสินเชื่อจึงเริ่มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ดังแสดงในภาพวัฏจักรสินเชื่อของประเทศสเปนเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวที่แท้จริงของGDP ในช่วงปี 1972-2004 โดยช่วงที่ใช้ในการทำ Simulation คือ ช่วงปี 1984-2002 ประเด็นในส่วนของการกำหนดช่วงของวัฏจักรของข้อมูลที่จะนำมาหาค่า coefficient นับว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะการเลือกช่วงของวัฏจักรสินเชื่อจะมีส่วนสำคัญในการหาการขยายตัวของสินเชื่อโดยเฉลี่ย รวมถึงช่วงเริ่มต้นของเงินกองทุน Statistical provision(Statistical fund) อีกทั้งความสมบูรณ์เพียงพอของช่วงข้อมูลตลอดช่วงวัฏจักรก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน⁷¹ (Jason George,2006)

ประการที่ 2 ส่วนประกอบของเงินกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ ของประเทศสเปนจะประกอบด้วย 2 ส่วนด้วยกัน คือ การสำรองโดยทั่วไป(General provision) และ การกันสำรองฯ

⁷¹“..... I think that one of the key issues for dynamic provisioning to work is data. Is there sufficient data that extends over a complete business cycle?.....” Jason George, Financial stability Institute(Bank for international settlement),2006

เฉพาะรายสินเชื่อ(Specific provision) ในช่วงที่ยังมีได้นำ Dynamic loan loss provision มาปฏิบัติซึ่งจะต้องมีการเพิ่มในส่วนของ Statistical provision เข้าไป หากปฏิบัติตามวิธี Dynamic loan loss provision แต่ในกรณีของประเทศไทยจะประกอบด้วย การกันสำรองฯโดยทั่วไปเพียงส่วนเดียวในช่วงก่อน ปี 2541 ซึ่งภายหลังจากปี 2541 นั้นอาจกล่าวได้ว่าการกันสำรองส่วนใหญ่เป็นการกันสำรองแบบเฉพาะรายสินเชื่อทั้งนี้เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำเอาหลักเกณฑ์การจัดชั้นลูกหนี้มาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณเงินกันสำรองฯ ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณเงินกันสำรองที่กำหนดจากระยะเวลาในการค้างชำระหนี้และมีการจัดชั้นลูกหนี้ โดยประเทศที่ได้นำหลักเกณฑ์การจัดชั้นมาใช้ด้วยอีกประเทศหนึ่งก็คือ ประเทศจีน

ภาพแสดงวัฏจักรสินเชื่อของประเทศสเปนเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวที่แท้จริงของGDP ในช่วงปี 1972-2004

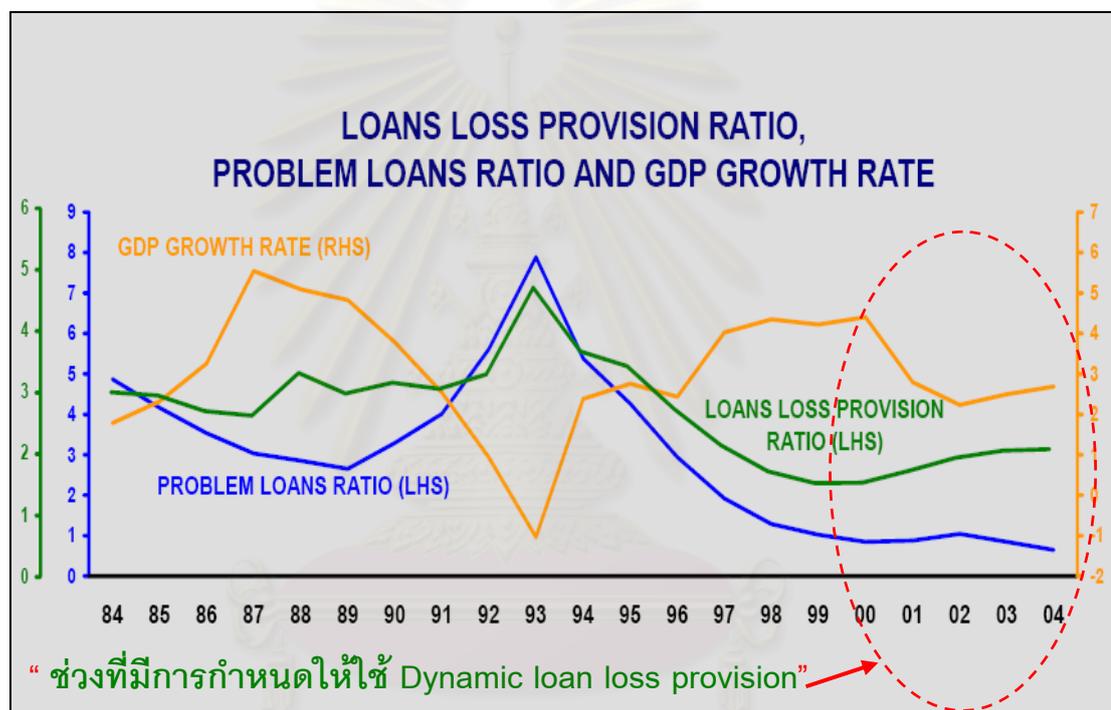

ที่มา: "Prudential Responses to Credit Growth", José María Roldán(2005)

ปริมาณเงินกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) ของประเทศสเปนพบว่า มีลักษณะที่ผันผวนไปตามวัฏจักรสินเชื่อ(procyclicality) ตามนิยามของ Borio(2001) ซึ่งเป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติที่ประเทศส่วนใหญ่ต่างก็มีพฤติกรรมของการกันสำรองเช่นนี้ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลทางด้านแนวทางการปฏิบัติทางด้านบัญชีที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การกันสำรองจากข้อมูลในอดีตเป็นแนวทางในการคำนวณ(Backward looking approach) โดยส่วนใหญ่แล้วปริมาณการกันสำรองนี้จะขึ้นอยู่กับปริมาณสินเชื่อที่มีปัญหา(Problem loans) ทำให้ปริมาณเงินกันสำรองนี้มีปริมาณสูงในช่วงเศรษฐกิจหดตัว(Recession)เนื่องจากสินเชื่อที่มีปัญหาปรับตัว

สูงขึ้นและมีลักษณะในทางตรงข้ามในช่วงเศรษฐกิจขยายตัว(Boom) ดังแสดงใน ภาพที่5-3 สัดส่วนเงินกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) สัดส่วนสินเชื่อที่มีปัญหา(Problem loans ratio) และอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น(GDP growth rate) ในกรณีประเทศสเปน ช่วงปี1984-2004

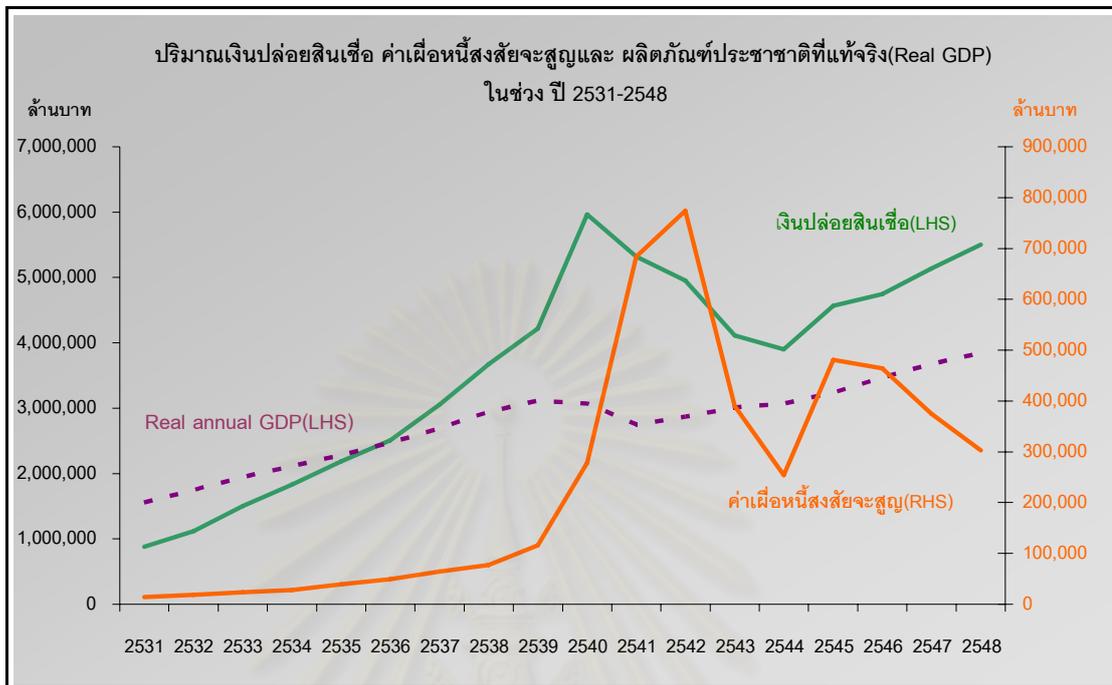
ภาพแสดง สัดส่วนเงินกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญ(Loan loss provision) สัดส่วนสินเชื่อที่มีปัญหา (Problem loans ratio) และอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น(GDP growth rate) ในกรณีประเทศสเปน ช่วงปี1984-2004

ที่มา: “Prudential Responses to Credit Growth”, José María Roldán(2005)

ในขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับวัฏจักรเศรษฐกิจของประเทศไทย หากทำการศึกษาเป็น 2 ช่วงวัฏจักรเช่นกัน ช่วงของวัฏจักรจะเริ่ม ในปี 1988 เป็นต้นมา แต่เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลจนกระทั่ง ปี 2005 ดังนั้นช่วงที่ใช้ในการพิจารณาจึงยาวกว่าของประเทศสเปน

ภาพแสดง ปริมาณเงินปล่อยสินเชื่อ ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ และ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง (Real GDP) ในกรณีประเทศไทย ช่วงปี 2531-2548

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ประการที่ 3 คือ การจัดชั้นของการกันสำรองและอัตราที่ใช้ในการคำนวณมีความแตกต่างกันรวมทั้งเกณฑ์ในการกำหนดระยะเวลาที่ค้างชำระเป็นเกณฑ์ในการจัดชั้น

ตารางแสดง ระยะเวลาการค้างชำระหนี้และอัตราการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญของเงินกันสำรองเฉพาะเจาะจง(Specific provision) : กรณีของประเทศสเปนเปรียบเทียบกับประเทศไทย

สเปน		ไทย	
ระยะเวลาในการค้างชำระ	อัตราการกันสำรอง	ระยะเวลาในการค้างชำระ	อัตราการกันสำรอง
ระหว่าง 3-6 เดือน	ร้อยละ 10	ไม่เกิน 1 เดือน	ร้อยละ 1
ระหว่าง 6-12 เดือน	ร้อยละ 25	ระหว่าง 1-3 เดือน	ร้อยละ 2
ระหว่าง 12-18 เดือน	ร้อยละ 50	ระหว่าง 3-6 เดือน	ร้อยละ 20
ระหว่าง 18-21 เดือน	ร้อยละ 75	ระหว่าง 6-12 เดือน	ร้อยละ 50
มากกว่า 21 เดือน	ร้อยละ 100	มากกว่า 12 เดือน	ร้อยละ 100

จัดเป็น NPLs ในกรณีประเทศไทย

ที่มา: BANCO DE ESPAÑA และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินเชื่อบริษัทจึงทำให้ปริมาณเงินการกันสำรองมีความแตกต่างกัน แม้ในกรณีที่เรามีได้พิจารณาถึงช่วงของวัฏจักรเศรษฐกิจในช่วงนั้น(Stance of business cycles) แล้วก็ตาม

ประการที่ 4 มาตรฐานการบัญชีที่ใช้ในการบันทึกบัญชีมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน กอปรกับนโยบายทางด้านภาษีที่กำหนดให้เงินกันสำรองเป็นค่าใช้จ่ายทางด้านภาษีที่แตกต่างกัน ด้วยอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ประเทศสเปนมิได้กำหนดให้ธนาคารสามารถนำเงินกันสำรองที่เป็นรายจ่ายทางด้านบัญชีมาเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ซึ่งจะแตกต่างจากประเทศไทยที่สามารถนำรายจ่ายจากส่วนนี้มาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้(Tax-deductible expenses) จากสาเหตุข้างต้นจึงสามารถส่งผลในแง่แรงจูงใจที่จะตั้งเงินทุนสำรองฯ ไม่ให้มีปริมาณมากกว่าที่ทางการกำหนด เพราะเสมือนเป็นการเพิ่มต้นทุนของธนาคารโดยที่มิได้มีส่วนชดเชยผลประโยชน์ที่เสียไปจากแนวทางปฏิบัติทางด้านภาษี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว วิรงรอง วิโรจน์รัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2525 มีภูมิลำเนาอยู่ที่ จังหวัดขอนแก่น สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในปี การศึกษา 2542 และได้สอบเทียบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สาขาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัญชีบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ประจำปีการศึกษา 2545 และได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2547 ได้รับทุนสำหรับการทำวิทยานิพนธ์โดยธนาคารกสิกรไทยในปีการศึกษา 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย